

הועתק והוכנס לאינטרנט
www.hebrewbooks.org
ע"י חיים תשע"ב

ספר דרך חכמה

והוא פירוש וכיאור על ספר

משנה תורה סדר קדשים

אשר חיבר הנשור הגדול רבנו משה בר' מיימון זצ"ל

חלק ראשון

הלכות בית הבחירה

(כולל כל דיני ביהמ"ק הלשכות והעזרות, והר הבית וירושלים, ודיני הארון והמנורה והשלחן והמזבחות ודיני שמירה בביהמ"ק)

הלכות כלי המקדש

(כולל כל דיני שמן המשחה והקטורת ודיני לויים וכהנים וכה"ג ודיני המשמרות והמעמדות והממונים ודיני בגדי כהונה)

והביאור נקרא **דרך חכמה** לבאר ׀
כל דברי רבנו הרמב"ם ז"ל ׀
ומביא גם דעת יתרו רבותינו הראשונים ׀
ז"ל כדינים אלו וגם מראה מקומות על ׀
כל הדינים שביארו רבותינו האחרונים ׀
ז"ל ובפרט מדברי מרן בעל החזו"א ׀
זצ"ל ומסקנתו בלשון צח וקצר למען ׀
ירוץ כל קורא בו ויוכל כל א' לחזור ׀
על כל הלכות קדשים בזמן קצר ׀
בעזה"י: ׀
ז"ל ולבאר מה שצריך ביאור: ׀
עוד צירפתי בצדו כמה ׀
ענינים נחוצים ובשם ׀
ביאור ההלכה יקרא ׀
ובו מבואר כמה פעמים דברי ׀
ההלכה המובא בקיצור בדרך ׀
חכמה ומקורו וטעמו וראייתו, ׀
גם מפלפל בסוגיות הגמ' ׀
השייך להלכות אלו, וגם מה ׀
שהי' לי להעיר בדברי רבותינו ׀
ז"ל ולבאר מה שצריך ביאור: ׀

גם תחת הדרך חכמה פתחנו שער רחב נסס **ציון ההלכה** ושם ירוץ על כל דבר ודבר, לדעת מטען מי ילאו הפנינים הללו, וגם מה שגא' לי להעיר בדברי רבותינו ז"ל ולגא'ר מה שצריך ביאור:

חיברתי בעזה"י שי"ח בהגרי"י זצ"ל

שנת לשם שבו ואחלמה לפ"ק
נדפס בעיה"ק בני ברק ת"ו

זאת נדבת

ר' יעקב בן מינקא
וויג' קענדל קריינדעל בת פראדל פעסא

לע"נ

אביו ר' ישראל ב"ר עבי מרדכי ז"ל

נלב"ע ט"ו ניסן תשמ"ג

אביה ר' חיים מאיר ב"ר דוב הלוי ז"ל

נלב"ע כ"ג טבת תשנ"ח

אמה מרת פראדל פעסא בת ר' זאב ע"ה

נלב"ע כ' שבט תשס"ו

ולע"נ מורנו ורבנו

הרב שמואל יששכר דוב בן הרב משה מנחם זצ"ל

נלב"ע ט"ו תשרי תשמ"ו

ת.נ.צ.ב.ה.

נדפס על נייר שאין בו חשש חילול שבת ח"ו

אפשר להשיג את הספר ע"פ הכתובת.

חיים קניבסקי בני ברק שכון חזון איש רח' רשב"ם 23

הקדמה

יתברך הבורא ויוצר הכל אשר נתן תורה לעמו ישראל וציונו תרי"ג מצות להשלים בזה את נפשותינו (עי' בהקדמת המשנ"ב ח"א), והנה דיני קדשים אין בידינו לקיים בעוה"ר מיום שחרב ביהמ"ק אמנם אמרו במנחות ק"י א' לעולם זאת על ישראל ר' יוחנן אמר העוסקים בדיני עבודה מעלה עליהן הכתוב כאילו נבנה מקדש בימיהן א"ר יצחק מאי דכתיב זאת תורת החטאת וזאת תורת האשם כל העוסק בתורת חטאת כאילו מקריב חטאת וכל העוסק בתורת אשם כאילו מקריב אשם ובתנחומא צו סי' י"ד א"ל הקב"ה ליחזקאל ובשביל שבני נתונין בגולה יהא בנין ביתי בטל א"ל הקב"ה גדול קרייתה בתורה כבנינה לך אמור להם ויתעסקו לקרות צורת הבית בתורה ובשכר קרייתה שיתעסקו לקרות בה אני מעלה עליהן כאילו הן עוסקין בבנין הבית כו' ומי שעוסק בתורת עולה כאילו מעלה עולה ומקריבה לפני הקב"ה וכבר האריך הח"ח זצ"ל במאמר תורה אור שהדפיס בריש ס' אסיפת זקנים ע"ש ומביא שם בשם באר שבע שקדמונים אחזו שער שהלימוד והעסק במצות הבלתי נוהגת בזה"ז יותר הכרחי ויותר נבחר מהלימוד בהמצות הנוהגות כי אחר שלשלמותינו צריכין אנו לעיון ולמעשה בכל חלקי תורתנו הקדושה ובוה החלק הבלתי נוהג א"א בו המעשה והעיון והעסק בו יספיק לנו לעיון ומעשה יחד עכ"ל, ורש"י בב"מ קי"ד ב' דלכך למדו גם סדר קדשים אע"פ שאין נוהג בזה"ז משום דאמרי' ת"ח העוסקים בהלכות עבודה בכ"מ מעלה עליהן הכתוב כאילו מקריבין אותן בביהמ"ק ולכך סידרו עליהן גמרא (והרמב"ם בהקדמתו לפיה"מ כתב שגם ירושלמי נמצא על קדשים וכנראה נאבד ממנו אח"כ) ועניני קדשים הם עמוקים וחריפים וכמ"ש בשבת ל"א ב' חכמת זה סדר קדשים ובב"מ ק"ט ב' כי מטית לשחיטת קדשים תא ואקשי לי פירש"י למס' זבחים שהיא עמוקה.

והנה הרמב"ם ז"ל סידר בספרו כל הלכות קדשים וראיתי כי טוב לבאר דבריו ולהביא דברי האחרונים שחידשו בזה ובפרט דברי מרן החזו"א זצ"ל שחיבר על קדשים והמפוזרים בשאר ספריו למען ידעו דבר ברור ובהם נחשב כאילו הקרבנו, והשתמשתי הרבה בספר המפתח שהדפיס הר"ר שבתי פרנקל ז"ל על הרמב"ם ע"י צוות ת"ח שאספו רוב דברי האחרונים על הרמב"ם בקצרה [ובמקומות שהבאתי ספר ולא ציינתי איפה זה סמכתי על ס' המפתח שהביאו] אך לא הי' בידי כל הספרים וגם מה שהי' בידי לא עלתה בידי להסתכל בכולם והעתקתי מה שהי' נראה ומסתבר לכאן. ויישר כח לידידי הר"ר בצלאל כהן שליט"א שעבר על הספר והעיר הרבה הערות נכונות, וקראתי שם הספר דרך חכמה כנ"ל חכמת זה סדר קדשים וע"ש הפסוק במשלי ד' בדרך חכמה הדרכתך במעגלי יושר ואני מדפיס קמא קמא דמטי לידי והשי"ת יזכנו להשלים ולהדפיס על כל קדשים ועוד ספרים ויזכנו לראות בית הבחירה בבנינו ולהקריב תמידין כסדרן ומוספין כהלכתן וכל הקרבנות בב"א.

הלכות בית הבחירה

יש בכללן שש מצות. שלש מצות עשה. ושלוש מצות לא תעשה. וזה הוא פרטן:

(א) לבנות בית המקדש. (ב) שלא לבנות המזבח גזית. (ג) שלא לעלות עליו במעלות. (ד) ליראה מן המקדש. (ה) לשמרו סביב. (ו) שלא להשביט שמירתו:

וביאור מצות אלו בפרקים אלו:

פרק ראשון

א מצות עשה (א) * לעשות (ב) בית (ג) ליי' מוכן להיות מקריבים בו הקרבנות. (ד) * וחוגגין אליו

ביאור ההלכה

* לעשות בית לה' יהיה מוכן בו. ובריש ה' מליכס כתב ג' מצות ולטו בו' ונבנות להן בית הבחירה וכו' סנהדרין כ' ב' ונראה דנבנה שיהיה רצונו כאן ולא כתב לבנות אלא לעשות שיהיה מוכן בו' דס"ל דעיקר המצוה אינו לבנות ואילו היו יכולין לייחד בית שכבר בנו לביהמ"ק ג"כ טוב אלא דכיון דלרין שיהא מתחלתו לשם גזרה כמש"כ צ"כ גבי כל כלי ביהמ"ק היו מוכרחין לבנות אצל בנין אינו המצוה אלא עיי"ו שמכניין הבית לעבודה זה המצוה ובמש"כ ועשו לי מקדש היינו שיינו בית לקדש וכן מצונו במעקה דכתיב ועשית מעקה לגגך ואם היו לו מעקה שעשו לדבר אחר או שגוי עשה א"ש לסותרו ולעשות אחר שמה שיש לו עתה מעקה ממקיים ועשית כמש"כ צמחמות ביתך ה' מעקה סק"א (אף שיש להחלק קצת) וצבתי ויחא מה שהקשו האחרונים עמש"כ רבנו שאפי' נשים חייבות לנסע בו' והקשו דהא מ"ע שהז"ג הוא שאין בנין ביהמ"ק בלילה וכן הקשו ממש"כ אין מבעטין חינוקות של בית רבן אפי' לבנין ביהמ"ק משמע דלילוי ביטול מורה יכולים קטנים לעזור ויש להן מצוה והרי אין מצוין ולפמש"כ א"ש שמה שאין בנין ביהמ"ק בלילה הוא פסול בנין אצל אין זה שייך למצוה שיהא מוכן לעבודה ועיי"ו חייבין נשים לעזור וכן קטנים אע"פ שאין יכולין לבנות דענין לבנות לשמה ואין זה שייך להמצוה דהמצוה שיהא מוכן ומה גם קטנים יכולין לסייע ולהכין הכל. ולפי"ו יש לדון גם צמה שדנו האחרונים ז"ל אם מצרכין על בנין ביהמ"ק ולמש"כ

דרך החכמה

(א) לעשות בית מוכן. (א) ומצוה זו נוהגת במשכן שנמדבר ובגלגל ובנוב ובצפון ושילה וירושלים והשינויים שביניהם הי' ע"פ נציא ובספר (ב) מעשי למלך נסתפק אם בירכו על מצוה זו ברכת המצוה (ג) ואין לבנות ביהמ"ק ע"י גוים (ד) ואפי' ע"י כותים (ה) ומצוה זו מוטלת על הצבור (ו) שיעשו ע"פ מלך (ז) או ע"פ צ"ד ומ"מ כל יחיד ויחיד חייב לסייע כמש"כ רצונו בה"כ ויש יבואר א"י"ה ואם נשים וקטנים יכולים לבנותו ואם כל כלי ביהמ"ק בכלל המצוה יתבאר בעיני"ה צ"ה: (א) (ב) בית. (ג) זה רק בשילה וירושלים אצל לא במשכן שנמדבר ובנוב ובצפון שהרי רק אהל: (ג) לה'. (ט) ורין לבנותו לשמה כמו כל הכלים צ"ה"כ שאם עשאו מתחלתו לשם דבר אחר אין רחוק לבנות (י) ואם צנה לשם צמה פסול: (ד) וחוגגים אליו שלש פעמים בשנה. (יא) היינו לעלות לרגל (יב) ולפמש"כ המנ"ח דכונה רצונו על המדבר ושילה ונוב ובצפון משמע דבכולן יש דין עלי' לרגל (יג) אצל הרמב"ן כתב דכ"י שלא נבנה הבית לא

אין המצוה בנין אלא המצוה שיהא מוכן ול"ש לברך ע"ו מיהו במעקה מצונו מצרכין לקבוע מעקה ולע"ק: * וחוגגין אליו. עיי"ו ב"ח שהבאנו ד' הרמב"ן דלא הי' מצוה עלי' לרגל עד שצננה הבית וקשה דבחיגיה ו' א' פריך והא שמואל דיכול לרכוב על כתפו של אביו כי' ולעומדן מהו נוסף מי לא מחייבת בו' ומבואר כולי קוגיא דהי' דין עלי' לרגל וז"ל דס"ל להרמב"ן דמדינת לא היו חייבין ולאקנה החמיר על עמלו בהתקן צממות עלי' לרגל וצבתי א"ש מ"ש בירו' סוף ברכות משלקנה הי' מדין את ישראל לפעמי' רגלים ובשמואל רבה פ"א חלקנה הי' עולה הוא וכל בנחמהו והיו לנים בנחמהו של עיר והיו שאלין אותן והאין הלכו וחומרם להם לבית ה' שבשילה ולמה לא תבואו עמנו והיו אומרם לך עמכם ולשנה הנחה ה' בתים ולשנה הנחה ה' בתים עד שהיו כולן עולין ואח"כ הגך בדרך אחרת עד שהיו כולן עולין וכו' בתדאר"ר פ"ח ע"ש והדבר תמוה שכלל ישראל לא היו עולין כלל לרגל עד שצנא חלקנה וכו' דעפ"ד לא היו חייבין והוא הרגיל אותן בנחת חקירות ומש"כ בתד"ל הג"ה ש"ה עולה ד"מ א' ממה שקבל עליו אין חובה מ"מ ממש אלא לתוך כשיצטרכו לעלות מ"מ מיהו בירו' שביבאו מוס' בחגיגה י"א א' ד"ה אף משמע שהקריבו עולת ראי' ושמה נדבה הי' זכר לראי' ול"ע. שוב הראונו בחזון יחזקאל

ציון ההלכה

(א) מנ"ח מצוה ל"ה: (ב) איות מ"ו וכוחו צביה שני א"כ כסר תקנו אנשי כנה"ג ברכת המזות ואם מצרכין לרין לברך בתחלת הבני' כמש"כ בעיטור הי' לציית שער ג' ה"ב לענין מעקה כשהפועל הראשון מתחיל לבנותו ואע"פ שהמצוה מוטלת על הצבור כמש"כ רבנו בסה"מ סוף מ"ע מ"מ כל א' חייב להסתפק עם הצבור כמש"כ רבנו בסמוך הי"ב: (ג) פסקי תוס' מדות ס' כ"ד ודלא כתפסרת ישראל צבנו ריש מדות שהמיר ע"י גוי וכבר השיב עליו בתפסרת יעקב אמנם מה שהקשה מלשכת פרוה אמנושא ש"י רש"י ביומא ל"ה א' שהאמנושי צנאה כנר הביאו שם מפי' הרא"ש צמדות פ"ח מ"ג ש"ה ישראל אף ל"ע כיון שאמנושי הוא מגדף כמש"כ בשבת ע"ה א' א"כ דינו כגוי וז"ל דס"ל כמ"ד זה מכסף למיחזק ואלא הי' דינו כגוי אצל אין לומר דלשבת בית הפרוה כתור היתה דמבואר ביומא י"ט א' דקדוש היתה: (ד) ואפי' למ"ד גרי' אמת הן הכתיב לא לנס ולנו לבנות בית לאלקי' עיי' ערכין כ' ב' ועיי' דבברי רבנו פ"א מערכין הי"א ואע"ג דשם מיידי שינוי מכפסם ולא בפועל שמשמנו לו מ"מ גם אין ראי' שינוי לו לבנות שאפי' חז"ל אין לבנות ע"י פועל גוי כמש"כ צנאל"ר רש"י ס' ק"ב: (ה) רבנו בסה"מ סוף מ"ע והמיון מצוה ל"ה: (ו) עיי' סנהדרין כ' ב': (ז) שיהי עד שאלו לא הי' מלך לבנות ע"י פועל גוי כמש"כ צנאל"ר רש"י וצמים ק"י"ה ב' וגם בשילה לא הי' גוי למעלה רק המשכן עומד ע"ג כתלים של אצנים כמ"ש בירו' מגילה פ"א הי"ב: (ח) קריח ספר לקמן סוף הפרק ובחזו"א וצחים ס' כ' (כ"ב) סק"י כ' דמלאוין רש"י משמע דצבנין שגזרוהו להקריב עליו ע"ל ולכא"ו בכל ההנצ"ח כן הוא: (י) ספר המחמט בשם מרובע מלך: (יא) רבנו ומעשי למלך ס' א' (ומש"כ בשם הירו' ליתא למינו) וב"כ רבנו בסה"מ מ"ע כ': (יב) צנאל"ר וכו': (יג) דברים פט"ו י"א והא דמשמע בתחגיגה ו' א' דבשילה היו חייבין לעלות עיי' צנאל"ר:

הלכות בית הבחירה פרק א

ב

קרנן. ואין שם בית (כ) לדורי הדורות אלא בירושלים בלבד (כא) ובהר המוריה שבה נאמר ויאמר דויד זה הוא בית יי' האלהים וזה מזבח לעולה לישראל (כב) ואומר זאת מנוחתי עדי עד: ד בנין שבנה שלמה (כג) כבר מפורש במלכים. (כד) וכן בנין העתיד להבנות אע"פ שהוא כתוב ביחזקאל (כה) אינו מפורש ומבואר * ואנשי בית שני כשבנו בימי עזרא (כו) בנוהו כבנין שלמה ומעין דברים המפורשים ביחזקאל: ה (כז) * ואלו הן הדברים שהן עיקר בבנין הבית. עושין בו קדש וקדש הקדשים והיה לפני הקדש מקום אחד והוא הנקרא אולם. (כח) ושלשתן נקראין היכל. ועושין מחיצה אחרת סביב היכל רחוקה ממנו כעין קלעי החצר שהיו במדבר. וכל הומוקף במחיצה זו שהוא כעין חצר אהל מועד הוא (כט) הנקרא עזרה (ל) והכל נקרא מקדש: ו' ועושין במקדש (לא) כלים. (לב) מזבח (לג) לעולה ולשאר דמנותו. (לד) וכבש שעולים בו למזבח. ומקומו לפני האולם (לה) משוך לדרום. (לו) * וכיור (לז) וכנו לקדש ממנו הכהנים ידיהם ורגליהם (לח) לעבודה. ומקומו בין

דרך חכמה

(כז) של ג' אצנים לפחות כמש"כ רבנו צפ"ט ממע"ק ה"א: (כ) לדורי דורות. (כח) אפי' אחר החורבן: (כא) ובהר המורי. (כט) אבל לא דוקא גבולות אלו שאפשר להרבה כדלקמן פי"ו ה"י: (כב) ואומר זאת מנוחתי. (ל) ואפי' למ"ד דמנוחה דכתיב בתורה הוא שילה האי קרא לכו"ע בירושלים מיירי דכתיב בירישא דקרא כי בנה ה' בניון: (כג) כבר מפורש במלכים. והא דכתיב מהמשכן ה' בגבולות דכתיב הכל ככתב מיד ה' עלי השכיל: (כד) וכן בנין העתיד. מש"כ וכן ר"ל גם הוא מפורש ביחזקאל. אע"פ שאין מפורש כל הנוקף בדמסיק: (כה) אינו מפורש ומבואר. כמו שאמרנו (לה) בגמ' פרשה זו אליהו עמיד לדורשה: (כו) גבוה כבנין שלמה ומעין כו'. ועשו הכל ע"פ הננוחה כמ"ש (לג) גמ' שלשה נביאים עלו עמהם מן הגולה חגי וזכרי' ומלאכי אחד שהעיד להם על המזבח וא' שהעיד להם על מקום המזבח וא' שהעיד להם שמקריבין אע"פ שאין בית: (כז) ואלו הן דברים כו'. (ג) משמע דכל אלו מעבדין וז"ע דבמשכן לא ה' אולם (לד) והמנחת מלמד דכולן אינן מעבדין חוץ מן המזבח וכלים האריבין לעבודה כגון המזרקות (לה) ויהי דעת רבנו שכל אלו אלו שבה"ו אינן נחשבין למזוה צפ"ע כי הם פריטים בעמיתה וכד"ל (לו) החינוך (לז) והרמב"ן. והנה רבנו לא מנה עשיית הארון מפני שאינו נוהג לדורות כי לא עשו ארון אחר אבל דעת (לח) הרמב"ן שיש למנוחה ודעת (לט) הראש"ד שיש למנוח עשיית המזבח: (כח) ושלשתן נקראין היכל. (מ) משמע שפסק דקדושה היכל ואולם הוא ה"א: (ל) והכל נקרא מקדש. שבהכנס שם בטומאה חייב כדלקמן פי"ג מצ"מ ה"ג דכתיב ואל המקדש לא תבא: (לא) כלים. וכתבתי הגי' שבעה כלים והיינו ב' המזבחות ומזבחן ושולחן וכבש וכיור וכו' וכל"ל חייב כדלקמן פי"ג מצ"מ ה"ג דכתיב ואל המקדש לא תבא: (לב) מזבח לעולה. (מא) היינו במשכן שהמזבח ה' מטלטל וממלאין חללו אדמה במקום שחויין (כדפי"ש"י שמות כ' כ"א ממכילתא) שם) וכן (מב) מזבח של שילה של נחשת ה' חלול ומלא אצנים אבל (מג) מזבח של בית עולמים ה' מחויב לקרקע ואינו כלי: (לג) לעולה. נקט לעולה משום (מד) דקרא נמי קרי ל"י מזבח העולה (מה) שהמזבח קרנן סתם היא עולה: (לד) וכבש שעולין בו למזבח. והוא משופע דכתיב ולא תעלה במעלות על מזבחי ועי' בסמוך ה"י: (לה) משוך לדרום. קאי גם אמוזב (מז) שרובו דרום קאי וי"ש הכבש שכולו כלפי דרום ארבע ל"ב אמה כדלקמן פי"ג ה"י: (לו) וכיור וכו' לקדש. אבל ע"ג דמקדשין בכל כלי שרת כמ"ש רבנו צפ"ט ה"ג מצ"מ ה"ג דכתיב ואל המקדש לא תבא: (מא) ע"י הר המורי: (מב) כמ"ש ב"ב (מג) כמ"ש שם ורק ב"י"כ משום כבודו דכה"ג מקדשין מקימות של וזכב כמ"ש צפ"ט מצ"מ ע"ה"ה"ה: (לז) וכו' לקדש. אע"ג שכתב (מז) אינן ראוי לקדש ממנו מ"מ כיון שכתו מעבד שאם (מח) אינן כן גם הכיור פסול לקדש הימנו מקרי שראוי לקדש: (לח) לעבודה. אבל שלא

ביאור ההלכה

אלא דוקא במקום שיכולין ליכסל בהן בנ"א חוהי דמדמה לה לגודר נדר ששועה דבר שיכול ליכסל בו ועיניו וזו כתבנו לק' צפ"ט ה"י בשם השעמ"ק: * ואנשי בית שני כו'. ומה ששני הרבה דברים יש דברים ששני ע"פ נבוא' כמ"ש בנביאים ס"ב ח' שהנביא הורה להם על המורה שכתב אשורית ויש דברים שיש רשות לעשות כמו שיראו והראשונים לא היו יריבים לכך והם היו זריבין כמ"ש בנביאים שם שיש רשות להוסיף על המזבח עד לא' אמה אלא שהראשונים שה' אש של שמים מסוייפתן לא התרבו לכך וכתב שמי התרבו ע"ש ס"א ב' / ויש דברים ששניו בשביל שחשקו ה' דברים כמ"ש ביומא כ"א ח' ויש דברים שצ"ד האחרון חלקו בלחמיה על הצ"ד הראשון כמ"ש בנביאים ס"ב ח' מעיקרא סבור כו' ואין לך אלא צ"ד שבמקו לכן עשו כן: * ואילו הן הדברים כו'. הרמב"ן כתב בשה"מ מ"ע ל"ג דכל אלו אינן נחשבין מזוה צפ"ע לפי שהן הכשר מזוה כשלתן ללכה"ה והם המוסריים להלכת בגרות והמוזבחות להאזות וז"ע ח"כ מה הוקשה לו מארון הא' גם הוא הכשר מזוה לגורך ההאזות שצ"ד הדברים וגם האזות של פר העלם כנגד הארון ואי משום שאין מעבד שצ"ד שמי היו מוין בלי הארון רק על מקומו ח"כ יש למשום גם את מזבח הקטרת שהרי אם אינו מקטירין קטרת במקומו כמש"כ רבנו פי"ג מתו"מ ה"ב זכ"ה בנביאים כ"ט ח' ושם ס"ל שיעקר הארון נעשה לגיהיב בו לחמות וכו' משמע ברמב"ן שם. והנה הרמב"ן הקשה על רבנו שלא מנה הארון מפני שאינו נוהג לדורות ולמה מנה נשיאת הארון בכסף ולכא"ו יש לתקן דזה נוהג תמיד כשהעבדו הארון מתקום למקום אבל עשיית הארון לא נגב אלא פי"א בימי משה: * וכיור וכו' לקדש. עמש"כ ד"ה ויבאו יומא פי"ה ה"ה פריך אדר' יוסי דאמר כל הכלים מקדשין מדמתיא הכיור וכו' מעבדין ומשני מקומות מעבד פי' הק"ע שאם אינן הכיור וכו' מתקומן פסול לקדש בשאר כלים אבל אם יש כיור וכו' מתקומן מקדשין בכל הכלים ומבואר דגם כנו מריך להיות

ציון ההלכה

(כז) חו"א ונביאים ס"ב כ"ו (ב) סק"ו: (כח) דלא קי"ל כר' יתכן מנייה ה' א' להדר ב' כמ"ש שם: (כט) וכן אה המזבח אפשר להוסיף עד ס' אמה כמ"ש בנביאים ס"ב ח' אבל אה היכל י"ל שא"ח להרחיב דהכל ככתב מיד ה' עלי השכיל: (ל) הר המורי: (לא) מנחות מ"ה ח' (לב) ונביאים ס"ב ח' (לג) ויבאו דשקלים פי"ד ה"ב מסק דבעבודות שפנינים מעבדין המזורה והשלחן והפסוקות והמוזבחות אצל בעבודות שבוין אינן מעבד אלא הכיור וכו' לגבין וי"מ ס"ל דכולן מעבדין וז"ע אבל הארון ודאי אינן מעבד שהרי בכתב שני לא ה' הארון והרמב"ן בשה"מ מ"ע ל"ג כתב שכולן אינן מעבדין ומקריבין אע"פ שאינן ולכא"ו אינן זה ראי' דנהי דמקריבין מזבחה לחוד אבל אינן לו דין ביהמ"ק רק עם הכלים וז"ע: (לד) מזוה צ"ה: (לה) מל"מ ה"ה (לו) מל"מ ה"ה (מא) מ"מ ה"ה (מב) מ"מ ה"ה (מג) מ"מ ה"ה (מא) ע"י הר המורי: (מב) כמ"ש ב"ב (מג) כמ"ש שם ורק ב"י"כ משום כבודו דכה"ג מקדשין מקימות של וזכב כמ"ש צפ"ט מצ"מ ע"ה"ה"ה: (לז) וכו' לקדש. אע"ג שכתב (מז) אינן ראוי לקדש ממנו מ"מ כיון שכתו מעבד שאם (מח) אינן כן גם הכיור פסול לקדש הימנו מקרי שראוי לקדש: (לח) לעבודה. אבל שלא

הלכות בית הבחירה פרק א

(גב) בהר הבית אלא מפצלין אותן ומסתתין אותן * מבחוץ ואח"כ מכניסין אותן לבנין. שנאמר אבנים גדולות (גב) אבנים יקרות ליסד הבית (גד) אבני גזית. ואומר ומקבות והגרון כל כלי ברזל לא נשמע בבית כהבנותו: ט (נה) ואין בונין בו (נו) עץ בולט כלל אלא (נד) או לבנים (נח) או בלבנים אסוד * ואין עושיין (נט) אכסדרות של עץ בכל העזרה אלא של אבנים או לבנים: י (ס) ומרצפין את כל העזרה באבנים יקרות. (סא) * ואם ועקרה אבן אע"פ שהיא עומדת במקומה. הואיל ונתקלקלה פסולה (סב) ואסור לכהן העובד לעמוד עליה בשעת העבודה עד שתקבע בארץ: יא ומצוה קלה המובחר

ביאור ההלכה

לקצץ זהר היתם אצל דעת הרמב"ן בחומש דעבודות מותר כמש"כ דכ"ח: * מבחוץ. טעמו שפסקו כר' נחמ"י משום דסגולת דמחיד כ"ו ב' כר"ג כמש"כ הכ"מ ויכ"ב בחו"א קדשים לקוים א' סי' ב' ע"ש, ובמנ"ח מ"א ז"ה כחז משום דס"ל ללא ה" שמייר צבית שמי כדמשמע בפ"ט מהכ"מ ה" וז"ל א"ך גנו את בית שני ע"י כר' נחמ"י: * ואין עושיין אכסדראות של עץ. כמחיד כ"ח ב' מנין שאין עושיין אכסדראות בעזרה ח"ל לא מטעם של דעת רבנו שהיא דרנן וקרא אסמכתא. והקשה הראב"ד דהא היתה לשבת העץ ומירד בפ"ג ד"ע דגנו היתה דלבי דמה צבין ענין היתה דהא דפספרי זוטא (מונח בילקוט ר"פ שופטים) א"י אפי' בית אפי' סוכה וי"ל דהראב"ד לשיטתו ש"כ בפ"ק דמחיד דאין אסור אלא דאכסדרה בעומדת ע"ג עמודים של עץ דדמי לנטיעה ודומיא דלבי מירד וזוטא דפספרי זוטא סוכה שאין לה מחילות רק עמודים וכן בית זה אסור דלבי בית ממש מותר דלא דמי לנטיעה וכלן מי' דלא אסור אלא בעזרה וזה ה"י מוך לעזרה (ועי' בחמ"י מ' ויעשו להם סוכות בחגרות בית ה' ושמה בעזרת נשים היתה) ואע"ג שגשכת כ"ג היתה אחורי שמייהו ויזומא י"ט א' קאמתי דב' לשכות ה"י לכה"ג ומתקבץ איהו ונבחו"ט ש' ח' ב' ד"ה דאי כחול לנשכת כ"ה"ג בקדש היתה וי"ל דהמנ"ח כפנו דמ"מ היתה פתוחה לחול כדי שבה"ג יוכל לישב שם וליטון ה"י י"ל דלשכת העץ היתה פתוחה לחול וע"ז לא אסור מורה ויכ"ב דמ"מ ז"ע והכ"מ כחז דלשכת העץ לא היתה מעין רק נתנו בו ע"ש וז"ע דלשכת אחרת היתה בפ"ג דמדות לשכת העצים שזה היו ממליעים צבטים ועוד למה קראו לנהואל לשכת העצים ולו לשכת העץ משמע דמעין ממש היתה, ומש"כ רבנו שפ"ד ה"ה חמש אמהלרות של מילא כו' וכן שם ה"ג היו שמי לנטיעות של ארץ ז"ל כיון שלא היו קבועים בקרקע און פסדא וכן במשנה דמדות פ"ג מ"ח למאן דגרים כלנטיעות של ארץ היו קבועין: * שפ"ק אבן כו'. ע"י ד"ח שהבחנו בשם מרן דרלפ"ה מעבכת. ומ"ש בקור עריות שמעמי כשהיו בוים היכל עשו קלעים להיכל וקלעים לעזרות שיזילו להקריב ולא קאמרי ששאו גם רלפ"ה משום ש"י: הרשע על החריב אלא המתקרה אצל הכתלים ע"ש ויכ"ב שהרלפ"ה נשאר כדל"י ברו"י פ"ק דיומא ה"א ובשו"ע מומור קל"ז ויכ"ב ה"ר"ש בפ"ג מ"ג ונראה דלע"ג דהירו' שם קאמר אבומיו העבירו את המתקרה אצל אנו פפעעמו את הכתלים וגם ה"רש"ש כחז כן וכשהחריב י"ג

דרך חכמה

(ע) הרמב"ן דדוקא אבני היכל וק"ק אסור ולא בעזרה: (גב) זהר היתם. דעת רבנו דנכל הר היתם דינו ככפנים אצל (עא) י"א דחוק (גב) אבנים מותר: (גג) אבנים כהנה"ה שנחמק אל נמן שם עובר: (עב) הר המור: (עג) דבחרת מ"ח א"י איתא שהורדוס בנה בצבני שישא כוחלא ומרמרא פירש"י שיש לכן ירוק וכחול: (גד) אבני גזית. (עז) היינו גזוזות כמש"כ לא מצנה אמהן גזית וע"כ שגזוזתו מוחך להר היתם: (גה) ואין בונין בו. כ' רבנו בפ"ו מע"ז ה"ט הנוטע אילן אצל המוצח או בכל העזרה בין אילן סרק בין אילן מאכל אע"ג ששעאלו לנו למקדש יופי לו ה"ו לוקה שאל' לא מטעם לך אשרה כל עץ אצל מוצח ה' אלקיך מפני שה' זה דרך עובדי ע"ו נוטעין אילנות צלד מוצח שלה כדי שיתקבלו שם ודעת (עג) הראב"ד ז"ל דלא אסרה מורה אלא בעזרת אנשים משער יקנור ולפנים אצל בעזרת נשים וזהר היתם מותר אצל שם בהשגות הראב"ד כחז שגם בעזרת נשים אסור (עז) וי"ל דדעת רבנו דנכל הר היתם אסור (עה) וכו' ר"ד ערמאה שם דלפ"י בזה"ו צביח"כ אסור מדרבנן והעמיקו רעק"א בחו"מ ר"ס ק"ג וכן הורה מרן החזון איש לאיסור, וכחז עור רבנו שם ה"א אסור לעשות אכסדראות של עץ במקדש כדרך שעושיין בחגרות אע"פ שהוא צבני ואינו עץ גנוע הרחוקה ימירה היא שאל' כל עץ אלא כל האכסדראות והסככות היוצאות מן הכתלים שהיו במקדש של אבן היו לא של עץ וכחז הכ"מ דס"ל דזה און אסור אלא מדרבנן וכחז הראב"ד שם שאל' זה לפי שעה מותר: (ב) עץ בולט. (עו) אצל אס ארנו בולט מותר דהא במקדש ראשון ה"ה שורה של עץ ששקעו צבנין כמ"ש ב"ה ד' א' וגם צבית שם שלל שקעו צבנין כמ"ש ועם ע"כ לא ה"י בולט וי"ל דרבנו חלת מילי נקט דגם האבנים וגם הלבנים וגם בסיד מותרין לבלוט: (ב) או בלבנים או בלבנים. והם מותרים לבלוט: (ג) או בלבנים וסיד. והכללה הקודמת כחז שרק אס און אבנים צבנין בלבנים וכן ברוחמו כלא, ומשמע דעשוי אבנים א"ל סיד רק בלבנים (עז) ז"ע (עח) ודעת הראב"ד דדוקא עשוי להאיל אסור וכ"ג (עט) דעת רש"י: (ב) אכסדראות. אכסדרה נקרא שהיא פרוצה במלואה כמ"ש רבנו בה' מוזוה פ"ו ה"ג (פ) וה"י סוכה או בית שפרוים במלואם אסור (פא) והראב"ד כחז דאכסדרה היינו צבנין ע"ג עמודים דלמיה לנטיעה (פב) וה"ה בית וסוכה העשוי כה"ג (פג) מיהו ברו' משמע שגם צימה אסורה ומה שעשו להקהל מי' הראב"ד דבעזרת נשים מותר וכ"ג דעת רבנו ואולי (פד) ה"ה ס"ל שהיתה בעזרה ויברו' שם מי' שהיתה לפי שעה וכ"כ הראב"ד (פה) וישעור לפי שעה שצבאותו יום וימרו אותה: (פז) ומרצפין את כל העזרה באבנים יקרות. (פח) היתם אבני גזית ומשמע דרלפ"ה היתה אבן יקרה יותר מחמ"ל היתם דלרפ"ה יש יותר כבוד וחשיבות בצבנים יקרות ז"ע: (סא) ואם נעקרה אבן. (פז) אפי' דעמו לחברה: (סב) ואסור לכהן העובד כו'. (פח) דיעבד אס עבד עבודתו כשרה כלקמן פ"ה מצ"מ הי"ע אס דעמו להחזירה אצל אס היוצאה לגמרי ועמד במקומה פסול דרלפ"ה מעבכת (פט) דעמ"ג דנמשכן לא ה"י רלפ"ה ועבדו עבודה מי' מ

ציון ההלכה

(ע) ט"פ יתרו: (עא) המפרש בחמ"ד כ"ו ב' (עב) ע"י חו"א שם סק"ג: (עג) כאן בהשגות ומש"כ שם עזרת כהנים ט"ס וז"ל עזרת אנשים כמש"כ בק"מ: (עד) ס' המפתח שם בשם לרור החיים ובפ"ר שופטים פ' א' ה"א דגם בצמח צומן היתר הצמות אסור לנוטע סמך לו וכדפי' זהר המורי' כאן אות כ"א, ועי' דבגר אברהם ח"א סי' כ"ב סק"ט בהנה"ה שנחמק אל נמן שם עובר: (עה) הר המור: (עו) קרית מלך: (עז) דבולטין י"ח א' ליה כן וכן צב"ד א' מוכח דגם את האבנים סדו נסיד: (עח) בפ"ק דמחיד (ובדפוס וילנא נדפס בדף ל"א א'): (עט) צביונו ג' (ע) ד"ה קיני שכ' דהקנינין של האמהלרות של עץ היו בולטות וע"ל פ"ד ה"א וה"י"ג ומש"ש: (פ) ספרי זוטא ומונח בילקוט פ' שופטים: (פא) ספ"ק דמחיד: (פב) ע"י ג"ל: (פג) מגילה פ"א ה"ד: (פד) וכן משמע ברו' סוטה פ"ו ה"ו דמ"מ משיבה בעזרה: (פה) ירו' שם וס"ל דהראב"ד שגם הגזוזותא סתרו בו ציוס אצל משנתה סוכה משמע שעשאוהו בחו"א י"ע הראשון וה"י קיים כל ימי ההוכחות ושמה כל ימי הזקן נקרא לפי שעה ונכלל אלא קידים אצל לך' פ"ה ה"ט משמע שהיתה קבועה תמיד ושמה מתחבת היתה או מאתניה ולא מעץ ז"ע: (פו) והא דכתיב מנ"א ו' ה"ה את קרקע היתם בלגלות נדש"ה זה נמן ע"ג האבנים לך שקבלתה הוצא שמורה כדכתיב ע"י ואת קרקע היתם יצפה וזה לפימה וליחיון כ"כ הר המור' כאן ואולי רבנו כלן דלפ"ה דבנפלא ע"י נראה האבנים מ"מ לר"ך אבן יקרה משא"כ כמל"ש ה"ה נראה כמש"כ ה"ג מלפ"י ז"ל בדיה"ב ו' ע"ש: (פז) חו"א זכמים א' ה' סק"ב: (פח) בהגהות חו"א על הגר"ח: (פט) חו"א זכמים שם ומ"ש צבחים נ"ח א' וכו' דעבד דמחילות ושחט ז"ל שיעשה שם רלפ"ה נמקום שעומד דהא רלפ"ה מעבכת וכעין זה מלפ"י

הלכות בית הבחירה פרק א

(סג) לחזק את הבנין ולהגבירה כפי כח הציבור שנאמר (סד) ולרומם את בית אלהינו. (סה) ומפארין אותו ומייפין כפי כחן אם יכרלין (סו) * לטוח אותו בזזהב (סז) ולהגדיל במעשיו ה"ז מצוה: י"ב (סח) אין בונין (סט) את המקדש בלילה שנאמר וביום הקים את המשכן ביום מקימין לא בלילה. ועוסקין בבנין (ע) מעלות השחר (עא) * עד צאת הכוכבים. והכל חייבין לבנות (עב) ולסעד בעצמן ובמונם (עג) אנשים ונשים (עד) כמקדש המדבר. (עה) ואין מבטלין (עו) תינוקות של בית רבן לבנין. (עז) ואין

דרך חכמה

צבית עולמים מעבדת (ז) ואע"ג דמקריבין צוה"ז אע"פ שאין בית אס בנו מוצת במקומה כדלקמן פ"ו הט"ו מ"מ נרין ג"כ לרפא משעבדת אצל א"צ ע"פ כל טעות העושה שאין מדת העושה מעבדת ודעת הראש"ד שזה ספק אם לרפא מעבדת ואפי' אינה מעבדת י"ל דפסולתה אפ"ן שדלקלה ודעמו לחברה ועמד עלי' ועבד דכ"ז שלא חיברה אין דרך שירות בכך ואם אין דעמו לחברה ודאי פסולה (זא) והא דרפאה מעבדת לדעת רבנו היינו דוקא לענין עמידת הכהן אצל אין אוריו של מקום הנעקר פוסל משום יולא ופאשר שאוכלין שם ק"ק: (זב) לזמן את הבנין. כמ"ש צמ"א י"ב הכהנים יחזקו את דבק הבית וצמדות פ"ג מ"ח כלונסאות של ארו היו קבועין ומחלו של היכל לחלו של אולם כדי שלא יעטו: (זד) ולרומם את בית אלקינו. (זח) הא קרא כתיב צעורא ט' על ציהמ"ק וילף מינה צבנת י"א א' דצהכ"ל נרין שיהי' גבוה מכל הבתים וכ"ש הציהמ"ק: (זט) ומפארין אותו ומייפין. כדילף (זג) במכילתא זה קלי ואנורו אעשה לפניו מקדש נאה: (ס) לטוח אותו צוהב. כדאי (זז) צמדות שכל הבית טוח צוהב חוץ מחזורי הדלתות (זה) וצשה"ר אי' דצמקדש ראשון הי' טוח אפי' אזורי הדלתות (זח) ולהגדיל צמעשיו. כדכתיב צחגי צ' גדול יהי' הבית האחרון מן הראשון ועי' צב"צ ג' א' וצבצרי הימים צ' ג' כתיב וילף את הבית אפ"ן יקרה לתפארת והוא צ' וצ' פרוים: (סא) אין צונין את המקדש בלילה. וכ' (סב) המ"ח צדיעבד אס צנוה צלילה אין נפסל אצל (סג) צמקדש דוד הביא דצירושלמי (סד) יומא מפורש דפסול: (סד) את המקדש. (סז) ודוקא צעורה אצל צהר הבית מותר (ק) וכן המוצת שהוא מחוצר לקרקע אצל לבנותו צלילה אצל שאר הכלים מותר וכן כל הצעודות שהן צמלות: (ע) מעלות השחר משמע דאפי' מדצבצין מותר צמנה"ש ואע"פ דבכל מילי דיום גזרו צבנן שלא יעשו עד הנין החמה (קא) אפשר דצדצרי המסור לצבור לא גזרו: (עא) עד נאח הכוכבים. (קב) משמע דצין השמשות מותר ועי' צבה"ל שפסקתנו ע"ז: (עב) ולסעד צעזמן וצמומס. וכ"ז בכלל המלוה דועשו לי מקדש צמפורש צחורה (קג) ולכן גס נשים

ביאור ההלכה

לא חצריז אלא המקדש אצל הכתלים הניח מ"מ חצריז גם הכתלים קמט שא"כ למה הוצרכו קלעים לר"ז אך ז"ע אס נשאריו כתלים בני ט' טפחים סגי להקריב שהרי אין שיעור לכללים ושמה ס"ל לר"א דעני גס גג מקלעים, ומש"כ מרן דהא דמקריבין אע"פ שאין צוה"ז נרין לעשות רפאה שרפאה מעבדת ז"ע כמה רפאה צריכין לעשות ושמה סגי לעשות רפאה במקום שעומד הכהן אצל מלי' מרן ס' שאין מדת העושה מעבדת משמע דעכ"פ נרין שיעור עושה ואולי נרין ד' על ג' כשיעור בית בכל מקום וז"ע: * לטוח אותו צוהב ו' דהא דמן צמדות פ"ד מ"א שכל הבית הי' טוח צוהב היינו מצפנים אצל צמחות לא הי' טוח צוהב כמ"ש צב"צ ד' א' סבר למישעי' צדהא א"ל רבנן צבנ"ך דהכי שפיר טפי ממוחי כי אידווחי' דימא, ויל"ע אך ממוחי כי אידווחי' דימא הרי היו סדין אותו צבדי כמ"ש שם אפיק שפה ועייל שפה כי היכא דנקביל סידא וצמדות פ"ג מ"ד היו מלנבין המוצת צמחים צבנה וההיכל פסע א' צפסמ ולא היו סדין אותו צבדים של צהר ומנואר שהיו סדין אותו צבדי וכן פ"י הראש"ס שם צדהיא וצדי הקשה שם הראש"ס אפ"ן היו סדין את המוצת ע"ה מוסף על המוצת וכן דורו ודוריו הקרי רמזן ס' על המוצת ושמו המדש ה"ה צמחר סקדוהי צבדי ואלו היכל המוצת אין דיווחא דמא אחר סקדוהי צבדי ושמה רין קין אפ"ן לאפ"ן סדוהי ולא על כל האבנים וז"ע אצל אין לומר שהיו מלנבין אותו מצפנים שיהי' צבנים הי' טוח כולו צוהב ולא צבדי אמנם מ"ש צפסמין כ"ז א' לא הי' מורים מצפנים עד שחיפו את ההיכל כולו צבנולאח של זכב שפ"ן אמה על אמה צבדי דינר זכב נראה דוהו צבנחון צפנים בלא"ה הי' טוח צוהב ואע"ג דלא לא הי' מתחזק כי אידווחא דמא הרי צבגל היו מקפלין אותו ומניחין ע"ג מפלה צהר הבית כמ"ש שם ואי הי' מתחזק ההיכל כי אידווחא דמא וצבוספאה אפ"ן צמחות הגירפא שחיפו את האולם כמו שעויר האו"ש ולכא"ה י' זו כוכה יומת: * עד זכ"כ. עי' ד"ח שהצאנו בשם אהי יהושע שבה"ש מותר ואין הספר חמ"י ואין מונין הטעם דכיון דמזאורייתא פסולה אס בני צלילה והו"ל ספק דאורייתא, ומלשון נאח הכוכבים אין מוכרח שהרי אצט"ל ל"ה צ' כוכב א' ויס עיסי ציה"ש שלשה לילה וכן ל"ה א' אפ"ן ידוע כמה כוכבים בונמו ורבונו כמד פ"ד מקה"ח הי"ט שאס ככר יאלו צ' כוכבים דיוו צלילה והיינו לתומרל' אצל רבנו צב"ה משנת ד' נראה דמשמשקע התמה הוא המון של צ' כוכבים וכ"ש שם הכ"מ בשם הרמ"ן ע"ש, שוב הגיע לידו ה"ס אהל יהושע ורחימי שטעמו משום צבנין צבול ואח"כ מקריבין וצבול אין אסוריו אלא צמרתן וספיקו לקולא וענ"ד דוקא גדול הוא דהא רבנו עיקר דמא נקט ועוד דגם צמול נרין לצנומו לשם מקדש כדלקמן ה"כ ואס יענו צלילה יפסל ולא יוכלו להקדישו וגם לא הביא רבנו שיש

חייבות אע"ג שאין בנין ציהמ"ק צלילה והיו מלות עשה שהזמן גרמא שהמלוה גס על הקיטו: (עג) אנשים ונשים. (קד) וכן עבדים: (עד) כמקדש המדבר. שכ' ויצוהו האנשים על הנשים וכל אשה חכמת לב צדידי' טוו את העוים. (קה) ואע"ג דכ"ז אינו נוהג צבנת ויו"ט אין זה זמן גרמא כיון שאס עשה כן צבנת ויו"ט אינו פסול ואינו אלא אסור גרמא כמו שמעקה אין נחשבת זמן גרמא אע"ג שאסור לעשותו צבנת: (עד) ואין מצטלין חינוקות של בית רבן. אע"ג שגם קטנים נשתחפו צביוע המשכן כמ"ש צאדרי"ג פ"א מ"מ אין חייבין ואולי אפי' חינוקות גדולים אין מצטלין (קו) ולא את רבם (קז) אצל חרש וטוטה פטורין לגמרי (קח) וצנין ציהמ"ק א"א ע"י קטן וכ"ש ע"י כיון שצבנ"ך לצנומו אעשה כדלקמן (עא) חינוקות של בית רבן. (קט) משמע אצל גדולים מצטלין אס צריכים להם כולו בכל מלוה כמ"ש רבנו צב"ג מח"מ ה"ד: (עב) ואין צנין ציהמ"ק דוחה יו"ט. (קי) שאין עשה דוחה ל"ת ועשה (קיא) וכ"ש צבנת (קיב) ואס צנו ציו"ט י"א שאינו לוקה דהל"ת מיהא נדחית (קיג) וכ"ז צבית ראשון ושני אצל ציהמ"ק דלעתיד שירד מן השמים יכול לירד גס צלילה וגם צבנת ויו"ט (קיד) דאין פסול צלילה אלא כצבנ"ך לצנומו אין זמן צני' צלילה והיו כצבנה מחלו פסול אצל לעת"ל שלא יצטרכו לצנומו

ציון ההלכה

בצלילה דורדא בשם מרן וז"ל: (ז) שם וכ"ז דלא כהמני"ח מלוה ז"ה דרנאה אין מעבדת: (זא) חזו"ח אס: (זב) רדצ"ו: (זג) פ' צבשה פ' ואנורו: (זד) פ"ד מ"א: (זה) פ"ג סי' ח': (זח) מלוה ז"ה: (זט) סי' א': (זז) פ"א ה"א: (זח) רדצ"ו: (ק) עה"ש סי' ג' סי"ט: (קה) עה"ש חו"מ סי' מב"צ סקע"ט וצירטו צנחל חיתן סי' י"ב ס"א סקע"ט ע"ש: (קב) ספר המפתח בשם אהל יהושע: (קג) הקלות יעקב לאלחמ"ו ז"ל שצעות סי' י': (קד) צ"ב ד' א' ועי' זלמן מהר"ל: (קק) קה"י שם: (קק) עה"ש סוף סי' ג': (קק) מני"ח מלוה ז"ה ואס כצד דחש"ו פטורין ותינון מחויבו: (קכ) מעשי למלך חור ל"א: (קק) ומה שלא ציטל עורה מ"ח כ"ז צבנחון צני' רצ"ו צ' קיים כמ"ש צבגילה ע"ז צ' היינו משום שאפשר ע"י אצתן מותר: (קי) צני"ח מלוה ז"ה: (קיא) צימות ו' א' מיהו צבנת דצבנן אפשר דלא גזרו צמקדש: (קיב) מני"ח שם מחוס' קדושין ל"ד א' ד"ה מעקה: (קיג) רש"י ומוס' סוכה מ"א א': (קיד) קה"י שצעות סי' י':

הלכות בית הבחירה פרק א

בנין ב"ה דוחה יום טוב: * יג * המזבח אין עושין אותו (עז) אלא בנין (עט) אבנים (פ) גזית וזה שנאמר בתורה מזבח אדמה תעשה לי שיהיה (פא) מחובר באדמה שלא יבנהו (פב) לא על גבי כיפיין (פג) ולא על גבי מחילות. (פד) וזה שנאמר ואם מזבח אבנים (פה) מפי השמועה למדו שאינו רשות אלא חובה: יד (פו) כל אבן שנפגמה (פז) כדי שתחגור בה הציפורן (פח) כסכין של שחיטה הרי זו פסולה (פט) לכבש ולמזבח שנאמר אבנים שלמות תבנה את מזבח יי'. ומהיכן היו מביאין אבני מזבח (צ) מן בתולת הקרקע (צא) חופרין עד שמגיעין למקום הניכר שאינו מקום עבודה ובנין ומוציאין ממנו האבנים. (צב) או מן הים הגדול ובנין מהן. (צג) * וכן אבני ההיכל (צד) והעזרות שלמות היו: טו אבני

ביאור ההלכה

זה איסור לאורייתא ואיסור דרבנן, ויל"ע אם מותר לננות צמה לילה (סמן הימר הנמוח) קדן מונח וזהו בתמורה כ"ח ב' חשיב ח' דמיס שהתירו בנדבחה ומשינו לילה ולא חשיב ט' דבריס שגם בני הנכמה גלילה והיתה פסולה וי"ל דשם לילה א' הוא, ולמ"ד צמחים ק"ח א' דשמיטת לילה כשר צמחה ודאי ה"ה הדנין רק למ"ד פסול י"ט להסתפק והנה ה"ה ח"ה ע"ה ל"ד א' ד"ה צמח כמנו דכל ז' ימי המילואים ה"י דין המשכן צמחה ואפ"ה אמרי' ברו' ריש יומא דכל ז' ימי המילואים היתה הקמת לילה פסולה ומוכח לנלו' לספור צמחה הקמת לילה ויל"ע ומלמתי ב' המשמח ביה"ג בשם ה"ה צ"ה דצמחה אפי' נבנה מאליו כשר וכנראה למדו זה מנחם ק"ח ב' ויעל על הארץ אלב גמ' מסקינן שם דלרי' הוא פלוגתא דמרי' ומשמע מרש"י דשינין אמת, אין עושין כו'. רש"י במומס פ"י מונח אדמה מותר בלדמה שלא יבנו ע"ג עמודים או ע"ג כיסוד ד"ה שק"י מלמא אה כל חלל מונח הנחשת אדמה בשעת חנייתן, ובמבילתא הוא פלוגתא דמרי' ומשמע מרש"י דשינין אמת, אלב מרננו נראה דפליגי ולמ"ד בלחמא גס מונח הנחשת דמשה היו ממלאים חללו אבנים בכל חני' דלא כחנא בתרא וכו"ב בשעמ"ק זבחים ס"א ב' אות ו' ופסק בח"ק ולכן לא הותר שאלא לא ה"י כן ולכן קשיא ל"י ג"כ ומה נאמר ואם מונח אבנים שהרי תמיד ה"י של אבנים וכבר דווח זה חובה אלב לרש"י נראה דקשיא ל"י למה נאמר ואם לדורות שהרי לדורות חובה לננות של אבנים, ובמבילתא מסקינן על"י פסקתא אלב צבילה משילקין אה כל להנשת ובגוהו לננים ובהגר"א גרים של אדמה ולרננו זה כבר דעת מנה בתרא (ויל"ד ד"ה) ולא ק"י"ל כן אלא בח"ק דלמ"ה המבילתא מותר דברי עמנו ולכן לא פסק כן דלננים כשר וכמש"כ ב"ב צמח חזרה, והא דלמ"ה צמחים ס"א ב' שאם מונח של שילה של אבנים ה"י כבר נסתלק האש כמנו שילה אע"ג שגם של משה על ממלאין אבנים מאוס ששל משה ה"י נשאר הנחשת והיו נותנין האש על דפנות הנחשת וכושין על"י פסקתא אלב צבילה משילקין אה כל להנשת ובגוהו ח"כ נסתלקה האש: * וכן אבני ההיכל והעזרות, ואע"ג דכחלי הדיח כשר גם בקלעים דמתן בסוף עריות היו צויים לקיים להיכל וקלעים לעזרות מ"מ בצבנים נרין אבנים שלמות מיהו צמחים מעבד אבנים כמש"כ רבנו אב"ג אע"ג דבמשכן ה"י על שמים מנופה נחשת מ"מ לדורות כחצי בקרא מונח אבנים מיהו צמחה כשר בכל דבר שיעשה מונח להקרינה כגון ממכתה ונראה ראי' ממ"ש שצבחים ק"י א' המקריב קדשים ואימורים בתוך אמתא והאיכא חלילה הא מני ר"ש היא דלמך אפי' העלה ע"ג סלע חייב הרי מביאר

דרך חכמה

אלא היא מוכן כשר גם לילה: (עז) אלא בנין אבנים. (קטו) היינו בשילה וטו ובנעון וינת עולמים אלב צמדבר ה"י מונח הנחשת של משה של ע"י שמים מנופה נחשת (קטז) והיו ממלאין חללו עפר בתל חני': (עט) אבנים. (קיו) אבנים פחות מג' אבנים וע"ל פ"ב ה"ה שיעורו (קיא) ובמבילתא איתא דגם של לננים כשר (קיט) אלב מדברי רבנו נראה דלא ק"י"ל כן: (פ) גזית. (קכ) ט"ס דהא כחייב לא צמחה אהתין גזית ודפסו"י ובכח"י ליתא חיבה זו: (פא) ממוצר בלדמה. (קכא) צמיד ומ"מ עשאוהו צבית הצמירה גם צופת סקיד וקוניה כדי שיחזיק האבנים כדלקמן פ"ד הט"ו: (פב) לא ע"ג כיפיין. (קכב) אלב כל העזרות כולן ממוצח היו בניין ע"ג כיפיין כדלקמן פ"ה ה"א: (פג) ולא ע"ג מחילות. (קכג) ואם יש שם חלל בגובה טפח פסול ויש להסתפק אם גם הכבש אסור ע"ג מחילות (קכד) אלב הבור של שימין כיון שהוא נורף המונח מותר: (פד) וזה שנאמר ואם. ר"ל דואם משמע שיהיה רשות: (פה) מפי השמועה למדו. ר"ל כדיליף (קכה) צמחיתא כל אס צמחורה רשות חוץ מג' כו' או אינו אלא רשות מ"ל אבנים שלמות חנה וגו': (פו) כל אבן שנפגמה. (קכו) בין בידי אדם (קכז) כגון בלצב או בעץ או ברזל בין בידי שמים (קכח) ואם בנו אבן זו הרי אבן זו כנטולה: (פז) כדי שתחגור בה הציפורן. (קכט) דין זה דוקא צבן אלב צמיד שעל גבה שיעור הפגמה צנפת כדלקמן פ"ב ה"ה, אלב ביראים פסק להיפוך דבאבן שיעורו טפח וצמיד כדי שתחגור בו צפורן: (פח) כסכין של שחיטה. (קלא) ע"י צפ"ה משחיטה הי"ד דמשמע ששיעורו בכל שור ויל"ע: (פט) לכבש. (קלב) דמרישין כבש מוכחב אה מונח לרבות לכבש (קלג) ואם נפגם הכבש ג"כ פסול. ובכ"י (קלד) עזרת כהנים נסתפק אם גם הכבשים הקטנים דלקמן פ"ב ה"ד צריכין להיות מאבנים שלמות: (צ) מן בתולת הקרקע. (קלה) היינו קרקע שלא נעבד מעולם ובגמ' יש סימנים להכיר שלא נעבדה מעולם ואם מלאו שם חרס נחמיר

שאין קרקע צבולה (קלו) ובמשה איתא שם מביאים מנקהת צית כרס: (צא) חופרין. (קלי) חקידומוט של עץ: (צב) או מן הים הגדול. (קלח) צמח איתא שם מביאין חוקין אבנים מפולמוט פ"י לחות שבוה ניכר שהם מביים ולא נכפמו ומביאין סיד רותח וצפת וקוניה ויוצקין אותו כדלקמן פ"ב הט"ו: (צג) וכן אבני ההיכל והעזרות שלמות היו. (קלט) ואם א' מהן היתה פגומה כנטולה דמי ונרין להיוליה ולקצב אחרת ואי"ל לנסך אותה חוץ לעזרה שלא תחאיס להמדה (קמ) ובתפארת יעקב נסתפק אם צבילה פוסל אבן פגומה: (צד) והעזרות. (קמא) היינו עזרת ישראל ועזרת כהנים אלב עזרת נשים אינה אלא מעלה ימירה צבית כמש"כ רבנו לקמן צפ"י

ציון ההלכה

(קטו) זבחים ס"א ב', משמע דבגלגל ה"י מונח של משה: (קטז) מבילתא ימרו כ' כ"ה ומוצא ברש"י שם: (קין) חו"א זבחים ס"י ב' צ' סק"ו: (קית) ימרו כ' כ"ב אלב הגר"א מ"ו אלב ה"ה צה"ח היבאו וע"י צוקוטי הלכות זבחים רפ"ו ד"ה מה שבי' דלולו רבנו ס"ל דלא ק"י"ל כן: (קכט) חו"א שם: (קכ) שינוי נוסחאות וכל המפרשים: (קכא) ח"י"ע פ"ו דלמ"ה מ"י: (קכב) מל"מ: (קכג) שם בשם הר"ש ואף שהראב"ד פ"ט מטו"מ הי"ה טעם על פי' זה שהוא חזק ופסלה מ"מ לניחא י"ל דמדה ונראה דדוקא מחילות ירקות אלב אס מילאו שם חפלים כשר שהרי גולגולת של חרץ היצויי תחת המונח ולא חשבו אה אלב משום טומאה כמש"כ המ"ל דדוקא לומר דגולגולת לא' בה טפח על טפח ואולי נרין שיטעלו לקרקע: (קכד) חו"י זבחים ס"א ב' ז"ה ולא: (קכה) סוף ימרו: (קכו) חו"א קדשים לקוטים א' ס"י ב' סק"ג וכו"כ במכתב כמ"י שאין חילוק בין נפגמה לפגומה מצריחה זה לנלו' דלא כהרש"ש מדות פ"ג מ"ד וכו' שם בעמנו דהמוס' לא ס"ל כן ש"ר צחי עורי כחן הט"ו שיהיג ג"כ על הרש"ש: (קכז) רבנו שמעי' מדות פ"ג ה"ד: (קכח) חו"א שם: (קכט) כ"מ ומע"י: (קל) מדות פ"ו: (קלא) וכבר דנו בה מתפרשים: (קלב) הר המורי' בה"ג וכו"כ במשך תמה פ' מנח וקב"כ כ' דרננו למדו זה מנמרי' כבש ממוצח בניין פסחים שאם עלו לא ירדו אלמא שהוא מונח ממש ומסתבר שהאבנים צריכין להיות בו כמו צמחים: (קלג) לקוטי הלכות זבחים ר"ה ב' צמח חזרה מ"ה א"ר: (קלד) מדות פ"ב מ"ד ולכא"ו לא גרעו מאבני ההיכל והעזרות וגם גלא"ה מסתבר דליים כ"ה כבש: (קלה) נדה ח' ב': (קלי) מדות פ"ג מ"ד: (קלז) רש"ש מדות פ"ב מ"ד: (קלח) זבחים נ"ד א': (קלט) חו"א קדשים לקוטים א' ס"י ב' סק"ג: (קמ) מדות פ"ג אות ל"ח: (קמא) אבן האלז הי"ע ע"ש מסתפק קלח צה:

הלכות בית הבחירה פרק א

של ברזל (קיג) שמא יגע באבן ויפסול: י"ז אין עושין (קיד) מדרגות (קטו) למזבח הראשונים מראש תל תל במעלות על מזבחי. אלא בונין (קטז) כמו תל בדרומו של מזבח מתמעט ויורד מראש המזבח עד הארץ והוא (קיד) הנקרא כבש. (קיה) * והעולה במעלות (קיט) על המזבח לוקה. וכן הנותן (קכ) אבן אחת מן המזבח או מכל ההיכל (קכא) או מבין האולם ולמזבח (קכב) דרך השחתה (קכג) לוקה שנאמר ונתצתם את מזבחותם וגו' (קכד) לא תעשון כן ליי' אלהיכם: י"ח (קכה) המנורה (קכו) וכליה (קכז) והשולחן (קכח) וכליו ומזבח הקטורת (קכט) וכל כלי שרת אין עושין אותן אלא (קל) מן המתכת בלבד. ואם עשאוהו (קלא) של עץ או עצם או אבן או של זכוכית (קלב) * פסולין: י"ט היו הקהל עניים

דרך חכמה

היו מלביני אותו במפה המפי הדמים: (קיג) שמא יגע באבן. (קסח) דלע"ג שמיטידין ע"ג הסיד היסן חוששין שיפול קלח מהסיד ויגע בצרור באבן: (קיד) מדרגות. (קסט) אפי' מדרגה נמוכה כחמשת אמה (קע) ואפי' פחות מזה: (קטו) למוצת. (קעא) אבל אין לוקין ע"ו אר"כ עלה במדרגות: (קטז) כמו חל. של אצנים כנ"ל ה"ד: (קיד) הנקרא כבש. (קעב) נמשנה (קעג) ומשמע שהי' אטום לגמרי עד הקרקע וכן ה"י כבשם ללקמן פ"ג ה"ד היו אטומים: (קידח) והעולה במעלות. (קעד) אפי' מעלה אחת (קעה) וכן המפסיע פסיעה גסה עד שנגלה ערומו לוקה: (קיט) על המוצת. (קעו) וכן על הכבש וה"ה כשיורד וצחוק' איתא דדוקא בשעת עבודה אבל מדברי החינוך נראה דאפי' שלא בשעת עבודה אפי' פסולין לעבודה אם עלו לוקין: (קכ) אבן אחת. (קעו) וה"ה מהקתא: (קכא) או מוצת האולם. (קעח) וה"ה מכל העזרות ומכל השכות (קעב) אבל לא עזרת השם (קעט) וכחצ החמס סופר דה"ה הסותר אבן נמנה (בשעת היתר הנמות) לוקה (קפא) ואפי' ע"י גוי אסור כ"ו (קפב) אבל גרמא מותר: (קכב) דרך השחתה. אבל לנורך מיקון מותר (קפג) וכן לבנות בנין מפואר יותר מותר: (קכג) לוקה. (קפד) ואפי' דבר שאינו ממונה לקרקע ושברו או נהלו לוקה: (קכד) לא תעשו כן. (קפה) וה"ה צביה"כ וצביה"מ אסור: (קכה) המנורה. רבנו לא כתב דין הארון ולשיטתו אולי שהארון לא הי' נורך צו שהי' קיים כל ימי ביתו עד שגנו אציהו ובבית שני לא הי' ארון כמש"כ בה"ה (קפו) ובמני"ח כתב שגם הארון אם אין וזב עושין משאר מחכות: (קכו) וכלי. הם המלקחים והמחמות כולן וזב טהור כמפורש בתורה: (קכז) והשלחן. המנורה מפורש בתורה שהיא מזהב אבל השלחן ומוצת הקטרת היו מעלי טעמים כמפורש בתורה ורק הליפוי הי' מזהב (קכו) וכונת רבנו כאן על הליפוי ואם שאר הכלים יוכל לעשותן משאר מינים ולפתוח מחכת אם חל אפשר לעשותן מחכת וללפותן עץ ע"י צב"ל צבי"ט: (קכח) וכליו. קערוותיו וכפותיו קשותיו ומנקיותיו כדלקמן פ"ג: (קכט) וכל כלי שרת. (קכה) לכתולה היו כולם של וזב חוץ מן המוכרחין: (קל) מן המתכת בלבד. (קפט) כדילפי' בגמ' דכ"ש לריבין להיות ממחכת: (קלא) של עץ או עגם. (קף) וכ"ש של חרס: (קלב) פסולין. (קלג) ומה שהי' אצוב של קנה צביה"מ משום שיעקר שירה צפה כמש"כ

ביאור ההלכה

משקה איך שייך צו עובי טפה ואולי המאירי מפרש באורך טפה על טפח נמקוף הסוד ולא נעוץ טפח ואולי גם למזבח הראשונים נריך לפרש כי כ"ל לא מסתבר שהסיד הי' עבה טפח ע"ג האצנים אבל נלשון רבנו לק' ספ"ב לא נראה כן ואולי כ"ל לרבנו שהסיד כיון שהוא לנורך בנין המוצת כדלקמן פ"ג הט"ו לא מקרי מוסף על הענין וצ"ע כנ"ו: * והעולה במעלות. ע"י מנ"ח מזהב מ"א שחמה למה השמיט רבנו הא דמילתא שהמפסיע פסיעה גסה שנגלה ערומו לוקה, והנה להטו"ח בימות כ"ב א' שכתבו דדוקא בשעת עבודה אסור א"ש שרצנו השמיטו כמ"ש מרה"מ שפסיק פ"ג מכה"מ ה"ה שהמכנסים של כהנים אין להם לא בית הנקב ולא בית הערוה א"כ ל"ש גילו ערוה רק לדעת החינוך שגם זו שעלה לוקה וה"ה כהן שלא בשעת עבודה קשה למה השמיטו רבנו ונראה מזה דלעת רבנו כהמ"י והא דלמיני אשר לא חגלה ערומו' עליו ע"י שראוי להנגלות ערומו' עליו ור' ישמעאל דאמר במילתא דמפסיע פסיעה גסה לוקה לא כ"ל שהמכנסים לא הי' להם נקב ולא קי"ל כן ולכן רבנו השמיטו, מיהו אין ללכת פסיעה גסה גם בכל העזרות משום מורא מקדש כמ"ש רבנו לוקמן פ"ו ה"ד ה' אבל אין לוקין ע"ו, וצ"ע לישן המכילתא ד' ישמעאל מותר אינו נריך והרי כבר נאמר ועשה להם מכנסים כד ומה ח"ל אשר לא חגלה ערומו' עליו שלא יפסיע פסיעה גסה וצ"ע שחם ע"י המכנסים לא יוכל להיות גילוי ערוה א"י גם אם יפסיע פסיעה גסה לא יהא גילוי ערוה ונראה דר"י כ"ל כהמינוך דגם שלא לעבודה אסור וקאמר שעל המוצת ל"ש קרא שהרי הולך במכנסים כ' אילטריך קרא במהלך בעורה שלא לעבודה ואולי מפורש אשר לא חגלה ערומו' לא קאי אשמעולת אלא הוא עוד דבר שחומר שלא חגלה ערומו' ואין ע"ו לאו ורבנו כלל כ"ו נמש"כ בפ"ו כ"ל אבל קרא לא משמע הכי דכתיב עליו וצ"ע: * פסולין. ואע"ג דבבב"ב ג' צ' מנא"כ דאצוב דמשה של קנה ה"ה והיה כלי שרת ואין דנין אפשר משא"ל לא הביאו רבנו משום שפסק פ"ג מכה"מ ה"ג דיעקר שירה צפה והכלו שיר א"ל להיות כלי שרת ולכן כשרין משל ע"ך א"י י"ע בע"מ מ"ו א' דגני דעני המשחמה לבהמה קרינה מזה התעוררות שוקקה מזה לתליין כו' אלי"א דמ"ד עיקר שירה בכלי לא חביבי לך דודאי אסירי כו' וקשה דלמ"ד עיקר שירה בכלי בלא"ה פסול שאינן ממחכת וצ"ע ל"ד דעני ל"י וסי' ג' יהודא דמכשיר סוכה ג' צ' בלי שרת משאר מינים ורבנו פסק כדבי כמ"ש א"ר מיי"ר שגיפה התעוררות כסף וגאמר שאם יפסין כסף מותר כמו בשלחן ומוצת ההוב (ע"י) כ"ש המפתח בשם יריעותו (שמה), והנה כסוגיה דסוכה מוצר דלמ"ד עיקר שירה צפה אין לנו בלי שרת מעין וסא הי' דיו דנין אפשר משא"ל ומצורא דאפי' א"א אין עושין אלא ממחכת ולכן השמיט רבנו דהיבא דא"א מותר וכן מוכח בה"ה ע"כ היו הקהל עניים עושין של כדיל משמע אבל אם אינו של מחכת אין עושין אפי' היו עניים א"ר א"א וכן מוכח בע"מ מ"ג דמיני משמואל א"ע"ג שלא יכלו עשירים של מחכת אבל לא של עץ לרבנן

ציון ההלכה

(קסח) מאירי שם ומש"כ שם הרא"ש פ"א שהי' מקלפין הטיט היסן צ"ל שלא הי' מקלפין לגמרי: (קסט) חוס' וצחיס ס"ג צ' ד"ה חוץ: (קע) צחוס' מנחות ז"י צ' ד"ה א"ל שהקפו דראש הכבש גבוה מהמוצת מוכח דאפי' כל שהוא אסור ודו"ק: (קעא) עה"ש: (קעב) מדות פ"ג מ"ג: (קעג) ובי"ב הר"י קאס מדות פ"ג מ"ג: (קעד) מדרש ספרות וימרות בלא"מ עמוד ר"א: (קעה) מני"ח מזהב מ"א ובי"ב בפייה"מ וצביה"מ וצביה"מ ומהנה למה השמיטו רבנו כאן: (קעו) מני"ח שם והוא ממכילתא סוף ימרו וע"י חוס' מנחות ז"י צ' ד"ה על שאם ראש הכבש גבוה מראש המוצת אין למוט וצ"ע: (קעו) מני"ח מזהב תל"ו: (קעח) הראב"ד בנטי"ו וחלי ההשגה שייכת כולן כמ"ש הר"י קורקוס ובי"ב רבנו פ"ו מיה"ה ה"ו וע"י נאכן האור שמתקן בין סותר לנורך וצ"ע: (קעט) מנ"ח מ"א ויש מקום לומר דהלשכות הם בעזרת ששם לדעת רבנו ודלא כהראב"ד, והק"ס כתב דדוקא לפנים מן המוצת וזהו מדויק לשון רבנו כולן וצ"ע ונאמתי עושין של כסף משמע שכל הארון עושין של כסף: (קפו) מני"ח מזהב ז"י: (קפט) כדמשמע בימות ל"ו א' והא דתנין בתמיד ל"ו א' נכנסו ללשכת הכלים והוא"ו משם ז"ג כלי כסף וע"י וזב משום שהיו כלים שהיו מוכרחים להיות של כסף כגון התעוררות כדלקמן פ"ג מכה"מ ה"ה והסמינין שהיו של ברזל כנ"ל בע"מ ק"ה: (קפט) כ"מ: (קף) דפסול אפי' לר"י ברי"י סוכה ג' צ' (קף) סוכה ג' צ':

הלכות בית הבחירה פרק ב

לישראל. (ג) ובמקדש נעקד יצחק אבינו שנאמר ולך לך אל ארץ המוריה ונאמר בדברי הימים ויחל שלמה לבנות את בית יי בירושלים (ד) בהר המוריה אשר נראה לדויד אביהו אשר הכין במקום דויד בגרן ארנן היבوسی: **ב** ומסורת ביד הכל שהמקום שבנה בו דוד ושלמה המזבח בגרן ארונה הוא המקום שבנה בו אברהם המזבח (ה) ועקד עליו יצחק. והוא המקום (ו) שבנה בו נח כשיצא מן התיבה. והוא המזבח שהקריב עליו קין והבל. ובו הקריב אדם הראשון קרבן * כשנברא (ז) ומשם נברא אמרו חכמים אדם ממקום כפתרו כפרא: **ג** מרות המזבח (ח) מכוונות הרבה (ט) וצורתו ידועה איש מאיש ומזבח שבנו בני הגולה (י) כעין מזבח שעתידי להבנות עשוהו (יא) * ואין להוסיף על מדתו ולא לגרוע ממנה: **ד** (יב) ושלשה נביאים עלו עמהם מן הגולה. אחד העיד להן על מקום המזבח. ואחד העיד להן (יג) על מדותיו. ואחד העיד להן שמקריבין (יד) * על המזבח הזה (טו) כל הקרבנות (טז) אע"פ שאין שם בית: **ה** מזבח שעשה משה ושעשה שלמה ושעשו בני הגולה (יז) ושעתידי להעשות (יח) כולן

ביאור ההלכה

רחמנא אמר עבד וכל היי דמליא למעבד ניהא ל'י אכל צננין הבית דכתיב הכל ככתב מיד ה' עלי השכל ה' מלומס ממש ולכן היו לריבין שיעירו לכן ממש על מקומו וי"ע הרי מדינא אפשר להוסיף עד כ' על מ' ויהי עשו ל"ב על ל"ב א"כ מה הו"לכו למלס הרי אפשר לעשות נריות במקום שאין ספקות ואולי ס"ל דג"ו בכלל הכל ככתב שריף לידע כל כ' אמה מקומו צבירי, ויפי פשוטו י"ל דהוי מספקא להו או רובו דמוצא בלפון או בדרוס שגם בגמ' נתלקו ע"ז ועוד כמה מהלוקות וע"ז כל הנצח להעיד להם איך ה' צימם ראשון ותכ"א השיב דממתי' רובו מן הדרוס כו' ולא נאמר כמה א"א לידע גם כן כשנברא. * לא מלאח במדרש שד"ה"ר הקריב מיד שנברא רק כשנברא פ"א א' הוא המזבח שה' אדה"ר מקריב בו ונראה שרבו כחצה מסבא שמתחמא מיד שנברא הקריב קרבן מורה, ויומר נראה שכוננו לגמ' דע"ז מ' א' יוס שנברא בו אדה"ר כיון ששקעה עליו חמה אמר אז לי שנשבל שסרחתי עולם חשך צעדי ויחזור העולם לתוהו ובהו כו' כיון שעלה עה"ש אמר מנהגו של עולם הוא עמד והקריב שור שקרניו קודמין לפרסותיו שג' ומיטב לה' משור פר וצב"ר פלי"ד מ' ע' א' רחמ"א על מוצת הגדול צבירושלים ששם הקריב אדה"ר שג' ומיטב לה' משור פר מקרין מפריס: * ואין להוסיף על מדתו. בוצחים ס"ב א' הנואר שאפשר להוסיף על המזבח עד כ' אמה נהיינו המזבח בלא הכבש ששם הכבש ה"י ס"ב אמה כמ"ש בוצחים ס"ב ב' ורבו לא הביאו וכבש שם בלוקתי הלכות בוצח מודה שרבו דמאה מהלכה משום דר' יוחנן קאמר שם שיהיה על המזבח ומפרש שא"ל להוסיף וימר על מה שעשו בני הגולה ולכן כתיב כאן שאין להוסיף על מדתו. וז"ע שהרי כ' רבו בה"י ס"ב אמה ארבו ורבו אינן מעבדין וע"כ מש"כ כאן אין להוסיף על מדתו היינו לכתחלה כמ"ש ב"ר האחרונים דן קשה למה לא הביא רבנו שיומר מ' אמה מעבד דיבעד דאולי משום דר' דין ביט שני לא שני אה המזבח וגם לעת"ל י"ה כן דמדות ופ"ג דמדות ואין רבנו לכבוש מה שאין נוהג כבר וגם לא הביא שבית ראשון ה' פסות ז"ע: * על המזבח הזה. והא שריף מוצח משום דדרשי' בוצחים נ"ע א' שמוצח שניפגס כל הקדשים שהשטחו פסולין שג' עליו כשהוא שלם והביאו רבנו בפ"ג מפסוקי"מ הכ"ב וכתבו הסוס' ביומא ס"ג א' ד"ה שלמים ובוצחים נ"ט ב' ד"ה אכל דמנחה א"י מוצח ואפשר להקריב אפי' אין מוצח אף הקדושה קדשה לעת"ל וז"ל פ"ה הרמוות (מליון ב' (מפתח) כתב דבמנחות ה' ב' מפוסק להיפך דגם מנחה פסולה נניפגס המזבח ונחמא בגמ' שם לא נזכר דמיירי במנחה אלא על גלות דיני מתחשה רק רש"י כתב שם אס פיגול קמוץ בעשת פגימת המזבח ולא פיגול משום דסוגיא שם מיירי לענין מנחה ע"ש אכל רבא בוצחים כ"ו ב' לא מיירי במנחה וכן רבנו שהעמיץ הדין בפ"י"ד מפסוקי"מ ה"ד העמיץ בוצחים אכל במנחה כתב שפולחן בתוך ולא היציר נניפגס משמע דס"ל הכותם דבמנחה אין פוסל נפגס (ואולי מוכרח) ואם יומא כן א"ש דרבנו נקט כלן דוקא קרבנות אכל מנחה א"י מוצח וכיון דקדושה ראשונה קדשה לעת"ל כמ"כ רבנו בפ"ו ה"ד אפשר להקריב מנחה גם בלא מוצח ומש"כ ז"ל דמנחה נע"י קידוש כלי ואין מקדשין אלא בפנים וכ"כ רבנו בפ"ג מפסוקי"מ ה"ב לכאן' כיון דקדושה לעת"ל והו"ל כלילי מחילתי קיימות כמ"ש לקמן פ"ו ה"טו"א אפשר גם נקדש ל"ד נמנה. מיהו מלשון קרבנות ש"כ רבנו אין רא"י שגא לאפוקי מנחה ע"י בפ"א ממעב"ק ה"ו ב' קרבנות היציר מיד לחמיריטן ונדל"א גם מנחות בכלל ובפ"ג ה"ד מומר אין מקלפין ממנו קרבן וגם מנחות בכלל. מיהו דעת רש"י במנחות שגם מנחה נפסלה נניפגס המזבח כנ"ל ונלמש"כ מן בוצחים ס"י י"ז סק"ב דגם למוס' אין מתחשה מועלת גם במנחה י"ל דרש"י מורה למוס' דמורה להקריב מנחה אכל מתחשה כן מועלת דעבי ראי דלמיס

דרך חכמה

(ג) ובמקדש נעקד יצחק שג' כו'. ר"ל זה מנזאר במקדש שילחק נעקד צהר המורי' שהוא מקום המקדש אכל שנעקד במקום המזבח זה מסורת כמ"ש בה"ב: (ד) צהר המורי'. ומרו (ד) בגמ' שנקרא זה המורי' שממנו י"א הוראה לישראל ומורה לגוים: (ה) ועקר עליו יצחק. (ה) והוא המקום שהקריב עליו יעקב אבינו: (ו) שזנה זו נח. (ו) מדכתיב גבי אברהם ויבן את המזבח ולא כתיב ויבן מוצח משמע המזבח שה' צנוי מכבד: (ז) ומשם נברא. (ז) דדרשי' דמדיחי ויר ה' אלקים עפר מן האדמה והלן כתיב מוצח אדמה מעשה לי: (ח) מכוונות הרבה. שהרי נאמר הכל ככתב מיד ה' עלי השכל וגם ציבת שני בנו ע"פ הניבאים כמ"ש רבנו בסמוך ה"ד: (ט) וזרתו ידועה איש מאיש. (ח) משמע דמפרש מ"ש בגמ' (מוצח בה"ב) דהניבאים העידו היינו שהעידו שקבלו איש מאיש שהרי אין נציא רשאי לתדע דבר אחר מ"מ: (י) כעין מוצח שעמיד להבנות עשוהו. שמה שהוסיפו על המזבח מפקוקי יחזקאל למדוהו כדתן במדות רפ"ג: (יא) ואין להוסיף על מדתו ולא לגרוע ממנו. (ט) ומש"כ בה"י ס"ב אמה ארבו ומדת רחבו ומדת קומתו אין מעבדין והוא שלא יפחות ממאה על אמה ברוס ג' אמות וכן אפשר להוסיף עד כ' על מ' אמה כמ"ש בוצחים ס"ב א' כ"ז בדיבעד אס עשה (יב) הקרבן נפסל אכל לכתחלה אסור לשנות שהכל ע"פ הניבאים: (יג) ושלשה נביאים. (יא) חגי וזכרי' ומלאכי: (יג) על מדותיו. שאפשר להוסיף עליו (יא) דאי מקרא דיוחזקאל ה"א עם מקום קרנות שלא לשנות ממוצח בית ראשון: (יד) על המזבח הזה. דאע"ג דמקריבין אע"פ שאין בית כדלקמן פ"ו ה"טו"ו (יב) מ"מ לריך מוצח במקומו (יג) ואיך ג"כ רפה במקום שהכין עומד שזה מעבד כנ"ל פ"א ה"י: (טו) כל הקרבנות. (יד) ובמנחה י"א שא"ש מוצח ואפשר להקריב במקום המוצח: (טז) אע"פ שאין שם בית. (טו) ומ"מ אין חיוב להקריב אס אין בית אלא ראש: (יז) ושעמיד להעשות. דעת (טו) רש"י דלעת"ל י"ה אמות מלבד הקרנות וצירטו בפ"י"א מצריחא דמללכת המלשן ה"ד ד"ה לע"ל: (יח) כולן עשר אמות. מיהו אינו מעבד כדלקמן ה"י דקומתו אינו

ציון ההלכה

(ד) תענית ט"ו א' א' (ה) פסחים ס"ח א' א' (ו) פדר"א פל"ו: (ז) ירו' נזיל פ"ו ה"ב: (ח) וכן מלאחי במעשי למלך בה"ב בשם נרדכי: (ט) הר המורי' ליישב קושייה המני"ח מנזה ז"ה וכ"כ שאר אחרונים: (י) רש"י (י) חוס' בוצחים ס"ב א' ד"ה אחד ורבנו מפרש דלא כרש"י שם: (יב) דלפי' נפגס המזבח א"א להקריב כמ"ש רבנו בפ"ג מפסוקי"מ הכ"ד וע"י לקמן ה"טו"ו כתבנו מה אפשר להקריב: (יג) חזו"א בוצחים ס"י ה' סק"ב: (יד) ביארנו בה"ל: (טו) אלאמ"ד י"ל נקהלות יבקש שבעות ס"י י"א וע"ז ס"י א' בשם היטורן מנזה מ"מ: (טז) יחזקאל מ"ג:

הלכות בית הבחירה פרק ב

עשר אמות גובה כל אחד מהן. וזה הכתוב בתורה ושלש אמות קומתו (יט) * מקום המערכה בלבד. (כ) ומזבח שעשו בני הגולה וכן העתיד להבנות מדת ארכו ורחבו (כא) ל"ב אמות על ל"ב אמות: ו' א"מית (כב) * של גובה המזבח מהן באמה בת ה' טפחים. ומהן באמה בת ששה טפחים (כג) ושאר כל אמות הבנין באמה בת ששה טפחים. וגובה כל המזבח נ"ח טפחים: ז' וכך היתה מדתו וצורתו. (כד) עלה ה' טפחים וכנס חמשה טפחים זהו יסוד. (כה) נמצא רוחב שלשים אמה ושני טפחים על רוחב שלשים אמה ושני טפחים. (כו) עלה שלשים טפחים וכנס חמשה טפחים (כז) זהו סוכב [עלה י"ח טפחים זהו מקום המערכה] נמצא רוחבו (כח) שמונה ועשרים אמה וארבעה טפחים על כ"ח אמה וד' טפחים [עלה י"ח טפחים] (כט) * וכונס לקרן זוית של הי"ח (ל) בנין חלול מרובע לכל ארבע קרנות] ומקום הקרנות אמה מזה ואמה מזה סביב. וכן (לא) מקום רגלי הכהנים אמה סביב (לב) נמצא

דרך חכמה

מעכב והוא שלא יפחות מג' אמות: (יט) מקום המערכה בלבד. (יז) כן גרים רבנו צמ' והכוונה משפת סוכב ולמעלה (יח) שהחמיל צו' אמות והיו ג' אמות וקרנות אמה וכרענן שאמרנו (יט) צמ' שעושין מערכה ע"ג סוכב: (כ) ומונח שעשו צמ' הגולה כו'. אבל מונח שהי' צבית ראשון (כ) הי' כ"ח על כ"ח (כא) ושל משה הי' ט' על ט': (כא) ל"ב על ל"ב. (כב) היינו עם היסוד והסוכב: (כב) של גובה המונח. מצינו בנסמך דגובה היסוד אמה יסוד ואמה קרנות הי' ה' טפחים נמצא יורד צ' טפחים מס' ולכן כל גובה המונח נ"ח טפחים: (כג) ושאר כל אמות הצנין בלמה צת ו' טפחים. משמע אבל אמות הכלים צת חמשה טפחים וקשה דפ"ה ממחמדין הי"ח פסקו להשליטן ג"כ בלמה צת ו' טפחים וכן בנסמך פ"ג הי"ח. גם שכתב מדברי רבנו דשאר האמות שצרות היו צת ו' וקשה בנסמך מצינו דכניסת הסוכב וכניסת היסוד היו בלמה צת ה' ועל הקושיא הראשונה י"ל משום דלמח כליס כוונן היו צת ו' אבל אמת הצנין י"ח מהם צת ה' כמש"כ רבנו לכן הוטרף לכחוד דשאר אמות הצנין היו צת ו'. ועל הקושיא השני' י"ל שהוא המשך של ה"ה שכתב דכל המונחות היו גבוהים ו' וע"י קאמר דמהגובה הזה היו שנים בני ה' (ומשמע דבכל המונחות הי' כון) אבל בענין הרוחב עדיין לא דן וע"י יתבאר בהלכה הסמוכה: (כד) עלה ה' טפחים וכנס ה' טפחים זהו יסוד. דרש"י (כג) צמ' מדרבנן ציחוקאל ואלה מדות המונח בלמה אמה אמה וטופח וזיק האמה ודרש"י וזיק האמה זה היסוד כי בנכיסמה וצין גבוהה הימה אמה והיא אמה שצמקום אחר היא אמה וטופח דהיינו של ה' טפחים: (כה) נמצא רוחב ל' אמה וצ' טפחים. שהרי ננס ה' טפחים מלד זה וה' טפחים מלד זה והי' ל"ב אמה ועמה שירד מכלא ה' טפחים ומכלא ה' טפחים נשאר ל' וצ' טפחים על ל' וצ' טפחים מרוצע: (כז) עלה ל' טפחים. דהיינו ה' אמות צמות ששה: (כז) זהו סוכב שאסוכב רק כניסתו הי' ה' טפחים דרש"י (כד) מדרבנן ואמה רוחב הי' של ה' טפחים זה הסוכב אבל גבוהה הי' של ו' טפחים (כה) ודעת רש"י דגם רוחב היסוד הי' של ו' טפחים: (כח) כ"ח אמה וד"ט. שהרי ירד מכל ל' עוד ה' טפחים נשאר כ"ח אמות

ביאור ההלכה

ע"פ*: * מקום המערכה בלבד. בפיה"מ לרבנו רפ"ב דמדות גרים כן צמ' כמש"כ בק"מ ומה"ד עושין מערכה ע"ג סוכב דהכי סביר רבנן צמחים ס"ה א' וכן קרי ל' בה"ח מקום מערכה ומש"כ בלדג משום דקשיא למה קרי ל' קרא ג' אמות הא יכילא קרנות ולזה כתב דלא תשיב אללא מקום מערכה וקרנות משמע שאין רחוף למערכה ומשמע ג"כ כדכש אין רחוף למערכה [אלא מרש"י ס' א' נראה הטעם דכיון דקרנות אינן אלא אמה על אמה בפתוח המונח לא תשיב ל'י גבוהה המונח אבל יתכן דכשרין להקריבה]. ובימות מ"ה א' אמרי' מין לזכרים ופדריס שלא נחאלכו מעבר צסודרן ע"ג מונח וחס אין ממחוקן סודרן ע"ג הכנס או ע"ג סוכב עד שיעשה מערכה גדולה וסודרן ח"ל על המונח (והי' חנן נמי צרפ"צ דתמיד) וכתבו מהו' אבל ע"ג יסוד לא דאי"ה הי"ח נפסק בליה א"י ירד אל סוכב שהוא מחלי המונח ולמעלה הרי הוא כמנוח ואין לינה מועלת בראשו של מונח וכן כבש ריב"א (משמע מדבריין דדוקא הכנס שכנגד הסוכב שהוא מחלי המונח ולמעלה אבל מחליו ולמטה לא וכ"כ הרשב"א צרפ"צ דתמיד ע"ג סוכב ע"ג סוכב שכנגד הסוכב וכ"כ פ"ה התפא"ר) ועוד אפשר דאיסור יש להורידו מעל המונח אבל כשסודרן על הסוכב והכנס לא מקרי ירידה עכ"ל ולכן אפשר דעל הכנס שכנגד הסוכב אפשר לעשות מערכה והוא צביל מקום מערכה ש' רבנו והא דמחיל עד שיעשה מערכה גדולה וסודרן אורחא דלמילתא הוא דקס' יש אש אבל אס' יראה יעשה המערכה גם שם אבל בקרנות משמע שאסור לעשות מערכה ומש"כ רבנו צמ' ממה"ק דעולם העוף מולקין ע"ג הקרן וזרקו ע"ג האשיות דוקא וזרקו אבל להקטירו בקרן א"א ומש"כ הי' דבקרן הי' יסודן המים והיון וכ"כ צמ' מחו"מ הי"ז ל"ל דיסודן כל מקרי הקטירה וכבר ע"ג הקרן וע"י צמנחות ו"י צ' דמצינו דעלו ע"ג הכנס מקרי נמי עלו גלב מונח ואין חילוק בין מחלי המונח ולמעלה או למטה ל"ל דס"ל לרבנו דלענין לעשות מערכה לר"ך דוקא מחלי המונח ולמעלה ו"ע צמ"ז: * של גובה המונח. משמע דק"א אבל המונחות שמהם ה"ה צמ"כ ד"ה. וקומו דלאמרי' צמחים נ"ט ע"י משכ' י' אמות אף מונח י' אמות וקשה דהא אמות דמשכן ודאי היו של ו' טפחים כמש"כ רבנו ושאר כל אמות הצנין בלמה צת ו' טפחים וחס למנח חקר צ' טפחים א"כ לא דמיא למשכן ו"ל שלל היא ממש שרין דצבית שני צנו דומיא דלעמ"ל דיחוקאל כמש"כ רבנו צמ"ה הי"ד ושם כתיב קראי ואלה מדות המונח בלמה אמה אמה וטופח כדרש"י צמנחות ל"ז ב' אבל בשל משה וצבית ראשון לא כתיב היא קרא ו"ל דש"י אמות ממש וכדכתיב בה"כ צ' ועשר אמות קומתו ומ"ש צבתייהא דמה"מ שיעמיק רבנו שהיו כולן בני י' אמות היינו שם י' אמות: * וכוונס לקרן זוית. ע"י ד"ח שהבאנו דעת הראב"ד שהקרנות היו כנוסות ד"ט וקשה דפרין צמחים נ"ד א' ואי אמרת

ציון ההלכה

(יח) כמש"כ בקרית מלך: (יח) רש"י: (יט) וצמחים ס"ה א' ומשמע דע"ג הכנס אין עושין מערכה ו"ע: (כ) צמ"ד דמדות: (כא) בלארנו צבתייהא דמה"מ פ"ה הי"ג ד"ה אמה ונראה דשל עליה ושל נוב ובענין היו כשל משה ו"ע וע"י חו' וצמחים נ"ט ב' ד"ה והלא: (כב) רפ"ג דמדות: (כג) צמנחות ל"ז ב': (כד) צמנחות ס': (כה) שם ע"י נחמרי' רפ"ג דמדות שהבי' ב' הדעות. והנה"ה ש' שנתפסה כאלו הוא טעות כמש"כ בק"מ: (כו) וצמחים ס"ז א' לרבי ורבנו העשירו ואולי ס"ל בנחותו ואלו י' כור וצבירות י"ז י' קאמר דלר"ה כה פורחא למא' ק"ל א"א ללמס צמ"ז א"א ע"ג צמחים נ"ג א' ו' ל"ף חוט הסיקרא שהיתה ע"ג המונח ו"ע ואולי כיון זה צמ"כ צ"ה ט' כששה טפחים כמש"כ שם: (כז) פהשגות כאלן: (כח) צבוקה מ"ה א' כמש"כ המ"מ: (כט) מדות פ"ג מ"ח: (ל) וצמחים נ"ד ב' כמש"כ הכ"מ: (לא) וצמחים ס"ב א':

הלכות בית הבחירה ב

מקום המערכה רוחבו (לג) עשרים וארבע אמות וארבעה טפחים על עשרים וארבע אמות וארבעה טפחים: **ח** (לד) גובה כל קרן וקרן חמשה טפחים. ורבוע כל קרן (לה) אמה על אמה. וארבע הקרנות (לו) * חלולות היו מתוכן. (לז) וגובה מקום המערכה י"ח טפחים. נמצא חצי גובה המזבח (לח) כ"ט טפחים (לט) מסוף הסוכב ולמטה: **ט** (מ) * וחוט של סקרה היה חוגר באמצע המזבח (מא) [כששה טפחים (מב) מסוף הסוכב ולמטה] להבדיל בין דמים העליונים לדמים התחתונים. ונמצא גובהו מן הארץ עד מקום המערכה (מג) תשע אמות פחות טפה: **י** יסוד המזבח לא היה מקיף מארבע רוחותיו כמו הסוכב. (מד) אלא היה * היסוד משוך כנגד כל רוח צפון ומערבי ואוכל בדרום אחת המזרח

ביאור ההלכה

לא היה לו יסוד באורח צלמלא חק מדי ומלי קוביא והיה הימה נעשית על הקרן והואה הימה סמוכה לקרן ובחור ד"ט היינו נגוד המזבח וי"ל דמפרש דכ"י המוס' שם דהקוביא מדקמתי ואם עשאה אמה למטה מרגליו יאל ואם היה באורח צלמלא, וי"ל דהרשב"א אס וגם קרנות המזבח הפנימי היו כנסוין וע"י יומא נ"ח ב', והנה טעם הרשב"ד דלא יחא ל"י למימר דקרא דכתיב י"ב ע"ב י"ב לא דק בטפחים כמ"כ המל"מ וגם כגמ' מנחות כ"ז ב' לא יחא ל"י למימר דקראי לא דק והיינו דוקא כשא"י נכון אצל לא דק לחשוב כמחשבוין רק הגדולים ולא הקטנים זה מלינו גם בקראי כמ"ש בכורות ה' א' פירטא רבה קחשיבו בככרי פירטא ויחא ל"י חציב כככרי וחלי דעת הרשב"ד דבככרי לא חשיבו ל"י אצל חציב ל"י בטקלים כמ"ש שם אצל שלא לחשוב כלל הקטנים לא מלינו בקראי ומלינו בעירויין י"ד א' דפריך והאיכא משהו ולא רבה למתן דכיון דלא היו אלא משהו לא חשיבו ל"י: * חלולות היו מתוכן. ע"י דכ"י שעהתקנו דעת רש"י שהיו זה נקבים עמוקים שיטעם זו דם החטאת ויבלע בחוקן ורצנו לא הוציר אלא לקמן צבי"ח שהיו נקבים שיוד ששם כנסם הדמים ורבה נמשה דמדות פ"ג מ"ב ובטבתא כחב רבנו פ"ב ממע"ק ה"ו שהי' מזה כנגד חודה של קרן והיינו מתחון לקרן ויורד ויחול עד היסוד וכ"ה בחזנים נ"ג א' מחטא ויורד כנגד חודה של קרן ואפי' מ"ד שם אמה אילך ואמה אילך היינו ג"כ מ"ז מאל דמפירש"י שם ונראה דרש"י פי' כאלן אליבא דר"א דר"א דר"א דר"א שם היו גופה אין נעשית אלא גופה של קרן ולדידי' היו ההזאות ע"ג הקרן, ונראה דגם רבנו מודה שהיו נקבים ע"ג הקרן אצל לא בשביל הדמים רק בשביל הנקבים כמ"ש בפ"י מחו"מ ה"ו דנקרן דרומית מערבית ה"י מנשך לחון הספל שהי' שם ורש"י פי' בסוכה מ"ח ב' דבספלים היו הנקבים והם ירדו ע"י המזבח ובמזבח היו נקבים עד השימין ומוס' שם כמה שמנשך הספלים ירדו לשימין ע"כ"פ בקרן לא היו נקבים ליון אצל רבנו י"ל דמפרש שהיו נקבים בקרן לניסוך ורצתי לרבנו צביה"מ בסוכה ש"י ג"כ שנקבים היו בספלים וכן משמע ליון המשנה ולשוין רבנו דה' חו"מ אצל י"ל שמהספלים ירדו לחון הקרן ומשם ה"י ורד לשימין וז"ע: * וחוט של סיקרא. הנה נחלקו בגמ' אס כדי אדם אפשר ללמלא כדפריך בכורות י"ז ב' מחוט הסיקרא ואס א"א ללמלא וימיני דקא יהיב עליונים למטה והתחזיקו למעלה ומשני דמרותו אס פורחא פירש"י שעשו את החוט רחב והרחיבוהו למטה ולמעלה, והנה נחלקו הראשונים אי קי"ל כדי אדם אפשר ללמלא או א"א ודעת רבנו שא"א ללמלא (והארכנו בזה בגמל איתן סי' י' ס"א סק"א) והקשו למה השמיט כאן רבנו דמרותו דה פורחא והחיי"ט כחב שרמונו כמ"כ כששה טפחים אצל ככתי"י הגי' בשם טפחים וע"י צ"ה"ל שכתבנו שיש הרבה חוטיין שמיים כדמתן כפ"כ"ט דכלים אף וי"ל דרבנו אין מפרש כרש"י אלא מפרש דההזאות אין מוין סמוך ממש בחוט הסיקרא אלא משהו למעלה ממנו או למטה ממנו וכיון שפסק שא"א ללמלא א"כ לא שייך להזות על החוט ממש וארץ מעליו קלת ומתחזיקו קלת וממילא ע"כ אינו עושה שלא כדיון ולפי"ז א"ש אפי' אס הוא כחוט השערה ממש והגמ' כמ"ד כנגד החוט ממש, והרבה ראשונים פסקו דאפשר ללמלא כדי אדם ולפי"ז אפשר לנגוע בחוט הסיקרא למטה ולמעלה: * היסוד משוך כו'. ע"י דכ"י שמהאיל דברי מרן וי"ל שנקלה ע"כ החפשי"י שכתב שלא ה"י אלא אמה אחת כנגד האמה יסוד של מערב ואפון ולא ה"י נכנס כנגד המזבח והקשה מרן מובחים נ"ג ב' דר' ישמעאל ס"ל שהי' פיסוק ד' ממונת וחי' ממנה יחיה לדרוס הקרן ולעטרב ואס לא ה"י שם יסוד אינו כנגד היסוד והגמ' פריך שם וימינא ד' ממונת ומשני עולה עטוינה יסוד אלאם אס ה"י יסוד, וכן הקשה צביה"מ הקודם על הפנים מאירות ש"י ג"כ בהתפלא"י והביאו ה"ח א"א וי"ל בוצת חודה וצבים נ"ד ו' שדבריו נכונים, וי"ל דלא בהתפלא"י אלא הפנים מאירות: מכת"י נדפס אס ג"כ הליור כהתפלא"י והוא מיוחס לכתי"י הרמב"ם ואולי אפשר ליישב דבוחק (אס זה נכון שזה מכת"י הרמב"ם) שכתבי' נותן מלד דרוס ומורה כיון שהי' סמוך לקרן ואס ה"י יסוד בולט ה"י מזה ידו קלת ומהו באלבנקין המזבח כדי שהדס יכול על היסוד הסמוך לו בלד כיון ומערב ויה נקרא י"ג כנגד היסוד ודוחק וגם לשון המשנה דפ"ג דמדות מ"ב ועל יסוד דרומי וכן צביה"מ לרבנו לא נראה כלל קן וז"ע:

דרך חכמה

מקום המערכה. מה שנשאר צפנים לעשות זו המערכה: (לג) כ"ד אמות. שהרי ירד עוד ב' אמות מכל 7 (לז) וזהו צבית שני אצל צבית ראשון לא ה"י מקום המערכה אלא כ' על כ': (לד) גובה כל קרן. דכתיב ביחזקאל וגבולה אל שפתה צבית ה"י חלי אמה ודרשו (לג) אלו הקרנות: (לה) אמה על אמה. היינו אמה של ו' טפחים אצל (לד) דעת רש"י ורצנו גרשום שגם הכניסה ה"י באמה של ה' טפחים: (לז) חלולות היו מתוכן. (לה) נקבים עמוקים היו בצרעתמן שיפול דם החטאת ויבלע בחוקן: (לז) וגובה מקום המערכה. היינו מהסוכב עד הקרנות ג' אמות דהיינו י"ח טפחים: (לח) כ"ט טפחים. שהרי כל גובה המזבח נ"ח טפחים כנ"ל ה"י: (לט) מסוף הסוכב ולמטה. ר"ל שמתחם הסוכב ה"י אמה כיוור וזהו כרכוב המזבח כמו שכתבנו בה"ז וס' ה"י חוט הסיקרא כמ"ש"כ רבנו צבי"ט והוא קחוט הסוכב: (מ) וחוט של סיקרא. (לו) אצל אדם (לו) והי' רחב קלת כחוט עצה: (מא) כששה טפחים. אולי (לח) כונתו שכתב כששה ולא ששה ממש לפי שחוט הסיקרא ה"י רחב קלת כנ"ל אצל ככתי"י הגי' בששה: (מב) מסוף הסוכב ולמטה. (לט) הגה"ה זו טעות והוא והיא גי' אחרת בסוף ה"ח ולגי' זו קרי מסוף הסוכב ולמטה למעלה מהאמה כיוור ולא כמ"ש"כ בה"ח וס' ל"ג כ"ט טפחים אלא גרים שם כששה טפחים: (מג) תשע אמות פחות טפה. שהרי הקרנות באמה צה ה' כנ"ל ועי' (מ) במאירי ש"י"א ע"י אמות ששמות: (מד) אלא ה"י היסוד משוך כו'. (מה) היינו מלמד האמה שכנגד יסוד מערבי ואפוני נמלא דב' אמות יסוד בלד דרוס וכן במוסר, וכו' (מז) אמה אצל צבית ראשון נסתפקו (מח) המוס' אס ה"י כן (מח) ודעת ר"מ דצבית ראשון ה"י אמות

ציון ההלכה

(לג) משנה רפ"ג דמדות שכן כתיב בצבתי הימים המזבח ה"י על כ' (הגר"א עס): (לג) במנחות ל"ז ב': (לז) שם ל"ח ב' א' ונראה דרבנו ל"ג לא שאנ הכי וי"ל הכי: (לה) רש"י וצבים נ"ד ב' ומשמע שלא היו מוין מלד הקרן אלא עליו ועי' צב"ל: (לו) רש"י רפ"ג דמדות: (לו) בכורות י"ז ב' למח דק"ל א"א ללמלא ועי' מעשה רוקח ומה שרבנו לא הביאו צביה"מ אולי ס"ל דסתם חוט רחב קלת ואינו משהו חוה כונת הגמ' ועי' כלים פכ"ט דחוטין יש להן שיעורין לעדיין: (לח) וכן מלאה חיי"ט פ"ג מ"א: (לט) כמ"ש"כ בשינוי נוסחאות ולא כמ"ש"כ בק"מ: (מ) פ"ג דמדות: (מא) חו"מ א' וצבים ח"י וס"א סק"ג וי"ב דבר"א אצבורו למדות פ"ג מ"א וי"ב כמ"ש"כ בשינוי הלכות וצבים נ"ג א' בוצת חודה וצבים נ"ד ו' שדבריו נכונים, וי"ל דלא בהתפלא"י אלא הפנים מאירות: (מב) וצבים ס"א ב' ד"ה ארבע וכן צבי"י הרא"ש רפ"ג דמדות שכתב דצבית ראשון ה"י יסוד על כל דרוס אצל על מורח לא ה"י יסוד ע"ש: (מג) חו"מ א' שם:

הלכות בית הבחירה פרק ב

ט"ז אמה (סג) והיה אוכל בארץ שלשים אמה מצד המזבחה. ופורח ממנו (סד) אמה על היסוד ואמה על הסוכה. (סה) ואויר מעט היה מפסיק בין הכבש למזבח (סו) * כדי ליתן האיברים למזבח בזריקה. וגובה הכבש (סז) תשע אמות פחות פחות (סח) עד כנגד המערכה: י"ד (סט) * ושני כבשים קטנים יוצאים ממנו שבהם פונים ליסוד ולסוכה (ע) ומובדלין מן המזבח כמלא נימא. * וחלוץ היתה (עא) במערבו של כבש אמה על אמה (עב) ורובבה היתה נקראת. שבה נותנין פסולי חטאת העוף (עג) עד שתעבור צורתה ותצא לבית השריפה: ט"ו (עד) ושני שולחנות היו במערב הכבש (עה) אחד

ביאור ההלכה

נרמזים דין כליא עורב, ש"ר שנמלא נסמון פ"ד ה"ג וסס כחש שה" טס של גדול כמו סייף: * כדי ליתן האברים למזבח בזריקה. נזבחים ס"ב ב' ועשית עולותיך הבשר והדם מה דם זריקה אל בשר זריקה אל' כששואל וזרק למערכה דלוקה הוא וזרק או למערכה שאינה דלוקה הוא ואמר למערכה דלוקה וא"כ ל"ל קבל שזיזוק הרי א"ל בלא"ה ו"לע מלי קשיא הא עני חוקי' נזבחות כ"ו ב' אברים שסדוקין וסידר עליהן את המערכה מהו על העלים אמר רמנא דוקא ע"ג העלים או דילמא כיון דמתיב קרא אחרינא אשך האכל האש את העולה על המזבח או צני הכי עמוד ואי צני הכי עמוד מיקו והביאו רבנן ספ"ב מפסוקה"מ א"כ מלי ק"ל למערכה דלוקה נותן נפשט מינה דמוכר להקדים אש ואין לומר דלכתמלה ודאי צני להקדים אש וצני לה דיעבד דדיעבד ודאי כשר דהקטרת אימורין לא נעבדת ואין לומר דמריח נזבחה דהקטרה מעבדת דנזבחה צני סס למוד קומץ שסידרו כו' ע"ג ו"ל ודאי נכתמלה זריבין להקדים אש כדאמר אביי בשדר המערכה ביזמא ל"ג א' דמערכה גדולה ושני גזירין קודמין לזבחים היינו הדלקתן כדיליק הסס מדכתיב היא העולה על מוקדה ובער עלי' הכהן עמים וגו' ולא מיעבי' לי' אלא לענין דיעבד ואע"ג דהקטרת אימורין אין מעבדת ה"מ כשנאבדו אכל אלא נמאלו ועדיין לא נשפרו ויוליא משס ודיליק משס ואח"כ ימננו ועדיין זה מנאר בירו' יומא פ"ב ה"א קידס עמים לאש קודר עד שלא תרס משחיל ותרס מפרק ותרס צניא היא אס נריך להשחיל ולהויליא מתחת האש ולמורו וליחס או שלריך לפרק כל המערכה וחת"כ תרס ע"ג כבונאיה ה"ג לעניינו והא דקא אמר אי צני הכי עמד היינו שאין מעבד: * ושני כבשים קטנים כו'. ע"ג ד"ח שהנאלו מתלוקת רש"י ומוס' נזבחים ס"ד א' אס הי' ב' כבשים לטובב מב' האדדים או א' כהב בשס מה"פ י"ל דלא תשיב לעלמ ר' ב' כבשים לב' רשות לי' לעיל גבי ב' כבשים קטנים משמע דתמו דזריהס והסכימו לב' רש"י אמנן נזב"מ ונחז"ל משמע שדעת הוסי' שה"י נזבחת ב' כבשים לטובב ובשעת"ק אות' א' כהב בשס מה"פ י"ל דלא תשיב לעלמ ר' ב' כבשים לב' רשות אכל בכל רוח ורוח היו כבשים כ"כ שהיו זריכים לו עכ"ל ולא הנתיב שהרי הכבש של הסוכה ב' רשות אכל הכבש על היסוד לא היה יכול להיות אלא לרוח א' שהרי קרן מרחיח דרומית לא היה לו יסוד וא"כ למד אמר גמ' שכן פונים ליסוד ולסוכה הא הכבש של היסוד לא יסוד רק ב' הכבשים של הסוכה שהיו מב' רשות אכל של היסוד היה מרוח של הסוכה והו' לא תשיב ו"ל דא דהקטית שבהן פונין ליסוד ולסוכה אינו פירושו של הב' כבשים אלא האמת וקטו פונין ליסוד ולסוכה, ופשוטו דב' הכבשים הקטנים זריבין להיות ג"כ מאכניסם שלא חוקף עליהן גדול כמו הכבש הגדול וכנ"ל פ"א ה"ב שכן חלק מהכבש הגדול וכן כתבנו בעיל פ"א ה"ב: * ורחוק היתה במערבו של כבש אמה על אמה ורובבה שהיא נקראת. והראש"ד השיג שהחלוץ למוד והרובבה למוד, והנה נזבחות פ"ג מ"ג שנינו ורובבה היתה לו (לכבש) במערבו ששס היו נותנין פסולי חטאת העוף ונזבחותם פ"ג דנזבחים ה"ב שנינו ר'

דרך חכמה

מחלמט המזבח נמלא שיש לו רוחב ח' אמות בכל גד נזבחה (עב) ונמשקן לא היה יכול לימשקן לדרוס ל"ב אמה שלא היה מקום כ"כ וע"כ היה נמשך צאלכסון גם למזבח: (סג) והיה אוכל בארץ ל' אמה. (עג) היינו למטה בקרקע ישרה היה ל' אמה בארצו כנ"ל: (סד) אמה על היסוד. (עד) ר"ל כנגד המקום שהיה ראוי ליסוד אכל לא היה לו יסוד כנ"ל הי"י: (סה) ואויר מעט. אויר משהו כמלא השערה כדאי' (עה) צברייתא דמס' מדות היו אכל (עו) הוסי' כתבו דלא סגי בצויר משהו אלא זריך אויר גדול ויכר שהוא לזרוך אויר: (סו) כדי ליתן האברים למזבח בזריקה. (עו) אש"ג דבלא"ה זריך לזרוק שהרי נותן ע"ג מערכה דלוקה ילפי' מקרא דזריך שיהא אויר קרקע מפסיקו שהיא מוכרת לזרוק בלא"ה (עט) ואחר שזורקן חוזר וזורק ארוח על (עפ) ונראה דדוקא צנוה לך זריך לזרוק אכל שאר הנקטריין לא היה זריך לזרוק שהרי כ' רבינו צפ"ה מא"מ ה"ג שהיו מולחין ע"ג המזבח: (סז) תשע אמות פחות פחות. (פ) שהרי המזבח עד הקרנות היה ט' אמות ואמת היסוד הייתה צת ה' טפחים כנ"ל ה"ג נמאל ט' פחות טפח: (סח) עד כנגד המערכה. דהיינו בין הקרנות שהיא כנגד המערכה ממש: (סט) ושני כבשין קטנים יוליאם ממנו. (פה) כבש א' היה נזבחו של הכבש הגדול ופונה לימינו ומתחיל בשפולו של כבש ונמשך ועולה צאלכסון עד שגמיע לסוכה והכבש השני למערבו של הכבש הגדול ופונה ליסוד להולין על שירי חטאת כשיוזר מהמזבח פונה לשמאלו ליסוד דרומי כ"כ רש"י אכל (פג) דעת הוסי' שהיו ב' כבשים לטובב א' למזבח וא' למערב מלבד כבש היסוד: (ע) ומובדלין מן המזבח כמלא נימא. (פג) משום שנה' רבוע וסביב שאס היו נוגעין במזבח לא היה המזבח רבוע וגם לא היה היקף למזבח ובאן לכו"ע א"ל אויר גדול שאינו עבור הזריקה: (עא) במערבו של כבש. (פד) דיינו בין כבש למזבח שה' רבוע מעט כנ"ל ונזבחה א' היה רוח אמה על אמה בשביל פסולי חטאת העוף: (עב) ורובבה היתה נקראת. מלשון נבוב כלומר חלולה (פה) וי"מ רובבה כמו ארובה: (עג) עד שמעבור לזרחה. דהיינו שמפסק נזותר ויוכל לשרפה (פו) ומיירי שהי' פסול בדם ונצטלים שא"ל לשרופה עד שמעבור לזרחה אכל פסולו גבופו נשרף מיד: (עד) ושני שלחנות היו. אש"ג שהיו ש"ג שלחנות ב' אלו היו ללחם הפנים דללקמן פ"ג הו"ו ע"ג וחי' צבחת המטבחים

כמ"ס פ"ה הי"ד לא תשיב הכא אלא הני תרתי שהיו סמוכין לכבש: (עה) אחד של שיש. (פו) ולא עשאוהו של כסף וזהב כמו כל הכלים מפני שהוא מרחיח ומתמם את הבשר ומתלקלק (פה) ואש"ג שהי' מהנכיס שנעשו במקדש שלא תסריח בשר הקדש מעולם אין סומכין

ציון ההלכה

ובס' המפתח כתבו בשם הגר"א ולא היה צלמטע (ויש שס ט"ס צביאור הגר"א) וכי' שהכבש לא היה צלמטע המזבח אלא נטוה למזבח יותר וז"ע אס אפשר להטותו יותר מלי קשיא ל"ב נזבחים נ"ד א' מנמאל פורח על אמה יסוד הרי לא היה לו יסוד שס למש"כ מנן (הבחי' לעיל ה"ו) דהיי' דרוס ב' אמות יסוד ומלא כנגד הדרוס דילמא התחיל הכבש מחלמטע הקרן וא"כ היה יסוד ואולי קיס ל' שלא היה כן וז"ע: (עב) ציארנו צברייתא דמס' פ"א ה"ה בדעת ד"ה מזבח וסס זריבין את הזיור: (עג) ביאור הגר"א מדות פ"ג מ"ג והאחרונים האריכו מה: (עד) ונזבחים נ"ד א': (עה) הביאו רש"י בשמות כ"ו ד': (עו) ונזבחים ס"ד ב' ד"ה אויר, ומוס' נזבחים ע"ו א' ד"ה אויר כמב' דהארי ה' כני שהיא זכור ואין כוונתם שהוא דרנבן דנזבחים ס"ב ב' מנאר שהוא צברייתא אלא טעם התורה קאמרי מעד דהא מיימי' לה ועשית עולותיך הבשר והדם בזריקה ומיושב קו' הס"ג בתי' קב"ג: (עו) ונזבחים פ"ב ב': (עט) כמ"ס רבנן צפ"ו ממעשה"ק ה"ד: (עפ) חז"ל ונזבחים ס"י י"ז סק"ו וכ"כ ג"כ התפאל' נזומר נקדס פ"ו ו': (פ) כ"מ: (פא) רש"י ונזבחים ס"ד ב': (פב) ס"ד א' חדי' יזר וזע"ג דהוסי' נשאר נקבוסו ע"ו ע"י נחז"ל ונזבחים ס"י י"ז סק"ו שכ' שזו דעת הוסי' וכ"כ נזב"מ כאלן: (פג) ונזבחים ס"ב ב': (פד) ע"ג נזב"ל: (פה) מוסף הערוך: (פו) טפחים פ"ב ב' וכ"כ בתפאל' וכ"כ הראש"ד נזב"כ לו פרשה ט' ס' ה' בשס י"מ והראש"ד שלא ע"ז דא"כ למד לא עשו לפסול עולה ערוף לכן פי' דמריח צפסולי היסא הדעת הוה מלי יזר נזבחה העוף ע"ג: (פז) חמדי ל"א ב' וכפי' הראש"ד: (פח) ירו' שקלים פ"ו ה"ג וכמו

הלכות בית הבחירה פרק ב

של שיש שנותנין עליו (עו) את האיברים (עז) * ואחד של כסף שנותנין עליו (עח) כלי השרת: טז כשבונים המזבח בונים אותו (עט) כולו אטום כמין עמוד * ואין עושיין בו חלל כלל. אלא מביא (פ) אבנים שלמות גדולות וקטנות ומביא (פא) סיד וזפת (פב) וקונייא וממחה ושופך (פג) לתוך מלבן גדול כמדתו ובונה ועולה. ונותן בתוך הבנין גוף של עץ או אבן (פד) בקרן דרומית מזרחית כמדת היסוד. וכן נותן (פה) בתוך כל קרן וקרן עד שישלים הבנין (פו) וישארו הקרנות חלולין: יז (פח) ארבע קרנות של מזבח ויסודו (פט) ורובעו מעכבין. וכל מזבח שאין לו קרן יסוד וכבש וריבוע (צ) הרי הוא פסול (צא) שארבעתן מעכבין. (צב) אבל מדת ארכו ומדת רחבו ומדת קומתו (צג) אינן מעכבין. והוא

ביאור ההלכה

ישמעאל בריב"ז אומר חלון היתה שם למערה של כבש ורובעה היתה נקראת ששם וזרקין פסולי מטע"ע שמתובר זרמה ותלא לבית השרפה וכן בחוספסא סוף תמורה ר"י בריב"ז אומר חלון היתה שם למערה של כבש אמה על אמה רובעה היתה נקראת ששם וזמין מטע"ע כי זה כדברי רבנו כמ"כ הכ"מ אמנם בגמ' דין פסחים ל"ד א' ח' ר"י בנו של ריב"ז אומר לול קטן הי' בין כבש למוצח צמערבו של כבש ששם היו וזרקין פסולי מטע"ע כי וצפסחים ע"ז א' מה דם בוריקה אף כשר בוריקה היו אומר לול קטן יש בין כבש למוצח ויפיר"י אומר מעט צמיעים כדי שירוק הבשר וכו' והל"ה להוציא דהלול קטן הי' בכל הכבש מעט אחר לרוק האצורים וזה פי' החלון והרובעה היתה אמה על אמה למטע"ע וזה המשנה למדות והיא דלימא בחוספסא דהרובעה היתה חלון ר"י בנו של ריב"ז הוא ופליגי רבנן עלי' ורבנו סבר דלא פליגי והלול היינו חלון ולמעשה אין נ"מ צמיעין ולכו"ה הי' שם אחר מעט וגם רובעה של אמה על אמה ופליגי רק מה נקרא חלון: * ואחד של כסף. הקשה ההל"ה דבמדת אמה לא עשאוהו של זה שאין עניות במקום עשירות ומי' דבהב' וכסף ל"ש אין עניות במקום עשירות והב"א ראי' מדפריך בממד ל"א צ' מנדי אין עניות במקום עשירות נעבדו דכסף נעבדו דזהב אלא דין זהב לכסף אין קפידא אהו לא כסף כדמפרש ביה ז"ל כהן אין עניות במקום עשירות מ"מ הא כתר רבנו צ"ג כלי כסף זהב דמתן בממד ל' א' והי' צמיעים דכתיב צמורה מוצק א' כסף עושין אותו זהב ולמה לא עשו השלמן של זהב ואין לומר שהיו עניים שהרי מונח המלך עשה כל הדידות של זהב ואולי י"ל טעם אחר כיון שגמנו עליו צ"ג כלי כסף זהב דמתן בממד ל' א' והי' צמיעים כליים שהיו מוכרחין להיות של כסף כמו החלוצרות ע"י פ"ג מכה"מ הי"ה וכן המתנה של קטרת היתה של כסף כדמפרש ביה ז"ל מ"ד ב' המורה חסה על ממונן של ישראל מפני שהתלויים שותקין את הכלי ומתקשרין אותו כדפירש"י שם ולפי שלא יאה השלמן יומר חשבון התלויים שעליו עשאוהו ג"כ של כסף וז"ע: * ואין עושין בו חלל כלל. מ"י רבנו מטע"ע שאפי' חלל פחות מטע"ע אקור ואולי הוא מטעם שר"ך לומר מחובר בממד וזהו ע"ג שהיו שם התקנים של החוטמין כבר כתבו החו"ס לדין המוצח מותר כמו השיטין והא דהור"ו כאל לשם דבר מתחמין ואח"כ נלקחו משום שאמרו הי' לתמוך במוצח משום אבנים שלמות ולא תניף עליהן ברזל ומ"מ לשום דבר ואח"כ נלקחו שיאשר ריקן אין צוה מתחמין שהיא מחובר באלמה שהמוצח עמו מחובר באלמה רק שאח"כ הריקו בתוכו ונהי' דמתחמין לא מהני אפי' כה"ג דסוף סוף אינו מחובר

על הנס: (עו) אה האצרים. (פט) של קרנן יחיד אצל תמידין ומוספין הכהנים הזוכים באצרים מקבלין אוחן מהמנחה ומוליכין אותן לחצי הכבש מלמטה: (עז) ואחד של כסף. (ז) ומה שלא עשו של זהב משום דבין כסף לזהב אין קפידא של אין עניות במקום עשירות: (עח) כלי השרת. (לא) אוחן ז"ג כלי שרת שהיו לריבין כל יום דמתן בממד ל' א': (עט) כולו אטום. כבר ביאר לעיל פ"א הי"ג שלא יבנו ע"ג כיפין ומחילות וכאן הוסיף שאף במוצח עלמו לא יעשה מחילות ואם לר"ך לעשות ישים שם עץ ואח"כ יזיאונו שר"ך לצבות באצרים שלמות ואם ימלאנו באצרים ואח"כ יתחכם כדי לעשות חלל לא יאה אצרים שלמות אצל אס בשעת בנין הי' אטום ואח"כ הסירו אין חשש אצל לצמותו ע"ג מחילות ממש לא יזיעל אס יזיאונו אח"כ: (פ) אצרים שלמות. שלא נפגמו ושלא הוץ עליהם ברזל כנ"ל פ"א הט"ו: (פא) סיד וזפת וקונייא. אע"ג שהמוצח לר"ך אצרים כנ"ל פ"א הי"ג אלו נעשו להחזיק האצרים: (פב) וקונייא. (צג) ניוחך אבר: (פג) למוך מלבן גדול. (ג) הוא דפוס מרובע עשוי מארבע קרשים כל אחת ארוכה ל"ב ורוחב הקרש אמה והוא גבהו של מלנן. וכן הי' מלנן לשאר המוצח עד הסובב ומהסובב ולמעלה כמדתו: (פד) צקן דרומית מזרחית. מסוף אמה יסוד צקן דרומית עד האמה יסוד צבסוף קרן מזרחית: (פה) צמוך כל קרן וקרן. (גד) מקלות וקסמין כדי החלל שר"ך להיות בכל קרן כנ"ל הי"ח שהקרנות חלולות היו: (פו) ויסיר הגופים. וגם העינים של המלנן מסביב כשיגמר הנקט המוצח. (זה) והגופין של עץ ואבן אין נדבקים לאבני המוצח ויולל להסיקין: (פז) וישאלו וישאלו חלולות. (ז) רש"י ש"הי' שם נקבים נקבים עמוקים בארבעתן שיכול דם החטאות ליבול צמוך ואע"ג דהמוצח לר"ך שיהא אטום ולא יאה בו חלל כבר נתבאר בפ"א הי"ג בשם הר"ש דחלל פחות מטע"ע על טפח של מקרי חלל והי"ה הנקבים של הנסכים צמחין החוטמין כנ"ל הי"א אצל מלשון רבנו משמע ק"ח

ציון ההלכה

שהי' שם חלל גדול ואע"ג שכל המוצח הי' אטום בלא חלל ז"ל דכחן מנחתו צקן וז"ע: (פח) ארבע קרנות כו'. היינו שאם לא עשה ד' קרנות פסול המוצח והקרנות שיקריב עליו וכן כל הני אצל מדתן אין מעכבת כמו מדת המוצח בצמוך וכן ביסוד אס הי' פחות מאמה כשר דיעבד וכן שיעור הכבש: (פט) ורובעו. ושיעור הפגימה שפוסל הריבוע יתבאר בעו"ה בה"ח: (צ) הרי הוא פסול. וכן הא דצמוך ה"ח נפגם המוצח פסול (ז) והי"ח לענין שמיטה וחריקה ואכילה ואפי' דין שלא במקומו לא הי' לו אצל לענין מנחה מקטירין קומן במקומו וכן מקטירין האימורין של קדשים במקומו ואפשר לדעת רש"י אין מקטירין קומן דצמוך וזיקה קאי אצל צקטרת אימורין ודאי מותר וכן באבנים עולה למדת החוס' גם צקטרת הקומן מותר: (צא) שארבעתן מעכבין. (צב) אצל אמה כירור שר"ך ע"ג המוצח וסובב אין מעכבין: (צב) אצל מלת ארכו כו'. (צט) ואע"ג דלעיל ד"ה כ"ג מדת המוצח אין לזכור עליו ולא לגרוע ממנו ה"מ לכתחלה דכתיב הכל ככתב מיד הי' עלי השכי' אצל אין מעכב דיעבד לפסול הקרן: (צג) אין מעכבין. משמע שגם מדת ארכו ורחבו של הקרנות

ציון ההלכה

שהחמיק הרא"ש הנ"ל: (פט) רא"ש שם: (ז) רא"ש וע"ג צקטלים שם: (זג) רא"ש וצמחין נ"ד א' ומשמע שאבר אין זה מתכת וצמחיות ב"ח ב' משמע דאבר הוא מתכת ולהרמזין דדוקא ברזל פסול אצל שאר מתכת כגון וזכך ונחש"י אצל לא לפסוליים כל המתכת (נתבאר בפ"א הט"ו) קשה וי"ל דכשנימור אין לו דין מתכת ואח"כ מתעבד עם שאר המינים ואין נקרא מתכת וז"ע ואולי אין מפרשים קניא אבר ע"י צערך ערך קניא: (ג) רש"י וצמחין נ"ד א': (ג) רש"י שם נ"ד ב': (ג) רש"י שם: (ז) שם: (ז) חו"ה וצמחין כו' וי"ו קט"ז ומהה על המיזחין לנש"א שבי' דצמחין המיזין אין מקטירין במקומו: (ח) לקוטי הלכות וצמחין ס"ב א' צמח חודה ד"ה אין וע"ש שמהם על רבנו למה לא הביא שר"ך כירור לכתחלה: (ט) הר המור"י.

הלכות בית הבחירה פרק ג

(צד) * שלא יפחות מאמה על אמה ברום שלש אמות * כשיעור (צה) מקום המערכה של מזבח מדבר: יח * מזבח שנפגם (צו) מבניינו אם נפגם מבניינו (צז) טפח פסול פחות מטפח כשר (צח) והוא שלא יהיה בנשאר אבן פגומה:

פרק שלישי

א (א) * המנורה מפורשת צורתה בתורה. וארבעה גביעים ושני כפתורים ושני פרחים (ב) היו בקנה המנורה שנאמר ובמנורה ארבעה גביעים משוקדים (ג) כפתוריה ופרחיה. ועוד פרח שלישי היה סמוך (ד) ליריכה של מנורה שנאמר עד ירכה עד פרח: **ב** (ה) ושלש רגלים היו לה. (ו) ושלשה כפתורים אחרים היו בקנה המנורה שמהן יוצאים ששת הקנים. שלשה מצד זה ושלשה מצד זה. ובכל קנה וקנה מהן שלשה גביעים וכפתור ופרח (ז) * והכל משוקדים (ח) כמו שקדים בעשייתן: **ג** נמצאת

ביאור ההלכה

באדמה אבל נמוך אין חסרון זה ומ"מ נלמנו לכתחלה ע"ג חלל א"א דלא היו בונה ע"ג קרקע אבל להוסיף אה"כ מחוץ לפשר אבל לא לגזוז שנמצא שאינם שלמות ולכן הוכרח לשום שם עץ או אבן ולסלקו ו"ע: * שלא יפחות מאמה על אמה ברום ג' אמות. הוא מנואר בזבחים ס"ב א' ובלבד שלא יפחתו ממוצה שעשה משה, ועי' בחו"א זבחים ס' ב' כ' סק"ו שכי' ואפשר דבעינן שיהא גבוה לא פחות מ"מ טפחים ורחוק לא פחות מ"ד על ד' כשיעור מקום ומטה דכאן אמרי' שיעור אהר' וז"ל דמזבן לא מייירי אלא בזמנה קטנה דס' אין גם דעים של קרן וכבש יסוד ורובע כדמסיק שם ק"ב ח' וממילא אין גם דני מונח שעשה משה ועי' ח"כ מן מסכתא דלרין ע"פ גמ' י' ורחב ד' דרין רה"י בשבט אבל לנתיב מונח בזה"מ קנין ע"כ"פ כמנחת שעשה משה דהיינו רחב אמה ברום ג' אמות, אבל בזמנה עיני' שיהא כרה"י אבל בלא"ה היו כנקטר על הרצפה ואין כאן מונח כ"ל ולר' יוסי בעינן מונח: * כשיעור מקום המערכה. מלשון רש"י ס"ב א' משמע ההסבד והיסוד לרין להיות כל א' אמה כמו בזמנה של משה וזימד הוא' ה' על ה' כמס"כ בד"ח אבל מדברי רבנו משמע לכו"ף ההסבד והיסוד סגי דיעבד במשהו [ואינו מוכרח] ואם כונת רבנו לזה כ"ל שהוא מפרש דרין דנשתה ה' המערכה אמה על אמה זה מעבד אבל רוחב היסוד והסבד לא מלינו שיעבד ע"כ סגי במשהו וז"ע ועי' גלקוני הלכות זבחות הקדשים: * מזבח שנפגם וכו' פסול. וז"כ רבנו כ"ג מפסוקי"ת הכ"ז מונח שנפגם כל הקדשים שהיו שם שחוטטם נפסלו ושם כפי"ד ה"ד כתב מונח שנפגם ושם מחשבת זמן לא נפסל הזבח והק' באו"ש הא בלא"ה נפסל הזבח כ"ל פ"ג ויזיר' כגון שעבד' מונחות קטנים כ"ל בהלכה הקודמת שאפשר לעשות מונח קטן וזרק דם הקרבן על המונח הפגום במחשבת זמן לא נפסל הקרבן ויכול להקריבו על השלם, ופ"ד שאפשר לעשות ב' מונחות לא חטא אחו המזבן שעשה עוד מונח במ"א ט"ו ואף שעשה בנפון והמונח לרין להיות בדרום לר' רבנו אפשר שאינו מעבד ובאיכ"ר פ"ב ס"ג א' מטאר שמתא וז"ל הדקטא ה"ה מה שפסל מונח על שלמה ע"ג וז"ע גם במדבר"ר פ"ח ס' ח' א"ל משה לקרם אלו אין לנו אלא מונח א' ובעיקר קושימו עי' בחתימה ח"ג ס' ו' תירוץ אחרים:

* המנורה כו'. עי' בהערתו הגמ' ש"ר נתקשה בעשיית המנורה, והנה שלמה נשתמש במנורה ושלמן של משה כמפורש במנחות ל"ט א' ונראה שזה ה"ל כל זמן בית ראשון וכשהרבו בית ראשון נגונה המנורה כמס"כ במס' כלים של ביהמ"ק וזבית שני עשו מנורה חדשה ולאחר שתימאו היונים כלי ביהמ"ק ופסלום עשו השתמואלים מנורה של עץ כדפירש"י ע"ג מ"ג א' ובמהשעירו אח"כ עשאו של וזב כמס"כ במס' שם וכן שלמה המלך עשה י' מנורות וז"ל שכולן היו ראים להדליק עליהן כמ"ש במנחות ל"ט ב' וז"ע למה הם לא נתקפו לעשותו כמו שמשא רבנו נתקשה וז"ל דלחר שכבר ה"י מנורת משה ה"י להם בקנה דרין א"ך היחה ועשו אחריה (ועל שלמה לא קשה שנה' הכל ככתב מיד' ה' עלי השכיל ונאמר לו בזה"מ ק"ד עושין ועוד שענין ה"י מידו מנורה של משה ועשה כמנחה אבל צבית שני קשה) ואולי משה רבנו שה"י במדבר ולא ה"י לו כל הכלים לנמס' לכל ועשותם הכל לעשותם וז"ל אבל צבית שני כבר ה"י להם כל הכלים לנמס' ולמדוד וז"ע: * והכל משוקדים. כ"י הכי"מ בשם הר"ק דמדמספקא לן גמ' פסק לתומרא דשניתי לריבין להיות משוקדים ואע"ג דעת רבנו דסקיקא דלורייתא מדלורייתא לקולא שאני הכא שאם נקל נקל בשניהם א"כ ודאי לא יעשה כמנחה [ואולי זה גם מעבד בשל זבין] ולכן מוכרחים לפסוק בשניהן לתומרא וז"כ הר"ן בפסחים ק"ח א' ח' א' ר"י רוסות, ומ"מ חפ"י א"ס משוקדים מעבד א"ס עשה רק צ"ל מולי לא יעבד לרבוני דס"ל ספק דלורייתא מה"ת לקולא וז"ע אבל לכתחלה בודאי בעינן שניהן, ומה שהק' במל"מ דע"כ לא מספקא לן אלא בנמנעי אבל ב' קנים ששיטא ל'י דכפתוריה ופרחיה לא ה"י משוקדים כתב במעשה למלך דמדקאמר במנחות כ"ב ב' גביעים למה הן דומין כו' פרחים למה הן דומין ולא מילק ביניהן כלל משמע דכל הגביעין וכל הכפתורים ופרחים היו ע"ג וע"ג שאין זה הכרח ד"ל דהגמ' לא מייירי אלא בנורתן ולא א"ס היו משוקדים א"ס לאו מ"מ מדלא אשמעי' שום חילוק ביניהן

דרך חכמה

והסבד והיסוד אין מעבדין: (צד) שלא יפחות מאמה על אמה ברום ג' אמות. (ק) ולא יפחות מג' אצנים: (צה) מקום המערכה של מונח מדבר. (קא) שה"י ה' על ה' לא מהן אמה יסוד ואמה סובב נשאר מקום המערכה אמה על אמה: (צא) מבנינו. היינו מהקדש שעליו דלילו האבן שיעורו כחגירת לפורן כ"ל פ"א הי"א: (צב) טפח פסול. (קב) ודעת הירושלמי להיפך דכ"ס שיעורו כחגירת לפורן ובאבן טפח גם לא הכריע שם א"ס באבן שיעורו טפח או כזית: (צאח) והוא שלא יהי' נשאר אבן פגומה. שאבן פגומה שיעורו כחגירת לפורן כ"ל:

(א) המנורה מפורשת צורתה בתורה. (א) ומשה רבינו נתקשה בה עד שהראהו הקב"ה בצלבע שגא' וזה מעשה המנורה (ב) ואפ"ה נתקשה בה משה א"ל הקב"ה השלך את הזהב בלש והמנורה חיעשה מאליה שגא' מתקשה תעשה המנורה תעשה מעלמה והא דכתיב ויעש את המנורה היינו שהשלך את הככר: (ב) היו בקנה המנורה. היינו בקנה האמנעי: (ג) כפתוריה ופרחיה. (ג) ומיעוט כפתורים שנים ופרחים שנים: (ד) ליריכה של מנורה. (ד) שה"י לה שידה על הרגלים חלול כדך מנורות טפח שלפני השמים: (ה) ושלש רגלים היו לה. (ה) השידה של הרגלים עמדה על ג' רגלים: (ו) ושלשה כפתורים אחרים היו בקנה המנורה. היינו בקנה האמנעי מלבד ה"י דלעיל היו צב ג' זה חתה זו (ו) שמעל כל א' יא' מנתו ב' הקנים ל' הדדדים: (ז) והכל משוקדים. (ז) שה"י בולט בעשייתן בליטות כמין שקדים אבל כ"י משוקדים מנורים: (ח) כמו שקדים בעשייתן. (ח) וי"מ שרק ב' גביעים שבאמנעי היו משוקדים גם הם וגם כפתוריה ופרחיה אבל בשאר

ציון ההלכה

(ק) בחו"א זבחים ס' ב' כ' סק"ו: (קא) כר' יוסי זבחים י"ט ב' ועי' בנה"ל: (קב) מנחה ש"י: (א) מנחות כ"ט א': (ב) מנחותא שמיני ס' ח' ומנחה בשר"י בתומש: (א) מנחות כ"ט א': (ד) רש"י כ"ב ב' ונלמך: (ה) וליצור המיוחס לרבונו שדדפס ברמז"ל לר"ש (פרנקל) מצירי הירך במזולש מחובר לה לטוף הקנה (ה) האמנעי וצירי חמר הוא כמו מרישם: (ו) גמ' כ"ב כ"ב כ"ב: (ז) כ"ד: (ז) וי"פ רש"י בתומש: (ח) רש"י ע"י מליה:

הלכות בית הבחירה פרק ג

כל הגביעים (ט) שנים ועשרים. (י) והפרחים תשעה. (יא) והכפתורים אחד עשר. (יב) וכולן מעכבין זה את זה ואפילו חסר * אחד מן השנים וארבעים מעכב את כולן: ד' בד"א בשעשאוהו זהב אבל שאר מיני מתכות (יג) * אין עושין בה גביעים כפתורים ופרחי'. וכן מגורה הבאה זהב תהיה (יד) כולה ככר (טו) עם נרותיה ותהיה כולה (טז) מקשה מן העשתות. ושל (יז) שאר מיני מתכות (יח) אין מקפידין על משקלה. (יט) ואם היתה חלולה (כ) כשירה: ה' ואין עושין אותה (כא) לעולם מן הגרוטאות בין שהיתה של זהב * בין שהיתה של שאר מיני מתכות: ו' המלקחים והמתכות (כב) וכלי השמן (כג) * אינן מכלל הככר שהרי נאמר במגורה זהב טהור וחזר ואמר ומלקחיה ומחתותיה זהב טהור. ולא נאמר נרותיה זהב טהור מפני (כד) שהנרות קבועין במגורה (כה) והם מכלל הככר: ז' שבעת קני המגורה (כו) * מעכבין זה את זה. ושבעת נרותיה מעכבין זה את זה בין שהיתה של זהב (כז) בין שהיתה של

ביאור ההלכה

משמע כן ו'ע: * א' מן המי' מעכב את כולן. אבל לא כתב שמעכב את המגורה נראה מזה שאפי' היתה מגורה של זהב אם אין לו כל המי' א"פ לעשות כלל אבל המגורה עומה כשרה ללא גרע ממגורה של שאר מתכות ויהי שאין לה מעלה של מגורה של זהב ע"פ לא גרע ממגורה פשוטה של שאר מיני מתכות דאטו משום שהיא של זהב מגרע גרע וכ"כ הש"ך ביו"ד סי' קמ"א סק"ו וע"ש נדמו"ק רעק"א ופכ"ח שיש שחשיבו עליו ולא'ו' אין דברים מוכרחים ובלקו"ט הלכות זמנחות כ"ט העמיק ד' רעק"א דכזה מעכב ולא'ו' רעק"א מביא מחלוקת בזה ודו"ק (שוב מלאכת כן ב' כלילא דוהל'): * אין עושין בה כו'. כתב המג"מ דמדברי רבנו נראה דגביעין כפתורים ופרחים יש קפידא שלא לעשותם אלא בזמנחה וכבר אין קפידא והיו מדכתב גבי גביעין כו' אין עושין כו' וגבי ככר ומקשה כתב אין מקפידין ותמה מנ"ל לרבנו זה ויש לתקן טוב טעם לזה דגביעין כפתורים ופרחים אם א"פ הו"ל כאלו עושה על השלחן או על הכיור וגביעין כפתורים ופרחים דלע"ג שאין פוסל אין לעשות כן כיון שהמורה לא צויתה הו"ל כאלו מוסיף דברים אחרים אבל במקשה וכבר שאין יוכר שום מי' אין קפידא כלל (והמג"מ רמז לזה ע"ש) וא"ל ראי' לזה דכשרה פשוטה היא והאחרונים כתבו שאין ראי' מדברי מיני ובהכל רשאי לעשות ולא'ו' י"ל דלע"פ שאין ראי' לדבר הדברים מקצתם ושם ס"ל לאחרונים נדו"ח נהא לעשות כמו זהב רק שהמורה לא היתה ו'ע: * בין שהיתה של שאר מיני מתכות. וכתב הח"ח ו"ל בלקו"ט הלכות זמנחות כ"ח א' ב"ח שבניו למד זה מדממטיעין תלמודות והלכות היו של כסף ולא של זהב אלא שהמורה ה"ג גם של שאר מיני מתכות פסולה ולא'ו' אינה ראי' דשמי תלמודות דמנחה דוקא של כסף והו' כזהב כמורה וס"ל לפוסלה לזה ק"ל לטעור"ק ק"ל ללכשורי ק"ל גרועותו אבל כמורה כמנחה מזהב אם עשה משאר מיני מתכות י"ל שאין קפידא בגרועותו, ונד"ח כתבו דעת אחרונים דרבנו יליף לה מהספרי ומפרש דמ"ש גנמ' בשאר מיני מתכות אין בה מקשה הוא רק לע"ן כשכרה חלולה: * אינן מכלל הככר. ע"י דמ"ש שהצטנו דעת רש"י שגם כליה היו מן הככר והרמב"ן תמה שזה נגד גמ' דידן דלא פליגי אלא בגרועותיה אבל במלקחיה ומחתותיה ודאי לא היו מן הככר אבל רש"י איל כהן בשיטת הספרי דגם מלקחיה ומחתותיה בכלל הככר וז"ל הספרי בהעלתך (לג' הגר"א) יכול אף גרועותיה ומלקחיה ומחתותיה מ"ל ככר זהב טהור יקשה אותה את כל הכלים האלה מן הככר ומן הזהב עם האים ואינם נאסין מן קשה וכ"כ בספרי וזוטא עם ובצריחת דולאכת המשכן פ"ט כמ"כ שם צנוה"כ דב"ה מנין ע"ש וע"י סתם רש"י והעמיק קן ועמ"ש שם: * מעכבין זה את זה. זמנחות כ"ח א' יליף לה מדכתיב היום שמעבין זה את זה ומשמע דבעלי המקדש בני קרא לעכב ול"ד

דרך חכמה

הו' קנים לא היו כפתורים ופרחיה משוקדים רק הן (ט) וי"מ שגם צלמנעי לא היו הם משוקדים רק כפתוריהם ופרחיהם: (ט) שנים ועשרים. ג' כלל א' מין הקנים וצלמנעי א' ימירה כנ"ל: (י) והפרחים תשעה. כלל א' מין הקנים פרח וצלמנעי עוד ב' פרחים ימרים כנ"ל ה"א: (יא) והכפתורים י"א. ז' ה' הקנים וצלמנעי עוד א' כנ"ל, ועוד ג' שכל ב' קנים יולאים ממנו כנ"ל ה"ב: (יב) וכולן מעכבין זה את זה. דלמניא זמנחות (כ"ח ב') גביעים מעכבין זא"ו כפתורים מעכבין זא"ו פרחים מעכבין זא"ו גביעים כפתורים ופרחים מעכבין זא"ו וליף כולו מקרא', ודוקא כמגורה של זהב כדבסמ"ח ה"ד: (ג) אין עושין בה גביעים כו'. כלומר אין לרי"ך (י) אבל יתכן שאל עשה אינו פוסל: (יד) כולה ככר. (יא) לא פחות ולא יותר: (טו) עם נרותיה. (יב) בראש כל קנה וקנה ה"י נר א' כמין כו' ושם נותנין השמן והפחילות (יג) והסמ"ג כתב ככר בלי נרותיה וכ"ד רש"י: (טז) מקשה מן העשתות. (יד) רבנו מפרש שלא תהא חלולה אלא כולה עשה מתכת והיו מחברים עשמות של זהב ועושין אותן מחיכה אחת ואם עשאה חלולה פסולה: (יז) שאר מיני מתכות. (טו) שששה מיני מתכת כשרין זה: (יח) אין מקפידין על משקלה. (טו) ויכול להיות פחות מככר או יותר: (יט) ואם היתה חלולה כשרה. המג"מ כתב שרק יעצד כשרה (יז) ואינו מוכרח: (כ) כשרה. דכי כתיב ככר נקולס' אזהב כתיב וכן כפתורים גביעים ופרחים כדליף גנמ': (כא) לעולם מן הגרועות כו' של שאר מיני מתכות. (יח) ואע"ג דגם זה יליף ממקשה ואמר' דשאר מיני מתכת כשר אם היא חלולה שאני גרועותו דילפא בספרי מקראי דמעכב ככולו (יט) אבל דעת רש"י ותוס' נראה דבשאר מיני מתכת כשר גם גרועותו: (כב) וכלי השמן. היינו דכתיב ב'פ' בנדבר (ד' ט') ואח כל כלי ששנה ולא נבצאר איזה כלים הן מלבד מלקחיה ומחתותיה (כ) ושם ללוחית של שמן היתה של זהב (כא) ובצריחת המשכן איחא שהי' לה צנבים ומלקטאות: (ג) אין מכלל הככר. (כז) ורש"י כתב שהוא בכלל הככר והרמב"ן תמה עליו: (כד) שהנרות קבועין במגורה. (כג) וכליה של פרחים נשמטין ואינן יולאין וכמין טס של זהב ונרותיה דוחקו כלפי פיה וכשהוא נותן זה שמן דוחקו כלפי ראשה: (כה) והם מכלל הככר. (כד) ונריכין זהב טהור ואפי' פי הנרות: (כו) מעכבין זה את זה. שאם אין כולן פסולה המגורה: (כז) בין שהיתה של שאר מיני מתכות. (כה) וכן

ציון ההלכה

(ט) ריב"ז א' ציומא ג"ב אחרי שהקובע העומים והקובע אסתחא על משוקדים וכ"כ המג"ש (י) וכן מלאכת צנוה"כ וכן ש' שאין מעכב ובגמ"מ כתב שיש קפידא שלא לעשות ו'ע' מני' ומדברי רבנו אין שום ראי' דכוננו א"ל לעשות ויני' בה"ל: (יא) רש"י שמות ב"ה ל"ט ו"מ זמנחות כ"ט א' וכ"כ המג"ש מלאה ל"ח ע"ש: (יב) רש"י זמנחות כ"ח א': (יג) מ"ע קס"ג ופולגתא דמנאי היא זמנחות פ"ח ז' והביא שכן פירש"י ביומא כ"ד ב': (יד) ע"י כ"מ ומנ"מ ומרבה"מ: (טו) תוס' בשלם שמות ב"ה ל"א סי' ז' וסי' ט"ו: (טז) רש"י: (יז) וכן במרבה"מ חלק עליו: (יח) עה"ש ובעין ז' כתב בחסדי דוד פ"ק דחולין ה"א ועמ"ש"כ ברפ"ט בגריחת דמה"מ בפי' דעת וכ"ו דלא כהמ"מ דכוננו רבנו רק במתלה ועי' רמב"ן ז' בהעלתך דמשמע דמקשה מעכב בשאר מיני מתכות ושמן כוננו רבנו למשע גרועותו וכדברי רבנו: (יט) שהם מפרשים דמקשה אין מנעט אלא גרועותו וע"י א"ו דלינה ב' זהב אינה פסולה מקשה: (כ) ע"י רש"י שנת ג"ב א' ד"ה שכן: (כא) פ"ט וכו' בספרי וזוטא ריש בהעלתך: (כב) שמות ב"ה ל"ט: (כג) זמנחות פ"ח ב' ועי' נחמן נחום זמנחות פ"ט ה"ג שחמה למה השמיטה רבנו: (כד) זמנחות פ"ט א' (כה) קן נראה ב'פ' זמנחות כ"ח א' ד"ה דמניא:

הלכות בית הבחירה פרק ג

שלש (מו) מעלות (מד) שעליה כהן עומד ומטיב את הנרות (מח) ומניח עליה (מט) כלי שמגה ומלקחיה ומחתותיה (ג) בשעת הטבה: **יב** (נא) השלחן היה (נב) ארכו שנים עשר טפח ורחבו ששה טפחים. והיה מונח (נג) ארכו לאורך הבית ורחבו לרוחב הבית וכן שאר כל הכלים שבמקדש אורכן לאורכו של בית ורחבן לרוחב הבית (נד) חוץ מן הארון שהיה אורכו לרוחב הבית. (נה) * וכן נרות המנורה כנגד רוחב הבית (נו) בין הצפון ובין הדרום: **יג** (נז) * ארבעה סניפין של זהב (נח) היו לשלחן (נט) מפוצלין בראשיהן שהיו סומכין בהן שתי המערכות של לחם הפנים. שנים מסדר זה. ושנים מסדר זה. והם הנאמרים בתורה (ס) וקשותיו: **יד** (סא) וכ"ח קנים של זהב כל אחד מהן

ביאור ההלכה

ה"ה: (מ) מעלות. שאם ה' כהן נמוך יוכל להדליק המנורה, ועל ההדלקה והטבה ה' פיים מי יעשה כלקמן פ"ד מתומ"מ ה"ו: (מז) שעליה כהן עומד. אע"ג שאסור לעמוד ע"ג אכן בשעת עבודה כלקמן פ"ה מצי"מ ה"ט הטבה הנרות והדלקתן לאו עבודה היא כלקמן פ"ט מצי"מ ה"ו ח' (מח) ומניח עליה. (מ) על מעלות שהיה: (מט) כלי שמגה. היינו (מח) הנכמים והמלקטואל: (נא) בשעת הטבה. (מב) אכל אח"כ מוריקן משם: (נב) השלחן. הנה שלחן של משה ה' ע"י שטים מלוזה והב (מג) וכן ה' צבית ראשון וצבית שני (מד) והי' לו מסגרת טפח למטה חמת דף השלחן (מה) ויש מפרשים מסגרתו למטה הימה היינו אכל הרגלים סמוך לארץ ונראה להמסגרת הימה מע"י שטים והי' אלא זר וכן ע"י בראשה (מז) והרגלים לא היו מחוברים לשלחן אלא מקועין בנקצים והי' יכול לפרקן: (נב) ארכו י"ב טפחים. (מו) דכתיב אמתים ארכו וכל אמה נה' ו' טפחים ורחבו אמה (מח) וקומתו אמה ומחלח דהיינו כ' טפחים (מט) וממנו למה השמיטו רבנו (נ) והיפיו ה' מלכד מדות אלו (נא) ויש פוסקין דאמות כלים היו ה' טפחים: (נב) ארכו לאורך הבית. (נב) בין מורה למערב נמצא שהשלחן לא עמד ממש מול המנורה שהמנורה הימה לרוחב הבית כדבסמוך: (נד) חוץ מן הארון. (נג) כדליף בגמ' מקרא: (נה) וכן נרות המנורה. (נד) יליף בגמ' מקרא שהי' בין לפון לדרום: (נז) בין האפון ובין הדרום. (נה) ודעת הראב"ד שהי' בין מורה למערב וכן פסקו (נח) הרמ"א: (נד) ארבעה סניפין. (נו) העומדים בקרקע ארוכין וגבוהין עד לחם העליון סומכין הלחם שלא יטונו דפוחו, והי' לכל סדר של ו' חלות סניף מכאן וסניף מכאן נמצא ד' סניפין: (נח) היו לשלחן. (נח) לפי מה שפסק רבנו צפ"ה מתומ"מ ה"ט דלח"ה ה' חוץ תיבה פרוזה עמדו הסניפין ע"ג קרקע והיו גבוהין עד כנגד גובה הלחם (נט) ורחבין ה' כרעשו של לחם: (נט) מפוצלין בראשיהן. (ס) חמשה פילולין זה חמת זה שהן פנימות ונקב שהיו מכניסין בהן את ראשי הקנים כדבסמוך ה"ט: (ס) וקשותיו. (סא) וכן מפרשים קשותיו אלו הקנים ומנקותיו הן הסניפין וכן תרגם אונקלוס: (סא) וכ"ח קנים. לקמן

המערכה כדיון שהגר האמצעי הוא נר מערב והמנורה מונחת לפון ודרום ופון שהמלך ה' מטה כלפי הקדש א"כ האפן הוא הימה במערה של המנורה ולא הנבחי דלפון אם הוא נמוכה אפיו יכול להדליק צפה שנטה לנר מערב ואזרבה מסבירה שהימה למורה המנורה כדי שלא יפן אחוריו ונטה קה"ק כשמדליק ו"ע: * וכן נרות המנורה בין לפון לדרום. הנה נמנחות א"כ ב' פלוגי בה רב ור"א בר"ש דלרב כו"ן בין מורה למערב ולר"א בר"ש כו"ן בין לפון לדרום וא"כ רבנו שפסק בהשלמות בין מורה למערב ובמנורה פסק בין לפון לדרום ללא כחא"ן. אמנם עטמו נראה בהשלמות פסק כרב משום דסתם משנה ז"ו ח' כל הכלים שהיו במקדש ארכן לארכו של בית ובמנורה פסק כר"א בר"ש משום דר' יוחנן ס"ל כותי"ב במגילה כ"א ב' דמיימי רחי' מר' נתן דלמנעי משבת וטעמו של ר' נתן פירש"י במנחות ז"א ב' דדרש"י אל מול פני המנורה היינו הקנה האמצעי והוא פני המנורה ועיקרה דאילו השאר מהקנים היו יוצאים וע"כ ס"ל דלפון ודרום מונחין דאי מורה ומערב כו"ן היו עושין גוטי"ב כו"ן כל מערב ממש כמו דס"ל למ"ד מורה מערב מונחין וע"כ דלפון ודרום מונחין ונר מערב נקרא האמצעי שהי' נטה כלפי מערב ואע"ג דטעמו דרב מפרש במנחות דליף המנורה ורבנו לא פסק במנורה כן ו"ל דס"ל דטובא ודע"כ ב' מוכחא דלאו היא צה"ה מל"ה דקמשי סדר שולמות לפון ודרום מונחין ומסקא"י שלחן ולא מהעיל ל"י דלמנעות ולכן עבר ב"ן שלחן ומנחה וקשה הרי גם בין שלחן ומנחה לא מלי עבר שהרי עמדו גם עשר מנורות בין לפון לדרום ורוחב המנורה כרוחב השלחן כדמציא בבב"א דמה"מ פ"ד ה"ה וא"כ מלאו כל הרוחב מימין לשמאלו וכן שהמנורות עמדו בין מורה למערב (וכבר כתבנו בה בבב"א דמה"מ ה"ב ג"ל בדעה ד"ה כנגד) וא"כ ה"ה להיפך ל"י יוחנן דשלמות עמדו בין מורה למערב והמנורות בין לפון לדרום וצאתה למסקנא דמנחות ז"א ב' עמדו ב"י שורות ויכולין לעבור אצל לפי אגוזא דיומה שלא יכלו לעבור אצל גם המנורות לא יכלו לעבור וע"כ דמנורות לא עמדו בהשלמות ועטמא דמחלקין צאתה בין מנורה לשלחן י"ל דמנורה גלי קרא אל פני המנורה לפי ה' דהיינו האמצעי לר' נתן א"כ מוכח שבולן היו שוין וק האמצעי עשו נטה לפי ה' אצל בשאר הללים מסתמא עשו כמו הימה ו"ע כ"ו: * ארבעה סניפין של זהב. החוס' במנחות ז"ד ב' (ד"ה דמכי"ב) כתבו שהסניפין רחבן כרחב של לחם והפילולין היו בהן להכניס ראשין של הקנים ו"כ פ רבנו גרשום שם ו"כ פ הראב"ד ור"ש שם כדב"ב א"כ אחר פ"ח וקשה לפון בראשיהן שהרי היו ככל גובה הלחם ופי' ה"מ"ע שם שבראשיהם הכונה בכל גובה השלחן לאפוקי מהשלחן ולמטה ו"כ פ בקפ"ד ה"ר"ד שם וקשה דזה רק למ"ד סניפין ע"ג קרקע עומדין אצל נב"מ ב"ן שלחן ועומדים על כנגד כו"ן וא"כ קשה ממני' לר' יוחנן דס"ל כמין ספינה רוקדת ואולי ס"ל דבראשיהן הכונה בנר שכלפי הלחם לאפוקי מתלכד השני ו"ע, ורבנו צפ"ה"מ א"י (בג"מ המיוחס לו) כוה v ששמע שרבי בראשן ממש ה' כוה ונמלך ממש בפי' ה"ר"א בן רבנו צפ"ה חותמה ש"י וקשותיו מקלות כל מקל מהן לאחד מהתח ומפולל ממעל לשני ראשי קראוס חכמים סניפין ששמע שפסק שהסניפין לא היו רחבים אלא כמו מקלות ולמעלה היו מתפשטין כדי שימרחו כנגד החלה העליונה וממילא החוקין את כל החלות שלא יפלו והי' נראה פי' רבנו ז"ל וזהו ממש בראשיהן

ציין ההלכה

(מ) כדתן ספ"ג דתמיד והביאו רבנו צפ"ג מעיניה"כ הי"ו בסדר המנורה: (מח) ביארנו לעיל בה"ו: (מח) כמ"ש במנחות פ"ח ב' ומניחן צאהל: (מג) בן ששמע בחגיגה כ"ו ב' וכ"כ בעה"ש: (מד) כדבנן מנחות ז"ו ב' דס"ל מסגרתו למטה הימה וכ"ה בלקו"י הלכות ואע"ג דבגמ' מסיק דר' יוחנן מלי' איל גס כ"י יוסף ומה שפסק רבנו דעל"ה המנוצעת טעורה מדאורייתא כמ"ש ב"ה המל"מ רפ"ד מכלים ס"ל דמ"ש בגמ' ענבלה עומדה מדרבנן הוא וקרא אשכנחא כ"כ המל"מ שם: (מה) רבנו גרשום מנחות ז"ו ב' (מו) כ"כ החוס' בספחים ק"ט ב' בשם רש"י ולא כמ"ש הרב מנב"ש ז"ל דלמאי רק למ"ד מסגרתו למעלה הימה ו' שלמות ומנורות שטשה שלמה ס"ל שאינן לעיובצא ולא היו צבית שני כמ"ש ב' בערות הכנים מדות פ"ד מ"ו וכן הצדים והעצמות של השלחן לא הביא רבנו דס"ל שלא היו אלא צמדנר בצביל לשלחן צה"ן כ"כ בעה"ש: (מו) מנחות ז"ו ח' א': (מח) שם: (מט) וכבר העיר צוה צמ"ח מנחה ז"ו ומש"כ בה צב"ן האלו דליתו מעבד לא הנבחי מ"ה ארבו ורחבו וקומתו לר"ך שיהא נח להשמיט: (נ) מנ"ח מנחה ז"ו: (נא) מאירי סוכה ה' ב' שיש פוסקין כר' יהודא: (נב) רש"י: (נג) מנחות ז"א ח' א': (נד) שם ובי' ב"ל: (נה) בהשגות כאן: (נו) באר"ח סי' תרע"א ס"ו בשם ה"ר"ד וע"ש מנ"ב: (נז) רש"י מנחות ז"ד ב': (נח) מנחות ז"ו ב': (נט) חוס' שם: (ס) ברש"י בתומש לפנינו איהא ששה פלולין אצל הרא"מ גרים חמשה פלולין שהרי התחתינה לא הימה זריכה קיים וכמ"ש רבנו בסמוך ה"ט ו"ע ביה"ט שנראה שיש לרבנו פי' אחר ב' א': (סא) רש"י בתומש ו"ע רבי"ן שם ורבנו פסק כסמא דגמ' דידן שם ז"ד ח' ועי' חוס' שם ז"ו ח' ד"ה ל"א:

הלכות בית הבחירה פרק ד

אמה. והוא נתון בהיכל מכוון בין הצפון לדרום (עז) משוך בין השלחן והמנורה לחוץ. ושלשתן היו מונחין (עח) משליש ההיכל ולפנים (עט) כנגד הפרוכת המבדיל בין הקדש ובין קדש הקדשים: **יח** (פ) * הכיור היו לו (פא) שנים עשר דד כדי שיהיו (פב) כל הכהנים העוסקים בתמיד מקדשים ממנו כאחד. (פג) ומוכניו עשו לו שיהיו בה המים תמיד. (פד) והיא חול כדי שלא יהיו המים שבה נפסלין בלינה שהכיור מכלי הקדש ומקדש וכל דבר שיתקדש בכלי קדש (פה) אם לן נפסל:

פרק רביעי

א (א) אבן היתה בקדש הקדשים (ב) במערבו שעליה היה (ג) הארון מונח. (ד) ולפניו צנצנת המן

ביאור ההלכה

ר' יוסף דריש) ולכן הרמב"ם לא פסק בן, אבל המאירי שפסק בן ימין דס"ל הלכה דמוצא של משה גבהו ג' אמות: * הכיור. נראה דלע"ג שכל הכלים אם העשירו מזה לעשותו של זה כמש"כ רבנו בפ"א הי"ט אבל הכיור וכו' לעיכובא שיהי' של נחשת וכו' משמע בזמנים כ"ב א' לנחשת הקשמי' ולכן עשה שלמה י' יורות של נחשת כמפורש במ"א ו' וכן כתבנו בצרייתא דמה"מ בפ"ג ודע"ג דכל הכלים ראויין לקדש מ"מ כר"ך שיהא הכיור וכו' במקומו וזה מעכב כמ"ש בירו' שקלים פ"ד ה"ב וירו' יומא פ"ד ה"ה ור"ך שיהא נחשת וז"ע שכתב לא יבארו יתכן שכלנו בפ"א ה"ו בן הדברים שמעכבים וכמ"ש שם ע"ש צנה"ל:

דרך הכמה

הקדמות טפח על טפח: (עז) משוך כו' לתוך. (עח) דענין שהמנורה חתי' נוכח השלחן ולא יפסיק צביהן דבר: (עח) משליש ההיכל ולפנים. (עט) היינו מחתי ההיכל ולפנים אך צימד עם קדש הקדשים הוא שלישי ההיכל: (עט) כנגד הפרוכת. כדכתיב צפ' פקודי (מ') ונתת את מוצנח הזהב לקטרם לפני ארון העדות: (פ) הכיור. נחשת (פ) כמין דוד גדולה ולה דדים המריקים צפיהם מים ועומדת על כן גדול נחשת (פא) שיש בו מוח ועשוי כמין מיצה פרוזה למעלה והכיור יושב עליו (פב) והכיור מקדש ואין כנו מקדש. שלמה עשה עשרה כיורים ועשרה מנורות ועשרה שלחנות חוץ משל

משה אבל (פג) לא היו עובדין רק בשל משה (פד) וצבית שני לא הי' זה: (פא) שנים עשר דד. (פה) קצב הכיור צעניגול (פו) נמלא הכיור הקיפו י"ב אמה דגברא צאמחא ואינו חיוב אלא עשו כן לכבוד המוצנח: (פב) כל הכהנים. (פו) ודע"ג ד"ג כהנים וכו' בתמיד של שחר כמש"כ רבנו ז"ל מנחה פ"ד א"א אחד מהם הי' שומט ושמיטתו כשרה צור וא"ל קידוש אפי' כהן: (פג) ומוכניו עשו לו. (פח) דעת רבנו שהמוכני הי' כלי עגול כגלגל קצביות הכיור משוקע בחובו וכשהיו רגלים היו פוחתין פי אוחו כלי והמים שומחין ממנו לכיור כדי הזרן ראשון ראשון אבל רש"י והראב"ד כתבו שהמוכני הי' גלגל לשקע בו את הכיור צבור כדי שיהיו מימיו מחוברים למי הכיור ופ"ה מב"מ הי"ד פי' רבנו כפי' רש"י נראה דס"ל ששיהם נכונים ואם לא שקעוהו צמוכני שלמעלה הי' כר"ך לשקעו למטה: (פד) והיא חול. המוכני הזה לא היו המים שבו נפסלים צלינה: (פה) אם לן נפסל. (פט) והשיקוע מועיל שפקע קדושת המים כיון שהמתחברים וזרין לשקעו לפני שקיעת המטה אבל אחר שקעה"מ לא מהני דאין וריעה להקדש. ואם שקעוהו בקעה"מ והעלוהו צלינה מקדש עכשיו ועבודת לילה ולא לעבודת יום כמש"כ רבנו בפ"ה מב"מ ה"ח מיהו אם קידש קודם תחלת עבודה א"ל לחזור ולקדש כמש"כ שם צה"ט דלינה דרבנן ולא גזרו בה:

(א) אבן הימה צקה"ק. (ב) הוא אבן שמהי שזמנה הושחת העולם (ג) והוא האבן ששם שקעו אבני מראשותיו: (ב) במערבו. (ג) האבן שמהי הימה צמערבו ומשכפה עד האמצע והארון העמיד עליה (ד) צאלמע עליה (ה) וי"מ עבדעו ששם שאלמו שהארון עמד במערבו על האבן שמהי והי' ב' אמות ממנו עד הפרוכת וי' אמה לכל כד' לצפון ולדרום (ו) וי"א שהארון עמד בצמורה: (ב) הארון. מעני מוצנח מוצפה והב (ז) ושלת ארוגות עשה צלאלא אמצעי של עץ תשעה פנימי של זהב שמונה חיצון של זהב עשרה ומשה זר (ח) והארון ארכו ט"ו טפחים ורצו ט' טפחים וקומתו ט' טפחים (ט) ועלי' כפורת טפח גבהו וזמי כרובים עלי' פניהם כפני מיעוקות ואין פניהן פוחתין מטפח (י) והעמידו פניהם איש אל אחיו (יא) כוכר ונקבה המעורין זה בזה (יב) וצומן שאין ישראל עושין ראונו של מקום הופסין פניהן זה מזה (יג) והכל הי' פלדה (יד) כפר"ח שפוחות (טו) ושלמה עשה עוד שני כרובים גדולים שקעוהו בקעה"מ (טז) והארון עמד למות מונחות בו שנים הארבעים ועליהם שנים השלמים כל א' גבהו שלשה ורצו ששה נמלאו לוחות תופסות צארון י"ב טפחים צארנו נשמעו שם ג' טפחים טפח חציו לכותל זה וחציו לכותל זה נשמעו שם ג' טפחים שבהן ס"ח מונח ולרצו נשמעו ב' טפחים שלא יהא ס"ח ככנס ויולא כשהוא דחוק. (יז) ואם יצאד ארי ישבר הארון מזה לעשות ממדה הראשונה (יח) ואם אין להם זהב עושין בשל כסף חוץ מכרובים שא"ל לעשותן אלא מזהב, והארון הי' לו ד' טבעות וז' צדין (יט) והטבעות היו לרצונו (כ) וי"א שהיו לו ח' טבעות וד' בדים והמסיר צדי ארון מהטבעות מוקח"מ רבנו ספ"ב מכה"מ: (ד) ולפניו צנצנת המן ומטה הדין. (כא) והטובטו משם עוצר צנעה (כב) וי"א

ציון ההלכה

(עח) יומא ל"ג ב'. (עט) מנחות ז"ח ב'. (פ) רש"י צוממש: (פא) חוס' מנחות כ"ב א' ורש"י פי' שם כמין יורה כפיה על פיה ונפתחו שוליה וע"ש בשטמ"ק שחמה ע"ז: (פב) וצחים כ"ב א' וע"ש בלקוטי הלכות למה השמיטו רבנו ועמש"כ צבה"ל לעיל פ"א הי"ו: (פג) מנחות ז"ט א' ומסתמא הלכה כמ"ק שלא היו עובדין אלא בשל משה דסתמא הוא ולכן לא' זה צבית שני: (פד) עורכת כהנים מדות פ"ד מ"ו וע"ש שהקשה מיומא כ"א ב' ולא יבארו רבנו: (פה) כן משמע בירו' יומא פ"ג ה"ח ועשו דבין לו' ע"ש בתפסרשים ומ"ש צבגלי יומא ל"ז א' שהביאו מן העליון כו' פי' צהר המנורה והקבץ אורה וצחים כ"א דק"א לפני שכן קטין תקן י"ב דבין והי' רק ב' דבין: (פו) הי"ט בשם כף נחמ: (פז) יומא כ"ב ב': (פח) כסף משנה: (פט) חו"א קדשים לקוטים א' סי' א' סק"ג: (ח) יומא ז"ג ב' נ"ד ב': (צ) פדר"ח שפוחות (צא) עורכת כהנים מדות פ"ד מ"ו דלא כמנ"ח מזה צ"ה: (צב) מניח מזה צ"ה א': (ד) מניח מזה צ"ה א': (ה) מניח מזה צ"ה א' וי"ד רש"י ב' צ"ב ז"ט א' ד"ה ארון: (ז) חוס' ב"ב ב"ה א' ד"ה וצנא: (ז) יומא ע"ב ב' ומ"ד חיצון י"א דלא כסתמא דגמ' בטובה ד' ב' ובשנת ז"ב א' כמש"כ הסו"ט ישיב: (ח) ב"ב י"ד א' לפ"מ שפסק רבנו בפ"ג הי"ב כר"מ וע"ש שיש פוסקים כר"מ: (ט) סוכה ד' א': (י) חוס' ב"ב ז"ט א' ד"ה דמגדלי: (יא) יומא י"ב א': (יב) ב"ב ז"ט א': (יג) מניח מזה צ"ה וע"ש בגמיה שיש חולקין: (יד) מניח"מ שם: (טו) מניח"מ שם: (טז) מניח"מ שם: (יז) ירו' שקלים פ"ה ה"ב וזמ' ב"ב שם: (יח) רמב"ם בהשגות לפה"מ עשין ל"ג: (יח) מילתא יתרו פרשה ב"ב פסוק כ': (יט) מנחות ז"ח ב': (כ) חוס' יומא ע"ב א' ד"ה דכתיב: (כא) מנ"ח מזה צ"ה: (כב) ע"י מניח"מ שם והמנ"ח הביא דבס"מ שרש י"ב כ' רבנו שאין נוהג לדורות:

הלכות בית הבחירה פרק ד

(ה) ומטה אהרן. ובעת שבנה שלמה את הבית וידע שסופו ליחרב בנה בו מקום לגנוז בו הארון (ו) למטה במטמוניות עמוקות ועקלקלות ויאשיהו המלך (ז) צוה וגנוז במקום שבנה שלמה שנאמר ויאמר ללוים המבינים לכל ישראל הקדושים ליי' תנו את ארון הקדש בבית אשר בנה שלמה בן דויד מלך ישראל אין לכם משא בכתף עתה עבדו את יי' אלהיכם וגו'. (ח) ונגנוז עמו מטה אהרן והצנצנת ושמן המשחה וכל אלו לא חזרו בבית שני. ואף (ט) * אורים ותומים שהיו בבית שני לא היו משיבין ברוח הקדש. ולא היו נשאלין בהן שנאמר עד עמוד כהן לאורים ותומים. ולא היו עושיין אותן אלא להשלים שמנה בגדים לכהן גדול כדי (י) שלא יהא מחוסר בגדים: **ב** בבית ראשון היה (יא) כותל (יב) מבריל בין הקדש ובין קדש הקדשים עביי אמה. וכיון שבנו הבית שני (יג) נסתפק להם אם עוכי הכותל היה ממדת הקדש או ממדת קדש הקדשים לפיכך עשו קדש הקדשים עביו עשרים אמה תמימות ועשו הקדש ארבעים אמה תמימות והניחו אמה יתירה בין הקדש ובין קדש הקדשים (יד) ולא בנו כותל בבית שני אלא עשו (טו) שתי פרוכות אחת מצד קדש הקדשים ואחת מצד הקדש וביניהן אמה כנגד עובי הכותל שהיה בראשון. אבל במקדש ראשון לא היתה שם (טז) * אלא פרכת אחת בלבד (יז) שנאמר והבדילה הפרכת לכם וגו': **ג** ההיכל (יח) שבנו בני גולה היה מאה אמה על מאה אמה

דרך החכמה

ביאור ההלכה

* אורים ותומים. יש מה ג' דעות דרש"י בחומש כחז ש'אורים ותומים היינו השם המפורש שה' כתוב על קלף ונתון בתוך כפלי החשן. ודעת הרמב"ד כאן שאינו שייך לנגדי הכונה ואין מעכב את הנגדים ולא עשאוהו אלא כדי שיוכל לשלוף בזה"ש וצבת שני שלל האורים משיבין משום שלל ה' רוח"ק לא הוצרכו לעשותו ולכן מניו כפי"ם דיווח בן הדברים שלל ה' צבת שני והקשה בזה"ש מדכתיב בפי' לו יתן למוכי את האורים ב' ימי המילואים ואמאי נמזוהו הרי לא שללו אז בזה"ש, ונכחו"ה הרי שבשעת ש"א לשאלו לא הוצרכו להשימו מ"מ שכן שראו לשאלו מזהו להשימו א"ע ש'ין רובה לשאלו היום כדכתיב בפי' מזהו ונתח אל חושן המשפט את האורים והא דלא הוצרכו בפי' פקודי משום שאין זה שייך להאומינן שעשו המפורש ונמזוהו שם דדעתו דשמות השבטים ואברהם ללך ימכור את השם המפורש ושימו לחון החושן. ודעה שני' היא דעת החס"ם דיומא כ"א ב' דהאורים הוא חלק המעבד כ"ו ואם לא נמזו בחושן פסול החושן והו"ל מחובר בגדים ואפי' בומן שלל ה' משיבין ברוה"ק י' לעשותו והא דלא חשיב ל' בפי' פקודי ל"ל משום דלא שייך להאומינן אלא לקופר אצל מ"מ מעכב להנגד, ודעה ג' היא דעת רבנו כמו שביארנו המפרשים שרבו לא הביא ללך שכתבו שם המפורש ונמזוהו שם דדעתו דשמות השבטים ואברהם ללך ויעקב ושצני קה שה' כתוב עליהן והו האורים ואפי' אם לא ענו היו מוכרחים לעשותו משום מחוסר נגדים וכ"כ בפי' ר"ח ב' רבנו יונה"ע א"כ למה לא נכתב בפי' פקודי שעשאוהו כמש"כ בפי' לו ורק נכתב שעשו שמות השבטים ועי' בחו"א יומא ס' קכ"ו סק"ג דס"ד דגמ' דבימי המילואים אין מעכב אם לא עשאוהו מדלא לזה עליו בפי' תורה בנמות המילואים וכדמזוהו דמין פ"ו מה"מ הט"ו ועי' במפרש דלי' ס"ד שם המפורש דלי' ס"ד שזוה שמות המילואים וכו' החקוקים אך ס"ד שיעשו צמלואים בלא זה ויהי' החשן כשר וז"ע: * אלא פרוכת א' בנגד כו'. הי"מ כחז דלא קאי אמקדש ראשון

דרך אהרן נטוה: (ה) ומטה אהרן. (כג) ושקדיה ופרמיה (כד) וללוותים של שמן המשחה וארגו ששגרו פלשמים דורון לאלקי ישראל (כה) ושני עמודי כסף היו מונחין שם (כו) וקלף שכחוב עליו השם וכל כינוי מונח בתוך הארון: (ד) למטה במטמוניות. (כז) תחת מחילות של היכל (כח) וי"א תחת ד"ה העלנים (כט) וי"א כנגד מקומו נגנו: (ז) צוה וגנוזוהו. (ל) עם הכפורות והכרוכים ולא נשאר אלא צורת כרוכים מלחיים על הכותל: (ח) ונגנו עמו. (לא) דילפא מקראי דכל אלו נגנוזו עמו: (ט) אורים ותומים. (לב) דעת רבנו דהאומינן החקוקות ע"ג אבני החושן היינו האורים והתומים ולכן כתב שאם יחסר האורים א"כ החושן אינו כראוי והו"ל מחוסר נגדים אצל (לג) רש"י פירש שהוא כתב שם המפורש שה' נותנו בתוך כפלי החושן (לד) והוא שם בן ע"ב ואינו מעכב לכן לא הי' צבת שני וכ"כ שאר המפרשים (לה) ובחזו"א נראה שגם דעת רבנו כרש"י אלא דס"ל (לו) שמעבד וז"ע: (י) שלא יהא מחוסר נגדים. ומה שאמרו (לז) בגמ' שלא הי' אורים ותומים צבת שני היינו שלא הי' משבטים (י"א) כותל מצדיל. (לח) ה"ל לו פתח וד' דלתות לו: (י"ב) מצדיל בין הקדש. במקום הפרוכת שנמשכן: (י"ג) נסתפק להם. (לט) דכתיב ארבעים אמה ההיכל ועשרים אמה הקדש קדשים ונסתפקו אם הוא מהק' מ' או מהק' ב' (י"ד) ולא בנו כותל צבת שני. (מ) שכיון שהי' גבוה מ' אמה ולא יכול לעמוד כותל אצל צבת ראשון לא הי' אלא ל' אמה וצבתה נגמר להם שבצית שני הי'

גבוה מצית ראשון: (טו) שתי פרוכות. (מא) עובי כל פרוכת טפח ושיניהן היו בתוך האמה טרקסין כדי שישאר כ' אמה שלמות לק"ק ומ' אמה שלמות להיכל (מב) וביניהן ד' טפחים ומש"כ רבנו וביניהן אמה היינו עם עובי הפרוכות (מג) ונקראת אמה טרקסין טרקל לשון סוגר סין הלוותות שניתנו בסיון (מד) וי"א טרקל סין לשון פנים וחוץ שספק הוא: (טז) אלה פרוכות אחת בלד. (מה) בפתח הכותל (מו) והבדים של הארון היו מנגינים עד הפרוכת ודומקין צבוכים וניכר מנחון: (י"ז) שגל' ההבדילה הפרוכת לכם וגו'. האי קרא נמשכן כתיב (מז) אצל במקדש ראשון אם האמה טרקסין כלפנים תלחה בלד החיזון ואם האמה תלחה בלד הפנימי וכשצנו שני לא זכרו היכן תלחה (מח) והפרוכת הייתה כפופה קצת למעלה כעין אהל: (י"ח) שצנו בני הגולה. אצל הבית ראשון הי' נמוך יותר כדכתיב

ציון ההלכה

(כג) כיתות ה' ב' ורבנו לא חשיב השאר שאינו חיוב: (כד) ורבנו לא הביא ללוותים של שמן המשחה הי' שם ובאמת ז"ע א"כ אם הוצרכו למשוח כיה"ג ומלכס הוצרכו ליכנס לקה"ק ועי' תוס' ב"ב י"ד א' ד"ה שלא וז"ע: (כה) ב"ב י"ד ב' לר"מ: (כו) שם ובסוטה מ"ב ב' (כז) סוטה ב' א': (כח) יומא ג' א': (כט) שם ג' ב': (ל) שם ג' א': (לא) כיתות ה' ב': (לב) כ"ב המפרשים וכ"ה בפי' ר"ח בן הרמב"ם בפי' תורה ועי' מש"כ בפי' מכה"מ הי': (לג) בפי' החושם וכ"ה דעת הרמב"ד והרמב"ן ושאר הראשונים וכ"ה בתרגום יונתן: (לד) תוס' השלם שמות כ"ל מ' סי' א' וכ"כ בעל הטורים והרוקח בעי' על החזרות ועי' רש"י סוכה מ"ה א' מה הוא ונכ"ה נגדי כהונה כתב בשם הוהר"ח ר"ד ב' דלורים שם מ"ב ותומים שם ע"ב: (לה) יומא ס' קכ"ו סק"ג: (לו) ובעת החוס' יומא כ"א א' ד"ה ואורים וכן צמלואים י"ל דלון מעכב וז"ע: (לז) יומא כ"א א' וכתש"כ רבנו בפי' מכה"מ הי': (לח) כמפורש במ"א ו' פסוק ל"א ל"ב וימש"כ המלבי"ם עי' ודלתי בית קה"ק לא נעשו לעולם כמש"כ בנבייתא דמלמ"מ פ"ו ה': (לט) יומא ג' א': (מ) ב"ב ג' א': (מא) כמש"כ רבנו פ"ו מה"מ הט"ו ועי' במפרש שם וז"ע במפרש על ע"ו: (מב) שכל האמות בני' ו' טפחים בכל כמתני' בגלים פ"ו מ"י: (מג) רע"ב צ' מדות פ"ד מ"ו: (מד) רש"י יומא מ"ד א': (מה) יומא ג' א' ודלא ככ"מ דאמשכן קאי וכבר השיגו אחרונים: (מו) יומא שם: (מז) מעשי למתן אוח ב': (מח) סוכה ו' ב' במשכן וכן הי' ביהמ"ק כמש"כ מוס' בבינה י"ד ב' ד"ה מפני וחולין ז' ב' ד"ה שלל ורבנו לא הוצרכו זה:

הלכות בית הבחירה פרק ד

אחת עשרה אמה. ועובי כותל האולם חמש אמות. נמצא הכל מאה אמה: ה' מן הצפון לדרום מאה אמה. * עובי כותל האולם חמש אמות. (לא) ומכותל אולם עד כותל הקדש (לב) עשר אמות. וכותלי הקדש ששה כתלים זה לפנים מזה וביניהן (לג) חמשה מקומות פנויים. בין כותל חיצון ובין השני חמש אמות. ובין שני ושלישי (לד) שלש אמות וחמש בין שלישי ורביעי. ובין רביעי וחמישי שש. ובין חמישי וכותל הפנימי שש נמצא הכל ארבעים אמה מצד זה. וארבעים אמה מצד שכנגדו (לה) ורוחב הבית מבפנים עשרים. הרי מאה אמה: ו הפשפש (לו) והוא (לז) שער הקטן. ושני פינשפין (לח) להיכל (לח) מצדי (לט) השער הגדול שבאמצע. אחד בצפון ואחד בדרום. שבדרום (מ) לא נכנס בו אדם (מא) מעולם ועליו הוא מפורש על ידי יחזקאל השער הזה * סגור יהיה לא יפתח. ושכצפון בו נכנסין. ומהלך (מב) בין שני הכתלים עד שמגיע למקום (מג) פתוח לקדש משמאלו ונכנס לתוך ההיכל ומהלך עד שער הגדול ופותחו: ז (מד) השער הגדול היה רחבו עשר אמות (מה) וגובהו עשרים אמה. וארבע דלתות היו לו (מו) שתיים בפנים (מז) ושתיים בחוץ. החיצונות נפתחות לתוך הפתח (מח) לכסות עוביו של כותל והפנימיות נפתחות לתוך הבית (מט) * לכסות אחורי הדלתות: ח * פתחו של אולם היה

ביאור ההלכה

שישאר שם חלל וז"ע ועפ"י יש ליישב גם מ"ש רבנו זצ"ה ושם זע"ק שהרי הימה מסיבה ורבנו לא הביאו רק לקמן בזה"ע י"א י"ב וי"ג וע"י בפי"ה"מ לרבנו צפ"ד דמדות: * עובי כותל האולם. דעת רבנו שלאולם היו כתלים מלד לפון ודרום לאורך כל ההיכל והראב"ד השיג דל"כ אין מן ההיכל רחב מלפניו וקר מחזוריו הרי עם מחזוריו היו עשרים שוין וז"ל האולם הוא לר' מנפניו והשיג הכ"מ שרבנו כתב בפי"ה"מ שכתלים היו מתרחבים קלת מחזוריו וקשה אם מתחלה היו כ' אמה ובסופו יותר מכ' א"כ אין מנה המשנה עודף עליו ט"ו הרי לא ה"י ט"ו ושם כתלים היו פחות א"כ לא ה"י ההיכל כ' אמה ולר"ק לרחוק שה"י עודף רק קלת ולא חשיב לוי וז"ע וגם דברי הראב"ד ז"ע מני"ל שלאולם לא ה"י ד' כתלים המגיעין עד הכותל כמו שמלמיר בגמ' ואולי למדה וביחזקאל מ"ה י"ז הב"ב ב' פירושים גם פרשנות דל"א שהוא הכ"ג וי"א שהוא המלך ורש"י ב"ב קכ"ב ב' פ"י שהוא המלך המשיח ונראה דרש"י ה"י מוכרח לכבוד כהן גדול דהלא הוא יצב צו לאכל לחם לפני ה' פירש"י והוא הכ"ג וי"א ח"ף למלכי ב"ד לא ה"י להם ישיבה כמ"ש בירי' יומא פ"ג ה"ב ופוטרה פ"ו וזכר הקשה זה הראב"ד בתמיד ל' א' אבל כה"ג הביאו התוס' בסוטה מ' ב' ד"ה והאחרים שם מדרש חו"ל דה"ל י"ג מותר לישב בכרמית ועלי יושב ולכן ע"כ נראה דהוא מתפרש הכ"ג ואע"פ דהתוס' התקין בסוטה שם דגמ' דידן שם מוכח דכה"ג ג"כ אסור אפי' לדברי המתיר מלך אולי כ"ל לרש"י דלא ה"י אלא לנדרך וזה אינו נזכר כ"כ ע"י הראב"ד שם בתמיד אמנם התוס' בימא א"ב ד"ה אין כבוד לחימה נזכר גבוה ומוותר לישב ולאכל אבל רש"י יתכן דלא כ"ל: * לכסות אחורי הדלתות. נמשנה שכל הבית טוח בזהב טוח מאחורי הדלתות, י"ע דתממע דתוך הפתח אין מקום אחר לכסותו אבל על עובי הפתח קשה למה יסוהה הרי יאסור לפתחו הכל לפניו וע"י מירך שלא ה"י טוח בזהב א"כ ע"י גופא יקשה יסוהה בזהב שם ויפתחוהו וי"א מ"ש מתוך הפתח אולי גם אין הפתח לא ה"י טוח בזהב אבל ע"י אין קפידא כיון שלא ה"י תוך ההיכל וכשהדלתות נכנסין לא ה"י נראה אבל אחורי הדלתות כיון דכשהדלת סגור נראה ס"ד לנצטבור קמיל' ש"ל כיון שרוב היס פחות אינו נראה וז"ע: * פתחו של אולם. נמשנה מדות פ"ג מ"ח ובלוטאות של ארו ו"א א"כ אלא בפתח הפנימית לרבנו א"י של ארו) שם קצויען מכתלו של היכל לכתלו של אולם כדי שלא יעטע ורבנו השמיטו וכבר

דרך חכמה

בסמוך ה"ו מוכח שגם כותל זה ה"י חלל צלמנע: (לא) ומכותל אולם. (ע) דעת רבנו שלאולם היו ג' מחילות בתורה וצפון ודרום וצד אחד דעת הראב"ד שלא ה"י לאולם כתלים אלא כותל המזרחי וכן נראה (ע"ה) דעת רש"י (עב) ורבנו שמע"י כתב שחומת עורח נשים מקפת כל ההר לפנים מן החיל וז"ע: (לב) עשר אמות. וזה ה"י הט"ו אמה שהאולם עודף על ההיכל ונקרא בית החליפות ששם גזוין את הסכינים כמ"ש רבנו צפ"ה מכה"מ הט"ו וסכינים קורא חליפות: (לג) חמשה מקומות פנויים. והן חמש האלים דלקמן ה"י: (לד) שלש אמות. ושם הימה המסיבה דלקמן ה"י: (לה) ורוחב הבית מבפנים. הוא ההיכל: (לו) והוא. (עג) ז"ל הוא: (לז) שער הקטן. (עד) ובספקי תוס' כתב כשעומד אלא שער גדול נקרא שפסע וכשהוא רחוק מעינים גדולים נקרא גם הוא שער: (לח) מזדי השער. (עה) אחד מעינים שער הגדול ואחד משמאל רחוקים קלת מן השער: (לט) השער הגדול. (עו) פתחו של היכל (עז) ונקרא שער הגדול מפני קדושתו: (מ) לא נכנס בו אדם מעולם. (עח) ובשנת הרש"י נפתח מאליו: (מא) מעולם. וביחזקאל מ"ד משמע דהוא יושב צו לאכל לחם דהיינו לעמ"ל (עט) והנשיא היינו מלך המשיח: (מב) בין שני הכתלים. שגם כותל המזרחי ה"י חלל צתוכו כדבסמוך ה"ו: (מג) פתחו לקדש. (פ) משמע בלא דלת אבל (פ"ה) ברש"י מנזאר שה"י בו דלת: (מד) השער הגדול. של ההיכל: (מה) וזכרו עשרים אמה. (פז) ונפן של זהב ה"י על פתחו של היכל כלונקות וע"ג כלונקות וכל מי שה"י מתנדב עלה או אשכול או גרגר של זהב ה"י חולה בה (פ"ג) שהיו רוצים שהזהב ענמו שהתנדבו יתנוהו בהיכל (פ"ד) ושרשרות של זהב היו קצויען בתקרה שבהן פרחי כהונה עולין ורואין את העטרות (פ"ה) שחיו עשויין החלונות כיפות מזהבנות וצוירים כעין עטרות ועלו לבדוק אם נצרכין אש מיוקן (פ"ו) ובמאירי פ"י עטרות שולחנות שהבילו אותם משרה לתקדש: (מ"ז) שם בפנים. (פ"ו) בסוף עובי הכותל לזד פנים: (מ"ז) ושתיים בחוץ. (פ"ח) בסוף אמה ראשונה של עובי הפתח כי כל דלת הימה ח"י פתח

דהיינו ה' אמות והכותל עוביו ו' אמות כנ"ל ה"ב נמצא כשנפתחת מכסות כל עובי הכותל חוץ מאמה הראשונה: (מ"ח) לכסות עוביו של כותל. (פ"ט) ואע"ג שנשאר אמה אחת מגולה (ז) מתוך שהוא דבר מועט אין לחוש (ז"א) וי"א האמה הנשארת הימה ח"י אמה מוזהה לזלת ו' וח"י אמה מוזהה לזלת השני: (מ"ט) לכסות אחורי הדלתות. (כ"ג) שכל הבית טוח בזהב טוח מאחורי הדלתות לפי שאינו נראה

ציון ההלכה

(ע) כ"ה בפתח פרנקל בליור המיוחס לרבנו ובפי"ה"מ מנזיר ד' מחילות לעיל ע"ש: (ע"ה) בימא לוי' א' ד"ה אבל כמ"ש בזה המנזיר: (ע"ב) נמדות פ"א מ"א: (ע"ג) ש"ג ו"ה בנ"מ: (ע"ד) מדות פי' י"א: (ע"ה) רע"ב מדות פי"ד מ"א: (ע"ו) רבנו שמע"י: (ע"ז) ח"י"ט בשם הראב"ה: (ע"ח) פד"ר"א פ"ג: (ע"ט) כמ"ש ב"ב קכ"ב א' ו' וגם אין ישיבה בעורה אלא למלכי בית דוד וכ"פ הגאון מלבי"ם ו"ל ורש"י פ"י שם בכה"ג ובמד"ש (מוצא בילקוט שם פי' ע"ה) אימא שגם כה"ג מותר לישב: (פ) תפא"י: (פ"א) בנ"מ ל"ג א': (פ"ב) משנה ספ"ג דמדות וז"ע שרבנו השמיטו: (פ"ג) רע"ב: (פ"ד) מדות ספ"ג: (פ"ה) רא"ש: (פ"ו) שם: (פ"ז) כ"מ בשם רע"ב: (פ"ח) שם: (פ"ט) שם: (ז) עורח הכניס: (ז"א) פי"ה"מ לרבנו והרא"ש: (ז"ב) מדות פי"ד מ"א:

הלכות בית הבחירה פרק ד

ושנים על גביהן (סד) בדיוטא אחת הכל ל"ח תאים: יא * ג' פתחים היו (סה) לכל אחד ואחד מן התאים. אחד לתא מן הימין. ואחד לתא מן השמאל. ואחד לתא שעל גביו. (סו) ובקרבן מזרחית צפונית בתא שבדיוטא האמצעית היו חמשה פתחים. אחד לתא מימין. ואחד לתא שעל גביו. ואחד למסיבה. ואחד לתא שיש בו הפשפש. ואחד להיכל: יב (סז) * ומסיבה היתה עולה מקרבן מזרחית צפונית לקרבן צפונית מערבית שבה היו (סח) עולין לגגות התאים. היה עולה במסיבה ופניו למערב הלך את כל פני הצפון עד שהוא מגיע למערב. (סט) הגיע למערב הפך פניו לדרום הלך את כל פני המערב עד שהוא מגיע לדרום. הגיע לדרום הפך פניו למזרח והיה מהלך לדרום עד שהוא מגיע לפתחה של עלייה שפתחה של עלייה (ע) היה פתוח לדרום: יג (עא) ובפתחה של עלייה היו (עב) שתי כלונסות (גג) של ארז שבהן עולין (עד) לגגה של עלייה. (עה) וראשי פספסין (עו) היו מבדילין בעלייה בין גג הקדש לגג קדש הקדשים. (עז) ולולין היו פתוחין בעלייה (עח) לבית קדש הקדשים שבהן משלשלין את האומין (עט) בתיבות (פ) כדי שלא יזונו עיניהם מבית קדש הקדשים. ופעם אחת בשנה * מפסח לפסח (פא) מלבנין את ההיכל:

ביאור ההלכה

שפתחה להיכל ול כל שאר התאים פתוחים זה לזה ונגזין בקדש וא"כ נודאי שיש בהן קדושת עורה ומ"מ קדושת היכל ל"ע אם יש בהן דוה לא מליני ואפשר להיכל לרין להקדש כונו לשם היכל והלשכות הפתוחות לו לא קדשי בקדושת ההיכל וכן מנאמי בס' עורת כהנים שקדושת היכל אין בהם ולא דמי לאלום דליכא למ"ד קדושת היכל ואלום חזק היא: * ג' פתחים כו'. עי' ד"מ שהעמקנו מציבור הגר"א ימות פ"ד מ"ג סה"ד ל"ד רוחות וא' ע"ג גביו והיינו שהגר"א מפרש לא כרצונו רק כשאר הראשונים שהתאים הפתוחים והדרומיים הלכו ממזרח למערב כמ"כ שם במ"ג והתאים הם פתוחין למזרח ולמערב וא' לפשפש שה"י מא קטן לפני התאים צפון ודרום וא' מהלך ה"י מן המסיבה ומד פתח פתוח להיכל וא' על גביו מ"ג שם צבאורו ע"ש: * ומסיבה היתה כו'. עי' עורות כהנים שנתקפה לרש"י שהמסיבה כעין עמוד איך הלכה ג' רוחות ורחבה דגם לרש"י ה"י כמין מעלה צשיפוע אלף מתוך שהיתה עליה גבוהה הרבה ה"י קשה לעלות בדרך ישר והיו מוכרחין לעלות דרך גגול על המעלה הוחא שה"י כמין עמוד שוכב בגובה וצבאור הגר"א מנאמי שהמסיבה לא היתה אלף צד לפון ע"ש: * מפסח לפסח. וגם את המוצא היו סדוין בפסח כנ"ל פ"א הט"ו (מלמד בתג) ושאל מפני פיוריו המנחות שהיו נדבקיין ויכולין להמתיך ע"י אור"מ ס"י חמ"ד ס"ד וס' חמ"ט ס"ו ונמ"כ שם וס"ה ה"י שם לחמי מודה ושמי הלחם שכן חמץ. ואפשר לכתוב הצור עש כן שהיו כולן באין צב"א לשחוט הפסח לכך עשהוהו נאה:

דרך חכמה

(סד) בדיוטא אחת. (קטו) ר"ל שלא היו השמים זה ע"ג זה אלא כשורה אחת (קיו) ואורך אלו השמים כאורך הג' שמחמיבה: (סוה) לכל א' וא' מן התאים. (קיח) לאו דוקא לכוון שהרי אותן שצנחו שאין להם עוד מוחה לכן שום מה לא יהי' לכן פתח אל עבר החוזה לשום מה כיון שאין עוד מה מוחה לו אלא לאותן שיש להן תאים משני עבריהם מימין ושמאל וכן העליונות לא ה"י לכן חתין על גביהן אלא רוצן קאמר: (סז) ובקרבן מזרחית צפונית בתא שבדיוטא האמצעית. (ק"ט) לעיל ה"ה נכתאר שלדעת רבנו התאים הצפוניים והדרומיים הלכו מנצפון ובתל צבאר רבנו דמייירי בתא הפנימי והוא התמשי הסמוך להיכל ובקומה האמצעי של התאים וה"י פתוח מימיו להמא הרביעי ומשמאלו להיכל ולהמא שעל גביו ולהמא שמחמיבה ששם הפשפש ולמזרח ה"י פתוח למסיבה שעולין ממנה לעליה (קכ) והגר"א פי' שה"י ל"ד רוחותיו וא' על גביו ושאר הראשונים פירשו צלופנים אחרים (ד) ומסיבה היתה עולה. (קכא) דעת רבנו שהמסיבה היתה כעין מעלה חלקה עולה צשיפוע והתמיל שיפועו מתחלת קרבן מזרחית צפונית ומשפט ועולה עד שנגיע לקרבן צפונית מערבית כעין כבש המוצא וכ"ז הרא"ש אכל

(קכב) רש"י פי' בנין אבנים מעלות מנגבלות וסבבות עמוד כמין עץ גגול של גח: (סח) עולין לגגות התאים: (קכג) לראות צדק הדין ומשמע שגגות התאים היו נמוכים מן המערב. (סט) הגיע למערב. (סז) וכתב (קכד) הגר"א דהמסיבה לא היתה אלא צפון והשאר ה"י הולך על גגות התאים וכן משמע צראשונים: (ע) ה"י פתוח לדרום. ר"ל צפוף דרום: (עא) ובפתחה של עליה. (קכה) לפני הפתח: (עב) שמי כלונסאות. כמין עמודים (קכז) ודיניהם שליכות שבהן היו עולים על העליה והרא"ש כתב שה"י חקוק צפון מקום מעמד רגל להיות לעלות וילרד בהן: (עג) של ארו. (קכו) ולא ה"י מזה משום לא חטע לך כל עץ דלעיל פ"א ה"ט כיון שלא היו מקויעין בקרקע: (עד) לגגה של עליה. (קכת) למדע מה היא לריכה (קכט) והגר"א כתב שבהן היו עולין לעליה ומן העליה היו עולין לגגה של עליה: (עה) וראשי פספסין. (קל) ראשי מסמרים: (עו) היו מבדילין. (קלא) אע"ג ששני פריכות המנדילות כדלקמן פ"ו מכה"מ ה"ז מ"מ עשו נמי ראשי פספסין להיכר מפני שהיו עולין לו לעמים רחוקות כדי שיהרו בקדושתו: (עז) ולוליס. (קלב) פתח קטן וצפייה"מ פי' ארובה: (עח) לביח קדש הקדשים. (קלג) ובספ"ו כתב שגם צהיכל היו משלשין בתיבות: (עט) בתיבות. לקמן בספ"ו גבי היכל כתב שאם אין מיצות נכסין דרך פתחים ולכא"ה ה"ה ציח קה"ק: (פ) כדי שלא יזונו עיניהם מבית קה"ק. (קלד) ואלע"ג דקול ומראה וריח אין צדק משום מעילה מעלה עשו ציח קה"ק וההיכל (קלה) והמיצות הם פרוזין לרות אחת צמקוס שה"י לכן לננות אכל החומה וגי' לרדין סתומין ואכל החומה אין דרך להסתכל ימין ושמאל: (פא) מלגנים את ההיכל. (קלו) כל הצנין נקרא היכל ואע"ג שכל הדיח טוח חוצה כנ"ל ה"י היינו מלגנים אכל בחוף סדוהו (קלז) צמיד והמוצא היו מלגנים בפסח ובמא כנ"ל פ"א הט"ו אכל את ההיכל רק בפסח וכא"ז צכפים של עץ שצהיכל מותר ליגע צרול בצבנים כנ"ל פ"א הט"ו:

ציון ההלכה

(קטו) מרכה"מ לישב קו' הראב"ד: (קז) תפא"י: (קיח) תפא"י: (קיט) מרכה"מ שפי' באורך דעת רבנו: (קכ) צמדות פ"ד מ"ג: (קכא) עורת כהנים מדות פ"ד מ"ה וכן מוכח בצה"ה דקרי' ל"י מסיבה וכ"ז הרא"ש צמדות פ"ד מ"ה: (קכב) כ"מ בשם רש"י צימול וכ"פ מפרש צמדות כ"ו א' בשם הר"י בר שמואל וכ"פ הרע"ב צמדות פ"ה מ"ג: (קכג) רבנו שמעי': (קכד) צמדות פ"ד מ"ה: (קכה) עורת כהנים: (קכו) רבנו שמעי': (קכז) בארנו צב"ל לעיל ה"ח: (קכח) פסחים פ"ו א' ע"ש: (קכט) צמדות: (קל) כ"מ הרא"ש צמ"ק מ"ו אכל התאים פי' צב"ג מ"ו ראשי אריות וכ"פ רבנו שמעי' והק' המ"ט הרי אסור משום לא חטע לך כל עץ ע"ש וכבר כתבו כמה ראשונים דאם אין מחובר אין לחוש ואלן לא ה"י מחובר בין מקווע קתא וצ"ע: (קלא) מ"ט פ"ד דמדות מ"ה ועמ"ש"כ מזה צב"ל פ"ו מכה"מ ה"ז: (קלב) כ"מ: (קלג) ובכר העיר מה ה"מ שם: (קלד) פסחים כ"ו א': (קלה) מ"ט מדות פ"ד מ"ה בשם הרא"ש: (קלו) מ"ט: (קלז) כ"ג צרא"ש.

הלכות בית הבחירה ה

פרק חמישי

א הר הבית והוא (א) הר המוריה (ב) * היה חמש מאות אמה על חמש מאות אמה (ג) והיה מוקף חומה. (ד) וכיפין על גבי כיפין היו בנויות מתחתיו. מפני אהל הטומאה. (ה) וכולו היה מקורה (ו) סטיו לפניו מסטיו: **ב** (ז) וחמשה שערים היו לו. (ח) אחד מן המערב (ט) ואחד מן המזרח (י) * ואחד מן הצפון (יא) ושנים מן הדרום. (יב) רוחב כל שער עשר אמות וגובהו עשרים. (יג) ויש להם דלתות: **ג** לפניו ממנו (יד) סורג (טו) מקיף סביב (טז) גובהו י' טפחים (יז) ולפנים מן הסורג

דרך הכמה

(א) הר המוריה. שנאמר בעקידה כ"ל פ"ב ה"א (ה) ונקרא קן שממנו יצאה הוראה לישראל ומורה לגוים (ב) והוא הר המור האמור בשה"ש ד' (ג) והרמזין' כחב לפי פשוטו שלמח שם המור שהוא מסממני הקטורת ולכן נקרא ג"כ הר המור: (ב) ה"י ת"ק אמה. (ד) מרובע והיינו לפניו מחומות הר הבית חבל מן לחומה ה"י יותר (ה) וירושלמי מסמין לה אחרת שלא קידשו רק ת"ק אמה: (ג) וה"י מוקף חומה. שהרי היו לו ה' שערים כדבסמוך ה"ד אלמלא שה"י מוקף חומה: (ד) ויפין ע"ג כ"פין. (ו) שמת יאה ממ קצור שם לכן ה"י כמו אהל חוץ ובשצל מקום הכותל של הכיפין היו עוד כיפין עליהן שיהא חוץ גם שם (ז) שלא נתקדש אלא מקרקע המקדש ולמעלה (ח) חוץ ממקום המזבח שאסור ע"ג מחילות כ"ל פ"א ה"י: (ה) וכולו ה"י מקורה. (ט) חוץ ממקום המזבח וחוץ מהלשכות של עזרת נשים כדלקמן ה"ו: (ו) מקטיו לפניו מסטיו. (ז) האלכטבא סביב סביב מקפת ונתון אחרו היקף עוד אחר: (ז) ותמשה שערים היו לו. (י) ושערים אלו לא נתקדשו בקדושת הר הבית לכן היו חולצין מנועליהן מן השערים האלו: (ח) אחד מן המערב. (י) משמש כניסה ויציאה ונקרא שער קיפוטום (יג) שהוא ראש גלשון יון משום שהוא סמוך לקה"ק: (ט) ואחד מן המזרח. (יד) עליו שוין הצירה מליירת (טו) ומלך פרס שניה לגנות הבית לזה לזיירו כדי שתהא אימת מלכות עליהן ולא ימרדו בו (טז) ובו כה"ג השורף את הפרה יוצאין היא וכל מסעדיה להר האיחס כמש"כ רבנו פ"ב מפרה ה"ג: (י) ואחד מן הצפון. (יז) ולא ה"י משמש כלום ונקרא שער טדי (יח) וטדי לשון גבוה כי לא ה"י לו משקוף כדלקמן: (יא) ושנים מן הדרום. (יט) משמשין כניסה ויציאה ונקראין שערי חולדה (כ) לפי שחולדה הנביאה היחה יושבת צינייה כדכתיב (מ"ב כ"ג) והיא יושבת ציושלים בירושלים משנהו ושם ה"י עיקר הכניסה והיציאה כי רוב הר הבית ה"י צדום כדלקמן ה"ו: (יב) רוחב כל שער עשר אמות וגובהו עשרים. כדמין (כא) כל הממחים שהיו שם גובהן ב' אמה ורחבן עשר אמות חוץ משל אולם כל הפתחים שהיו שם היו להם דלתות חוץ משל אולם כל השערים שהיו שם היו להן שקופות (משקוף) חוץ משל טדי שהיו שם שמי אצנים מוטות זו ע"ג זו (כב) צאלכסון כזה ^ כל השערים שהיו שם נשמתו להיות של זה חוץ משער ניקנור מפני שנעשה בו נס וי"א מפני שמושקן מזהיב כדלקמן פ"ה ה"ה: (יג) יש להם דלתות. (כג) והם נחלקין לז' תחלי דלתות כמו שערי ההיכל: (יד) סורג. (כד) מוקלעות עגים סרוגות ע"ג זו צאלכסון כעין שמשכין את המטות: (טו) מקיף סביב. (כה) שה"י מקיף סביב כל הר הבית (כו) וככתב הרא"ש ששאלו כי כדי שיהא מותר לטלטל בצבת שארש המציאות היו הוקף ולבסוף פתח כל שער שיהא פתח ולבנות (מ"ג) כחב לפי ששם היו בעלי קריין יוצאין ולפיכך לא היו כשיעור מחילה ורבונו שמע"י כתב דגובהו אין לו שיעור ובלבד שלא יאה גבוה יותר מדאי שלא ויכולו לראות השער הפנימי מהר האיחס פ"י אחר שה"י גבוה י' אמות: (יז) ולפנים מן הסורג החיל. (כז) דעת רבנו דהחיל הוא עוד חומה אחר הסורג והא דמתן החיל עשר אמות

ביאור ההלכה

* ה"י ה' מלות אמה. בתגינה ב' ה' מן חיזהו קטן פסטור מרא"י כל שאינו יכול לאחוז בידו של אביו ולעלות מירושלים להר הבית פירש"י מירושלים לעזרה וכתב י"ט ומתני' דנקטתה הר הבית היינו טעמא שכשיכול לעלות להר הבית שהוא בשפוע ההר ממילא הוא עולה עוד מעלות העזרה ששם מעלות עשויות וכתב הרא"ש שם משמע מדבריו דהר הבית עד החיל ששם התחילו המעלות ה"י ההר כשיפוע וכלל מעלות וזה נקטר מהגמ' יומא ט"ז א' שעושה חשבון לגובה קרקע ההיכל מן קרקעית הר הבית כשיפועו רק ממספר המעלות המגאלות ציניהם ע"ש עכ"ל ולכא"ו הרי הפרה נשפרה בזה היתוס כמ"ש שם ביומא ובמס' פרה ו"ל דס"ל לגמ' דהר הימים ה"י שה להר הבית ומ"ש בקדושין פ"ט א' דביהמ"ק גבוה מכל א"י היינו מן החיל ולמעלה שזה ביהמ"ק אלב עד שם ה"י שזה לכן מה שגמ' ביומא עושה חשבון כמה גבוה מהקרקע שיכול לראות הוא רק מהחיל ולמעלה דעד כאן לאן שוות ודברי הת"י נכונים: * ואחד מן הצפון. נמשנה חוץ שער טדי לא ה"י משמש כלום. וכתב בצ"אור גר"א לפי ששם היו בעלי קריין יוצאין ולפיכך לא ה"י משמשין בהן כלום כדי שלא יתביישו עכ"ל אמנם הוא דעת רלב"י כדמין בפ"ק דמדות אלב רבנו לא הביאו לקמן בה"א משמע דס"ל דלא ק"ל כ"ל כראב"י ואל"ט דהנא דמדות רלב"י היא לאן פתח דלא כוח"י ובפסא"י כתב בשם ש"ג ששם היו עומדים תמיים ואבלים כדי לנחמן כדא"י בפדר"א ספ"ו ואל"ט דמתן לא ה"י משמש כלום היינו בקביעות ודוגמתו בפ"ד מ"ב לא נכנס בו אדם מעולם ובפסקו

ציון ההלכה

(א) הענית ע"ז א': (ב) תרגום ורש"י שם: (ג) בראשית כ"ב אמנם זה לא כדעת רבנו בפ"א מכה"מ ה"ג אלא כדעת הראב"ד ע"ש דלרבנו אינו מסממני הקטרת: (ד) הרא"ש פ"ב דמדות מ"א ופסקי חוס' מדות כ"י ה': (ה) רא"ש והגר"א בפ"ב דמדות ולפנינו בירושלמי לא נמלאת: (ו) ר"ש פרה פ"ג מ"ו: (ז) ר"ד עירמיה: (ח) מל"מ לעיל פ"א ה"י: (ט) דהא דפשיט בנחיס כ"ב א' דעד ארעתי תהומא קדיש היינו שאין ממילת וי"ע: (ט) מרכה"מ וי"מ (י) וי"א ב' והראב"ד בתמדי כ"ב א' כתב כל העזרה גבוהה בצלכסדראות ע"ג עמודים ומקורה אלב צאלכטב העזרה מקום המזבח והכבש מקום שמיטה לא ה"י מקורה וכ"כ רגמ"ה שם ובי"ה צפי' ר"ב גר"ש. ובפסקי חוס' מדות כ"י ה' כתבו שעורת נשים לא ה"י מקורה: (י) רש"י פסחים י"ג ב' הביאו הכ"מ: (יא) ירו' פסחים פ"ו ה"ג מונח גם מנח"מ לקמן פ"ה ה"ג: (יב) מדות פ"א מ"ג: (יג) רא"ש שם: (יד) משנה שם: (טו) רבנו צביה"מ והוא ממנחות ל"ה א': (טז) משנה ה"ג: (יז) שם ובכתב מחילתי ולא עשאוהו אלא לתפארת בניו והגר"א (במדות פ"א מ"ג) כתב לפי ששם היו בעלי קריין יוצאין ולפיכך לא היו משמשין בו כלום כדי לא יתביישו והיינו כראב"י ספ"א אלב רבנו לא פסק כראב"י והגר"א לשיטתו בפ"ק שם דזה אינו מדברי ראב"י אלא פתח משנה ע"ש: (יח) רא"ש שם וע"ש עוד פ"י: (יט) משנה ה"ג: (כ) רא"ש שם וכ"כ ביבאר הגר"א במדות וע"ש ברא"ש עוד פ"י: (כא) מדות פ"ב מ"ג: (כב) קן לזיר רבנו צביה"מ מדות פ"ב א"ג וכתב הגר"א שם הדטעטע שיהא ניכר ולא ילכו אחרים דרך שם שלא יתביישו ובעלי קריין ורבנו השמיט ששער עדי היו לו ב' אצנים מוטות וי"ע: (כג) עורת כהניס: (כד) רבנו שמע"י: (כה) וכ"ד כל הראשונים ע"י תי"ט ומש"כ רש"י ביומא ל"ז א' סורג ה"י שם לפניו מכותל מורחי אין כוננו שלא ה"י בשאר הקדים דק ימירי שם גמ' כותל מורחי נקט הכי ע"ש והדמתן החיל עשר אמות היינו רחבו וע"י בה"ל ביארנו שגם רבנו מורה שגם השטח מוחמה זו עד דומת עזרת נשים נקרא שם (כו) מדות פ"ב מ"ג מונח ב"מ ומה שהק' בח"ט ש"ן שנתם במקדש כבר כתבו החוס' בעירובין ק"ב ב' דכמה שזמין חקנו במקדש וכבר כתבונו זה גר"ש פ"ג מברייתא דמלה"מ: (כו) ח"ט פ"ב דמדות מ"ג והר המור"י ומש"כ הרא"ש שאין נ"מ בין

הלכות בית הבחירה פרק ה

טו

(יח) * החיל [גובהו] עשר אמות. ועליו הוא אומר בקינות (יט) ויאכל חל וחומה זו חומת העזרה: ד לפנים מן החיל (כ) העזרה. וכל העזרה היתה (כא) אורך קפ"ז על רוחב קל"ה. * ושבעה שערים היו לה. (כב) ג' מן הצפון (כג) הסמוכין למערב. (כד) וג' מן הדרום סמוכין למערב. (כה) ואחד במזרח (כו) מכוון כנגד בית קדש הקדשים באמצע: ד (כז) * כל שער מהן היה רוחבו עשר אמות (כח) וגובהו כ' אמה. והיו לו (כט) דלתות מחופות זהב. חוץ משער מזרחי שהיה (ל) מצופה נחושת (לא) דומה לזהב. ושער זה הוא הנקרא (לב) שער העליון (לג) והוא שער יקנור: ו העזרה לא היתה מכוונת

ביאור ההלכה

מבואר שהנשיא נכנס בו וצ"ח הכונה בקביעות, אך ז"ע בדפדפ"א הנ"ל ובמס' סופרים איתא שלמה בנה צ' שערים א' למתנים וא' לנאנים ומנוסים וכאן לא היה אלא שער א' ועוד מה הענין שלא היה לו שקוף אלא צ' אצנים מוטים זה על זה וע"כ ז"ל שהכל היה נטוה צדדי שני ואין לנו וידעתי טעמם של הדברים: * החיל גובהו כ"ו. ע"י צ"ח צ"א רנ"ד רנ"ו ופשוט דגס רנ"ו מודה דמחומת החיל עד חומת עזרת נשים כל השטח בכלל חיל הוא ע"י לקמן פ"ו ה"א ועולה מן החיל לעו"י צ"ב מעלות ובפ"ה ה"ט פתוח לחיל ואין הכונה לחומה ובפ"ו ה"ט החיל מקודש ממנו שאין גוים וט"מ נכנסין לשם ואין הכונה שמתפסין על הקירות וכן נתוספתה פ"א דכלים החיל ועו"י מעלה הימה בפתח עולמים והעמיקו רבנו בצ"ח ה"א ובפסחים ס"ד צ' ע"י שצד החיל ובפנהדרין פ"ח צ' ובשבת וי"ט יב"ב חמ"ד והעמיקו רבנו בצ"ח מק"פ ה"א ופשיטא שלא עלו ליבש על החומה וכ"ו פשוט וכן מלאמי במעשה רוקח אך בפסוק ה"ט קרי לו בן העזרה והחיל וז"ע: * ושבעה שערים היו לה. נחמדי כ"ו א' מיימי מתני' דריש מדות הליים שמרים על ה' שערי עזרה ופירך וי' שערים הוא דהווי בעזרה ורמיהו ו' שערים היו בעזרה (ג) משנה במדות) אמר רבי תרי מנייחו לא בני שימור (פי' המפרש משום הניחון וצ"ח המוקד הכהנים שמרו) רבא אמר תנאי היא ורבוו שכתב בפ"ח ה"ח על חמשה שערי העזרה שהרי הכהנים שמרים על שער המוקד ועל שער הניחון הרי פסק להדיא כאמי שהיו ו' שערים וז' א"ש שימור שהכהנים שמרו שם והקשה בזה המורי ובע"ש למה פסק כאמי והא ק"ל כרבא בנל דזבחה ורבא על שער המוקד דא"ש שימור מפני שהכהנים שמרו דקשיא ל"י מ"מ לא הול"ל על ה' שערי עזרה אלא על ה' משערי עזרה לכן מפרש כפי' הראש"ש שם דתרי מנייחו לא בני שימור כי סמוכים לאחריים ונשמרים על ה' משערי עזרה כי הכונה על ה' שערי עזרה המחוסרים שמירה ורבא משיי דבאמת לתנא דידן לא היה רק ה' אבל לתנא אמרינן היו ו' וכלן זריכין שמירה ומ' בנהיים ומי בלתי ולפ"ו פסק בלחמ' כרבא ובמנא דמת' ו' וז"ב מר"ו שקלים פ"ו ה"ב מתני' אלא יוסי ופסק כרבנן ו' שערים היו בעזרה: * כל שער מהן. כ' בפי' ח"ד דקדק רבנו לבחוב מהן כדי שלא יתערך לבחוב חוץ משל אולם כמות מתני' מדות פ"ג מ"ג ומתנה מ"ה האולם לא היה לו כלל שער כנ"ל פ"ד ה"ח פתחו של אולם לא היה לו שערים ובמתני' קמי כל הפסחים שהיו שם גובהן כ' כ' הולך לפנים חוץ משל אולם ורבוו שכי' כל שער לא הולך להוציא אולם, אלא נראה דכונת רבנו לאפוקי שפספין שכי' רבנו לעיל פ"ד ה"ו שפספס הוא השער הקטן וזבדאי שלא היה רחב ו' גובהו כ' ולכן כתב בסוף:

לזב. (מה) שהי' מלהיב כובע (מו) והאירה כובע: (לב) שער העליון. (מז) ח' שמות יש לו בזה בקראש שער סור שער היסוד שער חריטית שער איתון שער התוף שער חדש שער העליון ומפרש בירושלמי טעמים לכל השמות האלו (מח) ויחס המלך בנאו (מט) ושער זה לא נתקדש מפני שמוצאיהם עומדים שם ומכניסין בנותיהם כמ"ש רבנו בפ"ד ממכותיו כפרה ה"ב: (לג) והוא שער יקנור. (נ) על שם שניקנור הביא דלתוחיו ממזרים ונעשה בהן גם בדרך כדמפרש בגמ' (נא) והראש"ש כתב דכשזכרו יונים על חשמונאי היה שם איש אחד מגדולי יונים והי' מתקדש ומגדף כל שעה וכשגברה יד החשמונאים קללו ראשו וידיו ורגליו ותלאום בשער המזרחי:

דרך חכמה

היינו גובהו וכמה הי' מרוחק בינה לסורג לא נתפרש אבל דעת שאר הראשונים שהשטח שבין הסורג לחומת העזרה נקרא חיל ולא הי' שם חומה אחרת וכ"כ רש"י (כמ' ביוזבאבא וכו"ד (כט) הגר"א וכחב הגר"א שהסורג נעשה שידעו שאסור לגיגס ליכנס לפנים ממנו כדמתן צפ"ק דכלים מ"ט אבל רבנו לא מצי סבר כן שהרי פסק לקמן פ"ו ה"טו שעד חומת החיל נכנסין: (יח) החיל גובהו עשר אמות. והיא החומה הקטנה וחומת העזרה הוא החומה הגדולה שהרי השערים האלו היו גבוהים כ' אמה כדבסמון ה"ה וכ"ש החומה שהיתה גבוהה יותר: (יט) ויאכל חיל וחומה. ואמרי' (ל) בגמ' שורא ובר שורא והוא חומת החיל וחומת העזרה: (כ) העזרה. היינו עד עזרת נשים כדמפרש ואזיל: (כא) אורך קפ"ז על רוחב קל"ה. כדמפרש בסמון ק"י צ"ב: (כב) ג' מן הצפון. (לא) שער הניחון (לב) על שם שנוצי' חמה נוצי' בה. שער הקרבן (לג) שבו מכניסין קדשי קדשים ששחיתין בנפולן. שער המוקד (לד) על שם המדורה שהיתה שם להתחמם הכהנים: (כג) הסמוכים למערב. משמע שבוין סמוכין למערב אבל (לה) בעזרת כהנים כתב שזה רק סימן שמתחילין למנות ממערב ומזרח: (כד) וג' מן הדרום. (לו) שער הדלק (לז) שבו היו מכניסין עגלים להדליק המערכה. שער הרוקבן (לח) שבו היו מכניסין התמידין (לט) ויש גורסין שער הבכורות שמביאין בו בכורות למוזב. שער המים (מ) שבו מכניסין לזוהית של יסוק המים (מא) וי"מ שהי' שם מקוה: (כב) ואחד במזרח. הוא שער יקנור (מב) שהוא הביא דלתוחיו ביום כמ"ש בסמון ה"ה: (כב) מכוון כנגד בית שער ולכן אסור להקלל רשע כנגדו כדלקמן פ"ו ה"ב: (כד) כל שער מהן. דהיינו מאלו השערים (מג) לאפוקי שפספין שהן שערים קטנים כנ"ל פ"ד ה"ו דודאי לא היו כ' על י': (כז) וגובהו כ' אמה. (מד) ר"ל השער אבל החומה שהיא למעלה מהשערים גבוהה מאד: (כט) דלתות מחופות זהב. היינו אחר שפספסו כנ"ל פ"א ה"א ושינו הכל להבי' סורג לרננו דלא עשאום ממש של זהב אלא יפוסם וזה שכן היה צדית ראשון כמפורש במלכים א' ו' פסוק ל"ג: (ל) מלופה נחמה. ברמב"ם כתי' ליתא חיתת מלופה: (לא) דומה

ציון ההלכה

קדושתו לקדושת הר הבית ז"ע דנ"מ להא דלקמן פ"ו ה"טו וכמו שהביל' בעלמון בקמון ושמתו כונתו מדאורייתא: (כח) מ"ב כ': (כט) במדות פ"ב מ"ג: (ל) פסחים פ"ו א': (לא) מדות פ"א מ"ה: (לב) רע"ב מדות פ"א מ"ה: (לג) שם: (לה) וכן מלאמי בכללל דורדל בשם המי"ש: (לז) מדות פ"א מ"ד: (לו) רח"ש שם וי"מ כשההולין אברהם אבינו את יתכן להר המורי' הוליוו דרך המקום שנעשה בו איתו השער: (לח) רח"ש שם: (לט) המפרש נחמדי כ"ו ב': (מ) מדות ספ"ב: (מא) המפרש נחמדי כ"ו ב' וז"ע דבמשנה מדות ספ"ב א' כעטם הראשון אבל הגר"א כתב שם דהא דקאמר רבנ"י בו המים מפני היינו שצדית שני הי' שם מעין אבל לעת"ל ילאו מתחת פתחן הבית: (מב) יומא ל"ו א': (מג) ע"י צ"ה"ל: (מד) רח"ש מדות פ"ב מ"ד: (מה) משנה מדות פ"ב מ"ג וע"י רבנו הורו' למה פסק כ"א ולא כמ"ק: (מו) יומא ל"ה א': (מז) יומא ל"ה א': (מח) רח"ש ממפורש במ"ב ט"ו: (מט) פסחים פ"ה ב' וע"י מל"מ פ"ו ה"ב: (נ) יומא ל"ה א': (נא) פ"א דמדות מ"ד: (נב) פי' הראש"ש אבל כרבנו שמע"י משמע שרוב הבית הי' בניו בדרום וז"ע:

הלכות בית הבחירה פרק ה

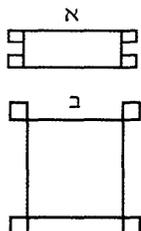
באמצע הר הבית. אלא * רחוקה (לד) מדרום הר הבית יתר מכל הרחות (לה) וקרובה למערב יתר מכל הרחות. ובינה (לו) ובין הצפון יתר ממה שבינה ובין המערב. ובינה (לז) ובין המזרח יתר ממה שבינה ובין הצפון: ז' ולפני העזרה במזרח היתה (לח) עזרת הנשים. והיא היתה אורך (לט) ק' אמה ול"ה (מ) על רוחב קל"ה. וארבע לשכות היו (מא) * בארבע מקצועותיה (מב) של ארבעים ארבעים אמה (מג) ולא היו (מד) מקורות (מה) וכן עתידין להיות: ה' ומה הם משמשות. דרומית מזרחית לשכת הנזירים ששם מבשלין את שלמיהם (מו) ומגלחין את שערם. מזרחית צפונית לשכת דיר העצים ששם (מז) כהנים בעלי מומין (מח) * מתליעים בעצים. שכל עץ שנמצא בו תולעת (מט) פסול. צפונית מערבית (נ) לשכת המצורעים. הערבת דרומית בה היו נותנין (נא) יין ושמן והיא היתה נקראת לשכת (נב) בית שמיא: ט' עזרת הנשים היתה (נג) * מוקפת גזוזטרא (נד) כדי שיהיו הנשים רואות מלמעלן

דרך חכמה

(לד) מדרום הר הבית. (נז) ר"ל מדרום חומת הר הבית נתון הת"ק אמה כי שם הי' רוב בנין הלשכות (נג) כי רוב הכנסים היו מדרום כי העיר היתה צנוי' מדרום: (לה) וקרובה למערב. (נד) כי שם לא הי' שער לעזרה כנ"ל ה"ד וחס לא נכנסו משום כבוד הק"ק: (לז) ובין הצפון כו'. כי שם נכנסו קלת אנשים: (לז) ובין המזרח. (נה) כי שם נכנסו הרבה שהעורט נשים היתה צמורה: (לח) עזרת נשים. והי' לו חומה ושער כדלקמן פ"ו מכה"מ ה"ו: (לט) אורך קל"ה. (נו) מן המזרח למערב: (מ) על רוחב קל"ה. כרוחב עזרת ישראל (נא) וקורא להאי אורך ולהאי רוחב אע"פ שכן שוין משום שצמורת ישראל אינן שוין: (מא) בצרבע מקצועותיה. (נב) מצחוץ (נט) וי"א מצפנים: (מב) של ארבעים. (ס) היינו ארבעים על ארבעים אמה ורצנו ששמי' נסמקה בזה אצל (סא) רוב הראשונים כתבו שהי' מ' על שלשים כמו לעת"ל ביחוקאל: (מג) ולא היו מקורות. (סב) כדי לנשל בהן כדבסמוך ה"ח ואע"פ שכל העזרה היתה מקורה כנ"ל ה"א: (מד) מקורות. (סג) צבית שני: (מה) וכן הם עתידין להיות. צבית שלישי (סד) דכתיב חלרות קטורות והיינו מגולות (סה) שהקטור עולה: (מו) ומגלחין את שערן. (סו) שרץ נלגה סמוך למקדש כדכתיב פתח אוה"מ וא"א נלגה בעזרת ישראל דהוי גנאי לכן מגלחין צמחה לוי' ולא בשאר ירושלים ובידיעבד אם גילח בצבולין קיים מלות גילוח וא"א לחזור ולגלח וכ"ה לשון רצנו צפ"ח מניירות ה"ג: (מז) הכניס צעלי מומין. שסבולין לעבודה ואין כשרין אלא להתליע העצים כמש"כ רצנו פ"ו מצי"מ ה"ב: (מח) כמליעים צבטים. צוררים המחולעים ומזיחין אותן: (מט) פסול. כמו שביאר צפ"ו מא"מ ה"א (פז) וקשה שהרי כתב שם צה"ג שהמקדיש עץ שנמצא בו תולעת ספק אם לוקה משום מקדיש צה"מ וא"כ הי' לריכין להתליע קודם שיקדישו וי"ל שהיו מתליעין קודם שיקדישו וחוזרין ובודקין כל יום בשעה שנותנין על המערכה א"ר הי' מתנין שלא יתקדשו המחולעין. עי"ל דלא מספקא לוי' אם לוקין משום צה"מ אלא בלחם אצל ביבשים שיש להם חכמה בגריה כמ"ש רצנו שם צפ"ב

ביאור ההלכה

* רחוקה מדרום הר הבית. כי המי"ט הטעם כי ירושלים היתה מדרום הר הבית כדאי' ביחוקאל וכוונתו לחוקל מ"ח צבית שלישי (ע"ש ולכא"ו אינו מוכרח) וכ"כ בשטמ"ק ב"ק פ"ב ז' בשם רבנו יעקב' והביא רמ"א ממתי' ומתקני צמדות פ"א מ"ג שער טדי אינו משמש כלום והיינו משום שנשער פונו לא הי' ירושלים ונראה דדעת רבנו צבית שני לא הי' כן דמז"ק כ"ו א' אמרי' קורע על מקדש ומוסיף על ירושלים ופירך דהינא קורע על מקדש צפ"ע ועל ירושלים צפ"ע ומשני הא דפגע במקדש ברש"א והא דפגע בירושלים ברש"א ובחזן רצנו צפ"ה דמעתינו הט"ו ואם פגע במקדש תחלה כשנא בדרך המזרח קורע על המקדש ומוסיף על ירושלים וידוע שמדבר בזה שבע הוא דרום מירושלים וא"כ ס"ל שהעיר היתה לנפונו של הבית (ועי' בגלח חיון סי' ו' סי"ח קט"ז שחלוצו דצב"ט פמ"ח משמע שהוא לדרום והכתיב ו' ובתחומה קדושים סי' ו' אמרו ביהמ"ק הי' בנחלצו ירושלים וכתבו דשמה זה צביתו ראשון) וי"ל לדעת רבנו שרוב הכניסה הי' מצד דרום משום שנלפון צמחות ק"ק ולא הי' מקום כ"כ ליכנס וי"ע: * בארבע מקצועות. ברא"ש כחזן ומנציי רוח וימת רוח כהו זה מש

במקדש אמנם יומא י"ד ז' ט"ו א' נראה דגם ממנ' האז נקרא נצטקע ע"ש ומה שהכריחו להרא"ש שהי' מנחון נראה משום דקשיא לוי' קושיית החוס' כיון דצב"ו אסור צע"י כדלמן צפ"ק דלחם אין קצבו שם לשכת המזרועים ששם מזרועין טובלין כמש"כ רבנו צב"ו ז' ומש"כ חוס' כיון שכבר טבל מצערב והוא מדרבנן לא גורו כלל לא יומא לוי' דלמה הורכבו לעשותו דוקא צב"ו ו"ל למכניס דיוו לכהונת ששם אין עלה אמתה לכן פ"י שהלשכות היו מנחון ושם מותר צב"ו ליכנס וצמורת הכניס כי טעם אמר להרא"ש שלא לזקום העז"ר עיי"ש ולדעת הר"ש פרוז בחומת היתל צ"ב בעזרת הכניס שם * מתליעין בעצים. עיי' בד"ה שהבאנו שהחז"ל הקשה אין הקדישוהו הי' אסור להקדיש צה"מ ומיין שהיו מנקרין אותו קודם שהקדישוהו וחוזרין ומנקרין אותו בשעה שנותנין ע"ג המערכה ונראה שכן הטעם שמוששין שמה לא בקריהו יפה דנדחיי היו מנקרין אותו יפה יפה אלא שמוששין שמה התליע אח"כ בלשכת העצים וכן הא דמנן בממד' ל' ז' אע"פ שהוא מנוקב מצערב חוזרין ומנקרין אותו לאור האצוקות אין הטעם שמוששין שלא בקריהו יפה אלא שמוששין שמה נפל בו אח"כ מוס וכן מלחתי צב"ו צפ"י הרא"ש שם שפ"י שמה נפל בו מוס בליה וי"כ בפסא"ל * מוקפת גזוזטרא. עיי' ד"ה שהבאנו קושיית הראש"ד דהא אסור משום לא לא חשיב כצ"מ ועדיף ממוס עובר וי"ע: (ב) לשכת המזרועים. (סא) ששם המזרועים טובלין ואע"פ שצב"ו אסור צמחה לוי' שאני הכא שכבר טבלו מצערב ורק חוזרין וטובלין לכחלה בעלותם להכניס ירידה לכהונת: (גא) יין ושמן. להיות מוכן למנחות ומכסים: (גב) צית שמיא. (סט) ולפי שהי' בו שמן יותר מיין נקראת ע"ש השמן: (גג) מוקפת גזוזטרא. (ע) ועשו לה מעלות שיעלו שם ומשמע מדברי רצנו שהי' קבוע כל השנה ואע"ג שיש אסור שלא לנכות כל עץ כנ"ל פ"א הי"ע כתב הראש"ד שם שצמורת נשים מותר וכן נראה (עא) דעת רצנו אצל הראש"ד צפ"ו מ"ע"ו כתב שלא היתה אלא לפי שעה ואח"כ סמרה ולכן מותר: (גד) כדי שיהיו הנשים

ציון ההלכה

(נג) מי"ט: (נד) עזרת הכניס: (נה) שם: (נו) רא"ש: (נז) שם: (נח) שם: (נט) מי"ט וכן מובאר בחוס' יומא ל' ז' ד"ה א' וכ"ה ציור המיוחס לרבנו צביה"מ: (ס) תפארת ישראל: (סא) המרי"מ קיים וחובת הבית ועזרת הכניס והרי המרי"מ: (סב) מי"ט: (סג) פ"י הרא"ש ששעה צבית ראשון היו מקורות ובעזרת הכניס חזן מלשכת המזרועים ואינו מוכרח ששם הי' ע"ג גולה ונדה ד' אמת אפשר לנשל שם עיי' צ"ב כ' ז': (סד) מדות פ"ב מ"ה: (סה) תפא"י: (סו) חזו"א אה"ע סי' קמ"א קט"ז ובצמחה א"י ומשלחין מתה הדוד ורצנו לא הורכב להביאו שכבר הביאו צפ"ח מניירות ה"ג: (סז) חזו"א מנחות סי' מ"ב סקכ"ה: (סח) יומא ל' ז' ועיי' רא"ש מדות פ"ב מ"ה: (סט) עזרת הכניס: (ע) פיה"מ לרבנו מדות פ"ב מ"ה: (עא) כמש"כ הר"מ שם אף צפ"מ מלובד הי"ב כתב גם רצנו שהיו מתקנין מערב יו"ע וכ"ד רש"י בצוכה ג"א ז' שם הי' שם וזיין בלטיין ובעיי"ט היו נותנין עליהן את הלווימים וכ"ה לשון המשנה סוכה ג"א א' ונראה

והאנשים מלמטן כדי שלא יהיו מעורבבין. ובית גדול היה בצד העזרה בצפונה (נה) מבחוץ (נו) בין העזרה והחיל והיה בנוי (נד) כיפה (נח) ומוקף רובדין של אבן והוא היה נקרא (נט) בית המוקד. (ס) ושני פתחים היו לו אחד פתוח לעזרה (סא) ואחד פתוח לחיל: * (סב) וארבע לשכות היו בו. שתיים קודש ושתיים חול. (סג) וראשי פספסין מברילין (סד) בין הקדש והחול. ומה היו משמשות (סה) מערכת דרומית (סו) לשכת הטלאים. (סז) ודרומית מזרחית לשכת (סח) עושי לחם הפנים. מזרחית צפונית (סט) * בה גנזו בית חשמוני אבני מזבח (ע) ששקצום מלכי יון. צפונית מערבית (עא) בה יורדין לבית הטבילה: * יא היורד לבית הטבילה מלשכה זו היה הולך (עב) במסיבה ההולכת (עג) * תחת המקדש כולו (עד) והגרות דולקות מכאן ומכאן עד שמגיע לבית הטבילה. (עה) ומדורה היתה שם. ובית הכסא של כבוד (עו) וזהו כבודו. מצאו נעול בידוע שיש שם אדם: * יב (עז) אורך העזרה מן המזרח למערב

ביאור ההלכה

טע על עץ, ולמש"כ לעיל פ"ד ה"ח שאין אסור אלא המקושי בקרקע אויל ה"ג מקרי שאין מקושי בקרקע ובאחמ"ל י"ע מנ"ל לרבותינו שה"ג גזוטרל על עץ חולי ה"ג גזוטרל על מחכת או על אבן אף שגם רש"י ז"ל נסוכה י"א ז' כתב שה"ג לוחין מ"מ נגמ' לבלאו' איו גזוטרל ומיניו גריש תמיד מוקף רובדין של אבן וז"ע: * בה גזו בית חשמוני' כו'. ראיתי גזוטרל כהנים שנתקשה איך קברו שם כל אבני המזבח והכבש גלשכה קטנה כו' ולכן נדחק שרק קלמס קברו. ולכאו' פשוט שיכלו לשגרים ולקברן כולן עמוק עמוק וע"ש ע"ז ו"ג ז' לתצרינהו' אצנים שלמות כו' היינו להשפירם להקרבנה אצל כהן שפסולין אין שום אסור לשגור ולקוברו ואדרבה וז"ל כבוד: * תחת המקדש כולו. גריש יומת מתיא היו מברישין כהן השורף את הפכה גלשכה שמתח הפירה מאי בירה אר"י מקום ה"י בזה הבית וזכרה שמה ור"ל אמר כל הבית כולו קרוי בירה וכן פליגי צבית הדשן מנחמין ק"ד ז' ושם אמר שה"י בזה הבית ורש"י פ"י שם פתעמיס געורה ופתעמיס בזה הבית ורצנו כתב ברפ"ד דפרה לנשכה מוכנת געורה ומה שאמר ר' יוחנן בזה הבית היינו געורה ופ"ג ממעה"ק ה"ג ד' כתב א' ה"י געורה וז' בזה הבית ולכאו' נראה דבירה ה"י נקרא משום המקום שגעורה וז"ל כר' יוחנן, והנה כאן שנינו גריש תמיד כ"ו א' מסיבה ההולכת תחת הבירה וז' המפרש דתליא פלוגמא דר"י ור"ל ורצנו כתב כאן תחת המקדש כולו ומהה בשושיס לדוד למה פסק כאן כר"ל, וז' דבאן מודה ר"י דהבונה על כל הבית ששפירי את המוקד ה"י גלשכה העזרה כמ"ש רצנו בה"ט ולשכה שבה יורדין לבית הטבילה היתה גלשכה מערבה כמ"ש רצנו וא"כ היתה פתוחה לחול שה"י גלשכה בקדש וחזיה בחול כמ"ש

דרך חכמה

כו'. אף שנתחלה לא בנו כך (עב) כיון שראו שצאין לידי קלות ראש דרשו מקראי שגריך לעשותו: (בה) מבחוץ. (עג) לא כולו מבחוץ אלא ממחיל מבחוץ וחזיו בחוץ וחזיו צפנים כדמפרש בסמוך ה"י: (ג) בין העזרה והחיל. ר"ל בין כותל העזרה ובין הכותל שרצנו קוראו החיל כנ"ל ה"ג: (ד) כיפה. (עד) שה"י בנינו על גבה: (ה) ומוקף רובדין של אבן. (עה) אילטצנאות סביב של אבני גיזת היו משוקעות בכותל ויואלות מן הכותל לחוץ בית המוקד לזכ הקרקע ועל גביה אצנים חמרות קצרות מהן שיואלות נמי מן הכותל והיו כעין מעלות זו על זו: (ט) בית המוקד. (עו) הוא ה"י נקרא בית המוקד גדול וצמוכו ה"י א' הלשכות שהיה שם בית המוקד הקטן (עו) וצבית המוקד הגדול ה"י א' הלשכות רגלי ההכנים ונלשכת בית המוקד הקטן ה"י א' הלשכות משם אש המערכה כשהיתה כזויה (עח) ע"י גשמים או דבר אחר: (ס) ושני פתחים היו לה. ששם ה"י רק פתוח לקדש ה"י כולו קדש ואם ה"י רק פתוח לחול ה"י כולו חול כמש"כ רצנו לקמן פ"ו ה"י אכל השמה ה"י הבנוי בקדש קדש והבנו בחול חול: (סא) ואחד פתוח לחיל. היינו העשנו שצין חומת החיל ובין העזרה שגם שטח זה נקרא חיל כנ"ל צב"ל ה"ג: (סב) וארבע לשכות. (עט) ונראה דלשכות אלו לכוי"ע היו מצפנים ולכן הולך ראשי פספסין להפסיק שה"י חזיה בקדש וחזיה בחול: (סג) וראשי

פספסין. (פ) אסמריס (פא) ו"מ ראשי קורות (פב) והגר"א פ"י כמין סורג נמוך: (סד) בין הקדש ובין החול. (פג) כדי לידע היכן מותר לאלל ק"ק: (סה) מערבת דרומית. (פד) דעת רצנו שהיתה במקצוע מערבת דרומית אצל דעת רש"י ומוס' שסיבה באמנע וקיומה יותר למערבת דרומית: (סו) לשכת הטלאים. (פה) שהיו זה תמיד לא פחות מו' טלאים המבוקרין לקרצנות כמש"כ רצנו פ"א מתו"מ ה"ט: (טז) ודרומית מזרחית. (פו) ולרש"י ומוס' גם היא היתה באמנע: (סח) עושי לחם הפנים. (פז) של בית גרמו עושיין שם מעשה לחם הפנים שה"י שם: (סט) זה גזו כו'. (פח) והיא נקראת ג"כ לשכת החומות דלקמן פ"ו מכה"מ ה"י ז': (צ) ששקלוט מלכי יון. (פט) והקריצו עלי' וע"ז ופסליה שגא' וצאו זה פריאים וחללוה וגזוהו שכיון שנתחמש זה גבוה לאו אורח אלא להשתמש זה הדיוט: (צו) זה יורדים לבית הטבילה. (ס) וזה ה"י בית המוקד הקטן שצברנו לעיל בה"ט: (עב) צבית פסיבה. פ"י (עא) המפרש הוא עמוד של בנין שעולין ויורדין זו ע"י גלגול אצל רצנו שכתב תחת המקדש כולו נראה שאין מפרש כן אלא מערה קורא מסיבה ועליל פ"ד ה"י ז' כתבו דדעת רצנו דמסיבה הוא כמין שזיל הולך בשפופע ע"ש: (עג) תחת המקדש. (צג) שטמא אסור לו לשהות געורה לכן הלך לו תחת המקדש שממילות לא נתקדשו: (עד) והגרות דולקין מכאן ומכאן. שלא היו שם חלונות והיו לריבים אור גם ביום: (עה) ומדורה היתה שם. (נג) צמחילה. אצל (נד) רש"י פ"י געורה ה"י צבית המוקד: (עו) וזהו כבודו. (נה) משום לניעות, ואם יש חשש שהוא מסוכן וכניסונו: (עז) אורך העזרה. (נו) היינו הקדושה בקדושת עזרה שחייבין עליה טעמת הנא בעומתה אצל החיל ועזרת נשים אינו אלא מדרבנן

ציון ההלכה

גם דעת רצנו כן והראב"ד לא קשיא ל"י אלא על הדין הנוגעים כל השנה ומי' שג"ז ה"י לפי שעה וז"ע ונראה שעשו לו גם מעקה שלא יפלו הנשים ורצנו כתב צבית"מ (מדות פ"ב מ"ה) שעשו שם תאים גבוהים כדי שיסתכלו מהם הנשים. (עב) סוכה נ"א ז': (עג) הכי מפורש בחוספתא דמע"ש פ"ב ה"ד ורצנו ג"כ בר"ש שם פ"ג מ"ח ורצנו נ"ב"מ שבה"ע ע"ז דברי רש"י ביומא ט"ו ז' וב"כ כ"ד: (עד) רע"ב רש תמיד והמפרשים לא פ"י כן שפ"י שיה' בניו ע"י כיפה וע"ש בוצע תורה להח"מ ז"ל: (עה) רע"ב שם ולכאו' לא היו יושבים עליהם אלא בחציו של חול: (עו) חוס' יומא ט"ו א' ד"ה דרומית: (עז) מ"ה מ"ג מ"ע ק"ט"א ולקמן ב"י צברנו שזה ה"י הלשכה שיוקדש זה לבית הטבילה ועי' רש"י בשבת י"ט ז' ד"ה בית המוקד: (עח) תמוה דהמנן באצות פ"ה מה' מעולם לא מינו גשמים אש על עני המערכה וכ"ה ביומא ט"ו א' ואולי ס"ל שאין סומכין על הנס: (עט) ורש"י ביומא ט"ו ז' ש"י שהיו פתוחין לה איהה ראי' שה"י בחוץ אצל רצנו ששני' מדרות פ"ה מ"ה שכולה היתה בחוץ אלא הלשכות שלו היו חיצין בקדש וחזיוין בחול וז"ע: (פ) פ"י הרא"ש: (פא) רע"ב ועי' מ"יט ורצנו ששני' מדרות ספ"י פ"י גזירין של עץ מוחזין בנצרך רושם וסימן ורצנו צבית"מ כתב מחילה קטנה מנוקב נקבים קטנים ועשירי מקיים או מעץ או מנבין: (פב) מדרות פ"ה מ"ו: (פג) חו"ל ראו"מ יומא ס' ק"ב"ו סקט"ו וע"ש א"ך מפרש רצנו הסבויא פ"פ פיה"מ ועי' במצאירי ריש מדרות פ"י אחר: (פד) רע"ב: (פה) יומא י"ז ז' ע"ש: (פו) רש"י שם ט"ו ז': (פז) רע"ב מדרות פ"ה מ"ו וכ"כ רצנו צבית"מ: (פח) ע"ז נ"ב ז': (פט) רע"ב מדרות שם וכ"כ רצנו צבית"מ: (צ) צמחיד כ"ו א': (צא) המפרש: (צב) כן משמע לשון רצנו וכ"כ המפרש: (צג) צברכות ס"ב ז': (צד) צברכות שם: (צה) פ"י הרא"ש: (צו) רע"ב מדרות פ"ה

הלכות בית הבחירה פרק ה

קפ"ז וזהו חשבונן. מכותל מערבי של עזרה עד כותל ההיכל (עח) * אחת עשרה אמה. (עט) ואורך ההיכל כולו מאה אמה. בין האולם ולמזבח שתיים ועשרים. (פ) המזבח שתיים ושלשים. מקום דריסת רגלי הכהנים והוא הנקרא עזרת כהנים אחת עשרה אמה: יג ורוחב העזרה מן הצפון לדרום מאה ושלשים וחמש וזהו חשבונן. * מכותל צפוני עד בית המטבחים (פב) שמונה אמות. (פג) בית המטבחים (פד) י"ב אמות ומחצה. (פה) ושם תולין (פו) ומפשיטין את הקדשים בצדו: יד * מקום השולחנות שמונה אמות ובו שולחנות (פח) של שיש (פט) שמניחין עליהן הנתחים (צ) ומדיחין את הבשר לבשלו. ושמונה שולחנות היו. ובצד מקום השולחנות (צא) מקום הטבעות כ"ד אמה. (צב) ושם שוחטין את הקדשים: טו ובין מקום

ביאור ההלכה

רצנו בסמוך ה"י והיתה מול כמ"ש רצנו פ"ו ה"ט וע"כ דכאן מודה ר' יוחנן ללא הימה המקום שנקרא ברה שה' בעזרה: * אחת עשרה אמה. בעירובין י"ח ב' אמרו לחורי ע"ז ולא אחורי ביב"כ" שבעה שהצטרף ממפלגין וכחתי המוס' לנחו' נראה לחאורי ביב"כ" היינו ללד הארון ומיהו חין נראה דפ"ק דברכות ב' א' אמר' לא שנו אלא דלא קמהדר אמר' לבי כנישתא אצל מהדר אפי' לבי כנישתא לית לן בה ולא שם הי' עומד ללד הארון כ"ש דלי מהדר אפי' לבי כנישתא דמחוי כשמי רשויות שהצטרף משתמחים והוא למעבר ובחוי' כתבו שם ואפשר כיון הדופן פניו ללד ארון לא מחוי כשמי רשויות ודברי המוס' תמיהים ובהדיל אמר' דברכות ל' א' הי' עומד לפני הק"ק פינה ללד הק"ק הי' עומד אחורי בית הכפורת ופה ללד הכבורת אלמא איש לעשות כן לבמלתה וכבר העיר ביה רצנו ויה דברכות א' ב' ע"ש, ונראה דדעת המוס' דבשלתא ביהמ"ק דילפי' ל' מקרא בניו לתלפיות תל שכל פיות פיות אליו ל"ש כלל שמי רשויות ולדרבה וכו' המנוה אלל ביהמ"ק: דלא מלניו כלל שצריך להשפיל נגד הארון אלא גיד ירושלים (עי' בארו"ח סי' ג"ד ס"ב ובמ"ב סק"ט) ס"ל למוס' דמחוי כ"י רשויות אס כולן ממפלגין למרחא והוא למעבר ומחוי' ס"ל למוס' שיהו ללד הארון לא מחוי כ"י רשויות: * מכותל מוכח על בית המטבחים שמונה אמות. רש"י פי' ביומא ל"ז ב' שהיו פניוין ונראה הטעם שלא רצו לשחוט סמוך לכותל שלא יחזקו מלמד על הכותל ויחללנו וז"ל וע"כ עורת הכהנים כתב הטעם שההי"ם ילכו שם וז"ל וכו' שם שחטו אס ק"ק כשרים כמ"ש לק' ה"ט ויחטן שאין צוה אפי' איסור דרצנו כדמשמע בה"ט וזין זה אלא מנהג עשהו כן: * ומקורב השלחנות ח' אמות. בפ"ו דשקלים מנ"ג שולחנות היו בתקדש ומונה שם ח' של שיש בבית המטבחים שעליהן מדיחין את הקדשים וגם שלחן הפנים של משה ושמשע לרצנו דכל השלחנות שרין ומדשלחן של משה הי' אמה רחבו מסתמא כולן היו כן ומדיחין ח' שולחנות וע"כ הקו"ח ח' אמות על כן הוראה לפרש דלא חת פ' בתרא למדות בין הטענות לשלחנות ארבעה מן השלחנות לננסין ארבעה הכל מקום השלחנות וחליין סמוכין לטענות וחליין לננסין כמ"ש הכ"מ והאששים עמדו מצויינן והשמשו בהן ולכחו' הלשון דחוק מזה וז"ל ושאר הראשונים לא פירשו כן:

דרך חכמה

ואין מיידין עליו כמ"ש רצנו פ"ו ה"ז: (עח) אחת עשרה אמה. (ז) עם עובי הכותל של עזרה (נח) וזה נקרא לחורי בית הכפורת (נט) ושם הי' מקום שהיו צודקין יחסי כהונה (ק) וכשהיו הצטרף עולין לרגל עומדין ש' כסופין ונמשכין גם ללדדין וגם לחאורי בית הכפורת ומתפלגין ש' (קא) והיו הוספיין פניהן ומתפלגין כלפי קדש קדשים: (עט) ואורך ההיכל כולו מאה אמה. כנ"ל פ"ד ה"ד כל החשטון עם הכתלים: (פ) המנוח שלשים ושמים. כנ"ל פ"ב ה"ה והיינו צבית שני: (פא) מקום דריסת רגלי ישראל. ומעלה הימה בין דריסת רגלי הכהנים לרגלי ישראל גבוהה ב' אמות ומחצה דללקמן פ"ו ה"ג: (פב) שמונה אמות. (קב) וז' אמות אלו היו פניוים ואס שחטו שם קדשי קדשים ודלי חשטון כדבסמוך ה"ט: (פג) בית המטבחים. לפי שקדשי קדשים נשחטין בצפון וקדשים קלים ג"כ מותר לשחטן בצפון קצבו בית המטבחים ללד ארון (קג) וברש"י ומוספות שיטות אחרות: (פד) י"ב אמות ומחצה. אע"ג דהשחיטה הימה במקום הטבעות כדבסמוך ה"ד כן הי' הנססין (קד) שהם עמודים קצרים ואונקליות של צרול קבועין בהם (קה) והאונקליות גבוהין ג' טפחים ותקועין ב' טפחים צדדיהם וטפח יואל (קו) והמחילי כתב אונקליות של צרול כעין קדשים קבועין בהם: (פא) ומפשיטין את הקדשים ללדו. דייטו על השלחנות דבסמוך ה"ד שם גומיין שהפשוט ומדיחין את הבשר ויותר נראה (קז) דמיצת צלדיו שייכת לה"ד: (פז) מקום השלחנות שמונה אמות. (קח) כל שלחן רחבו אמה נמאל ח' שלחנות בח' אמות (קט) והרא"ש צבס רש"י פי' שכל שלחן הי' אמה ומחצה על אמה ומחצה (קי) והגר"א מפרש שהננסים היו בין השלחנות: (פח) של שיש. (קיח) כלי שלל יתחמם הבשר ויתקלקל (קיב) לפי שהשש מנין ומקורו וזומר הבשר שלא יבירה: (פט) שמניחין עליהן הנחמים. אחרי שהפשיטו ע"ג הננסין הנ"ל: (צ) ומדיחין את הבשר ללשו. (קיג) ובפ"ו ממעה"ק הי' כתב שמדיחין שם את הקרב ואת הכרעים וכו' (קיד) המי"ט שגם כלן הכונה לקרב וכרעים שאילו שאר הבשר והכרם היו מדיחין שלשכת המדיחין כדבסמוך ה"ז וכו"כ רצנו שם ע"י ד"ס מיירי בעולה שמדיחין להקרבא וכאן מיירי שמדיחין ללשו לא ללכילה כמש"כ רצנו בפ"ו ממאל"כ הי"ז שצריך להדיח הבשר שאולין אחר הוילוחו מדמו ע"ש: (צא) מקום הטבעות. (קטו) שיוחכ כה"ג קבע שם טבעות צקרקה שמכניסין זואר הבהמה לתוכו כדי שלא תפרכס ויילח על שומתה (קטז) והרא"ש כתב ואלא הימה הטבעות בעולה אלל כמין חלי טבעות ורלשו אחד אחד ממוצר צרפפה ועולה ויורדת במקום חיבורה ונותן זואר הבהמה בטבעות ותוחב ראש הטבעות צקרקה (קי) והיו שם ח' עמודין ננסין ועליהן רביעים של ארו ואונקליות של צרול היו קבועין בהן וג' קדרים הי' ללל ח' וא' ובהן תולין ומפשיטין על שולחנות של שיש שצין העמודין (קיח) והג' קדרים היו הנמוך לתלות בו כבש והאמנעי לתלות בו איל והבונה לתלות בו פר (קיט) ורצנו כתב בפי"מ שרגלי הבהמה היו מכניסין לתוך הטבעות: (צב) ושם שוחטין את הקדשים. (קכ) וי"א שגם קדשים קלים שחטו ב' אע"פ שכשרין בכל העזרה כי שם היו הטבעות:

ציזון ההלכה

מ"ב: (ז) רע"ב מדות פ"ה מ"א וע"ש בתפס"י: (נח) מל"מ: (נט) ספרי קרח י"ח ב' ורצנו השמיטו ואולי ס"ל דמנתי' דקוף מדות שהביא רצנו בפ"ו מנתי' הי"א פליגא עלי' ז"ע: (ק) ויחט כ"א ח' א': (קא) ברבות ל' א': (קב) כמ"ש רש"י יומא ט"ז ב' ד"ה רובא: (קג) ביומא ט"ז ב' ע"י עורת כהנים: (קד) כ"מ: (קה) פסקי מוס' מדות פ"ו י"י: (קו) נמדות שס: (קז) וכן מלתי' בעזרה' בשינוי נוסחאות ושם הגי' וצדו מקום השולחנות כו': (קח) ע"י כה"ל: (קט) מדות פ"ה מ"ב: (קי) נמדות פ"ה מ"ב: (קיב) רע"ב מדות פ"ג מ"ו: (קיג) מל"מ: (קיד) מדות פ"ה מ"ב וכו"כ הגר"א שס: (קטו) סוטה מ"ח א' וברש"י: (קטז) נמדות פ"ג מ"ה: (קז) מדות פ"ג מ"ה: (קח) רצנו שמעי' שס: (קיט) מדות פ"ג מ"ה וכו"כ המחירי שס: (קכ) תפס"י מדות פ"ג מ"ה ומש"כ דרובא בהמה גבה ככר העיר בעלמנו שגם התמיד היו שוחטין בטבעות כמ"ש רצנו פ"א מחומ"ה הי"א אלל רש"י ביומא ע"ז ב' ד"ה מן המנוח כתב כששוחטין קדשי קדשים ז"ע וע"י צב"ל בסמוך ה"ט:

הלכות בית הבחירה פרק ז

אלא ממי (ג) שצוה על יראתו: **ב** ואי זו היא יראתו לא יכנס אדם להר הבית (ד) * במקלו או (ה) במנעל (ו) שברגליו (ז) או באפונדתו (ח) או באבק שעל רגליו (ט) או במעוה הצרורין לו בסדינו ואין צ"ל (י) שאסור לרוק (יא) בכל הר הבית אלא אם נזדמן לו רוק (יב) מבליעו בכסותו. (יג) ולא יעשה הר הבית דרך שיכנס מפתח זו ויצא מפתח שכנגדה כדי לקצר הדרך אלא יקיפו מבחוץ. ולא יכנס לו (יד) אלא (טו) * לדרך מצוה: **ג** (טז) וכל הנכנסין (יז) להר הבית (יח) בכנסיין דרך ימין (יט) ומקיפין ויוציאין דרך שמאל * חוץ ממי שארעו דבר שהוא מקיף על השמאל לפיכך היו שואלין לו מה לך

דרך חכמה

(ג) שזוה על יראתו. (ג) וה"ה צביהכ"ג וצביהמ"ד יש מורא מקדש (ד) וציראים משמע שהוא לדורייתא ממש: (ד) במקלו. (ה) ולנורך מזהו מותר כדלקמן פ"ח ה"י (ו) ומקל של כבוד ושל זקנים שאינם מלבלבים יש מחיירין פ"ח ה"י ויש אופסין: (ה) צמנעל. (ח) וכן זקנים שחננו (ט) ודוקא מה שהוא מנעל לענין חליצה ויהי"כ (י) ויש מחמיירין גם צביהכ"ג שלא ליכנס צמנעלים (יא) וז"ע אם מותר צהר הבית צמנעל של מזה כגון חליצה (יב) והקיטע בשמי רגליו שמהלך על שוקיו ועל ארכובותיו ועושה סמוכות של עור לשוקיו נכנסין בהן לעזרה דלאו מנעל הוא דלאו בראש רגלו הן אבל יש קיטע שיבשו וכוולו גידי שוקיו ואפי"ן על ארכובותיו אינו יכול לילך ועושיין לו כמין כסא נמוך ויושב עליו וכשהוא מהלך נסמך עליו וצפספסלים קטנים ועוקר גופו מהארץ ונדמק לפניו וחורר ונה על אחוריו והבסא קשור לו מאחוריו ואחור קיטע עושה על סמוכות של עור או של עץ לראשן שוקיו או רגליו התלויין עושה שזוה ח"ק אמה על מ"ק אמה כנ"ל נשען גם על רגליו קצת אין נכנסין בהן לעזרה דמנעל הוא: (ו) שצרגליו. (יג) וכ"ש אם אוחזן צידו דהוי גנאי טפי (יד) ויז"ל דדוקא צרגליו אבל אם אינן צרגליו מותר (טו) והיו נהוגין להשאיר מנעליהן תחת האגף של הר הבית שחתת האגף לא קידשו (טז) וגם אם גוי נכנס

ביאור ההלכה

מסור להכמים והם עשו גזירות כל מקום איזה נכדו יש לעשות לו אבל הכל מדאורייתא, וי"ל"ע למה אם הקיפו גייה את כל העזרה כהנים נכנסין לק"ק ואולגין עם כמ"ש בנזמים ס"ג א' והרי אמרתי" שם אין אדם אוכל במקום רבו וא"כ עוברין באיסור לדאורייתא דהורא מקדש וי"ל דכשפך צריכה אחרת אין זה גנאי מה שאוכל עם כיון שזמנה לאכל וא"ל עתה במקום אחר דומיא מה שמוזר ליכנס לתקן לבית קה"ק כדלקמן סוף הפרק: * במקלו. ע"י גז"מ שהבטו מחלוקת האחרונים אם מקל של זקנים מותר, וצריש חגיגה תנן דוקן וחולה פטורין מן הראי" שאל"ל לעלות צרגליו פי' צמנעל"מ צריפ"מ מחגיגה שאין מהלכין על רגליהן בלי משענת ומשמע שאסור ליכנס במשענת בעזרה ויש לדחות לא שאסור אלא כיון שצריך משענת וצרגליו נכדו אין יכול לעלות מתעטט מרגלים ואע"ג שרש"י כתב גבי מפניך דהטעם שאין יכול לילך בלי מנעלים ואין נכנסין צמנעל בעזרה כמ"ש המל"מ שם ה"מ גבי מנעלים שם אם הולך צמנעליו מקרי שהולך צרגליו לכן הולך לטעם אחר אבל גבי זקן שהולך עם משענת אין זה הולך עם רגליו לחוד ע"י שבת קי"ב א' טבא מרי מלמא וברשי"ט שם: * אלא לגבי מנעלים והא דמנעתי י"ט א' יאלו ישראל מירושלם שם להר הבית מפני הגשמים י"ל דחוק לחומת הר הבית ה"י עמש"כ בפי"ה ה"א, אי"ו רוב גשמים ה"י וה"י יכול להיקח להם ותשיב דבר מזה: * חוץ ממי שאירעו כו'. מכלאן מוכח דכל פינות שאמה פונה להו אלא דרך ימין אינה חיוב אלא ההגה טובה ובמקום הארוך הותר וכן משמע בנזמים ס"ד א' וצדרי רבנו פ"ו ממעה"ק הי"א י"ב, ויש מחלוקת בנז"מ סי' מרע"ו בהא

ראוי למנעו שלא ליכנס צמנעליו: (ז) או בנפיונדהו. (יז) רבנו פי' בגד הזיעה שצובש להזיעה לא יכנס בו לצד עד שילבש עליו בגד אחר אבל (יח) רש"י פי' אזור חלול שנותנין בו מעות (יט) ודוקא בתגורה לו מבחוץ: (יז) או באבק שעל רגליו. כתב (כ) נחמדי דוד דדוקא דנראה ממחוץ אבל במקום האנפלייל מותר וז"ע: (ט) או בצמעות הצרורין לו בסדינו. (כא) ודוקא אם מגולה ממחוץ לכיון שצרויין נראה בהולך לפתחהו אבל אם אינו נראה צפרהסיא מותר (כב) וכן לאחוז מעות צידו מותר: (י) שאסור לרוק. (כג) ואע"ג דתפלה חמירו כדלעיל לרוק לאחוריו אלא חוץ אקור הכל: (יא) בגל הר הבית. (כד) היינו בתוך חומת הר הבית שזוה ח"ק אמה על מ"ק אמה כנ"ל רפ"ה אבל חוץ לחומת אף שעדיין הוא הר הבית מותר הכל: (יב) מבליעו בכסותו. (כה) וה"ה דאסור לדבר בו צדרי הרשות: (יג) ולא יעשה הר הבית כו'. (כו) מיהו אם נכנס בה לעבודה מזהו לעשותו קפנדריא (כו) ואם נכנס להתפלל ז"ע: (יד) אלא לדבר מזהו. (כח) ואפי"ן נכנס שלא לעשותו קפנדריא אסור לעשותו קפנדריא ונראה דכאן לא מועיל שיאמר בו פסוק כמו צביהכ"ג צביהכ"ג נעשה לך וכ"ש דלא מהני לישב קצת אפי"ן צהר הבית ומותר לישב (כט) שאין הישיבה בו מזהו (ל) אבל ליכנס להשתחוות שם מותר: (טז) לדבר מזהו. (לא) ומותר לקדש שם אמה וככתב בעה"ש אבל לגרש בו אסור: (טז) ועל הנכנסין. (לב) אפי"ן אטר: (יז) להר הבית. (לג) כשהוא נכנס להר הבית אם יש לו עסק צהר הבית ואותו מקום שהוא צריך לילך שם אם הוא פונה לשמאלו הוא קרוב לאותו מקום אין לו רשות לפנות לשמאלו כדי להתקרב לאותו מקום אלא צריך לפנות צדדך ימין ומקיף עד שיגיע לאותו מקום ואז יוצא דרך שמאל לכניסתו אבל כל הילוכו דרך ימין: (יח) נכנסין דרך ימין. (לד) כגון הנכנסין מזד מותר דרך שער המזרחי מקיפין לצד שער הצפוני: (יט) ומקיפין ויוציאין דרך

ציון ההלכה

(ג) ס' האשכול סי' כ"ד ורש"י אבות פ"ו מ"ג: (ד) מזהו כ"ט ע"ש והיינו צדיקים שאמרו חכמים ומרן החו"א לא ה"י נכנס לביהכ"ג במקלו וכן אלאמרי ז"ל ונראה שם קשה לו לנכנס בלי מקל יש להקל צביהכ"ג: (ה) ספר המפתח בסי' יריעות שלמה ועמש"כ צביה"מ פ"ו ז"ד צביה"ל ד"ה מלכה: (ו) שבות יעקב ח"ג סי' א' והביא ראיה ממנה משה: (ז) הרמב"ם ז"ל בס' יוסף אומן סי' ט"ו וכתב דמשה אין ראיה שיהי' שם המפורש חוקק עליו ע"ש: (ח) יצמות ק"ב צ"ב: (ט) מניח מזהו רנ"ד וכ"כ ספס"ג שמואל ליכנס בנפולאות של בגד: (י) וכ"כ צדרי" ב"מ פ"ב ה"ח ע"ש ענין ירושלים שמהניגו וכתב בה: (יא) ע"ש ע"ש: (יב) שבת ס"א א' ורש"י ע"ש ומה שמתה המל"מ למה לא הביאה רבנו י"ל דלא הולך להביאו דמעותו שלו הוא כמו בגד דפשיטא דצננד נכנסין וכסא וסמוכות שלו היו יושבין עליהן ויבד כחז בה"ו שאין ישיבה בעזרה מיהו ג"מ מלכ"י צ"ד: (יג) הר המורי: (יד) מעשי למך והביא ראיה מרש"י שבת ס"א א' ד"ה ונכנסין מיהו אפטר כדאוחזן צידו מורה דהוי גנאי וז"ע: (טו) ירו' פסחים פ"ו הי"ג והיינו צפתח חומת הר הבית: (טז) צ"ר פסח"א וע"ש בהגהות הדר"ל: (יז) צביה"מ פ' הוראה: (יח) צברכות ג"ד א' ומשמע אף שעתה אין בו מעות וכ"כ צהר המורי ולפ"ו אין ליכנס כשכסו ארנקי של מעות אף שעתה אין בו מעות ועי' שבת פ"ד א' וצברכות ס"ב צ"ב א' פונדה והתפושלה לו מאחוריו וסמ משמע שגם אין לבוש צנבוש סוף וז"ע: (כ) פ' הוראה: (כא) תוס' צ"ב כ"ו א' ד"ה צהר וצפספס"ו א' א' ד"ה צהר: (כב) מניח מזהו רנ"ד ועי' צהר המורי" אבל צעריך השלמן כחך דלוחזן צידו או מליין גזארו אסור וכן מעות כסם צננדיו אין אסור ומעות הקדש ודאי שהביאו שהרי היו שם י"ג שפרות: (כג) ע"ש ע"ש הטעם: (כד) כן מוכח צדרי" פסחים פ"ו הי"ב: (כה) ע"ש סי' ס"ה קה"ר פ"ד א' וצברכות ס"ב צ"ב ופי' גבי הגר"א שם וצדרי רבנו פי"א ה"י מתפלה שלא שבת א"ל א' הוראה: (כז) תוס' צ"ב כ"ו א' ד"ה צהר וצפספס"ו א' א' ד"ה צהר: (ל) דהשתחויה מזהו היא ע"י צבוס' נמחות כ"ו צ"ב ד"ה להיכל ומש"כ צביה"מ פ"ב צ"ב ד"ה צהר: (כח) מניח מזהו רנ"ד: (כט) צדרי הגר"א מרות פ"ב מ"ג וז"ה צביה"מ סי' מרני"א סק"א הביאו רעק"א נמדות שם: (ל) רש"י דצבורים הי"ב ד"ה ישמחה: (לא) קדושין ג"ב צ"ב: (לב) צדרי הגר"א מרות פ"ב מ"ג וז"ה צביה"מ סי' מרני"א סק"א הביאו רעק"א נמדות שם: (לג) רש"י מרות פ"ב מ"ג: (לד) רבנו צביה"מ מונא בתי"ט:

הלכות בית הבכורה פרק ז

מקיף על השמאל. (כ) שאני אבל השוכן בבית הזה ינחמך. שאני מנדה (כא) השוכן בבית הזה יתן בלבדך (כב) ותשמע לדברי חבריך ויקרבוך: ד כל שהשלים עבודה ונסתלקו לו אינו יוצא (כג) ואחוריו להיכל אלא * מהלך אתורנית מעט מעט (כד) ומהלך בנחת על צדו עד שיצא (כה) מן העזרה. וכן אנשי משמר (כו) ואנשי מעמד ולוים מדוכנן כך הם יוצאין מן המקדש כמי שפוסע (כז) אחר תפלה לאחוריו. כל זה ליראה מן המקדש: ה (כח) לא יקל אדם את ראשו כנגד שער מזרחי של עזרה (כט) * שהוא שער ניקנור. מפני שהוא מכוון כנגד בית קדש הקדשים. וכל הנכנס לעזרה (ל) יהלך בנחת במקום שמותר לו להכנס לשם. (לא) ויראה עצמו שהוא עומד לפני י"י כמו שנאמר והיו עיני ולבי שם כל הימים. ומהלך באימה וביראה ורעדה שנאמר בבית אלהים נהלך (לב) ברגש: ו (לג) ואסור לכל אדם (לד) לישב (לה) בכל העזרה * ואין ישיבה בעזרה (לו) אלא למלכי בית דוד בלבד שנאמר

ביאור ההלכה

דכל פינות כו' אם הכונה שיתחיל בשמאל ויפנה לימין או שיתחיל בימין ויפנה לשמאל וכאן אין נ"מ בזה דלכו"ע אם התחיל בנחמט לרין לפנות לימין. ומ"ש מנודה אומרים לו השוכן כו' הרי"ט מזה הגר"א ב"ד ס"י ש"ד ס"ג דמומר לדבר עם המנודה כמש"כ הרמ"א שם ופ"י לר"ב הוא גאון שאסור לדבר עם המותרים כמש"כ הרמ"א ב"ד ס"י רע"ג במנודה מודה שהרי נשכר ושכרין לו: * מהלך אתורנית. בתולין ו' ב' מנגן דלוי' צמר חוקה דכתיב ואלו מן היבית והסגיר ויילמא דלדיפיק ואלו חלל לר"י שיעורא מתקין לה רב אחא ב"י דילמא כגון שאלא דרך אתוריו דחזו ל"י א"ל אב"י יליאה דרך אתוריו לא שמי יליאה א"ל רבא כה"ג מיה"כ ויבית דכתיב ב"י יליאה דחזו ילא דרך בית כניסמו והקשה כמעט לתמן כלן מתי שיראה הגבגב מקרי דרך יליאה ואב"י ס"ל דרך מש"כ בעלמא, ונראה שזה דוחק בנחמט דעת רש"י שרק צביה"ק ש"י זה אצל רבא ס"ל דכיון דחזינן דבמקום האורך גם מאחוריו מקרי יליאה א"ל גם בגבגב שהנורך לנחמט כך כתיב שיראה הגבגב מקרי דרך יליאה ואב"י ס"ל דרך לפני רבו שדריך כו"ע לעשות כן מקרי דרך יליאה א"ל כל שהוא המקדש מיוחד לא מקרי יליאה: * שהוא שער ניקנור. ע"י ד"תם שהבטו דעת רש"י שצביה שני שה"י אמה ערקסין א"ל אסור שא"ל לראות ולכא"ו הוא מוכח בגמ' דצרכות ס"א ששאריו לא אסרו אלא מן המקדש דעת רש"י שרק צביה"ק מפרש ברואה את הק"ק ורצנו יפרש ברואה את ביהמ"ק כמש"כ בע"ה אצל רש"י פי' דצרכות שם מן הצושים ונפשים שיכולין לראות הר הבית ואולי ס"ל דכיון שרואין הר הבית ובה"ה הבית רואין קה"ק ר"ל כליל רואין קה"ק ומה"ש מסתבר שאפי' הדלתות נעולות כיון שאפשר לראות משם אסור לאפוקי כשיש אמה ערקסין שא"ל כלל לראות אמנם רצנו שבי' צביה"ה הוא שיהא רואה את המקדש משמע שאין חלו כלל בקה"ק אלא כל ברואה המקדש אסור. שו"ר שמשלשון רצנו משמע שיש חילוק בין צירושלים לתוך צירושלים שאם הוא צירושלים אפי' אינו רואה רק יכול לראות אצל בתוך צירושלים דוקא ברואה כמש"כ ד"ת: * ואין ישיבה בעזרה כו' (ה) חוקים' בנחמט מ' ב' ופ"י המדרש דכה"ג מותר לו לישב והתוס' כתבו דגמ' דידן לא ס"ל מן מדפריך שם עומד מכלל דיושב והאמר מר אין ישיבה כו' אמנם רש"י ביחוקאל מ"ג א' פי' דנשיא דהתם הוא כה"ג ומותר לו לישב והתוס' פירשו דלא דהתם הוא המלך המשיח כמו

דרך חכמה

שמאל. (לה) ואפי' השני קררה יותר: (כ) שאני אצל. (לו) האצל ציוס הראשון והשני אין נכנס לר הר הבית וציוס השלישי נכנס (ל) אצל לעזרה אין נכנס כל שבעה: (כא) השוכן צביה הזה כו'. (לב) וצמס' שמחות פ"ו משמע שרק צצבת הולך לשם ציוס השלישי: (כב) ותשמע לדברי חבריך כו'. (לג) ונסתמחא חזריו עשו דכין שגדוהו וצמס' (מ) שמחות איתא דה"ה מי שיש לו חולה במוך ציוס מקיף לשמאל לו אומרים לו השוכן צביה הזה ירסם עליו מיד וכן מי שאצדה לו אצדה והן אומרים לו השוכן צביה הזה יתן בלבד מי שמלאה ויחזירה לך מיד: (כג) ואחוריו להיכל. שאין זה דרך ארץ שמחזיר אחוריו להיכל כמו שאין ד"ל להחזיר אחוריו לרבו כמ"ש רצנו צפ"ה מת"ח ה"ו ועודו צוה על מורא מקדש: (כד) ומהלך צעצועים: (מה) דהיינו שלא ירצו אצל אפי' הולך כל פעם מעט מעט: (כה) מן העזרה. (מג) אצל צבה הבית מותר (נג) ויש מחזירין אף בעזרת נשים: (כו) ואנשי מעמד. ישראל אנשי מעמד כמש"כ רצנו צפ"ו מכה"מ: (כז) אחר תפלה. כמש"כ רצנו צפ"ה מתפלה ה"י: (כח) לא יקל אדם את ראשו. (מד) שלא יצבה שערק ודברי ששעושים הם: (כט) שהוא שער ניקנור. הוא שער העזרה המזרחי כנ"ל פ"ה ה"ה והיינו כשעומד כנגדו (מה) ואפי' צביה שני (מו) ונ"ע שרצנו לא הזכיר כלן דדוקא ברואה כמו צה"ה ונראה דכלן הוא אפי' אינו רואה כיון שהוא צירושלים ומש"כ צה"ח דוקא ברואה הוא נשמאל אצל צירושלים ופ"י פירש לנגד שער מזרחי הוא שער הר הבית שלל השערים היו מכוונין זה כנגד זה שער מזרחי שער עז"י ושער עז"י ופתח האולם וההיכל וצית קדשי הקדשים ודוקא במקדש ראשון שה"י פרוכת ופתח אצל במקדש שני שה"י אמה ערקסין ותוס' והפתח ה"י בלד כנ"ל פ"ד ה"ב אין ש"יך

זה: (ל) יהלך בנחת. (מח) עקב צדד גדול אצל. (מט) י"א דמותר לרוך אלא שלא יפסקו פסיעה גסה: (נא) ויראה עומא. (נב) וגנאי הוא לעמוד בלי מנפנפה בעזרה: (לב) בנחמט. (נא) מנחמט תלוה רנ"ד: (מו) צצרכות נ"ד א' והלשון לרין קלת חיקין שם: (מז) ואסור ללל אדם. (נב) אף לכהן בגדו (נג) וי"א דלכה"ג מותר: (לד) לישב. (נד) אצל להשען אף בכל כמו מותר: (לה) בכל העזרה. (נה) אצל צבה הבית (נו) ובעזרת נשים מותר (נז) ובשלכות הצביות בחול ופחותות לקדש אסור לישב (נח) ודעת התוס' דלנורך בעזרה מותר לישב אפי' בעזרה ואפילו לנורך בעזרה היא (נט) וכן השתחוואה לנורך בעזרה היא (ס) ודעת הראב"ד דלף לנורך בעזרה אין מותר אלא היכא שא"ל צענין אחר (סא) ונ"י דעת רצנו (סב) ואחוריו מדאורייתא (סג) וי"א שאחוריו מדרבנן: (לו) אלא למלכי בית דוד בלבד. (סד) אצל לא למלכי ישראל ואם ישב הוא

ציון ההלכה

(לה) מנזאר צשה"ג ס"י קמ"א סק"ל: (לו) מנס' שמחות פ"ו: (לז) כן משמע מנחמט"ג ד' וי"כ המאזרי שם: (לח) עזרת כהנים מדות פ"ב מ"ב: (לט) מנדה צמדות שם: (מ) פ"ו: (מא) וכ"כ הרש"ש ליישב בסמיית הכ"מ וע"י בסמוך ה"ה מ"ש"כ: (מב) עה"ש: (מג) ס' המפתח צביה צית המדות: (מד) רצנו צביה"מ (מה) ששער ניקנור נקרה צביה שני: (מו) מנחמט תלוה רנ"ד: (מז) צצרכות נ"ד א' והלשון לרין קלת חיקין שם: (מח) מנחמט דרשב"י ס"י יתרו ורלל מנכילמא דביהיל מותר פסיעה גסה וכ"כ חו"י ציומא כ"ב א' ד"ה צומן וצמוס' הרא"ש שם ולא החירו לרוך אלא לנורך העבודה: (מט) סמ"ג ל"מ רנ"א והפלא רח"י ממה שהיו רצין נכנסו ור"י צירושלים ס"י ש"י וכ"כ בראב"ד כלן שבי' שרק לרוך דרך הדיעות אסור וע"ל סק"ד כתבנו דלספור וי"ל דשא"ל שחזר לאחוריו: (נ) חוקים' יומא מ"ה א' ד"ה והא מוצא בתנ"ח"מ: (נא) חוקים' יומא כ"ד ב' (נב) אור שמת פ"ב ממלכים ס"ד ורלל כשור' שהציל חוקים' בטעות מ' ב' ודעת הא"ש שם שצביה"ג לישב לין מותר לו לישב אצל דמי' רצנו ל"י כן: (נג) רש"י ביחוקאל מ"ד ג' וע"י צביה"ל: (נד) חוקים' סוטה מ' ב' ד"ה והאמר וכ"כ המג"א בתי' קמ"א סק"ג וצופק ס"י מ"כ"ב וכ"כ בגר"א בתו"מ ס"י ר"ו סק"ו: (נה) מוכח ציומא כ"ה א' ויכ"ז: (נו) סוטה מ"א א' (נז) יומא שם כמש"כ שם מד"ה אין: (נח) יומא שם: (נט) וכן מנחמט כ"ב ב' ד"ה להיכל וצמס' ע"י א' ד"ה מיושב ע"י חו כוונת מהר"ט שהב"ח המנ"ח"מ כלן: (ס) בתמיד הש"יך לקף כ"ו א': (סא) מנחמט מזהו רנ"ג: (סב) מנחמט שם וכ"כ רצנו צבה"מ מ"ע כ"א: (סג) חו' צצוחים הנ"ל מוצא בתנ"ח"מ כלן וכן בתוס' יומא הנ"ל יש דעות ח"ה ורש"י צצנהדרין ק"א כתב שהוא הל"מ ציומא ס"ט ב' כתב דמקרא נפסא מוצא בתנ"ח"מ כלן ע"ש: (סד) צצנהדרין ק"א ב':

הלכות בית הבחירה פרק ז

כב

לדרום או יסלק הקדש לצדדין: י (גה) * ואסור לאדם (נו) שיעשה (נו) בית תבנית היכל. (נח) אכסדרא תבנית אולם. חצר כנגד העזרה. שולחן בצורת שולחן. (נט) ומנורה בצורת מנורה. אבל עושה הוא מנורה של חמשה קנים או * של שמונה קנים או מנורה (ס) שאינה של מתכת (סא) אע"פ שיש לה שבעה קנים: יא שלש מחנות היו במדבר. מחנה ישראל והוא (סב) ארבע מחנות (סג) ומחנה לוויה שנאמר בה וסביב למשכן יחנו. ומחנה שכינה והוא מפתח חצר אהל מועד ולפנים. וכנגדן לדורות. (סד) מפתח ירושלים עד הר הבית כמחנה ישראל. ומפתח הר הבית עד פתח העזרה שהוא (סה) שער ניקנור כמחנה לוויה. ומפתח העזרה ולפנים מחנה שכינה. (סו) * והחיל ועזרת הנשים (סז) מעלה יתירה (סח) בבית עזרים: יב (טז) כל ארץ ישראל מקודשת מכל הארצות. ומה היא קדושת שמביאין

ביאור ההלכה

בנפנה לא חילק רבנו ופסק כר"ע בנדרות ס"א ב' משום שרבה ס"ל כוונתו אצל במטיל מים פסק דדוקא מן הנופים ולפנים וכבר העיר בזה השמ"ג מ"ע ק"ק ע"ש ו"ע דפרושלמי מ"ק דפסחים ה"ה (שהוא מקור הדין למטיל מים כמ"ש הכ"מ) קאמר גס על מטיל מים ר"ע אוסר בכל מקום ומ"ש דבזה לא פסק כר"ע ואולי משום דר' יוסי בר' גור' דקאמר שם בירי' דדוקא מן הנופים ולפנים הוא בתרא ו"ע: * ואסור לאדם שיעשה כו'. תמשך חממה ס"פ יתרו (פ' לא מעשון אחי) נסחפק אם מותר לעשות חגיגת המזבח שלא נמנה בגמ' והביא מבני ראובן וצני ג' ובני ראובן כבר חזרו ישראל לשילה ולאסרו דמותר רק או כשחזרו בני גד ובני ראובן כבר חזרו ישראל לשילה ולאסרו הנמוט, והנה אם אסור לעשות מזבח הוא כרין המזבח מלמה על אמה ברוב ג' כמבואר במחמ"ס פ"ב א' ויתכן שחזרו מונח א"י טפי מס' אמה כמש"כ מונח גדול למראה והנה אמר' בנדרים כ"ב א' הנודר כהן זכה במה והמקיימו כאלו מוקריבו עליו קרבן ופ"י בשטמ"ק בשם הר"ן וזממה לה' דלבר זה כי הנודר אינו עובר עברה אלא ממני שסופו ליכשל בעברה ידמיהו לעושה במה בשעת איסור הנמוט כי העושה אותו אינו עובר עברה אלא ממני שסופו להקריבו עליו קרבן או להקטיר עולה וקשה למה אינו עושה עברה הרי עושה דוגמת המזבח אלא דמותר לעשות ויש לדחות דהכונה עושה במה פחות משיעור המזבח דבמה כשרה בגובה' * ופסחים ורובח ד' טפחים על ד' טפחים כמש"כ חו"א זבחים ס' ב' ב' סק"ג ו"א יומא דמותר לומר מונח כרין כעס' מותר ואפשר משום דחזי לבני נח (וכבר העיר בזה במשך חממה) כמ"ש בזבחים קט"ו ב' וזע"ג שאמרו ששן ופסוק ליישין אולי דוקא בשעת הקרבה אבל לגנות הנמה עטרו מותר ולשון רבנו ספ"י ממנה"ק לא משמע ק"ו וכן משמע בפיה"מ לרבנו בפי' בתרא דזבחים (וכן מלאמי' בנפנת פננת מונח בפי' המפסח שם ח' מש"כ בעובר משום נלוו או תשע"ל כ' מנבב ז"ע דיה דוקא במנבב פ"י רמב"ם פ"י מ"ג א"ה (ה"ו) ו"ע: * וע"מ ק"ט. נראה ללכת חתקו חטובה ח' ימים אע"ג שפיוס הראשון לא ה"י גם (כמו שהקשה הב"י) שלא יבואו לעשות מנורה על ז' קנים לדאסור מדאורייתא וכן שמעתי בשם מו"מ שליט"א: * והחיל וע"מ מנבב יתירה. בזבחים קט"ו ב' מנבב רשב"י אומר עוד אחרת היתה וחיל עורת נשים היא ולא היו עושין עלי' משמע מלשון זה שחיל וע"מ חלה היא והשטמ"ק שם ממך מיבית חיל א"כ דברי רבנו דלא כב' הנוסחאות אצל מלאמי' בשטמ"ק דנדרים כמ"ד דגריס עוד אחרת היתה שם

דרך חכמה

ודעת הגר"א דאפי' מן הנופים ולמזן אסור בהטלת מי רגלים אם פניו כלפי הקדש (לא) והמנהג להקל במקומות שהולכים בזמנאים וא"ל לפרוע את עצמו: (גה) ואסור לאדם כו'. (כז) משמע שהוא מדין מורה מקדש ואין לוקין ע"ז ו"ע (ג) דבגמ' יליף לה מדכתיבי לא מעשון אחי לא מעשון כלמות ששמי וכחו (ז) המפרשים דס"ל לרבנו דלמסקנה לא ילפי מהאי קרא ואין אסור אלא משום מורא מקדש אמנם (זה) המוס' כתבו דלא בטל למסקנה ולפי"ל ללוקין עליו: (ז) שיעשה. (זו) ו"ע אם אסור דוקא כשעושה ע"מ שישתמש בו או לדאסור בכל גווני (זא) וגם עשה לו מותר להשתמש במנורה ושלחן ולגור צבית: (נד) בית חגיגת היכל. (נח) דוקא צארכו ורצחו ורומו כמו ההיכל (נט) דוקא של אצנים אבל של עץ מותר (ק) וגם חגיגת קדשי קדשים אסור (קה) ואין חילוק בין משכן לביהמ"ק וצ"ן בית ראשון לשני ותמיד אסור לעשות חגיגת הבית שהי' או אצל צה"ו שאין בית נראה שאין אסור אצל מנורה ושלחן שידוע אורתן אסור גם צה"ו אצל כלים שלא נתפרש אורתן מותר לעשות צה"ו, ויש לעיי' אם אחד צנה יותר גדול מהעזרה ואח"כ הוסיפו על העזרה ויאלו כמדמו אם כרין לקרן או להארץ או כיון שגנה בהיתר מותר: (נח) אכסדרא חגיגת אולם. (קב) אכסדרה היינו שפרוה צמולאה דומיא דאלום (קג) וכ"ו דוקא עד העזרה אבל דוגמת החיל ובר הבית וכל מה שחוף לעזרה מותר: (נט) ומנורה בצורת מנורה. (קד) ואפי' בלא גביעיים כפתורים ופרחים אסור כיון שאינו מעבד ואפי' בשל והב שמעבד יש אוסרין וכן אסור לעשות צבית מונח פנימי אבל כלים שלא נתפרש בצורה אורתן מותר לעשות: (ס) שאינה של מתכת. שאם אינה של מתכת י"ל שפסולה כ"ל פ"ג ה"ד (קה) ועופרת נראה דמקריא מתכת: (סא) אע"פ שיש לה ז' קנים. (קו) ואסור לעשות אורת הארון עם הכפורת וכרוצים: (סב) ארבע חמנות. ארבע הדגלים (קז) וכל חמנה הי' ד' מיל על ד' מיל ומחנה לוי' ושיניה הי' ג"כ ד' מיל על ד' מיל לצורך בהמותיהן ס"ה כל מחנה ישראל י"ב מיל על י"ב מיל ונראה דכ"ו הי' קדוש בקדושת ישראל שחלק כל הבהמות ונהר מקיף את כולן וגם בין מחנה למחנה: (סג) ומחנה לוי'. (ה) משה ואהרן בצורתם ובשאר הג' רמות ג' צני לוי: (ד) מפתח ירושלים. וכן שער עיריות המוקפות חומה קדושין בקדושת מחנה ישראל כדבסמוך הי"ג: (סה) שער ניקנור. (קט) ותוך השער לא נתקדש בקדושת העזרה וכן תוך שער הר הבית לא נתקדש בקדושת הר הבית: (סז) והחיל. רבנו קורא החיל את הסוגר והשטח שאחריו עד עו"נ כמו שצ"ל רבנו בפ"י ה"א: (סז) מעלה יתירה. ואיסור טמא מת ליכנס שם אינו אלא מדרבנן כמבואר לק' הע"ז ו"ו: (סח) צבית עולמים. אצל במשכן לא הי' מעלה זו (קי) ו"ע אם צבית ראשון הי' עורת נשים: (סט) כל א"י מקודשת כו'. (קיא) ועבר הירדן בכלל א"י לכל דבר ומציאין ממנה עומר ושמי הלחם והא' דאין מציאין ממנה ציבורים מדאורייתא לעמ' רבנו ברפ"ב מצבורים שאלו צבית צבורים ארץ וצח חלב

ציון ההלכה

(לא) שם בה"ל ד"ה ולהטיל: (בג) מנ"ח מנורה רנ"ד: (גג) ר"ה כ"ד א': (גד) ע"י מעשי מלך ושאר אחרונים: (גה) בראש השנה שם: (זא) משך חממה ס"פ יתרו: (זב) פ"מ יו"ד ס' קמ"א סק"י"ב: (זג) יו"ד ס' קמ"א ס"ח: (זד) עורת כהנים: (ק) שם מדות פ"ד מ"ו: (קא) מנ"ח מנורה רנ"ד ולפ"ד פשוט שאין אסור כבנין הבית השלשי ובע"כ נסחפק בזה וע"י פ"ח הג"ל סק"י"ב: (קב) מוס' ע"י מ"ג א' ד"ה אכסדרה אבל המוס' בזמנות כ"ב ב' ד"ה אכסדרה כתבו דחלום הי' לו גיפוי ומ"מ כתבו שהי' נראה כפרוך צמולאו: (קג) מנ"ח מנורה רנ"ד וע"י מדוי' רענ"ג ציו"ד ס' קמ"א ופ"ח שם סק"ט ו"ו: (קד) ע"י ו"ד ופ"ח שם: (קה) דבגמנות כ"ח ב' אמר' רבנן שמיפוס צבען וקשה לומר שמיפוס צביר הפסול למנורה ובע"י היינו עופרת ו"ל דמ"מ אינו צרול כדמובח לעיל פ"ב הע"י שבו המונח מקויאו דהיינו עופרת וכיחיל לא מייף עליהן ברול: (קו) מו' הראש"י ר"ה כ"ד ב' ד"ה מו' צבית דחלמית דמלכתא המשכן פי"ד: (קז) דביתא דמס' מדות הי"ט כ': (קט) מנ"ח הי"ג: (קא) דבקה לא נזכר וע"י ר"ש מדות פ"ב מ"ה ש"י ולא היו מקודשות צבית שם וז"ע: (קיא) חו"א ורע"י לקוטי' ס' י' ומלדד שגם הר"ן מודה שמציאין ממנה עומר:

הלכות בית הבחירה פרק ז

(קן) ואינו מטמא בנגעים. (קז) ואין נעשית עיר הנדחת. (קח) ואינה מביאה עגלה ערופה (קט) לפי שלא נתחלקה לשבטים: טו (קי) הר הבית מקודש ממנה שאין (קיא) זבין וזבות נדות ויולדות נכנסין לשם. ומותר להכניס (קיב) * המת עצמו להר הבית (קיג) ואין צריך לומר טמא מת שהוא נכנס לשם: טז (קיד) * החיל מקודש ממנו (קטו) שאין עכו"ם (קטז) וטמא מת (קיז) ובוועל נדה נכנסים לשם: יז עזרת הנשים מקודשת מן החיל (קיח) * שאין טבול יום נכנס לשם. ואיסור זה (קיט) מדבריהם אבל מן התורה (קכ) מותר לטבול יום להכנס למחנה לוייה. (קכא) וטמא מת שנכנס לעזרת הנשים (קכב) אינו חייב חטאת: יח עזרת ישראל (קכג) מקודשת * מעזרת נשים שאין (קכד) מחוסר כפורים נכנס לשם. וטמא שנכנס לשם (קכה) חייב כרת: יט עזרת הכהנים מקודשת ממנה. (קכו) שאין ישראל נכנסין

ביאור ההלכה

* המת עגמו. בגמ' ל"ף לא מדכחיב ויקח טעם אח עגמות יוקף עמו עמו נמלימו ואע"ג דקריב עכו"ם אין מטמאין לר"ש ה"מ צאהל אצל בנגע ומשא מטמא וכו"פ רבנו פ"א מטומ' ה"ג ועוד דיוקף חקרי אלס דכחיב טמאים לנפש אלס ונושאי ארונו של יוקף היו כמ"ש צבוכה כ"ה א' וכה"פ מ' המוס' גבי אצריה ונבמר ד"ד א' מבינן קבד שלפני הדיבור ופי' המוס' לפני מתן מורה ורבנו לא הביאו משום דמפרש לה כרש"י דהכונה גויס וכבר הביא דגויס מטמאין בנגע ובמסא: * החיל מקודש ממנו כו'. כחב הראב"ד אלו חלו מדבריהם אע"ג שרבו כחב דה"א דהחיל ועו"ג מעלה ימירה כ"ד דמעלה מדאורייתא דכחיב הכל בכתב מיד ה' עלי השביל קמ"ל הוא מדרבנן מיהו בעו"ג כחב רבנו בה"י"ו שאינו אלא מדרבנן חשב הראב"ד דלא יומא מלדא כחב רבנו כחו מיל כמו בעו"ג משמע שהוא דאורייתא ומש"ל לעיל מעלה ימירה צבית עולמים היינו משום שלא היה במשקן אמנם גם רבנו ק"ל כן שהרי כחב בה"י"ו שמה"ח מותר לטעו"ג ליכנס למחנה לוי' וכבר כתב לעיל (קט) דמשעבר ניקוהו הוא מחנה לוי' * שאין טעו"ג נכנס לשם. משמע מדברי רבנו דלחיל ור הבית מותר לכתולה וכן משמע לעיל ה"ט"ו ורק לעו"ג אסור מדרבנן. וז"ע דביבמות ו' ב' מוציא דיהושפט גזר על מחנה לוי' וכל הר הבית הוא מחנה לוי' כנ"ל ה"א וכו"ס החיל אמנם רבנו למיה מלשון המשנה כלים פ"א מ"ח החיל מקודשת ממנה כו' עו"ג מקודשת ממנה שאין טעו"ג נכנס לשם וכו' ה"ר"ש דיהושפט לא גזר בכל מחנה לוי' אלא בעו"ג לנד כדמתן הכא אמנם רש"י ביבמות פ"י למחנה לוי' להר הבית וז"ע אף יפרש מחמי' דכלים, שו"ר בריב"ב"א שם שהקשה כן על רש"י ע"ש שהאריך: * מעזרת הנשים כו'. מעש"כ ד"ח בענין אשה המוספתא דערבין ועי' ירו' מש"ס פ"ה ה"ג ואשה נכנסת לעזרה בתמי' ורש"י פ"י בקדושין י"ב ב' ג' אין נכנסות לעזרה כדמתן פ"ב דכלים (וכוננו מדקרי לוי' עזרת נשים ועזרת ישראל) וכו"כ רבנו גרסו בביבמות ו' א"ב ו' הירבע"א בעירובין ז' ב' כ' שאין נשים נכנסות לעזרה שלא לניכר אלא בתוס' בקדושין השיגו על רש"י וכתבו דלא מלינו איסור שגשים יכנסו לעזרה אלא שאין דרך שגשים יכנסו שם בהקדש ונראה שגם רש"י מודה שאינו איסור גמור אלא שאין ד"א שגשים יכנסו שם מפני התערבות ע"י סוכה ג"א (וכתוספתא הג"ל וירושלמי וכמושב וקנים מנבע"ה פ' ויקהל א' שנמשקן היו הנשים עומדות אצל הכיור בשעת הקרבת קרבנותיהן ע"ש הטעם עומד"כ בסמוך ההלכה הבאה:

דרך חכמה

צבית עם הקרקע אין מוכרים אצל הבנין גלי הקרקע מוכרין (קעו) והטעם שאין נחלט דכחיב לנתיבות וירושלים לא נחמלקה לשבטים כדמסיק רבנו: (קרו) ואינו מטמא בנגעים. (קעה) דכחיב צבית ארץ אחוזתכם וירושלים לא נחמלקה לשבטים: (קז) ואינה נעשית עיר הנדחת. (קעט) דכחיב עירך וירושלים לא נחמלקה (קפ) אצל נעשה זה בן סורר ומורה: (קף) ואינה מביאה עגלה ערופה. (קפא) דכחיב עירך לרשמה וירושלים לא נחמלקה (קפב) אלא מניחין אותה ומודדין מאחוריה (קפג) ודוקא לעיר שדרך רוחמים לנא משס ואם נמלא פירושלים עלמה אפשר שאין עורפיין כלל וז"ע וי"א דדוקא כשהעיר היא גדולה כמו ירושלים וי"א אע"פ שאינה גדולה וכן עיקר ולדעת הר"ב"א דוקא כשיש רוב צהערים ההש"ארים נגד ירושלים וכן ידוע צדואי שהרוב מירושלים אין עורפיין כלל ונראה דעת המוס' דאין מודדין מאחוריה ואם נמלא סמוך לירושלים אין עורפיין כלל: (קט) לפי שלא נחמלקה לשבטים. (קפד) נחמלה נחמלקה ליהודא וניגימין ואח"כ קנו מהם (קפה) יש פוסקים שנחמלקה לשבטים: (קי) הר הבית. שהוא מחנה לוי' כנ"ל ה"א ואסור לזבים: (קיא) וזים כו'. שכל אלו דינם כזבים. (קפו) וה"ה בעל קרי אסור ליכנס שם (קפז) וכן זכ בעל ראי' אחת דינו כבעל קרי (קפח) וגויס אע"פ שעשאו כזבים מדרבנן לא אכריס ליכנס להר הבית עד לחיל כדבסמוך ה"ט"ו: (קיב) המת. (קפט) וכו"ס שהרן ושאר עוממות (קף) ואע"ג שפתי' עגמותו אין מעבדין בכל ירושלים כנ"ל שם משום כבוד שאין זו קדושת העיר כמש"כ לעיל ה"ד: (קיג) ואין ז"ל טמא מת. (קףא) לאחר שפירש מן המת: (קיד) החיל מקודש ממנו. (קףב) ואינו אלא מדרבנן כמש"כ רבנו בה"א: (קטו) שאין גויס. (קףג) שעשאו לענין זה כטמא מת (קףד) ואם נכנסו יש לישראל להזליאם כמו שמוציאים שכן (קפה) וגוי אין בונה שום דבר צה הבית: (קטז) וטמא מת. משמע כ"ש מת עגמו (קטו) וטמא שרך ונבלה יש דעות בזה: (קיד) ובוועל נדה. (קטו) שלא הוליא ש"ז או שטבל לקרוי אלא"כ בעל קרי הוא ואסור בכל הר הבית כנ"ל ה"ט"ו: (קידח) שאין טעו"ג נכנס לשם. בין טעו"ג מטומאה חמורה בין טעו"ג מטומאה קלה: (קיט) מדבריהם. (קףא) כדי שלא יכנס לעזרת ישראל ולכן לא גזרו אלא מעזרת נשים ולא מכל מחנה לוי' כמש"כ המוס': (קףב) מותר לטעו"ג. (קטו) אף טעו"ג דמזרע וז: (קכא) וטמא מת. (ר) נעשה יתחל אצל מחנה מת והוא ט"ס: (קכב) אינו חייב חטאת. כנ"ל ה"א: (קכג) מקודשת ממנו נשים. (רא) ואין הנשים נכנסות לעזרת ישראל אלא בעזרת קרבנה בלבד (רב) כיון מנחת סוטה ומורה שזריכה להניף כמש"כ רבנו פ"ט ממעה"ק ה"ט"ו (רג) ואין הקטן נכנס לעזרה אלא בשעת שהלים אומרים שגורו כמ"ש בערכין י"ג ב' ואסור ליכנס בעזרת ישראל אצל בעזרת נשים מותר כמש"כ לעיל בה"ו: (קכד) מחוסר כפורים. ואם חייב ע"ז עי' פ"ג מצ"מ ה"ט מחלוקת רבנו והראב"ד: (קכה) חייב כרת. ומצואר כל הפרטים בפ"ג מצ"מ ע"ש: (קכו) שאין ישראל נכנסין

ציון ההלכה

למכור ע"ש ועי' קהלות יעקב שביעית סוף ס" ב: (קעו) ז"ק כ"ב ב' ואע"ג דמותר למכור מהקרקע ולמעלה אינו לנתיבות שהנין אין קיים לעולם והרמ"ה בשטמ"מ שם כחב הטעם שאין מי שימכרה: (קעה) ז"ק ע"ס: (קעט) שם: (קפ) דלא כר' נתן בלד"ג שם: (קפא) ז"ק ע"ס: (קפב) תוספתא דסוטה פ"ט: (קפג) ביראונו בעו"ג כל הפירטים נחל אימן סי' א' ס"א ע"ש: (קפד) חו"א יומא סי' ק"א סק"ח ע"ש באורך: (קפה) מאירי מגילה כ"ו א' בשם יש פוסקים: (קפו) מל"מ: (קפט) מרכבת המשנה: (קפז) ר"ש פ"ק דכלים מ"ח: (קפח) ע"י מוס' סוטה ב' ב: (קף) ובה מיישב הערת המשנה רוקח: (קףא) מוס' סוטה כ' ב' ד"ה לא ע"ש: (קףב) וכו"כ הראב"ד כאן: (קףג) ר"ש פ"ק דכלים מ"ח: (קףד) מקדש דוד סי' ל"ה אצל הגוי עגמו אין מזהו אלא ב' מלות: (קףה) פסקי מוס' מדות סי' כ"ה: (קףו) הר המורי' ובחוס' מולין ב' ב' ד"ה טמא נראה דמותר וכן בתוס' וזמים ל"א ב' ד"ה והטמאים אצל של ז"ב ב' ד"ה והטמאים כחבו דלמור: (קףז) מל"מ פ"ג מצ"מ ה"ב: (קףח) חו"א פסחים מ"א: (קףט) הר המורי': (ר) ש"ג: (רא) תוספתא פ"ק דערבין ה"א ועי' בה"ב: (רב) חוון ויקחאל: (רג) תוספתא שם ורבנו לא הזכיר הא דערבין י"ג ב' ועי' ראב"ד פ"ה מכה"מ ה"ט"ו ומש"כ שם:

הלכות בית הבחירה פרק ז

כד

לשם אלא בשעת צרכיהם (קכו) לסמיכה (קכח) * ולכפרה (קכט) ולשחיטה (קל) ולתנופה: כ ביין האולם ולמזבח (קלא) מקודש ממנה שאין (קלב) * בעלי מומין (קלג) ופרועי ראש (קלד) וקרועי בגדים (קלה) נכנסין לשם: כא (קלו) ההיכל מקודש מבין האולם ולמזבח. שאין נכנס לשם (קלז) * אלא רחוץ ידים ורגלים: כב * בית קדשי הקדשים מקודש ממנו שאין נכנס לשם (קלח) אלא כהן גדול ביוה"כ בשעת העבודה: כג מקום שהיה בעלייה מכוון על קדשי הקדשים (קלט) אין נכנסין לו אלא פעם אחת בשבוע (קמ) לידע מה הוא צריך לחזק בדקו. בשעה שנכנסין (קמא) הבנאים לבנות * ולתקן

ביאור ההלכה

* ולכפרה. עמש"כ נד"מ ורואיני בנושג וקניס מנעה"מ פ' ויקהל שכתב ו"מ דלךך נעשה הכיור ממלכות הנוצרות לפי שכהן המקריב את הקרבה של אשה הי' לךרך להקריבה לשמה ואסור להסתכל בפני' ולכן נעשה הכיור כמו מראה הנשים עומדות אלל הכיור ומסתכלת בו והכהן מסתכל בציור ומכירה עכ"ל ו"ע דאטו הכהן לךרך להכירה בפני' ולא כפי שימאר לשם פלונית או שימאר לשם צעלוי מי שהוא ודכתן בזבחים ע"מ צ' זה יקרב לשם מי שהוא ויסי יקרב לשם מי שהוא ויבירי זבחים מטיק דאפי' סתמא נמי כפי ור' יוסי ס"ל שם דתקנו רבנן ללא לימא לשמה דילמא אתי לומר שלא לשמה (מיהו) רבנו לא פסק כר' יוסי זהא כמש"כ בלוקיני הלכות שם וע"מ דהלכה כר' יוסי מחבירו רבנו אינו פוסק כן כמו שהלךך ביד מלאכי סי' ר"ל) ודפי' בעדי קדושין א"ל להכירה בפניו כמ"ס הפ"מ אה"ע סי' ק"א סק"ה בשם מהרי"ט וכן פסק מרן החו"מ. עוד שמעתי שנשאל מרן ו"ל אם מותר לקרות ק"ש נגד עבודה שרואין במראה או בתמונה והשבי דבתמונה מותר ובמראה אסור, ופ"מ"ו לא ירוא כלום שרואה מראה האשה במראה הכיור שג"ו אסור ו"ע (שו"ר) זה נמשו' ענין פ' סתמא אר"מ סי' ו' מש"כ בזה ע"מ: * שאין נגד עבודה שרואין במראה או בתמונה והשבי דבתמונה מותר ובמראה אסור, כדי לנאח עברה אל"ר ר' יוחנן מי אמרה בע"מ דילמא בתמימין, והנה ביומא מ"ד ב' פליגי אי מעלות דלורייתא או דרננן ולמ"ד דרננן מנין סגרת ר"ל בדמקום מנחה לא גזרו רבנן אלא למ"ד דלורייתא מ"ט הכיור משום מנחה ערבה ו"ל דאפי' למ"ד דלורייתא אין אסור אלא שלל לנזרך לא לעבודה שהוא פסול לה אלא לנזרך לא אסרה תורה מדי דהוא אישראל נכנס אלל לסמיכה ולשחיטה ותנופה ואזה נכנסת לעו"י לתנופה כותיה וזוירה וכן הכל נכנסין לבנות ולתקן אפי' תמא"ס וע"מ כדנשמך הכ"ג שלל אסרה תורה אלא כניסה שלל לנזרך ולפ"י אפשר דהא דמותר לישראל ליכנס לעו"י לשחות ולו דוקא בעצלים שמנחה עליו לשחות אלא אפי' אחר אם לךרך לו לשחות יכול ליכנס שזה לא אסרה תורה ומה שנשתתף מרן בצליונות על הגר"מ ב"מ פ"א ה"ט"ו דלס י"ט טהורים ליכנס לתקן וכנס טמא אלל חייב י"ל משום דהו"ל כענין ביאה ריקנית ו"ע. שו"ר בחו"מ"א שם ובצירופין סי' ק"ב סקט"ו שכתב כעין שכתבנו ומלך ג"כ שאפי' יש טהורים ונכנס טמא אין חייב, והנה דעת רבנו לפסוק דהמעלות דלורייתא כמש"כ החמורין ו"ע א"ל קולי אכוליה ממש: * ולא רחוק ידים ורגלים. ממש"י ספ"ק דכלים פליגי בה ר' יוסי ורבנן אם שלל רחוק ידים ורגלים מותר בין האולם ולמזבח דר' יוסי אוסר ותכמים תמירין (כן מפרש רבנו כמש"כ בחו"מ הוריות ט"ו סק"ג ופסק בצנן) ונראה דטעם ר' יוסי דאע"ג כהו"מ מוכרחין ליגש לכיור שלל רחוק לרחוק שם (דלכא"ו כל האזור נקרא כולו כ"ל האולם ולמזבח כנ"ל פ"א ה"רן) ומותר לפנים מהכיור אסורין וטעם דרבנן דמרו י"ל משום שהיו י"ב דדין לכיור כדי שיהו י"ב אחיו הכהנים מתקדשין בצ"מ כמש"כ ביומא ל"ו א' והיו הדדין צדיקן סביב הכיור שיוכלו לעמוד כולן יחד ונקדש וי"ב צדדי' וימא פ"א ה"מ דפריך יעשו דדין זה ע"ז א"פ הק"ע שהיו צדיקן הכיור ולכן ע"ז הוזהר ליכנס גם מאחורי הכיור כדי לרחוק שהרי הי' סביב הכיור ולכן לא גזרו כלל בשלל רחוק, שו"מ בתפארת ישראל פ"ק דכלים אות ע' דן פ"ה ע"ג, שו"ר בצל"ב"ד ממד כ"ח א' שהקשה כן ותי' שקודם רחן ידיו משאר כלים ואח"כ הי' מותר לו ליכנס שם לרחוק עוד פעם מהכיור וע"ג עוד מירושל' * בית הק"ק כו'. ע"י צ"מ המפתח שהביא מתלוקת כמה נתקן הק"ק דד' ה"ל"פ שע"י הכנסת הארון לתוכו נתקן וד' ר' מאיר שמחה ו"ל דע"י עבודה יוסי"כ נתקן ו"ע מני' דהק"ק לךרך חיון נפ"ע דמפתח דכשנו פיה"מ ויחוינו עבודה נתקן כולו ולא כל חלק ממנו לךרך חיון מיוחד והא דמזמנות ושללן ומזמנה הוזכרו מיורן כמ"ס בתמחות מ"ט א' משום שהם דברים נפרדים והכניסו מנחין אלל הצנין כולו נתקדש בצ"מ וא"ל קידוש האולם בפ"ע וע"י נפ"ע וק"ק בפ"ע: * ולתקן שהיכל כו' יכנסו בחינות, ו' מרן כ"מ יש לתמוה דמשמע ממתין דדוקא בקה"ק אמרו ולא שהיכל ורבנו כו' הכניסו שהיכל מנין לו (ועי' בתנ"י ובגמ"מ) והנה בעירובין ק"ה א' מ"ר הכל נכנסין בהיכל לבנות ולתקן כו' ומזהו כהנים אין שם הכהנים ו' ונתייחדו ו' משום איתא בתוספתא פ"ק דכלים ה"ט (רק לא נזכר שם מיצת צהיכל) ומסיים בה מזה שיכנסו בחינות אין שם מיצת נכנסין דרך פתחים ומותר שגם בהיכל איתא, וענין משפט בשבועות

דרך חכמה

(רד) מדרבנן: (קכז) לסמיכה ולשחיטה. ואע"ג דכ"ז כשר ככל העזרה כנ"ל פ"ה ה"ט"ו מ"מ כיון שנהגו לשחות בצד המזבח כנ"ל שם הי"ד המירו להכנס שם: (קכח) ולכפרה. (רה) לימא ככת"י (רו) ו"מ שצריכין לעמוד על הקרבן ולהתודות ו"ע דיכולין לעמוד בשער ניקנור כטומאים כמש"כ רבנו צפ"ד ממחור"כ ה"ב ושמה המירו משום דהרכס הי' להכנס אלל במשנה לימא: (קכט) ולשחיטה. (רי) שמנחה שחיטה על הצעלים כמ"ס בפסחים ד' ב' וכן סמיכה בצעלים כדלקמן פ"ג ממעשה"ק ה"ח: (קל) ולתנופה. (רח) שצריכה צעלים כדלקמן פ"ט ממעשה"ק ה"ח: (קלא) מקודש ממנה. (רט) ויש מחלוקת אם מעלות המנויין האין דלורייתא או דרבנן ודעת רבנו צפ"א מבי"מ ה"ט"ו וצפ"ו מבי"מ ה"א שהוא דלורייתא ולוקה אלל דעת הראב"ד שהוא דרבנן וכן דעת (רי) הרמב"ן: (קלב) צעלי מומין. (ריח) וה"ה שתי' יין כמש"כ רבנו צפ"א מבי"מ ה"ט"ו (ריצו) ומ"מ צעלי מומין נכנסין בין האולם ולמזבח לעשות קרועי פחים למנחה אלל אין תמימין וכדלקמן הכ"ג: (קלג) ופרועי ראש. שמגדל שער ראשו יותר מל' יוס כדלקמן פ"א מבי"מ ה"ח י"א: (קלד) וקרועי גבדים. (ריג) רבנו לשיטתו צפ"א מבי"מ הי"ד דדין קרועי גבדים כדיון פרוע ראש (ריד) וכזה הר"ס דה"ה מחוסר גבדים אלל כהר המורי' כזה דדעת רבנו דמחוסר גבדים מותר: (קלה) נכנסין לשם. (רטו) ו"מ שאף כהנים אין נכנסין לשם אלל לעבודה וכ"ס לפנים משם: (קלרו) ההיכל מקודש כו'. ומדלגא מנה רבנו האולם (רטו) משמע דס"ל קדושת היכל ואולם מחד: (קלז) אלל רחוק ידים ורגלים. אלל בין האולם ולמזבח נכנס שם שלל רחוק ידים ורגלים ונראה דהטעם שלל גזרו שם ע"ו משום דנל"ה הי' נגשים לכיור לרחוק ידיהם ורגליהם הכיור עמד בין האולם ולמזבח ולכן לא גזרו שם: (קלח) אלל כה"ג ציוה"כ. (ריז) ד' פעמים ואם נכנס פעם חמשית חייב מיתה ופשוט שאם אירע איהו פסול בעבודה יכול ליכנס שם פעם חמשית: (קלט) אין נכנסין לו. (ריח) לא מפני שקדוש יותר אלא שאין לוכנס שם ומתקדש אין רואי ליכנס שם בשם (ריט) ודע"ג דעליות לא נעשו משום עוליות ההיכל נתקדשו כמש"כ לעיל פ"ו ה"ו: (קמ) לידע מה הוא לךרך. (רכ) שמה נתקע החומה וצריכה מיקון: (קמא) הנצחים לבנות ולתקן. (רכל) שאין איסור ליכנס לתקן שאין זה פגם לכבוד המקדש:

ציון ההלכה

(רד) ק"ס: (רה) ש"ג: (רו) ע"י הר המורי: (רי) אליהו רבה פ"ק דכלים מ"ח: (רב) כמ"ס בפסחים ו' ב' (רט) מל"מ ועי' וימא מ"ד ב' (רי) כסה"מ ל"ח ס"ט: (ריא) וכ"כ חו"מ הוריות סי' ט"ו סק"ג: (ריב) עירובין ק"ה א': (ריג) וכ"כ הכ"מ ע"ג: (ריד) פ"א דכלים מ"ט: (רטו) המפתח בתמיד כ"ח ב' ד"ה ואין: (רטו) וכמננו בה לעיל פ"א ה"ה: (ריז) מוספתא פ"ק דכלים: (ריח) מוספתא כלים פ"ק ה"ו ו"ע שם מ"ט: (ריט) כלים וכו"מ בפסחים פ"ו א'. (רכ) רש"י בפסחים פ"ו א': (רכל) חו"מ עירובין סי' ק"ב סקט"ו:

וביטול שמירתו מצות לא תעשה: ד מצות שמירתו שיהיו הכהנים (ו) שומרים מבפנים (ז) והלויים מבחוץ. (ח) * וכ"ד עדה שומרים אותו בכל לילה תמיד בכ"ד מקום. הכהנים בג' מקומות (ט) והלויים בכ"א מקום: ז והיכן היו שומרים. כהנים היו שומרים (י) בבית אבטינס (יא) ובבית הניצוץ ובבית המוקד. בית אבטינס ובית הניצוץ (יב) היו עליות בנויות (יג) בצד שערי העזרה (יד) * והרובין היו שומרים שם. בית המוקד (טו) כיפה ובית גדול היה (טז) מוקף רובדין של אבן (יז) וזקני בית אב של אותו היום היו ישנים שם (יח) ומפתחות העזרה בידם: ו לא היו הכהנים (יט) השומרים (כ) ישנים

דרך חכמה

על לאו זה שאין זו מעשה ו"א שהוא מצות עשה: (ו) שומרים מצפנים. כלקמן ה"ה (יד) והיו יכולים ליטב שם דגגין ועליות לא נתקדשו וצית המוקד חליו צחול: (ז) והלויים מצחוץ. כלקמן ה"ח (טו) כדי שיוכלו ליטב שם לנוח (טו) וכהנים אין רשאין לשמור במקום הלויים: (ח) וכ"ד עדה. (י) שכל שומר לא ישב יחיד רשן חזריו ישבו עמו לנוח וגם כדי שיוכלו להתחלף וללכת אלו לישן והללו שומרים כמ"ש לקמן ה"ו (יח) ויש גורסין כ"ד אדם: (ט) והלויים בכ"א מקום. (יט) דעת רבנו שהלויים לא שמרו כלל במקום שהכהנים שומרים וכן דעת (כ) רגמ"ה אבל דעת החו"ס ורבנו שמע"י שהלויים שמרו שם מלמטה וכ"ד (כא) הראב"ד ור"ש צרי' ודעת הסמ"ג והרע"ב שכולם היו שומרים ביחד עם הכהנים באותו מקום ועי' (כג) ברא"ש שהבא' ב' דעות אם היו י"ח לויים עם הכהנים או כ"א ללב מהשומרים עם הכהנים (כג) וכ"ו מה"מ המלכה למשה מסיני וצגמ' מסמך לה אקראי: (י) צית אבטינס. (כד) בדרוש היטה (כה) וצית הניצוץ ה"י צפון (כו) וכן צית המוקד (כו) ושינים מהם היו שערים אבל צית אבטינס לא ה"י שער (כה) והראב"ד כתב שלא היו שומרים צית המוקד ממש אלא מבחוץ סמוך להשער שלו: (יא) וצית הניצוץ. (כט) ע"ש שהיתה

ביאור ההלכה

השמר אינו אלא ל"מ דהא אילטריך כאן לגופי' לדיבעי שמירה והול"ל שעזר צ"ב עשה וי"ל מדכתיב חמ משמרת משמעת ל"י ל"מ דהול"ל ואמר חמ המקדש ולי"ד לרישא קדרא דכתיבי ושמרו משמרתם ומשמרתם לא האהל דלא מלי למתכבז נע"א וי"ע: * וכ"ד עדה. עי' ד"מ שהבאנו אגמ' בתמיד דלנוחא הוה יתיב אבל לכאן' ההוא דפרבר משום דתיבי אצרי' צעי' לוחא אבל שאר הכהנים לא צעי' לוחא לכך נראה שיותר וכן הגירסא וכ"ד אדם, ועי' בפ"ו מהכ"מ ה"ב ש' רבנו כאו"מ ממנוים אלו תמיד חו' אנשים הרבה משמע דרבנו ס"ל בכל מקום שמנו ממונים הכונה הן וכל הדרך לכן ולפ"ו אפשר לקיים הגי' עדה דס"ל דלא קני שומר א' אולי יעטרבו משהו לפטר יהי' לו עוזרים והכונה שהעיקר אחר אבל היו לו אנשים משמרים לו ועוזרים פקודתו ומ"מ ל"ע דלשון שמירה לכאן' אין מוכרח אלא א' המפרש לומר יתחלף עם אחר כמ"ש המל"מ וי"ע: * והרובין שומרים שם. המפרש פ"י קטנים פחותין מ"ג והמל"מ הקשה דהא קטנים לאו צני מלוה ויבנו ואיך מוסרין המלות לקטנים וי"ל דהמלוה אינה על השומר רק על צ"ד' או הכהנים מוטל שידאגו שיאה שם שומר וגם קטן יכול לשמור כמבאר ביו"ד סי' קט"ו ס"א דקטן כן ט' ראי' לשמור גבי חלב שחלבו ג'ו וכן גבי לקרות לאור הרג בשבת מיה החו"א קטן לשמור (ש"מ כן צמ"ח מלוה שפ"ח). ולפ"ו יש ליטב מה שצמ"ח לעיל ה"ב מה אילטריך צפתי פסוק למעט נשים חיפוק ל"י שהוא מ"ע שהו"ג עלו והשינוי דשמירה אינה אלא צליה, ולפ"ו אין חילן יקויא שאין המלוה לו הגשים אלא על צ"ד או הכהנים שיעמידו שומר וצוה ס"ד שגם אשה כשרה:

שם אכסדרה ואורה מרובה לכן נקרא צית הניצוץ: (יב) היו עליות. (ג) והכהנים שומרים למעלה צעליות (לא) ואפשר לרבנו אינו לעיובא וס"ל דלא כהראשונים דס"ל דמעבד דכהנים למעלה והלויים למטה וי"ע והכהנים היו שומרים צנחים שלא קדשו בקדושת עזרה (גב) דגגין ועליות לא נתקדשו והיו יכולים ליטב שם והלויים צחוץ צלי צית (גג) וצית הניצוץ ה"י לו פתח לחיל ויש גורסין לחול: (יג) צד שערי העזרה. (לד) כי כל השומרים הלויים היו שומרים סמוך לשערים (לה) אבל צית אבטינס ה"י צה' מן הפנות: (יד) והרובין היו שומרים שם. (לו) וי"א שרובים הם כהנים קטנים פחות מכן י"ג (לז) וי"א גדולים פחות מכן כ' והראב"ד כתב דצית המוקד שמרו פרחי שראיין לעבודה ולא רובין (לח) ויש מן המלקיין בין מחלת הלילה למוקף הילה: (טו) כיפה. (לט) שצנאוה ע"ג כיפה לא אצנים: (טז) מוקף רובדין של אבן. (מ) המפרש צנאוה סבב צב אצני גזית היו שמוקעות כחותל ויולוחת מן המוקד למוך צית המוקד ללד הקרקע ועל גביהן אצנים אחרות קלרות מהן שיואלות נמי מן הכותל והיו כעין מעלות זו על זו (מא) והיו מפלגין אותן מבחוץ לשם האצנים כנ"ל פ"א ה"ח אבל (מב) הראב"ד פ"י שלא היו חותכין כלל אלא מצידין לכתחלה אצנים שלמות גדולות וקטנות: (יז) וזקני צית אב. (מג) שכל שממר ה"י מתחלק לו' צתי אצות וזקני צית אב של אצ אצות יוס ישנים שם על אצות רצדים: (יח) ומפתחות העזרה בידם. (מד) דרשותן שלא ה"י אדם רשאי ליתול בצי אצות המקום ומפתחות למטה ה"י: (יט) השומרים ישנים צבדי"כ. וכן הלויים (מו) ואע"ג שהשומרים לא היו ישנים כלל הן הכהנים והן הלויים כלקמן ה"י מתחלפו אצנים שלמות גדולות וקטנות: (יז) וזקני צית אב. (מז) שמה יפית צהן וגנאי לבגדי כהונה אבל לולי זה ה"י יכול לישן צבדי"כ צלא האצנט שבגדי"כ יחמו ליהנות צהן כמ"ש רבנו צבדי"כ.

ציין ההלכה

(יד) המפרש צמ"ח כ"ה ב': (טו) כן משמע צמ"ח כ"ו א' ע"ש: (טו) כן מסיק הראב"ד צמ"ח כ"ו א': (יז) כן משמע צמ"ח כ"ה א' ע"ש: (יח) שנינו נוסחאות: (יט) מל"מ כאן ע"ש שפירא בראיכות: (כ) צריש תמיד: (כא) תמיד כ"ו ב': (כב) כ"ו ב' וכן צריש מדות מסופק מה: (כג) מל"מ מלוה שפ"ח: (כד) שהרי לכתב פרהדין לפשו ה"י כמ"ש ר' רבנו צפ"ה א' ע"י יומא י"ט א': (כה) מדות פ"א מ"ו: (כו) שם: (כז) המפרש צמ"ח כ"ו א': (כט) פ"י הראב"ד והר"ש: (ל) תמיד כ"ו ב': (לא) מנ"ח מלוה שפ"ח: (לב) שם וכ"ו הראב"ד צ"ח מיד בשם ר"ש הסקיד ור"י צ"ר שמה אבל הראב"ד עצמו חולק שם וס"ל שהיו מקודשין ומה שארצין לעשות עבודה מותר ליטב ע"ש: (לג) מאירי ר"ש מדות: (לד) המפרש צמ"ח כ"ה ב' ד"ה היו: (לה) הרא"ש ריש מדות: (לו) המפרש צמ"ח כ"ו א' וברא"ש ר"ש רבנ"ה ושיטה לר"ש צ"ר יתקו וצ"ח: (לז) עי' מל"מ: (לח) ציטטה לר"ש צ"ר ע"ש: (לט) המפרש צמ"ח והמפרש הקשה שם א"כ היטה חול נגנזין ועליות ותמוה מאי ק"ל אדרבה מפני שהיטה חול יכלו הכהנים לנצת שם וכמ"כ המפרש בעצמו שם ד"ה היו עליות וי"ע שו"ר המפרש בעצמו כתב כן בדף כ"ו א' ד"ה לא צפי' צמ"ח ורבנו צפ"ה מ"ח פ"י שהיטה היטה על גבי וכו' המאירי וכו' צפי' רבנו שמע"י מדות פ"א מ"ו: (מ) רע"ב והיו עולין מהתחמוות אל העליות ושם היו ישנים ע"ג מטוס שזו צמ"ח חנומה כ"ב המפרש תמיד כ"ה ב': (מא) וכ"ו המפרש צמ"ח כ"ו א' וכ"כ ר"ש צרי"כ: (מב) שם: (מג) רע"ב: (מד) חפ"א וכו' המפרש צמ"ח כ"ה ב' ע"ש וכ"כ הגר"א צבארוה שם צמ"ח כ"ו א' צית המוקד כדמתן ספ"ק דמדות ומש"כ שם רבנו שמע"י שהלוי יגן עלי' לא הנחתי: (מה) כדמתן ספ"ק דמדות ועמש"כ צפ"ד מהכ"מ ה"י: (מו) מל"מ ר"ו ערמיה כתב צפ"א וי"ע וברא"ד משמע שהשומרים לא היו ישנים כל הלילה והגר"א צפ"ק דמדות פ"י איתון שעבדו צאווה יוס והקטירו צליה אצנים ופדרים נשאר לישן שם וגם אצות משמרות שלא נתלקו לצתי אצות אלא עבדו כל השעט נשאר לישן שם לעבוד למחר: (מז) רש"י צומא ס"ח ב' והראב"ד כתב דגנאי לבגדי"כ שישן צהס:

הלכות בית הבחירה פרק ח

בבגדי כהונה אלא (כא) מקפלין אותן ומניחין אותן (כב) * כנגד ראשיהן (כג) * ולובשין בגדי עצמן (כד) וישנים על הארץ. (כה) כדרך כל שומרי חצירות המלכים (כו) שלא יישנו על המטות: ז (כז) אירע קרי (כח) * לאחד מהן. הולך (כט) במסיבה שתחת הקרקע שהמחילות הפתוחות (ל) להר הבית (לא) לא נתקדשו (לב) וטובל (לג) וחוזר ויושב (לד) אצל אחיו הכהנים עד שנפתחין השערים בבוקר (לה) יוצא והולך לו: ח והיכן היו הלויים שומרים. (לו) על חמשה שערי הר הבית. ועל ארבע פנותיו מתוכו. ועל ארבע (לז) פינות העזרה מבחוץ (לח) * שאסור לישב (לט) בעזרה. ועל חמשה שערי העזרה חוץ לעזרה (מ) שהרי הכהנים שומרים על שער המוקד ועל שער הניצוץ (מא) הרי שמנה עשר מקום: ט (מב) ועוד

ביאור ההלכה

* כנגד ראשיהן. במשנה (ריש תמיד) א"י תחת ראשיהן ופרין בגמי" ש"מ צד"כ ניתנו ליהנות מהן ומשני אימא כנגד ראשיהן הי"מ מסתביל דל"ה אסור משום כלאים ודמי רב אשי צד"כ קשין קן ויקשו על רבנו מיון פסקם צפ"ח מה"מ הי"א דנגב"כ מותר ליהנות מהן ולענין כלאים פסק צפ"ח מכלאים הי"ג דקשין מותר להיעט מחמיו א"כ למה העתיק כאן כנגד ראשיהן. והנה צבאר בעצב בהוריות המ"מ ש"ס ז"ג ב' שהמניח כליו תחת מראשו חיו קשה לשפחה א"כ למה היו הכהנים מותרין תחת מראשויהם (ועל הגמ' ע"ה) ללא מיימי ראי' מזה ל"ק דרך י"א דהגמ' אולא לת"ק) ואין להקשות דהגמ' מביאה שם גם הרוקח רגליו זו ע"ג זו קשה לשפחה וצביה"מ עשו כן כמ"ש בנזמים י"ט ב' ל"מ ד"ל דלשתי התם דלפת מקרא שם ושומר מלוא לא ידע דבר רע אבל כאן לא היו זכריים לימים תחת מראשויהם שהרי צביה"מ אין חשש מגנבים כמ"ש רבנו כלן ה"א (וגם מ"ש בפסחים ס"ד ב' דילמא שקיל דדבהא ומעילי לכספא חסיק בגמ' שם שלא היו חשודין על כך ואולי לכן העמיץ הרמב"ם כנגד ראשיהן וז"ע) ומה שלא העמיץ הא דהוריות משום ש"ה העמיץ כל עניני שפחה שאינו אסור אלא הכהנה טובה) אבל רבנו צפיה"מ פ"י שאסור משום כלאים משמע שלא ספק כרב אשי צבג"כ קשין הן וכן נתימרי וז"ע: * ולובשין בגדי עצמן. משמע שישנים צבג"כ ומפרש כן הא דתמן ומתקפין נכסות ע"מאן היינו נכסות לילה וכו"כ המפרש בתמיד כ"ה ב' וכו"כ ר"ש צב"כ אבל נאסמ"ר רפ"ו תלמוד שאין מתגביל ערוס צבילה לא משמע שהיו ישנים בלי שום צבד רק מתקפין וז"ע ועי' ברמ"א יו"ד סי' שע"ב ס"א: * לאחד מהן. לכא"ו משמע אף אומן שישבו צבית אנטוניס וצבית הניזון ואע"ג שישבו בעליות ועליות לא נתקדשו ולכן היו מותרין לישב שם ולמה לכן זכריין ללכת לטובל י"ל דלא נתקדשו בקדושת העזרה אבל נתקדשו בקדושת הר הבית ואע"ג דגמות ירושלים לא נתקדשו גם בקדושת ירושלים כמ"ש צפ"ח הי"ג בשם הראשונים מ"מ גגין של העזרה נתקדשו עכ"פ בקדושת הר הבית וז"ע ומסתבר דגם פתוחין לגובה לא נתקדשו בקדושת עזרה וז"ל הלכות וז"ע צ"ו: * שאסור לישב בעזרה. משמע דשמירה לאו בעזרה היא (על י"א שנתלוק פה הראשונים) דלי עבודה היא חכמי החום צימא כ"ה א' (ד"ה אין) ללזרוך עבודה מותר לישב עמה אפי' כדאן שאפשר לשבת בתוך און וז"ל גורן וכו"ג כהנו שם החום" שאם ה"י אפשר להן לנשבות לא היו מתירין מיהו בגמ' דתמיד משמע שאם ה"י אפשר להן לשבת בפנים לא היינו מתירין להם לשמור בתוך וז"ע"ק:

דרך חכמה

צפ"ח מכה"מ ה"ד: (כא) מקפלין אותן. (מח) דנגד"כ רכיבין שיהיו נאים כמש"כ רבנו צפ"ח מכה"מ ה"ד ואין נאה שיהו מקומטין: (כב) כנגד ראשיהן. (מט) אבל לא תחת ראשיהן ואע"ג דנגדי כהונה ניתנו ליהנות בהן הי"מ דרך לבישה (ו) וי"א דגלילה לא ניתנו ליהנות בהן (נא) אבל כנגד ראשיהן מותר ולא חיישי' שיתגלגל עליהן: (כג) ולובשין בגדי עצמן. במשנה אימא ומתקפין צככות ע"מאן והיינו צבדי מול ועי' צה"ל: (כד) וישנים על הארץ. (נב) צבמ' אימא פרחי כהונה איש כסמו צארך (נג) וכסמו היינו כר קטן שנותנו תחת מראשו חיו כשהוא יטן (נד) ורק וקני כהונה היו ישינים על הרובצין כנ"ל ה"ה: (כה) כדרך כל שומרי חצרות. אע"ג שצבא"רנו לעיל שמתחלפין ארבע שומרים עמה מ"מ מוכיח הס לשמור כשיצטרכו להם: (כז) שלא ישנו על המטות. וגם הזקנים אע"פ שאין שומרים לא היו ישנים על המטות אלא על האצנים כנ"ל ה"ה כדלמך (נה) צבמ' שאין דרך ארץ להניס מטות צביה"מ" אבל פרחי כהונה צצריבין לשמור לא ה"י להם אלא כסת וישנו ע"ג קרקע: (כז) אירע קרי לתלמד מהן. ובעל קרי אסור צבל מתנה לו" כנ"ל פ"ו ה"ט"ו: (כח) לאחד מהן. של הכהנים: (כט) צבמציבה. ע"י פ"ד הי"ב מה היא מציבה לדעת רבנו (ו) והיא הימה בלשכה צפניות מערבית צבעורת נשים כנ"ל פ"ה הי"א והנרות דולקין מכלאן ומכלאן ומדורה הימה שם להתחמם כשיוצא מצית הטבילה וכן ה"י שם ציה"כ של צבד אס נלטרך לזה כנ"ל שם ועי' צבסוון: (ל) להר הבית. אבל הפתוחות לעזרה נתקדשו כנ"ל: (לא) לא נתקדשו. אפי' בקדושת הר הבית כנ"ל פ"ו ה"ט (ז) ואפי' עוברת מתחת ההיכל: (לב) וטובל. (נח) צבמקוה שהימה שם צבמציבה כנ"ל (נט) וה"י שם צית הכסא כנ"ל צבעל קרי שטובל צריך שיתיל מים קודם כמ"ש רבנו צפ"ח מכה"מ ה"ו: (לז) וחוזר ויושב אצל אחיו הכהנים. צבית המוקד (ס) ואע"פ שטבו"א אסור צעורת נשים מדרבנן כנ"ל פ"ו ה"ט"ו כאן חכמים לא הטרמיחוהו ללכת וללאת משם ואולי ולילה הוא עד שיאיר היום (סא) וי"מ שכיין שנטמא צעורה לא התמירו עליו ללאת (סב) וי"א צבצית צבמציבה לא גזרו כלל: (לד) אבל אחיו הכהנים. כ"י טבו"א אין מוטא אדם: (לדה) יוצא והולך לו. כי טבו"א אסור לשהות במתנה לו"י (סג) ואלא הקילו אלא צבילה כנ"ל (סד) וי"מ שמה ישמך וילך לעבוד חיזה עבודה: (לז) על חמשה ר"י. וכמו (סה) הראש"ד דכ"י צבית שני אבל צבית ראשון היו מקומות אחרים: (לז) פינות העזרה. (סו) עזרת ישראל: (לח) שאסור לישב בעזרה. (סז) ולא היו יכולין לעמוד כל הזמן ואע"ג שהיו מתחלפין כנ"ל ה"ו לפנמים שחיו מתעייפים והיו מוכרחים לנוח, ואפי' להסוברים דשמירה עבודה היא כנ"ל ה"א מ"מ א"י לעמוד (סח) שאינה עבודה פנים: (לט) בעזרה. (סט) ואע"ג דשער ינקוד לא נתקדש והיו יכולין לישב בתוכו לא מילקו חכמים ואמרו צבכוין יצבו צבחוץ: (מ) שהרי הכהנים. (ע) ר"ל אע"ג שהיו ו' שערים לעזרה כנ"ל פ"ה ה"ד שנים מהן היו הכהנים שומרים וצית אצטנים לא ה"י שער: (מא) הרי שמונה עשר מקום. ועוד ג' דצבמון ה"ט וג' דכהנים ה"י כ"ד שבי' לעיל צב"ד: (מב) ועוד שומרים. לכא"ו (עא) אלו

ציון ההלכה

(מח) המ"מ חכ"מ קס"ה כתב זה על זקני צית אב שהיו ישינים ע"ג רובצין כנ"ל ה"ה: (מט) כ"מ: (נ) מרכה"מ: (נא) תמיד כ"ו א' (נב) שם כ"ה ב' צ' (נג) פי' הראש"ש שם ור"ש צב"כ אצל המפרש פי' בע"א: (נד) גמ' שם: (נה) תמיד כ"ו צ' (נו) מדות ספ"ק: (נז) המפרש צבמציבה כ"ו א' ד"ה תחת: (נח) ע"י תמיד כ"ו א' (נט) משנה שם ופסקי חוס' אות ג' וכו"כ הראש"ד בשם החום' וכו"פ הראש"ש ור"ש צב"כ: (ס) המפרש צבמציבה כ"ו א' (סא) חו' וצמ"ס ל"ב א' ד"ה המלאים בשם ר"מ וז"ל אע"ג שיהא למחילות וחזר ונכנס לאו החמירו עליו כיון דמדברין הוא: (סב) ע"י חוס' חולין צ' ד"ה שמה בשם ר"י וכו"י צבצב"ד ע"ש וכו"י צבצב"ד אע"ג שם: (סג) ואפי' לר"ת הני"ל לא יצו להקל כשכחול ללאת: (סד) להקל צבמציבה כ"ו א' (ע"ג שער פי' שאינה חובה אלא רשות: (סה) צבמציבה כ"ו א' (סו) ר"ד ערמאה: (סז) וכו"ה צבמציבה כ"ו א' אלא צבמציבה רבנו ש"כ שהיו זכריין לישב ש"ה" לעמוד כל הלילה וכן צבצ"ב פ"ק דמדות מ"א ל"מ כן וז"ל: (סח) פ' המפתח בשם יביעוה שלמה: (סט) מני"מ מלוא שם צ"ב: (ע) ר"י קורקוס והר המורי: (עא) וכו"כ המפרש צבמציבה כ"ו צ' שלשנה הקבץ הימה חוץ לעזרה ומסממא ה"ה כולס:

הלכות בית הבחירה פרק ח

שומרים (מג) בלשכת הקרבן (מד) ובלשכת הפרוכת (מה) * ואחורי בית הכפורת: * ומעמידין ממונה אחד על כל משמרות השומרים. (מו) ואיש הר הבית היה נקרא והיה מחזור על כל משמר ומשמר כל הלילה. (מז) ואבוקות דלוקות לפניו. (מח) וכל משמר שאינו עומד ואומר לו איש הר הבית (מט) שלום עליך (נ) ניכר שהוא ישן (נא) חובטו במקלו. (נב) ורשות היה לו (נג) * לשרוף (נד) את כסותו עד שהיו אומרים בירושלים (נה) מה קול בעזרה קול בן לוי לוקה ובגדיי נשרפין שישן על משמרתו: * א בשחר (נו) קודם שיעלה עמוד השחר (נז) סמוך לו יבוא (נח) הממונה של מקדש (נט) וידפוק (ס) על הכהנים שבבית המוקד והן פותחין לו. (סא) נטל את המפתח ופתח את (סב) * השער הקטן שבין בית המוקד (סג) ובין העזרה ונכנס מבית המוקד לעזרה ונכנסו אחריו הכהנים ושתי אבוקות של אור בידם ונחלקו לשתי כתות. כת הולכת למזרח. וכת הולכת למערב (סד) והיו בודקין והולכין את כל העזרה עד שיגיעו

ביאור ההלכה

* אחורי בית הכפורת. ויחנן שה' לו שם לשכת קטנה דבתי תלת לא קמי שמרו בשער וגם רבו לא חשיב להו חבלה הקודמת בשערים ומשמע מאן דאחורי בית הכפורת חלל הי' שהיו יכולים לישב שם ואע"ג שלדעת רבנו הי' שם כמה תכלים כנ"ל פ"ד ה"ד ז"ל שבזבון הי' שפספין עד החוץ וז"ע: * לשרוף את כסותו. כתב הרא"ש בירושלמי דלפן כהן משום גל תשמיט * דהפקר ז"ד הפקר עכ"ל וז"ע מה ענין הפקר ז"ד לנכח אטו הפקר מותר להשמיט הא כתיב לא תשמיט את עזה ואולי רובו שז"ד יכולין להפקירו מכל האדם שלא יוכל א' לזכות בו ומיילא אין כהן גל תשמיט ומה שלא מירך כתי' המפא"ש שגורר מותר דכתיב (ש"ז י"א א') ושרפין על המלכים אשר דס"ל שאין זה נזכר כ"כ דאפשר בעונש אחר ועוד דשם אינו דרך השמחה דייכר שעושה לנכוד המלך ולא דנו שם אלא משום דרבי האמורי אבל כהן דרך השמחה הוא שהרי רוצה להשחיתו ולקנסו: * את השער הקטן שבין בית המוקד ובין העזרה. דמדות פ"א מ"ו א"ר יהודה זה שהי' פתוח לעזרה שפספ קטן הי' לו שבו נכנסין לבלוש את העזרה פי' הרע"ב שפספ קטן שער קטן בחוץ השער הגדול וכתיב המ"ט פ"ק דתמיד מ"ג דרבו פסק כר' יהודה דס"ל דלא פליגי וגם ממתי' דתמיד שם משמע דאמיא כותי"ו אמנס רבו לעיל בפ"ה הי' לא הזכיר שהי' שער ובחוק השער הי' עוד שפספ ורבו לא פסק כר' יהודה רק כרבו וכן גם כהן לא הזכיר שהי' שער קטן בחוץ הגדול אמנס בפיה"מ פ"ק דתמיד מ"ג כתב שפספ דלת קטנה בגוף הדלת הגדולה וז"ע:

דרך חכמה

המקומות היו חוץ לעזרה שהרי הלויים היו שומרים מנחות והיו יכולין לישב שם בחוץ הבית: (מג) בלשכת הקרבן. (עב) הוא לשכת הטללים שהיתה בבית המוקד כדלעיל פ"ה הי' ובתליה שבתוך הימה: (מד) ובלשכת הפרוכת. (עג) שהשנים היו ארוגות שם את הפרוכת (עד) וגם היא היתה בחוץ שהנשים אין נכנסות בעזרה כמש"כ לעיל פ"ז הי"ח: (מה) ואחורי בית הכפורת. (עה) ששם הי' שפספ קטן והשומר עומד מולה לו כלפי בר ושם הי' יכול לישב: (מו) ואיש הר הבית הי' נקרא. לדעת רבנו הוא בן צבי שהי' ממונה על הפקיע כדלקמן פ"ז מכה"מ ה"ד: (מז) ואבוקות דלוקות לפניו. (עו) שהי' איש אחר נושא את האבוקות לפניו: (מח) וכל משמר וכו'. ר"ל כל שומר שאין עומד לפניו ואומר לו איש הר הבית כו' זה קימן שהוא ישן: (מט) שלום עליך. (עו) ואע"ג שאסור לומר שלום לפני התפלה כהן שהי' לילה ועדיין לא הגיע זמן התפלה ומותר וגם אין אסור אלא בתשכים לפתחו (עח) ואע"ג שאסור ליתן לחזרו שלום בלילה כהן שמיכרו לאור האבוקות מותר: (נ) ניכר שהוא ישן. ואע"ג שהיו מתחלפים וישנים כנ"ל הי' כהן מיירי בחזרו שממונה עתה לשמור הי' שן: (נא) וחובטו במקלו. ואע"ג שאין נכנסין במקל להר הבית כנ"ל הי' צ"ל לאורך מלוא מותר כמש"כ סג: (נב) ורשות הי' לו. אבל לא חובה אלא אם ראה נזק וזהו שהקורע בגדי כהונה דרך השמחה לוקה כמש"כ רבנו בפ"ט מכה"מ ה"ג אלא נגד עליין שלבש דאפי' להקבירים שהשומרים היו לזבזין בגדי כהונה לא הי' להן דין לזבזי בגדי"כ שלא לנשו את האבנט כמש"כ לעיל ה"א ולא הי' להן דין לזבזי בגדי"כ ואין צוה ימור בגדים וי"א שרק ללויים השומרים הי' שורף כסותן ולא לכהנים עי' לק' פ"ז מכה"מ סק"ח: (נד) את כסותו. (פ) ואין צוה גל תשמיט כיון שהוא לאורך: (נה) מה קול בעזרה. (פא) שהי' נשמע קול פלוני הועקב מתחת המלקות: (נו) קודם שיעלה עמוד השחר. (פב) והוא מקרות הגבר (פג) שהוא בשליש אחרון של לילה: (נז) סמוך לו. (פד) או לפניו או לאחוריו: (פח) הממונה של תמיד. בריפ"ו מתו"מ כתב שהוא הממונה על הפייסות (פה) והוא מתיא"ב בן שמואל כמבואר בפ"ז מכה"מ ה"ח: (נט) וידפוק. (פו) בקלות ורפיון: (ס) על הכהנים שבבית המוקד. (פז) וכן דפק מתחלה על שערי הר הבית ופתחו לו: (סא) נטל את המפתח. (פח) משמע שהי' נטול במפתח (פט) והרא"ש כתב טעמו ממקום שהי' שם אמה על אמה וטעמא של שיש וטענת קצויה בה ושלשלת שמפתחות היו תלויות בה כדמנן ספ"ק דמדות: (סב) השער הקטן. (ל) והרא"ש כתב שהשער הקטן הי' נגד שער הגדול אבל (לא) הרא"ש כתב שער קטן עומד מוחך שער גדול: (סג) ובין העזרה. כנ"ל פ"ה הי"ט: (סד) והיו בודקין והולכין. (כז) לחפש אם חסר כלום וכל כלי שרת שבעזרה במקומו:

ציון ההלכה

(עב) המפרש דתמיד שם ועי' ברא"ש שם שמיא פ"א שהיתה לשכה מיוחדת לנזק בה הקרבנות ממויין וכן בירושלמי דמות נסתפק בה: (עג) המפרש שם והרא"ש בירושלמי דמות והרא"ש דתמיד כ"ו א': (עד) עזרת כהנים: (עה) עי' גיטין כ"ו ב' ובבבב"ב נ"ה ב' ועי' גי' הרא"ש דתמיד כ"ו א' וירושלמי דמות שהי' שם לשכה א' פחותה לק"ה כנגד הלול: (עו) עזרת כהנים דלא כחפא"י וכן משמע דתמיד כ"ו ב': (עז) ראב"ד דתמיד כ"ו א': (עח) ובפי' ר"ש בירושלמי כתב לא שנותן שלום בלילה אלא פי' לא יאכל לך מתפחד אלא שלום עליך לא נפקדו דבר ואינו שומרים: (עט) ומנאן קשה על הסבורים ששמירה עזרה ותיב ממש צבד"כ ע"ל פ"א צבד"ל ועמש"כ צבד"ל בפי' מכה"מ ה"ד: (פ) תפארת ישראל ועי' צבד"ל: (פא) המפרש דתמיד כ"ח א': (פב) תמיד כ"ו א' והוא קודם עה"ש עי' וזכור כ"ו א' וברש"י ומש"כ הלח"מ פי"ב דתו"מ הי"א א"ע: (פג) המפרש דתמיד כ"ו א' ד"ה לא: (פד) משנה שם דתמיד: (פה) רפ"ה משקלים: (פו) פיה"מ לרבנו תמיד פ"א מ"ב היינו כדי שלא יעיר וקני בית אב שיטנו שם: (פז) המפרש דתמיד כ"ו א': (פח) וכ"כ רבנו בפיה"מ פ"א מ"ו: (פט) שם וכ"ה בפ"ה ר"ש ברי"ו: (ל) תמיד כ"ו ב' ע"ש וע"ש כ"ח א': (לא) דמדות פ"א מ"ו: (כז) רא"ש בפ"ק דמדות מ"ו והרע"ב שם ועי' ברא"ש דתמיד כ"ו ב' שכתב ג"כ שהיו מחפשיין אם השומרים לא היו ישנים ועי' בעזרת כהנים מש"כ צוה ואך ז"ע שהשומרים הלויים היו בחוץ ולא בעזרה והכהנים היו בעזרת:

הלכות בית הבחירה פרק ח

שתי הכתות למקום (סה) בית עושי חביתין. הגיעו אלו ואלו אומריין שלום (סו) הכל שלום (סז) והעמידו עושי חביתין (סח) לעשות חביתין: **לב** (סט) כסדר הזה עושיין בכל לילה ולילה (ע) * חוץ מלילי שבת שאין בידן אור אלא בודקין בנרות (עא) הדלוקין שם מערב שבת:

סליקו להו הלכות בית הבחירה

ביאור ההלכה

* חוץ מלילי שבת. בכ"מ הקשה הא אין שבות במקדש וטלטול הנר אינו אלא שבות ומי דשאני הכא דכל יום היו מכינים הנרות מצעוד יום טרם חשכה כדי שיראו אין ללכת שם, עי"ל דמיירי שאין נרות ואריכין להדליק וזה בודאי אסור בשבת ומ"מ ע"מ דברי רבנו לא נודע מקורו ועי' בקריית מלך שהערינו ע"ז מירושלמי ואיך עיין:

(סו) כסדר הזה. (נח) משמע אף להכין חמין לרבוכה: (ע) חוץ מלילי שבת. אע"ג שאין שבות במקדש וטלטול הנרות הוא שבות כבר כתבו (נט) המוס' דמזינו כמה שבות שגזרו במקדש (ק) והמ"ט כתב שיכול לבא לידי איסור דאורייתא אם ינענע השמן: (עא) הדלוקים שם מע"ש. ואם אין דלוקים שם מע"ש לא יצדקו עד האור:

דרך חכמה

(סו) בית עושי חביתין. (נג) שהי' צמורה כנ"ל ספ"ה: (סו) הכל שלום. (נד) ר"ל כל כלי שרת הן במקומן בשלום: (סז) והעמידו עושי חביתין. (נה) הקיצוהו משנתו: (סח) לעשות חביתין. (טו) להחם חמין לרבוכה (טז) ולחלוט החביתין ולאפותן אבל לא היו מקריבין אותן אלא עם התמיד כמש"כ בפ"ג מתו"מ הי"ח:

ציון ההלכה

(נג) שם: (נד) ראב"ד: (נה) שם: (טו) תמיד כ"ח ב': (טז) מעשה רוקח ומרכה"מ, ורבנו לא הוציך לבארו שכבר בארו בתו"מ ומיושב קושיות הכ"מ: (נח) ירו' ספ"ק דר"ה ועי' באו"ש שהקשה ע"ז הא אפשר מצעודי ושמא משום דחביצה מזה בשעתה וז"ע: (נט) בשבת קכ"ג ב' ד"ה לא וצעירובין ק"ב א' ד"ה והעליון וכן בסדור הקנים וצנטיילתן גזרו מוקפה ומש"כ הכ"מ עי' במג"מ שהקשה עליו ועוד הקשו אחרונים: (ק) פ"ק דתמיד מ"ג וז"ע דאפשר נגרות של שעה עי' או"ח סי' רס"ה במ"ב סקי"א.

הלכות כלי המקדש והעובדים בו

יש בכללן ארבע עשרה מצות. שש מצות עשה ושמונה מצות לא תעשה. וזה הוא פרטן:

(א) לעשות שמן המשחה: (ב) שלא לעשות כמורה: (ג) שלא לסוך ממנו: (ד) שלא לעשות כמתכונת הקטורת: (ה) שלא להקטיר על מזבח הזהב חוץ מן הקטורת: (ו) לשאת הארון על הכתף: (ז) שלא יסורו הבדים ממנו: (ח) שיעבוד הלוי במקדש: (ט) שלא יעשה אחד במלאכת חבירו במקדש: (י) לקדש כההן לעבודה: (יא) שיהיו כל המשמרות שוות ברגלים: (יב) ללבוש בגדי כהונה לעבודה: (יג) שלא יקרע המעיל: (יד) שלא יזח החשן מעל האפוד:

וביאור מצות אלו בפרקים אלו:

פרק ראשון

א (א) * מצות עשה לעשות שמן המשחה שיהיה מוכן לדברים שצריכין משיחה בו שנאמר ועשית אותו שמן משחת קדש: **ב** (ב) וככה עשהו משה רבינו (ג) במדבר. לקח מן המור והקנמון והקדה מכל אחד משלשתן חמש מאות שקל (ד) בשקל הקודש. ומקנה הבורשם חמשים ומאתים. וזהו שנאמר בתורה וקנמן בשם מחציתו חמשים ומאתים (ה) ששוקלים אותו בב' פעמים חמשים ומאתים בכל פעם. (ו) ושוחק כל אחד ואחד לבדו. (ז) ועירב הכל ושרה אותן (ח) * במים זכין ומתוקין עד שיצא כל כחן במים (ט) ונתן על המים שמן זית הין (י) והוא י"ב לוג. כל לוג (יא) ד' רביעיות. (יב) ובישל

ביאור ההלכה

* מ"ע לעשות שמן המשחה. הקשו האחרונים כיון שלא עשו שמן המשחה רק פ"א צימי משה כמ"ש רבנו זצ"ל וציינת שני סגנוני לא הי' שמן המשחה ע"י יומא ר"צ ז' ורבנו אינו מונה למ"ע אלא דבר הנוהג לדורות כמו שלא מנה עשיית הארון וכ"כ בס' המלות א"כ איך מנה כלן עשיית שמן המשחה ואולי משום דילפי' בכרימות דורות דורות מלגגת המן דבזמן שאין ארון אין נוהג אבל צימא ראשון אם הי' אחד שופך בכונה השמן המשחה הי' לר"ך לעשות אחרת אע"ג שלמעלה לא הי' כן אך יש לעי' א"כ גבי ארון יומא אם הי' שוכרים הארון הי' מזה לעשות אחר ותי' המנ"ח שהמנוה למשוח זו וז"ע למה לא מנה צ' מלות א' לעשות זה אינו נוהג לדורות וא' למשוח דכתיב ומשחו ונוהג לדורות, ויתכן שאם רואה לעשות שמן המשחה עוד שיהי' צריחו ולמשוח מלכים שלא יטערו להזיחו מצי"המ"ק מותר לעשות ומנוה קעבד ואע"ג דבגמ' הספיק של משה ולא הוצרכו כמ"ש רבנו זצ"ל מיהו אם רואה לעשות ולא לסמוך על הגם קעבד מזה ורוא' ממ"ש בגמ' כרימות הי' א' למסורו לנצור פטור ורבנו השמיטו בסמוך הי' ד' וכתב ליתנו לאחרים מפני שלמעשה לא הוצרך הנצור ליה כמ"ש זצ"ל אבל אם עושה י' זו מזה לעשות כדמיו אבל צריחו אין סוס מזה לעשות כן וז"ע: * במים זכין ומתוקין. נראה שרבו כתב כן שדוע שמים אין להם סוס ועם ואין מרביץ עליו אלא לנמא ואין מערבין זו ואין יקח בכסף מעשר וכל מה שזמנין לתוכו מקבל טעמו ואפי' נותנין לתוכו מלח מי מלח איקרי ומערבין זו ויקח

דרך חכמה

(א) מ"ע לעשות שמן המשחה. (א) אע"ג שלא נעשה אלא צימי משה כמ"ש רבנו זצ"ל ורבנו אינו מונה מזה שאינה נוהגת לדורות כחן מנחה שטיק המנוה למשוח כהנים ומלכים זה השמן וזה נוהג לדורות וכ"ו בכלל המנוה (ב) ובערוך לנר כתב שהמנוה לשמור שמן המשחה ושלא יאבד כ"ו זה קיים זה נקרא שנוהג לדורות: (ב) וככה עשהו משה רבנו. (ג) וי"מ לדורות שהעושה כמנה לוקה כמ"ש זצ"ל: (ד) צמדבר. (ד) והענינים הביאו כל הבשמים הנזכרים: (ד) בשקל הקודש. (ה) שפול הי' (ו) והיו מודדין כל משקל בהכרע משה ואין לו שיעור והקצ"ה יודע בהכרעות ואסור לשקול משקל כמ"ש שקלו זו רק לר"ך לשקול כל מין כנגד הדנדול של המשקל (ו) מיהו אם שקלו משקל במשקל אין מעכב בדיעבד: (ה) ששוקלים אותו צ"ב פעמים. (ח) וי"מ שר"ך צ' הכרעות: (ו) ושוחק כל א' לנדו. (ט) ס"ל דלכך חילקן הכתוב ל' פעמים כדי שישחוק כל א' לנדו ולא יערכם רק אח"כ: (ז) ועירב הכל ושרה אותן צמים. (י) דכתיב רוקח מרקחת מעשה רוקח ששראו צמים ואח"כ ציטלוס: (ח) צמים זכין ומתוקין. נראה שזה כתב רבנו מסבירא שעי"ז יואל כל כחן צמים:

(ט) ונתן על המים שמן זית. משמע על המים ולא על העיקרין וענין זה פי' (יא) הרמב"ן אבל (יב) רש"י פי' ששראו צמים שלא יצלעו השמן ואח"כ הזיף את השמן על העיקרין ונכנס בהן הטעם ואח"כ קינחו לשמן מעל העיקרין ונתנו ללגות: (י) והוא י"ב לוג. (יג) וילפי' זה מדכתיב שמן משחת קודש י"ב זה זה צמימטריא י"ב: (יא) ד' רביעיות. היינו רביעית הלוג: (יב) ויציל הכל כו'. ולא כמ"ש שכתבנו

ציון ההלכה

(א) מנ"ח מזה ק"ו וכ"כ רבנו בטה"מ שרש"י אבל הרמב"ן כתב כלן שרק העשי' מזה אבל המשיחה אינה מזה אבל בטה"מ לרבנו מזה ל"ה משמע דג"ו בכלל המנוה וכ"כ בס' המפתח בשם הגרי"ו ולפי"ו אפשר שמצדקין ע"ו: (ב) כרימות פ' א' ד"ה המפתח: (ג) מנ"ח מזה ק"ו: (ד) מרגום יונקן שמת ל"ה כ"ס: (ה) בכורות ה' א' (ו) כרימות ה' א' ורבנו השמיט כ"ו וכתב צה המורי' שפקס כלפי שם דלא ס"ל ושא"ר זצ"ל ויותר נראה מש"כ בלקוטי הלכות דרבנו לא הוצרך להזכיר דכתיב ידוע של דבר ר"ך לשקול בהכרעה ומ"מ ז"ע שלא הביא שלא יקול משקל במשקל: (ו) מנ"ח מזה ק"ו: (ח) שם בגמ' וי"ו לא הביא רבנו צדקיהו וצמ"ח שם ממה צ"ה: (ט) מעשה רוקח זה שלא כד' הר המורי' שלא ס"ל שר"ך צ' הכרעות שפקס כלפי: (י) הרב מלג"מ ז"ל שם: (יא) צפי' הומוש: (יב) כרימות שם: (יג) מנחות פ"ט א':

הלכות כלי המקדש פרק א

הכל על האש עד שאבדו המים ונשאר השמן והניחו בכלי לדורות: ג המור הוא (יג) * הדם הצרור בחיה שבהודו הידוע לכל שמתבשמין בה בני אדם בכ"מ. והקנמון הוא (יד) העץ שבא מאיי הודו שריחו טוב ומתגמרים בו בני אדם. (טו) והקדה היא הקושט. (טז) וקנה בושם הם הקנים הדקים כתבן האדומים הבאים מאיי הודו וריחן טוב והם ממיני הבשמים שנותנין אותם הרופאים בצרי: ז העושה שמן המשחה (יז) כמעשה הזה וכמשקל הזה (יח) ולא הוסיף ולא גרע במיד (יט) חייב כרת. (כ) בשוגג מביא חטאת קבועה שנאמר אשר ירקח כמוהו ונכרת מעמיו. (כא) * והוא שיעשה אותו להמשח בו. אבל אם עשהו להתלמד (כב) או ליתנו לאחרים פטור: דה (כג) הסך משמן המשחה (כד) * כזית במזיד (כה) חייב כרת. ובשוגג (כו) מביא חטאת קבועה שנאמר ואשר יתן ממנו על זר ונכרת מעמיו. ואין חייבין אלא (כז) על סיכת שמן המשחה שעשה משה שנאמר ממנו. מזה שנאמר בו שמן משחת קדש יהיה זה לי. (כח) * ומעולם לא נעשה שמן אחר חוץ ממה שעשה משה: ז אחד הסך את עצמו ואחד

ביאור ההלכה

בכסף מעשר כמ"ט עירובין כ"ז א' וכן שרץ שיקלטו טעם הבשמים ולא טעמים אחרים ע"כ לר"י שיהיו וכן וגם מתוקין שלא נתערב בהן טעם אחר ואו נקלט בהן רק טעם הבשמים ועובר להשתן הוא טעם רבנו ש"י וז"ל ומתוקין שאין לו מקור: * הדם הצרור בנ"י. וז"ל הא"ע בשם רס"ג שהוא המוסק וכ"כ בפי' רס"ג, והראש"ד כתב ע"ז אין דעתי מקבלת שיתערב כמעשה הקדש דם שום ח"י כ"ש דם ח"י טמאה וכוננו להקשות ממ"ט שבט כ"ח א' לא הוכשרו למלאכת שמים אלא עור בהמה טהורה ללבד והשיב הכ"מ דשני הכא שנשמה והוא לדעת רבנו יונה ברא"ש פ"ו דברכות ס"ו ל"ה דהמוסק מותר באילנה א"כ הרא"ש לא הקיים לדבריו ועי' באור"ח ס"ו ל"ב סמ"י אשכנזי דבבב מנהמה עטמה פטור לחפלין אפ"ו אנשטאה ועי' בזה בקהלות יעקב בברכות ס"ו ה', והביתן בזה מש"ב בנתיב בפי"מ בשם רס"ג, ומוסק זה אינו מח"י טמאה אלא מח"י טהורה ממין הנבי שהי הוא מותר בנפך, ונראה שגם לדעת הראש"ד אין פסול אלא עור בהמה החי' אילנה או להסיכה דהוי כשחי' אבל לבע נעלמה לית ב'י משום מותר בנפך חדע שהרי חללה נבע בחלון ולא משמע שהוא דג טהור וכן מובלעט שני נעשה תמולעט כמ"ט בנשפחה דמנחות פ"ט ע"ז ו' ע"ע: * והוא שיעשה אותו להמשח זו. ע"י דמ"ט שבהנזק בשם ל"פ שנסתמח נמי חייב ונראה ר"י לדבריו שהרי רבנו כהן בפי"ט מטהדרין ה"א שהפסגט את השמן והמפטט את הקטרת לוקה ואם יומא שרץ דוקא לבין לטון האף חייב הרי לאו שאין זו מעשה אין לוקין עליו ואפי' נימא דבעי דיבור לא מחשבה נמי הו לאו שאין זו מעשה דקמתת שפחיו לא הו מחשבה ואפי' אמרי' בנתיב כ"ט א' שאין לוקין על פיגול אלא לר"י ש' ש' לוקין על זה ולא הו מחשבה אפי"ו שיש כמה לראשונים דס"ל דיפגול בעי דיבור וע"כ דקמתת נמי חייב אפי"ו פירש להתלמד בו או למוסרו לניצור ובנתיב"מ כתב דמפיגול אין ראי' דשם שהשיטה וההקדמה מזה ואין באיסור אלא מה שפגול אלא מה באיסור שעושה במתכוונתו הוא מעשה העבירה וז"ע דגם שהשיטה לשם פיגול הוי מעשה פסולה ויש כאן מעשה עבירה ומ"מ כיון שאין עובר אלא ע"י מתכונתו מקרי אין זו מעשה וא"כ ה"ג כאן במתעטס [מיהו יש לחלק], ולפי"ז ל"ל דגם בקטרת לאו דוקא להריח זה אלא דבסתמא נמי חייב דהרמב"ם שם מוהה גם המפטט את הקטרת בין לוקין וז"ע: * בדיית. א"ע ש' שמן הוי משענה משקין ומשקין שיעורם תמיד ברביעית וזכיה בשחי' כתבנו להר"ן בנתיב"ל פ"י מתבוננות ה"ב ד"ה שחי' בנזית) שזה רק אפי"ה שהמורה לא רולה שיהיה מדבר פלוני ושיאכלהו או שאיסורו ברביעית אבל היכא שאיסורו משום מפקיד כגון כאלו שאיסורו מפקיד שמן המשחה או שיעורו דבר חשוב וכימי דבר חשוב הוא והבאנו שם כמה ראיית לזה ולפי"ו אשכנזי להסביר גם טעם הראש"ד דס"ל לחלק בין וכהני לנתיב דמתיב בנתיב אלא סיכה בכל שהוא דמתיב העטעם בנתיב מפקיד שם מלכא וכהני שאין לו שיעור על מ"ה: * ומעולם לא נעשה כו'. בברכות ה' ב' ר' יהודה אומר שכן המטהה ששם מעשה הרבה נסים נעשו זו מחמתו ועד סופו מחלתו לא ה"י אלא י"ב לוגין כמה יורה בולעט כמה עיקרין בולעטין כמה האור שורף וכו' משמו אהרן ובניו כל ז' ימי המילואים וכו' משמו

דרך חכמה

לעיל: (יג) הדם הצרור בנ"י. (יד) הוא חיה טהורה מין צבי וכן דעת (טו) רב סעדיה גאון אבל דעת (טז) הראש"ד (יז) והרמב"ן שהוא מין עשב או מין אילן וריחו נודף ועליו נאמר אריתי מורי: (יח) העץ שבה מערי הדוד. (יח) וה"י מלוי צומן הבית הרבה בל"י והוא מחלל עזים וכמה (יט) הרמב"ן שהוא עשב הדומה לתבן (כ) ורש"י כתב שהיא קליפת עץ: (כז) והקדה הוא הקושט. (כח) שהוא מין ירק: (טז) וקנה בושם כו'. (כז) והרמב"ן כתב שהוא הנקרא בערבי דרליני: (יז) כמעשה הזה ומשקל זה. (כג) ואפי' שקל משקל צהשקל כיון שאין מעבד במקדש חייב ולדעת רש"י לעיל בה"ב דוקא צהשקל צהשקל (כד) אבל לא עשה חז"י או שישו אפי' לפי מדות אלו פטור ולא דמי לקטרת לקמן פ"ב ה"ט דחייב כה"ג: (יח) ולא הוסיף ולא גרע. (כה) ואפי"ג שא"א לנמצא המורה נמנה לפי מה שאנו מבינים (כו) ובחלי שיעור מותר (כז) וכן אם לא שראון במים או לא צישלן פטור: (יט) חייב כרת. (כח) ולוקה ויובהר לאו זה בכל אשר ישראל צהשקל ונקבות חוץ מחט"ו: (כ) בשוגג מביא חטאת קבועה. (כט) ובספק אשם מלוי: (כא) והוא שיעשה אותו להמשח זו. (ל) ואפי"ו שיאמר צפה דה"ה במתעטת (לא) וה"ה בסתמא שלא חשב כלום: (כב) או ליטנו לאחרים. בגמ' איחא למוסרו לניצור (כג) ורבנו ששיטתו משום ש"כ בה"ה שלא עשו רק פ"א: (ל) הסך חייב להמשחה. (לב) אפי"ו שלא שפסף, וא' הסך וא' הניסך חייב אם היו שניהם מוידים אבל אחד שוגג וא' מויד המויד חייב: (כד) כזית. ודעת (לד) הראש"ד דבסיכה אפי"ו כזית רק בנתיב, ואם חלי שיעור אסור בזה נחלקו אחרונים ועד מתי מלטרף יש להסתפק אם לר"י צ"ל או אפי' לומן מרובה: (כה) חייב כרת. (לה) ולוקה (לו) ויובהר לאו זה בנתיב ויבנקבות חוץ מחט"ו ואם יש בו שיה פרוטה ושאר דיני מעילה יש ג"כ לאו דמעילה ולוקה ובשוגג קרן וחומש ואשם: (כו) מביא קטאת קבועה. (לו) ובספקו אשם מלוי: (כז) על סיכת שמן. וה"ה על נתיב דללקמן ה"י: (כח) ומעולם לא נעשה. (לח) ובגם הספיק

ציון ההלכה

(יד) המפרש על פי"ה בשם רס"ג ומויבש קוית הראש"ד וכ"כ הא"ע וגם הרמב"ן בחומש הביא כן ע"ש וא"ע זה הא דכתיב מר דרור ליקח מן הנבי בהיותו חפשי ר' אש ה"י ברשות אדם לא יעשה מור: (טו) מוצב בל"ע והוא הנקרא מוסק וז"ה שפי' רס"ג: (טז) כאלו צהשקל: (יז) שם כ"ג א' וירושלמי פאה פ"ו ה"ג: (יט) בפי' משא: (כ) שם: (כא) עירובין ל"ד ב' (כב) כ"מ: (כג) מנ"ח מזה ק"ו: (כד) כריתות ה' א' ועי' בזה המור' ש"י דרש"י פ"ג ע"ז וז"ע: (כה) מנ"ח מזה ק"י: (כו) שם מזה ק"י: (כז) ע"ה"ש: (כח) מנ"ח מזה ק"ט: (כט) שם מזה ק"י: (ל) חפ"א ר"ש כריתות בנתיב אומ' ב': (לא) כ"פ ה' מתני' דף ג"ז וכן משמע בגמ' רבנו לטון: (לב) ועי' בה"ל ב"ה"א שכתבנו לע"ש: (לג) חספתא מכות פ"א ה"א מתני' מזה ק"ו כתב דהניסך חייב דוקא אם עשה מעשה: (לד) בהשגות ה"י: (לה) כ"כ רבנו בפי"ט מטהדרין ה"א אפי' מנ"ח מזה ק"ט ש' שאינו יודע מיני' עושג ואזורה גם על סיכה ולא על נתיב וכתב אולי נלמד זה מהו ובישועות מלכו כתב דמלקות לוקה גם בפחות מכתיב וז"ע: (לו) מנ"ח מזה ק"ט: (לז) שם. (לח) כריתות

הלכות כלי המקדש פרק א

כח

(כט) הסך את אחרים שנאמר (ל) ואשר יתן ממנו על זר. הסך (לא) כלים ובהמה (לב) ועכו"ם שהם כמותה (לג) * או שסך מתים בו פטור שנאמר (לד) על בשר אדם לא ייסך: ז אין מושחין ממנו (לה) לדורות אלא (לו) כהנים גדולים (לז) ומשוח מלחמה (לח) ומלכי בית דוד (לט) בלבד. אפילו כהן בן כהן מושחין אותו. שנאמר * והכהן המשיח (מ) תחתיו מבניו וגו': ח (מא) בבית שני (מב) שלא היה שם שמן המשחה היה כ"ג מתרבה (מג) * בלבישת בגדים בלבד * שהיה לובש (מד) בגדי כהונה

דרך חכמה

לכל הבית ראשון וכולו קיים לעמיד לנא: (כט) הסך את אחרים. (לט) ואפי' את הרש שוטה וקטן: (ל) ואשר יתן ממנו על זר. משמע אפי' על אחר דילפי' סיבה מנחמה: (לא) כלים ובהמה. (מ) דכתיב על צמר אדם לא יסך דמסמין: (לב) וגוים שהם כמותה. ר"ל כהנה (מא) דילפי' מדכתיב אדם אתם אהם קרוים אדם ולא גוים ועוד דרשי' כל שיטנו בשר ישנו בכל יסך: (לג) או סךך ממים. (מב) דמת לא מקרי אדם (מג) והא דלא חייב בכל אלו משום מעילה משום דמיירי שלא נהנה בשוה פרוטה או שאר דיני מעילה שלא הי' בו (מד) ודעת הבאר שבע דדווקא הסך לכהמה כלים גוים וממים פטור אבל העוה עליהם חייב: (לד) על צמר אדם לא יסך. (מה) אבל כ"ג שער ראשו פטור שאינו בשר אבל צמחינה חייב אפי' ע"ג שערו: (לה) לדורות. (מו) אבל בזמן משה נמשחו בו גם המשכן וכל כליו: (לו) כהנים גדולים. (מז) וגם אלעזר נמשח עם אביו כשחנניה אח"כ לכה"ג הוצרך להמשח עוד פעם: (לז) ומשוח מלחמה. (מח) ואין מושחין אותו רק פ"א וכן מלך ולא ככה"ג שמשחו ו' ימים כדלקמן פ"ד הי"ג: (מט) ומשוח מלחמה המשחה מעבדת וצפית שני שלא הי' שמן המשחה לא הי' משוח מלחמה: (לח) ומלכי בית דוד. (נ) משבח דוד אבל שאלו נמשח אבל משבח דוד (נא) ילפי' מקרא שאלו מושחין מלכים אחרים ואלו יהיו לא משוח בשמן המשחה אלא בשמן אפרסמון נקי כדלקמן הי"א: (לט) צנצנ. (נב) וסגי צמחית שמן משוח עליהן: (נב) תחתיו מצניו. (נג) אלמלא אף תחתיו מצניו צריך משוח אבל המלכות ירושה היא וא"ל משיחה כדלקמן הי"א ואע"ג דכה"ג ג"כ ירושה היא כדלקמן פ"ד הי"ב אינו מדין ירושה אלא מדין קדימה: (מא) צפית שני כו'. (נד) אבל צפית ראשון שהי' שמן המשחה צריך לכתולה שניהם אם משיחה וגם ריבו צגדים וצדיעבד אם עשה אחד מהן מהני אבל אם לא עשה לא משיחה ולא ריבו צגדים אינו כה"ג: (מב) שלא הי' שמן המשחה. (נה) שיאשיהו המלך גזרו: (מג) צנצנת צגדים. ו' ימים כדלקמן פ"ד הי"ג (נו) דווקא שעושה לשם ריבו ולא לשם עבודה ואם לא עשה לשם ריבו לא מהני ואינו כה"ג ועבודתו פסולה דהו"ל יתור צגדים מלבד ציוה"כ שעבודתו מחנכתו כמש"כ רבנו צפ"א מעוה"כ הי"ג: (מד) צגדי כהונה גדולה. היינו מהו' צגדים אבל אם לבש רק ד' צגדי כהן הדיעט אינו כלום וגם נראה שם חוסר א' מהו' צגדים

ביאור ההלכה

כהנים גדולים ומלכים. וראוינו בנ' מעשי למלך שהקשה כיון שע"פ טבע לא הי' נשאר כלום מהשמן רק שהי' גם א"כ היכי משכחת לה איש אשר יעשה כמותו להריח בו הרי כמדמו וכמתוכו א"ל לישראל שמו ויביעשה נס לרשע, ונראה דמ"ש כמה עיקרין צולעין לז' חין הכונה שלא הי' נשאר כלום ואע"ג דאמר שם לעיל והלא לפרך העיקרין לא הי' סיפק מ"מ ששהשולמו צו יאל קצת שמן ועיקר הקושיא אינו אלא שבו נמשחו המשכן וכליו כל' ימי המילואים ומלכים וכהנים שזו ודאי שלא הי' מספיק אצל העושה כמתוכו ומדמו להריח בו נשאר לו קצת שמן להריח בו: * או סךך ממים. גמ' איחא דכתיב על צמר אדם לא יסך ויבין דמית ל' מת אוקרי וגל אדם וקשה הכתיב צפ' חקת הנוגע צמח לכל נפש אדם וחולו לך שיהה היראים בנ' ר"פ וכתב שהטעם משום דממים לאו בני סיבת שמן הם שאינו אלא לתענוגים וכן מועפות ראש שם תמה עליו וילפי' דהכונה דלענין סיבה לא מקרי אדם דלא שייך צנציהו. מיהו בלא"ה ל' דכותה הפסוק דליון אצל מוקרי אדם היינו שהאדם מת ולאפוקי בהמה שמתה וממים ודאי הוי מוקרי אדם וכמש"כ אדם כי ימות וכן הפסוק ואל כל מת אדם לא יבא לעמלה בו (ויחזקאל מ"ד) וינסתפקי אס מחיר כלב מת אדם להקריב דליון אצל מוקרי אדם נבלה (ועי' בשמואל ב' ט"ו) למה יקלל הללז המת וגו' וס' כי פנית אל הללז המת אשר כמותי (ומסתבר שאין אסור: * והרבה ממשותף תחתיו מצניו גמ' שהמלכות ירושה היא. משמע שכה"ג כה"ג שרץ תחתיה אינו ירושה, והקשו האחרונים שרצנו כתב לקמן פ"ד הי"ב ובה' מלכים פ"א הי"ז דכה"ג וכל העשרות ירושה הן הילף לא המלך, וי"ל דלע"ג דרצנו וילף לה מלך לא דמי משום למלך שהמלכות ירושה היא ממש שאם הוא בן קטן משמרינו לו המלכות עד שיגדיל ובשאר העשרות אם אין רצוי עתה יכולין ליתן העשרות לאחר ובמלך אפי' לא מיטוהו עובר לו המלכות ממילא אלא"ה רוב ישראל אין מסקימין או שאינו רצוי אבל בשאר עשרות אע"פ שמוהו למנוח כ"ו שלא מיטוהו אינו כה"ג ואין מקריב בשמוהו עד שיטוהו צ"ד והקלו ובענין זה כתבו האחרונים: * בלבישת צנצנ. רבנו כתב לקמן פ"ד הי"ג שכל ו' לובש ופושט מיד וחולו עובד בו גמ' צנצנ"ד שם שהשיג עליו והקשה במרכ"ט: * א"כ מה הוצרך לומר ביומא צנצנ"ד בלא עבודה לוקח משום כלאים ולכן הוצרך להביא דר"ה דהוי עבודה, ולכא"ו לא הוצרך לכן דאי ס"ל שא"ל להתחנן עלי' שיעשה עבודה א"כ בלא"ה הוצרך להביא דר"ה לומר דהוי עבודה ויכול להתחנן בזה וחי ס"ל דאפשר להתחנן גם עלי דין עבודה רק שיעשה כל דהו א"כ לכו' הותר גם כלאים עובר לו כדי שיוכל לעשות עבודה של כה"ג וכמו שזכרנו בו כל ו' הוציא ס"ל להתחנן בלא זה, וחי משום שמתחת סינור אינו מעבד כמש"כ רבנו צפ"א ה"ט"ו והוא כה"ג שה"ג שדינו צנצנ"ד וצגדים והוי כלאים אם לא יעבוד משא"כ צנצנ"ד ימי החינוך עדיין אינו כה"ג ואם יעבוד צנצנ"ד הו"ל מיותר צגדי וא"ל לו לעשות שבעה דהוי מו"צ ולכן המורה אמר שם שצגדי צנצנ"ד סגי בנמשח או מתרבה יום א' שהרי צו"כ ממירין בו בלא זה וא"כ למה המירה המורה ע"כ משום

לכתחלה מזהו צנצנ"ד א"כ גם כאלו לכתחלה מזהו צנצנ"ד: * ואולי משום דמנ"ח יכול לעשות לפני יו"כ וי"ע: * שהי' לובש צנצנ"ד. ומסתבר שא"ל שילבישו אחר אלא הוא לובש ומ"מ לאן רבנו אע"ג דצנצנ"ד וצנצנ"ד הלבוש הם הי' צריך ללמדם אין מנבישים אצל לרבותם א"ל רש"י כרימות הי' צ: (נא) גמ' שיה' שם פתח המלביש היינו כשהיו לריבים וכן מ"ש ביומא כ"ד צ' מפרוס לחונים, אבל בשמן המשחה נראה שצריך שאתה יזוק על ראשו ולא מהני שזוק לעלמו על ראשו וי"ע. שור' בנפרס וטול ד' קמ"ב צ' סי' כ"ו פרט למשח את עלמו ונראה הכונה למהני: * ציון ההלכה (לג) שס: (מ) כרימות ו' צ: (מא) שס: (מב) שס: (מג) וכו' סק"ה: (מד) מנ"ח מזהו ק"מ: (מה) ע"ה ש"י סי' י"ז: (מו) הר המור: (מז) צעל העוריס בתדבר כ' כ"ו ונכא' הי"ה משוח מלחמה שמתנה אה"ל להיות כה"ג חזר ומשח שהראשונה לא היתה לשם כה"ג וכן כה"ג שנמשח למלך צריך לחזור ולמשחו (אלא שאין ממנים כהנים מלכים) אבל משוח שעבר שחזרו ומיטוהו יתכן ש"ל משיחה שכבר נמשח לכה"ג אע"פ שעבר וי"ע וכן' ומסתבר דאפי' שספ"ר דברו על כך ואינם חת"י: (מח) ערוך השלחן: (מט) מנ"ח מזהו ק"ו ועמש"כ מה צפ"ד הי"ט צנצנ"ד: (נ) רש"י כרימות הי' צ: (נא) גמ' שיה' שם צ' ורצנו לא הביאו משום שפקח בה"ט לכתחלה מושחין את המלכים כמין מור והכהנים כמין כי וצדיעבד אלא לא משחום כלל ג"כ מהני א"כ לא הוצרך להביאו מיהו נ"מ אם משחוי בהמה ויש לפנינו שמן המשחה אם יש לחזור ולמשחו או כבר יאל וי"ע: * (נג) כרימות הי' צ: (נד) מנ"ח מזהו ק"ו וכו' מדברי רבנו צפ"ד הי"ג י"ג: * (נה) כרימות הי' צ: (נו) מנ"ח מזהו ק"ו: *

הלכות כלי המקדש פרק א

גדולה: **ט** (מה) כיצד מושחין (מו) את הכהן. (מז) צק את השמן (מח) על ראשו (מט) וסך ממנו על גבי עיניו (נ) כמין כי יונית כזה X (נא) שנאמר ויצק משמן המשחה על ראשו וימשח אותו לקדשו. ומלכי בית דוד מושחין אותן (נב) כמין נזר על ראשו. (נג) ולא ימשח במקומות אחרות (נד) * ולא ירבה בשמן: **י** (נה) הנותן משמן המשחה על גבי מלך או כהן גדול שכבר נמשחו פטור שנאמר ואשר יתן ממנו על זר (נו) ואין אלו זרים אצלו. (נז) אבל הסך ממנו אפילו למלך וכהן גדול חייב שנאמר על בשר אדם לא ייסך כל אדם במשמע. וכהן גדול (נח) * שנטל שמן המשחה מראשו וסך במעיו (נט) חייב כרת והוא שיוסך ממנו (ס) * בכזית: **יא** אין מושחין את המלך (סא) אלא על גבי המעיין. (סב) ואין מושחין מלך בן מלך שהמלכות ירושה למלך לעולם שנאמר הוא ובניו בקרב ישראל. (סג) ואם היתה שם מחלוקת מושחין אותו כדי לסלק המחלוקת ולהודיע לכל שזהו מלך לבדו. כמו שמשחו שלמה מפני מחלוקת אדוניהו. ויואש מפני עתליה. (סד) ויהואחז מפני יהויקים אחיו. * וזה

דרך חכמה

אילו ריבוי: (מזה) כיצד מושחין: ואין משיחה אלא ביום כלקמן פ"ד הט"ו (נו) ואם משחיהו צלילה לא עלתה לו המשיחה ודוקא כה"ג (נח) אצל מלך ומשוח מלחמה נמשחין גם צלילה: (מז) אם הכהן. (נט) אצל מלך א"ש ייקה אלא משיחה לבד: (מז) זק אם השמן. ייקה היא ככלי וסיכה ביד: (מזח) על ראשו. (ס) באלמנעית ראשו או במקום הנחת תפילין: (מט) וסך ממנו. באלבנעו (פא) על גבי ריסי עיניו: (נ) כמין כי יונית כזה C. (סב) כ"ה צדפו" (סג) ולדעת רש"י הניזר כזה O: (נא) ויסק ובו וימשה. (סד) אלמלא ייקה ברישא והדר משיחה: (נב) כמין מר. (סה) צעניול סביב ראשו: (נג) ולא ימשח במקומות אחרים ואפי' מזה השמן שכבר משחיהו כדבסמוך ה"ו: (נד) ולא ירבה בשמן. (סו) שיש לחוש לאיסור מעילה: (נה) הנותן משמן כו'. (סו) וסוך מלאו זה יש בו ג"כ לאו דמעילה אלא שצוה לריב שזה פרוטה ושאר דיני מעילה וחייב מלקות ובשוגג קרן וחומש ואשם, וגם על נתיבה דכה"ג ומלך חייבין משום מעילה: (נו) ואין אלו זרים אצלו. דזר מעיקרו צעין וה"ה בנמשוח מלחמה (פא) אצל אם נמשח צלילה שלא עלתה לו כנ"ל בסקמ"ה חייב ג"כ מלאו זה כרת וטעמא לרבו ולמלך כן וי"ל מדקאמר (כרימות ב') אצל סיכה לממשח מלכים וכהנים ד"ה כל שהוא משמע דנסיכה ע"ג זר פליגי: * וזה שמשח אלישע ליהוא. לכאף' תמוה מה קשה לו לרבוה הא יהוא מלך ראשון הוא וז"ל משיחה, והו"ל לבסוה זר דה"ה שאין מושחין אלא למלכי ב"ד לבד שם הו"ל לבסוה דמה שמשח אלישע ליהוא לא ה"ה אלא בשמן אפרסמון וכבר העיר בזה בס' יריעות שלמה, ויראה שרבו העמיק בלא הסוגי' דהוריות י"א ב' מפני מחלוקתו כו' אף יהוא בן נמשי לא נמשח אלא מפני מחלוקתו של יורש ומיפוק ל"י דראשון הוא המשחה ונטל מעצמו ונתן ע"ג אחר יש להסתפק אם באיסור נקרא נחלל: (ס) כזית. (עד) ודעת הראב"ד דנסיכה לא צעין כוית רק בנתיבה (עה) ואם נטל מראש כה"ג ומשח בו מלך או משוח מלחמה עלמה לו המשיחה אך אם נעשה באיסור ז"ע כנ"ל, וכן מלך או משוח מלחמה שנמשח בתיבת יש להסתפק ג"כ אם מהני שיטול מזה ויתן למשיחת מזה כנ"ל: (סא) אלא ע"ג המעין. (עו) כדי שחמשך מלכותו כמעין (עז) ונראה שיש מעבד שהיו רודו ויהוא נמשחו שלא ע"ג המעין (עה) ואין מושחין את המלכים אלא ח"כ המקור (עט) ונראה דבכתיב אין קפידא כנ"ל: (סב) ואין מושחין מלך בן מלך. (פ) ואם מת בן המלך בחי' צבוי ואח"כ מת אציו א"ז בן הבן משיחה אצל אם הניח בן היסחה עליו מחלוקת ומת הבן ועל הנכד אין מחלוקת ז"ע אם לריב משיחה ולכן ז"ע אם מלך המשיח יטרכך משיחה כיון שמרדו ישראל ברחבעם, ומלך עצמו שמרדו בו ואח"כ חזר א"ש משיחה: (גא) ואם הייתה שם מחלוקת. (פא) ולאו דוקא מאחיו. ודוקא כשמלך אח"כ על צעלי המחלוקת: (סד) ויהואחז מפני יהויקים אחיו. (פג) מיהו הוא נמשח באפרסמון שכבר נגנו שמן המשחה בימי

ביאור ההלכה

* ולא ירבה בשמן. בכרימות ב' כימין שמי טיפי מרגליות היו מלווים לאהרן צוקנו וכו' מ"ר דולג שמה ח"ו מעלתי בשמן המשחה (פירש"י ששמי שם יותר מאלה) כו' ועדיין אהרן ה"י דולג שמה משה לא מעל ואני מעלתי כו'. וקשה אם מעילה בני שזה פרוטה וי"ל אומן ב' טיפין ה"י צהן שזה פרוטה א"י ח"י שיעור אסור מה"ם ומעילה כונה אסור מעילה ולא קרבן מעילה אצל כי בזה דעות אי שייך בלא ח"י שיעור כמש"כ דה"ה א"י מחוץ שחלה נמן יותר מלדי שמן ה"י מעל בכל השמן וכו' ודאי יש ש"פ וז"ע: * שנטל מראשו. בס' המפחת הביא בשם יתחק ריבן דדוקא נטל מראשו אצל אם ירד לראשו ונטל אין חייב ואין פרוטה וחת"י ולא הנבתי טעמו דלפטו השמן לריב להיות עליו לעולם והא דלחקר נשאר לו ב' טיפין צוקנו מקרה ה"י וסם הביא בשם יריעות שלמה אם מותר לקנות השמן אחר המשיחה ואין הספר תח"י וגם לא ה"ה הנבתי למה יהא אסור ולא מלווים ביום מקום שהכהנים והמלכים ילכו בשמן שעל ראשיהם וגם יתכן שהוא חוץ לנפילה כמו דם שפטרך וז"ע. שז"ר בס' יריעות שלמה שהביא דבשטמ"ק כרימות ו' א' אות ו' גבי קמנין שמעל והקשה בשם חוס' הרא"ש מה אין לך דבר שנטל מלוחו ומנועלין בו וכתב דלא נעשית מלוחו עד שיבטל וכ"כ החו"י ביומא שדפס בדף ק"א א' ובס' יתחק ריבן ראימי שכ' שלכן משה וזהרין לא מעלו משום שכשירד על הוקן נעשית מלוחו כיון שאינו על ראשו ובס' יריעות שלמה ה"י כתב שאסור לקנות השמן מראשו עד שיבטל ואם קינה לריב לחזור ולמשה דלכתי' לא נעשית מלוחו וז"ע: * בכזית. ע"י הראב"ד וכ"מ שמישכ ד' רבנו ואכתי ז"ע מה דחקו לרבו ולמלך כן וי"ל מדקאמר (כרימות ב') אצל סיכה לממשח מלכים וכהנים ד"ה כל שהוא משמע דנסיכה ע"ג זר פליגי: * וזה שמשח אלישע ליהוא. לכאף' תמוה מה קשה לו לרבוה הא יהוא מלך ראשון הוא וז"ל משיחה, והו"ל לבסוה זר דה"ה שאין מושחין אלא למלכי ב"ד לבד שם הו"ל לבסוה דמה שמשח אלישע ליהוא לא ה"ה אלא בשמן אפרסמון וכבר העיר בזה בס' יריעות שלמה, ויראה שרבו העמיק בלא הסוגי' דהוריות י"א ב' מפני מחלוקתו כו' אף יהוא בן נמשי לא נמשח אלא מפני מחלוקתו של יורש ומיפוק ל"י דראשון הוא

ציון ההלכה

(זו) שם: (נח) שם מלוח ק"ח: (נט) קרית ספר: (ס) רמז"ן שמות כ"ט ז': (פא) כרימות ה' ב': (פג) ק"מ: (פד) ישועות מלכו והצוירים שגב"מ וברמז"ם אינם נכונים: (סד) גמי' כרימות שם: (סה) רש"י שם: (סו) ע"י כרימות ו' א': (סז) ערוך לנר כרימות ו' ב' וז"ע בדקדוקא רפ"ג דמכות א' הפך שמן אש"פ (עא) שפסך חייב ושמה הכונה משום נתיבה: (סח) מנ"ח מלוח ק"ח: (סט) מנ"ח מלוח ק"ח: (ע) שם: (עא) ס' המפחת בשם יתחק ריבן וע"י צה"ל: (עב) מנ"ח מלוח ק"ח: (עג) ובתורות יש בזה מחלוקת הראשונים כמש"כ בדבר אמונה פ"א מתרומות סקל"ג: (עד) בהשגות בלא': (עה) מנ"ח מלוח ק"ח: (עו) כרימות ה' ב' הוריות י"ב א': (עז) ע"י הר המורי' והרדיו"א כשער יוסף הוריות י"ב א' למד מדברי רבנו צפ"א מלכים ה"א דדוקא מלכי בית דוד אין מושחין אלא ע"ג המעין בלב מלכי ישראל אין קפידא ולענין אין ראי' משם דרבו כבד בן משוח שאין מושחין כלל אלא מלכי בית דוד אצל היכל שמושחין כגון באפרסמון דכ"א יתכן שנתן ע"ג המעין: (עח) ירו' שקלים פ"ו ה"א ג"א אין מעבד שהרי שאלו יהוא נמשחו מן הפך ע"י כרימות ו': (עט) וכן משמע לטון הגמרא: (פ) מנ"ח מלוח ק"ו: (פא) שם: (פג) מבוחר בכרימות שם ובנתי' שם תמה ע"י:

הלכות כלי המקדש פרק א

כט

משמש אלישע ליהוא לא בשמן המשחה משחו אלא (סה) בשמן אפרסמון ודבר זה (סו) מסורת ביד החכמים: יב כל כלי המקדש (סז) שעשה משה במדבר לא נתקדשו אלא (סח) במשיחתן בשמן המשחה שנאמר וימשחם ויקדש אותם. ודבר זה אינו נוהג לדורות. אלא הכלים כולן (סט) כיון שנשתמשו בהן במקדש (ע) * במלאכתן נתקדשו שנאמר אשר ישרתו בס בקודש (עא) בשירות הם מתקדשין: יג הכפות והקערות שמקבלין בהם המנחות וכן המזרקות שמקבלין בהן הדם (עב) ושאר כלי השרת כולם של כסף ושל זהב היו ומותר לעשותן משאר מיני מתכות (עג) כמו שביארנו (עד) וכולן מתקדשין במלאכתן. * ואם נשברו (עה) מתיך אותם (עו) ועושה אותן כלי אחר (עז) ואין קדושתן מסתלקת מהן לעולם: יד (עח) כלי הקדש (עט) שנקבו (פ) או שנסדקו (פא) אין סותמין אותן (פב) * אלא מתיכין אותן ועושים אותן חדשים: טו סכין (פג) שנשמת מן הנצב (פד) או שנפגם אין מחזירין אותו (פה) ואין משחזיזין

ביאור ההלכה

ה"ק מלבי ב"ד מושיחין ולא מלבי ישראל ומשני מחלקותו של יורם בן אחאב נמטול בשמן המשחה ומשני באפרסמון ולכאף תמיה מאי קאמר משני מחלקותו הרי משחו באפרסמון וע"כ דלי ליכא מחלקות א"ל למשוח אפי' באפרסמון ואפי"ג שהוא מלך רחשון ומה שמשחו ליהוא אינו אלא מפני המחלוקת וזהו כיונה רצנו כאן אף יהוא נמשח מפני המחלוקת אלא שהולך לבאר שהי' באפרסמון מפני הקושיא שיראל אין מושחין: * במלאכתן נתקדשו. ע"י בם' המפתח בשם האחרונים שרצנו לא פסק כתיבו יומה פ"ו ה"ו שנכתמה היו מפנין מתוך של משה לתוך של שלמה ומתוך של שלמה לתוך של צמח שני ואינה ראי' דרצנו לא הי'א דברים הנוגעים לשעה ולדורות ודאי שאין מעבד שהרי ביר' מסיק עלה לא ה"י של משה כחמת הן קדושין ומתקדשין וכן צבית שני אם לא ה"י של שלמה לכן העתקנו הירושלמי וע"ק: * ואם נשברו מתוך אותן. בנזמים פ"ח ה"י מ"ד כלי קדש שניקבו אין מתיכין אותן ואין מתיכין לתוכן אבר נפגמו אין מתקנין אותן ויהי דלא קשה משע על רצנו ד"ל דמפרש כרש"י שהי'א הכ"מ שאין מתיכין אותן סביבות הנקב לתוכו הנקב מ"מ ז"ע מנ"ל לרצנו שמתכין אותן ואולי ס"ל מסבירא דאין צוה עניות במקום עשירות כיון שאינו ניכר אכן גם רש"י פי' כן, ואפשר דרצנו גרים בגמ' מתיכין אותן ואין מתיכין לתוכן אבר אצל לא מלחמי גי' זו צבוס מקום (ש"מ כן נד"י קורקוס ש"י ואפשר דרצנו גרים כן בגמ' ואולי ה"י ק"ל קושית ה'הו' שזעוה"ל י"א ה"י ד"ה מ"מ אצל שם לא משמע שהמירו אותו ויש"ע וע"י בנזמים כ"ה ה"י דרלף מרלף: * אלא מתיכין אותן. כתב צביה"ל שאסור לגזמן ולקנות חדשים אם אפשר לתקן דהוי' פזיון הקדש ויש להביא ראי' לדבריו ממש"י בנזמים פ"ח ה"י סכין שנתפח היתה במקדש ונגמנו עלי' הכהנים ונגזוה ומה היו לרבינו להמנות כיון שקרי מקלות יקחו אחרת וע"כ שאסור לגזמן והיו לרבינו להמנות אם זה וזה נקרא שפית תקלה:

דרך חכמה

יאשיהו אצוי אצל בלא"ה ה"י נמשח בשמן המשחה: (סה) בשמן אפרסמון. נקי (פג) שהרי יהוא לא ה"י ממלכי בית דוד ואין מושיחין אלא למלכי בית דוד כנ"ל ה"ו: (סו) מסורה ביד החכמים. (פד) ובגמ' מסמין לה אקרא קום משחבו כי זה הוא זה טעון משיחה ואין אחר טעון משיחה: (טז) שעשה משה. (פה) ודוקא הכלים הראשונים שעשה משה ומשחו במילואים אצל אם עשה משה כלים אחרים עבודתן מנחמתם: (פז) משחיתמן. (פו) יש לנ"י אי ציינון המשיחה ע"פ כולה ואפשר לרד"ק מצפנים ומנחות ואפשר דבחד וימנה סגי וע"מ שיתקדש מנחות ולדורות דעבודתן מנחמתם י"ל דכל שעבד בהן מצפנים נתקדשו גם מנחות (פו) ואין משיחה אלא ציוס: (טט) כיון שנתמשחו בהן. (פח) ולא סגי בקדושת פה: (ע) במלאכתן נתקדשו. (פט) משמע אפי"ג שאין עבודה גמורה וכן סכין מתקדש בשחיטה אפי"ג דשחיטה לאו עבודה היא (ס) שכל שאין לו תוך א"ל קדוש: (עא) בשירות הם מתקדשין. (זא) וצ"מ שלמה היו מפנים מתוך של משה לתוך של שלמה ואם לא היו שם של משה כחמת הם קדושין ומתקדשים: (עב) ושאר כלי השרת כולן. (זב) וי"א חוץ מן הסיירים ויעים שעושין מנחמת וחוץ מהסכינים שהם של צבול: (עג) כמו שביארנו. כפ"ח מביט הבחירה הי"ח י"ט: (עד) וכולן מתקדשין במלאכתן. כנ"ל הי"ב: (עה) מתוך אותן. (זג) ודוקא להתיכין לגמרי ואלא להתיך במקום שהצריה ולתקן אסור דמחוי כדרך עניות: (עו) ועושה אותן כלי אחר. (זד) ואפי"ג

שמהפך זד הפנימי לחיזון (נה) ויש להסתמך אם רשאי לנטות לכלי שרת אחר: (עז) ואין קדושתן מסתלקת מהן לעולם. (זו) שיש בהן מועל אחר מועל (זו) ואין להם פדיון (זח) וכלי שרת שנשבר אין קדושת הגוף בטלה כיון שראוי להחזירו ולהחזירו ומ"מ מסתבר שטעון אח"כ חזיון עבודה כעושה כלי מחדש: (עח) כלי הקודש. (זט) משמע אפי"ג אינו כלל שרת (ק) אצל בנזמים' כתבו דדוקא כלי שרת: (עט) שנקבו. וכמו (קה) המל"מ שאם עושים מעין מלאכתן יכול לתקן אצל המגוי' כחש כשי' אצל בנזמים' שאפי"ג עושים מעין מלאכתן אין מתקנין אותן (קא) וכמו שאם אין ניכר חמיון מותר: (קב) או שנפסקו. (קג) היינו פגימה גדולה שיהא ניכר אחר' החיזון אצל פגימה קטנה אין פוסלת אלא במוצה: (קא) אין סותמין אותן. (קד) שאין עניות במקום עשירות: (פב) אלא מתיכין אותן. (קה) ואין ראי' לגזמן ולקנות חדשים כיון שאפשר לתקן דהוי' ציון הקדש: (פג) שנשמת מן הנצב. היינו הברול ששוחטין זו מן הידיד שלו: (פד) או שנפגם. (קו) פירש"י פגימה גדולה שמיקון ההשמה ניכר: (פה) ואין משחזיזין אותה. (קז) לתקן את הפגימה שאין עניות במקום עשירות כדמסיק:

ציון ההלכה

(פג) כתיבתו ו' ה' (פד) שם: (פה) תשו' ח"ס א"ח ס"י ל"ו: (פו) חזו"ל קדשים מנחות ס"י כ"ו סק"י"א וע"י בם' יריעות שלמה שדעתו דלר"ך למשוח כל הכלי ע"ש ראייתו: (פז) גור אר"י יהודה בשם המג"ל בית רענן וע"ל סק"מ"ה: (פח) חזו"ל מנחות ס"י ל' סק"א וע"י בנז' שנסתפק אם הכניס מנחה פסולה שאם עלה לא ירד אם מקדש הכלי: (פט) שיה' יתקן צימא ל"ט א' ולא כחז"ל ס"י: (ז) מקדש דוד ס"י: (זא) ירו' יומה פ"ג ה"ו: (זב) חוס' השלם ליימתי לעיל כפ"א מביה"ב הי"ט: (זג) כ"מ בשם רש"י: (זד) שו"ת מהר"מ שיק א"ח ס"י ע"ח: (זה) יריעות שלמה: (זו) חזו"ל מנחות ס"י ל' סק"א ז' בשם המל"מ: (זח) מרכבת המשנה: (זח) חזו"ל ס"י: (זט) יריעות שלמה: (ק) שזעוה"ל י"א ה"י ד"ה מ"מ ולכאף זה תליי אם סכין כלי שרת (עי' חוס' חולין ג' א' ד"ה כיון) שהרי בגמ' אמרו גם צב סכין אין עניות במקום עשירות והביאו רצנו במתוך ה"ו ודעת רצנו כפ"ד ממע"ה"ק ה"ו דלכתחלה ציינון סכין כלי שרת אצל אינו מנבז: (קא) כולן: (קב) מנ"ח מזהו צ"ה: (קג) מנ"ח מזהו צ"ה וקטו'י הלכות נזמים פ"ח א' ורצנו למד דין נסדקה ומתפסח פ"ט דקדושות כ"ב בם' יריעות שלמה: (קד) רש"י בנזמים פ"ח א': (קה) עה"ש: (קו) בנזמים פ"ח א' ואפי"ג שרש"י פי' זה על כ"ש הכ"מ העמיק זה על סכין וכלן משמע שאם אין ניכר פגימה מותר לתקן דומיא דמתיכין את הכלי אצל מלשון רצנו לבאר' לא נראה כן ואולי בסכין החמירו וע"כ: (קז) גמ' שם ואולי לרש"י מיייר נמי בנזמים' שיהא ניכר אחר"כ:

הלכות כלי המקדש פרק א

אותו. (פ) אלא גונזין אותו בצד ההיכל (פז) * בין הקודש והאולם לדרום (פח) ועושין אחרים. שאין עניות במקום עשירות: טז * שתי מדות של יבש היו במקדש. (פט) עשרון. וחצי עשרון. העשרון למנחות. וחצי העשרון (צ) לחלק בו מנחת כ"ג שבכל יום: יז ושבע מדות של לח היו שם. (צא) * הין. וחצי ההין. ושלישית ההין. ורביעית ההין. ולוג. וחצי לוג. ורביעית. ולמה היו חצי ההין ושלישית ההין ורביעית ההין. (צב) למדידת הנסכים של זבחים. (צג) ולוג למדידת שמן המנחות. (צד) וחצי לוג למדוד בו הין ולמה היה שם. (צז) * הואיל והיה במקדש מימי משה שמדד בו שמן לשמן המשחה. (צח) ובחצי לוג שיהיה במקדש (צט) היו מודדין מים למי סוטה (ק) ושמן לתודה. וברביעית שהיתה שם היו מודדין (קא) שמן לחם הנזיר. (קב) ומים לטהרת מצורע. (קג) ולא מפני מעשים אלו נתקדשו אלא מפני המלאכות של מקדש שאמרנו: יט כל המדות האלו קודש ומכלי השרת. אלא שמדות הלח

ביאור ההלכה

דרך חכמה

(פ) אלא גונזין אותו. ומה שאין מחיין אותה כמו כלי שרת שמה צבקיין לה שייך החכה וכו' ע"י: (פז) בין הקודש והאולם לדרום. ע"י צה"ל: (פח) ועושין אחרים. (קח) ואם אין אחרים כיוצא בהן מתקנין אותן: (פט) עשרון וחצי עשרון. (קט) והיו כלי גודש: (צ) לחלק בו מנחת כה"ג. היינו החביטים שהי' מחלק עשרון לשמים מחליטו צבקר ומחליטו בין הערבים כהש"כ רבנו צפ"ג מחו"מ הי"ח: (צא) הי' הואל וי' לוג. וחצי ההין ו' לוג. ושלישית ההין ד' לוג. ורביעית ההין ג' לוג: (צב) למדידת הנסכים. חצי ההין יין לפר ושלישית ההין לחיל ורביעית ההין לכבש: (צג) ולוג למדידת שמן למנחות. לוג לכל עשרון כהש"כ רבנו פי"ג ממע"ק הי"ו: (צד) וחצי לוג למדידת שמן לכל רגל מנרות המנורה. (קי) ולריך שיתקדש השמן בכלי דכיון דמתן שמן צעי כהונה נריך שיתן שמן שנתקדש כבר ולא סגי צמה שיתקדש עמה צמורה: (צד) מנרות המנורה. שהיו נותנין חצי לוג לכל רגל כהש"כ צפ"ג מחו"מ הי"ב: (צו) ורביעית לחלק בו שמן לחביטין. שהי' מביא עמה ג' לוגין שמן ואופה הי"ב חלות כהש"כ רבנו צפ"ג ממע"ק הי"ד נמצא רביעית הלוג לכל חלה: (צז) הואיל והי' במקדש מימי משה. ושמן המשחה אחר לא עשו מעולם כלי"ה הי"ה: (צח) וחצי לוג שיהי'. (קיח) ז"ל שהי': (צט) היו מודדין מים למי סוטה. כהש"כ צפ"ג מסוטה הי"י שנותן חצי לוג מים מהכירור ומוחק בו המגילה: (ק) ושמן לתודה. שמתפיש לה חצי לוג כהש"כ צפ"ט ממע"ק הי"כ: (קא) שמן לחם הנזיר. שהי' בו י' חלות וי' ריקקין ורביעית שמן שמינית לחלות ושמינית לריקקין כהש"כ צפ"ט ממע"ק הי"כ: (קב) ומים לטהרת המזלוע. שמתפיש רביעית מים חיים ושוחט לחובה הנפדים כהש"כ צפ"ח מחו"מ הי"א: (קג) ולא מפני מעשים אלו נתקדשו. (קיז) דמזלוע חול הוא שמוך למתנה עשאוהו (קיח) ומ"מ החמיירו למדוד בשל קדש דמשום כבוד המזלוע לז' צ"ד מתנה עליהן (קיח) ושל מזלוע ושל נזיר בשמיטת מזלוע ושמיטת איל נזיר קדושים הלחם וא"ל לקדש השמן בכלי שרת וצטוטה הרי המים כבר נתקדשו צביר דמים קדושים כחצי וא"ל לקדשו ומ"מ מותר ליתן כל אלו בכלי הקודש כיון שהוא אורך המקדש:

ציון ההלכה

(קח) כ"כ המוס' בשבועות י"א ח' ד"ה מ"מ בחד שיניא ולכחו' נראה מזה שאין עניות במקום עשירות אינו אלא מדרגתן ומדה במקום הנזיר ופי"ג בדיעבד כשר ממזר וכן מלאמי בריעות שלמה וכו' ע"י: (קט) מנחות פ"ו ב' לרבנן דפקק כוומיהו ועי' מל"מ: (ק) חו"מ מנחות ס' ל' סק"ו: (קיח) וכו"ה בכת"י (קי"מ) (קיז) מנחות פ"ח ב' ומש"כ ברי"ש שלפניו שהי' בשער ויקנור כבר חמה הרש"ש ע"י וכת"י כה"י איתא בהגון: (קיח) וענין זה כתבו בתו"י בימא ל"ט ח' ד"ה אלא של חיל ע"ש: (קיח) מנחות פ"ח ב':

* בין הקדש והאולם לדרום. בק"מ יימינו למחני' מדות פ"ד מ"ו שס גונזין את הסכינין וכן מלאמי ברי" קורקוס וכו"ש שיינו למשנה זו. אבל ז"ע בצמנה משמע דבכל בית החלפות היו גונזין את הסכינין ולמה כתב רבנו לדרום וכו' לרבנו מפרש לה דקאי רק על דרום ולא מסתבר שפריך כ"כ הדבה מקום לסכינים פסולים. אבל מיר' סוף סוכה וחלוה סומוה שלא עמד ועל סכיניהן כי הא דמתן בית החלפות כ"י משמע דמייירי בסכינים כשרים שהיו שומן על לחלק לזורך העבודות. ושמה מנאן גונזין משמע ל"י לרבנו דמיייר בספוקין: * שתי מדות כ"י. מה שהקט"ה חל"מ"מ למה לא פי' רבנו אם הי' גודש או מחוק ו"ל דסתמא משמע בלא גודש מדלא מפרש עם גודש ועוד מדכתב צה"ט בירוי היבש חול משמע דהגודש אינו קדוש ועי' בסמוך (ומש"כ צמרכנת המשנה ובקדן אורה נראה דחוק). והנה נמוס' רעק"א בנשינוס הקשה למה פסק רבנו כרבנן והא דק' ז' סתם לא כר"מ כלא' גנמי' שם והי"ל מחלוקת ואח"כ סתם דק"ל סתם וכן שזונים לרוד כחד דמדסתם המשנה לקמן דמדות היבש בירואיהן חול א"כ סתם דלא כר"מ וכן יריעות שלמה כתב דמהא דבירואיהן ראי' דר"מ דקאמר שהי' מחוק הכונה שהי' מחוק עשרון כלי הגודש ודכתן שהי' גודשה לחובה וכפירש"י אבל בירואין היו חוץ מהעשרון ודבריו נכונים אמנם שמואל דקאמר בנכחים פ"ח ח' דאין מקדשין אלא מחוקין ופסק רבנו כן צפ"ג מפסוקיה"מ הי"כ מוכח דלא ק"ל כר"מ וכ"כ בריעות שלמה הי"ל: * היו וחצי ההין כ"י. עי' בריעות שלמה שמה דבמנחות פ"ח ח' מוצא דר"מ דחשיב מלמעלה למטה ס"ל דבירואין לא נתקדשו ור"י דמי מלמעלה למטה ס"ל דבירואין נתקדשו וא"כ רבנו שפסק בה"ט דבירואין לא נתקדשו למה שהחוק כר"מ דחשיב מלמעלה למטה ודבריו ממוהים דהא מסיק גנמי' אפי' אמר דכ"ע בירואי מדות איכא למימר נתקדשו ואיכא למימר לא נתקדשו והכא במלאים קמיפלגי מ"ס מלאים שלא יחברו ושלל יוחיר ומ"ס שלא יחברו אבל יוחיר מלאים קרינא ב"י ורבנו כנראה ס"ל שלא יחברו ושלל יוחיר (ע"ל פ"ג מפסוקיה"מ הי"כ) ולכן פסק כר"מ ובסתם מחני', שז"ר גנל"מ פ"ג דפסוקיה"מ הי"ט שכתב כן והקשה ע"ו ולכחו' אין דבריו מוכרחים ע"ש: * הואיל והי' מימי מקדש מימי משה. וכתיב צה"ש שנס צבית שני שלל הי' של משה עשו הין כדי לקיים ההלכה שפריך י"ב מדות וכוונתו למ"מ מנחות פ"ח ח' גמיר דו' מדות ק"ו, ול"י מני' מנחות שני לא הי' הין של משה והרי מנינו ערפין כ"ו ב' כמה כלים שנשארו מיום משה ומ"ש שם אלו שתי כלים נשאירו כ"י היינו דנפגמו אבל נשארו הרינה כלים ממה שהי' של נפגמו ומה דפשיטא ל"י שהיא הל"מ ד' המוי' כפי' ק"ז ש"ינה ממש הל"מ

הלכות כלי המקדש פרק ב

נמשחו ומבחוץ. (קד) וכלי היבש לא נמשחו אלא בפנים. * בירוצי מדות הלא (קו) קודש. ובירוצי מדות היבש חול:

פרק שני

א הקטרות (א) * נעשית בכל שנה ושנה (ב) ועשייתו מצות עשה (ג) שנאמר ואתה קח לך סמים וגו'. ונתפרשו בתורה ארבעה מסממניה והן. נטף. ושחלת. וחלבנה. ולבונה. (ד) ושאר סממניה הלכה למשה מסיני: **ב** (ה) אחד עשר * סממנים נאמרו לו למשה מסיני והם שעושין אותה (ו) במשקל מכון. ומוסיפין עמהן (ז) בלא משקל (ח) מלח סדומית (ט) וכפת הירדן. ועשב אחד (י) שמעלה עשן. ולא

ביאור ההלכה

אלא קבלה מרבותינו ע"ש: * בירוצי מדת הלח קודש. ורבו פסק בפ"ג מפסוקי"מ ה"ה אין מקדשין אלא מתוכו ונזכרים פ"ח א' מנזרח דלמי לאפוקי בירוצי מדות והלח"מ כחב בה' פסוה"מ שה"ו לו גירסא אחרת ולפי"ז ל"ל דזה מקרי מתוכו ועי' מל"מ בפ"ג ממערה"ק ה"ט, ואולי י"ל משום דנמעה"ק שם באמת לא נקדשו שאין מתכין לקדש רק משום גורה שלא יאמרו מויליין מכלי שרת לחול לכן מקריבין אותן עם זבח אחר או לקיף המזבח ולכן כחב רבנו שאין מקדשין אלא מתוכו ומ"מ אם לא נמשחו מתכין לא היו מעטין כלל שיאמרו וז"ע, ע"ל דרבנן נמי מודו לר' יוסי בדף כ' א' דהלח נקטר אלא דס"ל דמ"מ אין מתכין לקדש כדפריך בגמ' שם ולכן מיקיף מתוכו וסוגיף דנזכרים פ"ח א' מירי בצירוצי יבש:

* נעשית בכל שנה ושנה. כ' הגר"מ בצריחות ו' א' דלהלכה היא שצריך לעשותה כל שנה ולכן אינה נפסלת בלינה ע"י שזעזעו י"ח א', וגרסה דההלכה לא היתה אלא שאפשר לעשותה כל שנה אבל לא שמתחייב לעשותה בשכר רבנו בה"ח פיטמה ונזמכונתה אפי' פיטס פרס בשחרית ופרס בין הערבית יאל ומיהו לרשב"ג דקאמר בצריחות ו' ב' פיטמה לתלפזין שברה לשלש ולרביע לא שמענו ס"ל דמוכרחים לעשותה יחד ולתלפזין דמלנינו ששאלוה לא מעטין אבל לשלש ולרביע שלא שמענו א"ח להכשיר: * י"א סממנים נאמרו לו למשה מסיני. כ' הרמב"ן (שמות ל' ל"ד) שאולי על זה מסרו למשה בסוקי הסמים הנזכרים שזה כו' או שלא הקפיד כלל רק על אלה המפורשים בפסוקי וזה שיבשם אותם מנינים אחרים ע"ד הרוקחים וכן אמרו במדבר שחית דקו חכמים ולא מלאו יפס לקטרת אלא י"א סמנים אלו לכל עכ"ל ואין כוונתו שרק הארבעה המפורשים נזכרו בעשרים ובפ"י (שה"ש) לא שריר בדבולא אמרו בגמ' (כריכות ו' א') חסר א' מכל סממניה חייב מיתה וצ"ר (יומא פ"ד ה"ה) חסר א' מסממניה חייב מיתה אלא כוונתו דפי' הראשון פי' שאמרו לו למשה מסמי שמת כל ה"א סממניה ובפ"י (שה"ש) לא נקטר לו אלא ד' והשאר מסרו לחכמים שיצרכו איזה אבל אחר שצרכו שרק אלו י"א ראוין לקטרת

דרך חכמה

(קד) וכלי היבש כו'. (קטו) מנזרח מדמת היבש נקדשה ואע"ג שפסקו צפי"א מאה"ט שאין נפסלות בטבוי"י עד שיקרמו פניה לדע"ג שעשרון מקדש שלא יועיל פדיון מ"מ לענין שיפסל בטבוי"י מנזרח מקדש (קטו) נמצא שיש בלחה"פ ושמי הלחם ג' קדושות נמשחו בעשרון הוקדשו קדושת הגוף שאין להם פדיון ולחה"פ חייבין עליו משום חימוץ ומ"מ לישתן ועריכתן כשר אף בחוץ כיון שלא הוקדשו עדיין להפסל בטבוי"י [ואע"ג שגם מנחות ככלי שרת מקדש ליפסל בטבוי"י אינו מקדש ליפסל ביזולא ומ"מ לישתן בפנים שנגאף להזליאן לחוץ אחר שנתקדשו ככלי שרת מ"מ לחה"פ ושמי הלחם לישתן ועריכתן בחוץ אחר שנתקדשו ככלי שרת כיון שלא קדשו להפסל בטבוי"י ועדיין עמדין להתקדש בתנור אין נגאף להזליאן בחוץ נאפו בתנור הוקדשו להפסל בטבוי"י ומח"כ ועדיין אין נפסלות בלינה, סידר לחה"פ על השלחן ושחטו את הכבשים על הלחם הוקדשו ליפסל בלינה, וזה נחיישנו כל פסקי רבנו שפסקו צפי"א מאה"ט דקרמו בתנור הוכשרו להפסל בטבוי"י ופסקו צפי"א מחו"מ ה"י שאין דוחות את השנת ופסקו כאן מדמת היבש נקדשה ופסקו צפי"א ממעה"ק ה"ט לחה"פ חייבין על חימוזה ופסקו בה' תו"מ פ"ה הי"ו לישתן ועריכתן בחוץ ואפי"ן בפנים, אבל החוס' ס"ל דפלוגתא נייהו: (קד) בירוצי מדות. (קל) הגודש שעל המדות (קית) וי"א מה שנופל מהכלי לאחר שנתמלאו: (קו) קדש. ובפ"ג ממעה"ק ה"י י"א מפרש מה יעשה בהן:

(א) נעשית בכל שנה ושנה. (א) וצ"ח יסון לריכה שהיה מוכנה שהרי מר"ח יסון לוקחין אותה מתרומה חדשה: (ב) ועשייתו מ"ט. (ג) לאו דוקא שהרי לא מנחה צפ"י המזות ונבדקתמו כאן אלא הכשר מזוה והא דמנה שמן המשחה למע"ז ל"ל משום שהיתה קיימת לדורות אלא דהיא מ"ע משא"כ בקטרת שאינו אלא שיקריבוה: (ג) שנה' ואתה. (ג) תיבת ואתה יש לחתוך דלח כתיב נצי קטרת: (ד) ושאר סממניה ה"מ. (ד) ודעת רש"י דמה"ת ר"ך י"א סממנים אבל לא נאמר איזה וכל הקוטר ועולה כשר וחכמים ציררו אלה (ה) והרמב"ן נסתפק בזה: (ה) אחד עשר סממנים נאמרו לו למשה מסיני. (ו) שדרשו חכמים מקראי שיש י"א סממנים אבל לא נתפרש למשה אלא ד' מהם (ו) והשאר נמסר לחכמים לבדוק איזה יפה לנשמים (ח) ובדקו חכמים ומלאו שאין יפה לקטרת אלא י"א סממנים הללו בלבד: (ו) במשקל מכון. (ט) ואוקולין אותה בלא הכרעה (י) ואין נותנין משקל במשקל לשקול: (ז) בלא משקל. (יא) היינו מדאורייתא אבל נהגו ברובע הקב מלח סדומית כמש"כ בסמוך ה"ג: (ח) מלח סדומית. (יב) ואם אין לו מציא מלח איסתרוקנית. היינו ה"א דלר"ך מלח סדומית (יג) יש בזה ג' שיטות י"א שאינו מדין מלח בקרננות שבוה א"ל אלא בשעת הקרנה וכן בעשייתה ר"ך דכתיב ממוחל וכ"ג דעת רבנו ז"ל, ודעת החוס' בצריחות ו' א' שהמלח סדומית הוא רק לשרות את הנפורה והא דכתיב ממוחל הכונה מעורב. ודעת השטמ"ק בשם החוס' וכן דעת הכלל צו שצריך מלח מדין מליחת הקרבן ואע"פ שעושין בשעת עשייה יוצאין ידי הנילוה: (ט) וכיפת הירדן. (יד) י"א שצריפת הירדן שזרין זה את הנפורה אבל מדברי רבנו ה"ה אין נראה כן וכן (טו) מחוס' השלם: (י) שמעלה עשן. (טז) עשב שמעלה

ציון ההלכה

(קטו) חו"א שם ס" כ"ד סק"ט בשם הל"מ פ"ה מחו"מ ה"ו: (קטו) שם סק"י י"א: (קין) מ"ט פ"א דמנחות מ"ב בשם רבנו צביה"מ וכ"כ ר"י ערממה: (קית) שם בשם הערוך וכ"כ הכ"מ כאן: (א) חוס' מנחות י' ב' ד"ה מנזרח: (ב) מעשה רוקח ועמ"ש רבנו בדיקדקתו לפה"מ שורש י" (א) עה"ש: (ד) קטרת: ו' ב' וכו' בשם ר"פ פ"ה י"ד בדיקו חכמים ומלאו שאין יפה לקטרת אלא י"א סממנים הללו בלבד: (ג) משא: (ד) כריכות ו' ב' (ו) כריכות ו' ב' (ז) רמב"ן בפ"א מאה ע"י בה"ל: (ח) שהש"ר פ"א ס"י י"ד: (ט) כן משמע בצריחות ה' א' כ"כ המנ"ח מזוה ק"ו: (י) כריכות שם ועי' בגמ"ח שם שחמה למה השיטתו רבנו: (יא) עה"ש: (יב) יריעות שלמה: (יג) ביצרון בחוץ בקוטרם הקטונים בדיק השהה ח"ב ס"י ח': (יד) מירי כריכות ו' א': (טו) שמת ל' ל"ד ס"י ה': (טז) יומא ל"ח א':

הלכות כלי המקדש פרק ב

היו יודעים אותו אלא (יא) אנשים ידועים והוא היה הלכה בידם איש מפי איש: ג זהו משקל אחד עשר סמניה. נטף. ושחלת. וחלבנה. ולבונה. מכל אחד משקל שבעים מנה. והמנה (יב) מאה דינרין. ומור. וקציעה. ושכולת נרד. וכרכום. מכל אחד ששה עשר מנה. קושט שנים עשר מנה. קנמון תשעה מנים. קילופה שלש מנים משקל הכל שלש מאות וששים ושמונה מנה. שחוקין הכל הדק. (יג) מוסיפין לה רובע הקב מלח סדומית. * וכפת הירדן ומעלה עשן כל שהוא. ומקטיר ממנה בכל יום על מזבח הזהב מנה. שלש מאות וששים וחמשה מנה כנגד ימות החמה. והשלשה מנים הנשארים שוחק אותם ערב יום הכפורים (יד) דקה מן הדקה עד שמוציא ממנה מלא חפניו להקטיר ביום הכפורים (טו) והשאר הוא מותר הקטרת (טז) שאמרנו בשקלים: ד נטף האמור בתורה (יז) * הוא עצי הקטף שיוצא מהן (יח) הצרי. והשחלת היא (יט) הצפורן שנותנין אותה בני האדם במוגמרות. והחלבנה כמו דבש שחור (כ) וריחו קשה והוא שרף אילנות בערי יון. (כא) וזהו שמות הסמנים בלשון ערבי עוד בלסאן ואצפאר טיב. (כב) ומיעה. ולכאן. ומוסקי. וקציעה. וסנבלי אלנטורין. וזעפרן. וקושט. (כג) ועוד [הירדן] (כד) וקסר סליכה. (כה) וענבר: ה כיצד מפטמין את הקטרת מביא תשעה קבין (כו) בורית כרשינה ושרף בה את הצפורן (כז) ואחר כך שורה את הצפורן באחד ועשרים קב של יין קפריסין (כח) או יין לבן ישן (כט) חזק ביותר ואחר כך שוחק (ל) * כל אחד מן הסמנים בפני עצמו הדק. (לא) וכשהוא שוחק אומר (לב) הדק היטב הדק היטב (לג) כל זמן ששוחק ומערה הכל: ו (לד) * וכל מעשיה בקדש (לה) בתוך העזרה (לו) ומשל הקדש. והמפטם את הקטרת (לז) מן החולין (לח) או בכלי של חולין

דרך חכמה

את העשן כנגדו (יז) ולא דוקא עיקרו דה"ה עלה שלו: (יא) אנשים ידועים. (יח) ממשפחה בית אנטוניס: (יב) מאה דינרין. (יט) והדינר משקל ע"ו. שערות: (יג) מוסיפין לה מלח סדומית וכיפת הירדן ומעלה עשן. (כ) ודברים אלו אינן מ"א סממנין ואין מעבדין ומש"כ רבנו בפ"ה מעוה"כ הכ"ה לא נתן זה מעלה אשן חייב מיתה אינו אלא צוה"כ ולא בקטרת של כל השנה ועמש"כ בהלכה הקודמת: (יד) דקה מן הדקה. (כא) דבוי"כ כמיד דקה מיותר לומר שמהא דקה מן הדקה לכן מחזירה למכתשת צנויה"כ: (טו) והשאר. שנסאר ממלא חפניו מהג' מנה דיוה"כ (כב) וגם כל מה שנסאר כל שנה פשוטה: (טז) שאמרנו בשקלים. סוף פ"ד: (יז) הוא עני הקטף. (כג) דעת רבנו שהוא העץ של הזרי (כד) ודעת הרמב"ן שהוא הזרי עמו: (יח) הזרי. (כה) היינו שרף שיוצא מן העץ: (יט) האפורן. וזרין לטוף אותה ולשרותה כמש"כ בסמוך צה"ה: (כ) וריחו קשה. (כו) ומו"מ צוה"כ מורה להכניסה בקטרת לרמו שכל תענית שאין צו מפושעי ישראל אינו תענית: (כא) וזה שמות הסממנים. ע"י ברוקה פ' תשא שמות אחרים: (כב) ומיעה. הוא החלבנה (כו) ורש"י פי' גלגל"א: (כג) ועוד הירדן. (כח) ולפי הסמ"ג הוא מין אחר: (כד) וקסר סליכה. (כט) הוא הקילופה ורמב"ן כתב שם רבנו שהוא הקנמון: (כה) וענבר. (ל) הוא כיפת הירדן (לא) ודע שעוד הוא בלשון ערבי עך: (כז) בורית כרשינה כו' יין קפריסין. (לז) אלו צאים רק לתקן את הניפורן ואינם מ"א סממנים ואינם מעבדין: (כז) ואח"כ שורה. מדהקדים הגמרא צורית כרשינה לין קפריסין: (כח) או יין לבן. (לג) אם אין לו יין קפריסין מביא יין לבן כו': (כט) חזק ביותר. זה טעם למה לתקן יין לבן ישן מפני שהוא חזק ביותר: (ל) כל אחד מן הסמנים בפני עצמו. (לד) שמפרש בד צדי יהי' שיחשק כל אחד לבדו ואח"כ יערבם: (לא) וכשהוא שוחק אומר. (לה) משמע שהשחוק אומר (לו) ורש"י פי' שהממונה אומר: (לב) הדק היטב. (לו) ל"ל היטב הדק הדק היטב (לח) וכו"ה בגמרא: (לז) כ"ו ששוחק. (לט) מפני שקול יפה לנשמים: (לד) וכל מעשיה ושריית הצפורין: (לה) בתוך העזרה. (מא) ואם עשאה חזק לעזרה פסולה: (לר) ומשל הקדש. (מב) אבל אם פטמוה צעורה משל הקדש ואח"כ פדאוה וחזרו ולקחיה משל הקדש מהני כמש"כ רבנו בפ"ד משקלים ה"ב ולא אמר' דהי כפיטמה בחולין כשנעשית חולין אלא חוזר ומקדישה וכש: (לז) מן החולין. היינו שלא הקדישה: (לח) או בכלי של חולין. (מג) לזרין כלי קדש אבל אין מוכרח שזרין כלי שרת דאפשר דסגי כלי שקדוש

ביאור ההלכה

נדליא שזו כוונת התורה ואם חיסר א' מן הקטרת פסולה ומייב מיתה וכן פטור על נמחכונתה לא תעשו כמ"ש ביר' מגילה פ"א ה"א חסר זה א' מסממניו כו': * וכיפת הירדן. בכריתות ג' א' ר' נתן אומר חף כיפת הירדן כל שהוא ומשמע דרבנן פליגי א"י נתן ולהה פסק כ"ר נתן וכחז ב"י עומת כניסו דס"ל דר"י אינו אלא מפרש משום דאמר' ב"ק פ"ב ב' א' אין עושין בירושלים גינות ופרדסין חזק מגינת ורדיס שהיו בירושלים מימות נביאים הראשונים ופירש"י שהיא הייתה לרביה לקטרת והיינו כיפת הירדן א"כ סתם כ"ר ו"ע מ"ל לרש"י זה חולי לשאר סממני הקטרת והולכו ושמה בליה מדרש מלא או הייתה קבלה בדרו וז"ל ועמארי וכן חולק על רש"י ע"ש: * הוא עני הקטף. ע"י ד"מ מה שהבלנו בשם הכ"מ וז"ע מ"ל לרבנו מהזרי לרבנן הוא העץ שזה לא נאמרו כלל בגמ' ורש"י לזה המור' שמקורו מאונקלוס שמרגס קטף אלמא שאינו הזרי הנוטף מעני הקטף אלא הקטף עצמו והוא העץ ורבנו צביה"מ בכריתות פ"י שהעץ נקרא קטף ע"ש שהזרי ענמו ממנו אבל באונקלוס לפינוי מרגס נטופא וכן בחגיגות וימתן מרגס קטף ויסקן עלגדה מהגמ' דקאמר טען מין אילן ששבעת אילן עלמא וז"ע: * כל א' בפ"ה. כתב הכ"מ שלמדו מדתמיד דד צדו ופי' אע"ג דגמ' דרשויה שלא יבא משקל במשקל אין מקרא יוצא מידו פשוטו ומפ' כפי' הא"ע והרד"ק. והרב מנ"מ וז"ל א' חמה דבקרלה כתיב ממוחל ומתגנמין מערב ואח"כ כתיב ושחקת משמע שהתעוררת קודם השחיקה, אבל כבר כתבנו צה"כ דרבנו מפרש ממוחל דקאי על מלח ולא כהתרגום דמערב רק כמס' כלה דמפרש לה על מלח וממילא קרא לא מיייר בתעורבת כלל: * וכל מעשיה בקודש. בכריתות ו' א' מוציא שאם נעשית נקדש ואח"כ פדאוה וחזרו וקנו נקדש אינה נפסלת

ציון ההלכה

(יח) סם יג' א' וע"ש בלכות השעיר למה השמיטו רבנו: (יח) סם ל"ח א': (יט) כמ"ש רבנו בפ"א מעירוין הי"ב דדירר ו' מעין ומעה ט"ו שערות וכו"כ הכ"מ כאן ע"ש: (כ) מל"מ כאן ע"ש: (כא) כריתות ו' ב': (כב) חוס' שצעות י' ב': (כג) חוס' שצעות י' ב': (כד) חוס' שצעות י' ב': (כה) כריתות ו' א': (כו) בכריתות ו' א' וע"י כ"מ: (כז) כ"מ: (כח) שם: (כט) שם: (ל) הגר"א ב"א"ח סי' ר"טו' סי' ו' ובדלו חמ"ב שם: (לא) ח"ו א"ח סי' קל"ג כ"ג אגודת: (לב) כריתות ו' א': (לד) וכו"פ הרד"ק ע"כ דד וכו"כ הכ"מ: (לה) ערוך לנר כריתות ו' ב': (לו) בכריתות שם: (לז) שינוי נוסחאות: (לח) כריתות שם: (לט) שם: (מ) תשו' רדב"ן סי' ח' א' ח' וכן משמע בגמ' ע"ש: (מא) כ"מ: (מב) חו"א מנחות סי' כ"ח סק"ז: (מג) הקלות יעקב שצעות סי' ח' ע"ש

(לט) פסולה: ז * פעמים בשנה היו (מ) מחזירין אותו למכתשת. (מא) בימות החמה היו מפזרים אותה כדי (מב) שלא תתעפש. ובימות הגשמים צוברין אותה כדי שלא יפוג ריחה: ח (מג) נתן לתוכה דבש כל שהוא (מד) פסלה. (מה) חיסר (מו) אחד מסממניה (מז) חייב מיתה (מח) שהרי נעשית קטרת וזה. פטמה מעט מעט (מט) במתכונתה כשרה אפילו * פיטם (נ) פרס בשחרית ופרס בין הערבים: ט העושה קטרת (נא) מאחד עשר סממנין אלו (נב) לפי משקלות אלו (נג) * כדי להריח בה אע"פ שלא הריח חייב כרת על עשייתה אם עשה מזיד. ובשוגג מביא חטאת קבועה אע"פ שלא עשה המשקל כולו אלא (נד) חציו או שלישו. הואיל ועשה לפי משקלות אלו חייב כרת. שנאמר במתכונתה לא תעשו לכם

ביאור ההלכה

בין כיון דס"ם נעשים בקדש וכמ"כ רבנו ג' ד משקלים ה"ו וכמו שצ"ח מין ז"ל הצללו בד"ח, ובה יש ליבש מה דמבואר בפר"ח סי' ל"ב ס"ג שאם זקן עפרות וזה על האלויות מעבר הובז ושאר כתב המחנות וכשר וכמ"כ המ"ב (פק"א) ואע"ג דכ"ו שאין מעבר פסול דכתב העלוין מבטל כתב המחנות לא מקרי ע"י ההעברה כתיבה שלא כסדרין כיון שאין כותב אלא מעבר עב"ל ולכא"ל ז"כ מה נפק כיון שנפסל הכתב דכתב המחנות אינו כתב למה לא מקרי שלא כסדרין כשמשכיר ועושהו כתב אחר ולמ"כ דפסול אינו עושה שהכתב אינו אלא כעת אינו רח"ו אלא הכתב קיימא צבאכר ואם יחזור חוזר לשכרו וכו' הכא דיוקרי לשמה ובקדוש: * פעמים בשנה. ע"י צ"מ שנסתפק אם מחזירין אותה כדי לשוחק או מחזירין סתם שיהא זה אור והאחרונים דנו פה, והנה מדמניח מחזירין אותה למכתשת משמע לשוחק דאל"כ למה לר"ח למכתשת יחזירה על השלמן או על הר"פ, וכן מוכח דגבי יוה"כ נמי קמינן בברייתא ו' ב' ונתנין אותה למכתשת ואם ודאי שוחק כדי שיהא דקה מן הדקה וכן נבדקת ידיו ממתי בגמ' ובשאר שוחק אורח כו' דמשמע דקאי אפעמים מחזירין אותה וחו כוונת הר"מ דבגמ' משמע שהיו שוחקין ואע"ג שכבר עשה כולה בחולת השנה כמ"כ רבנו ג' ג' שיש פירוקין לר"ח לדשה פעמים בשנה כדי לחקק ריחה כמו שכתב רבנו ג' ג' והא שח"ח לר"ח נעויה"כ לשוחק עוד פעם לא קי"ל דשם שחוקה כולה או חלי' וזה א"כ לשחקה היטב רק דקה אצל בערב יוה"כ שחוק רק הג' מנין של יו"כ וזה אפשר לשחקה יותר שחאה דקה מן הדקה, ומ"כ רבנו שהיו מפזרין אותה או לזבדן אותה זהו לפני השחקה ואחריה, ומה שלא הזכיר רבנו שהיו שוחקין זה כלל בגמ' מחזירין למכתשת כולג' ד: * פיטם פרס בשחית כו'. ע"י מל"מ שהצא בשם רש"י שר"ח לפטם מנה (מ"א) ש' בברייתא ו' ב' אשכר דעבדה פרס בשחית ופרס בין הערבים היינו שיקרינהו אלא שחקה יחד ואפשר דרש"י אולי בשיטת ר"ת כמנחת מ"ט ח' ששם לא הקריב קטרת בנזק קרינה שלמה בין הערבים (ואפשר דכ"ל דרבנן לא פליגי אדרש"י ואינו אלא מפרש) ומ"כ שם דל"ן מחזירין מנחת הקטרת אלא שיקרינהו בין הערבים היינו מני שלמה שזה קרבן ו' ח' א"ל הקרינהו אלא רבנו שפסק בפ"ג דמח"מ ה"א דלא כר"ש כמ"כ שם ב"מ שם ל"ח פסק גם כאן שיכול לפטם פרס בנזק וא"כ פרס בין הערבים: * כדי להריח בה. כתב בס' המפתח שהם ז"פ דדוקא לענין כרת בעי' כדי להריח אצל הלאו עובר בכל גווני ואין כתיב להריח אלא משתמח טעמו דבהלאו כתיב במתכונתה לא תעשו לכם ולא כתיב להריח בה ורק גבי כרת כתיב איש אשר יעשה כמותה להריח בה וכתב מעמי ופ"ו מש"כ רבנו זה"י ע"שאה הלשמה בה או ומסורה לזכור פטור היינו פטור מכרת אצל אסור ללאו ויחלף בה או להסירה לאחרים פטור ואם לא כתיב כלל שמו המשה עשאו להתלמד זו או להסירה לאחרים פטור ואם לא כתיב כלל לכוך זו וע"כ נבדק הוא שמה שאמרה מורה הוא דוקא להשמש בה וא"כ גם כאן כן ועוד למה לא הציב רבנו כלל את הלאו לומר שזכור על הלאו אפי' בלא להריח ולשון פטור בכל מקום אינו כתיב אסור דרבנן מיהו אפשר דכ"ן

דרך חכמה

קדושת נדק הבית וז"ע: (לט) פסולה. (מד) ואם יחיד עשאה ככלי קדש ומסורה לזכור אפי' כשרה: (מ) מחזירין אותו למכתשת. (מה) לכותשה עוד פעם: (מא) צימות החמה. נראה דהיינו צלמנע ימות החמה וצלמנע ימות הגשמים נמנא ד' פעמים שוחקין אותה ובפעם הראשון עושין צ"מ יסן ואח"כ עושין צלמנע הקי"ן וצלמנע השורף והג' מניס של יוה"כ שוחקין אותה עוד פעם בערב יוה"כ כנ"ל ה"ג: (מב) שלא תתעפש מחמת החום. ושלא יפוג ריחה מחמת הפזור: (מג) נתן לתוכה דבש. (מו) וכל מיני מתיקה כגון פירות צלל זה (מו) וכן אם נתן למוכה שאור: (מד) פסלה. (מה) ואם הקרינה לוקח משום קטרת וזה: (מז) חיסר אחד מסממני'. ואם יחיר אחד מסממני' נתלקו הראשונים (מט) שבעה החום' כתבו דימר כחמר וכן אם הביא שלם מן הצבור (נ) והרובק כתב שה"ו קטרת וזה וכו"כ (נא) הרמב"ן שדעת אונקלוס שאם הוסיף סממנים עובר בלאו ללא תעלו עליו קטרת וזה אצל (נב) בפעם רח"כ כתב שצ"ח אינו עובר ואין חייב וכן בצעלי החום' י"א כן: (מז) אחד מסממניה. (נג) אצל אם חיסר מעלה עשן חייב כרת ביוה"כ ולא בכל השנה כנ"ל: (מז) חייב מיתה. כדי שמים: (מח) שהרי נעשית קטרת וזה. (נד) אין זה הלאו ללא תעלו עליו קטרת וזה דלקמן הי"א דהוא אזהרה מלז מנחת הפנימי שאסור להקריב עליו קטרת וזה יש שם לאו שלוקה עליו ולא מיתה ודוקא על המנחה ולא במנחתה אצל כהן מיירי מלז הקטרת שלא המירה תורה להקטיר קטרת שלא כמנחתה וכן שאינה כמנחתה אפי' לא הקטירה על המנחה רק במנחתה הוא עול מיתה ואין בו לאו אלא לאו הבא מכלל עשה וילפי' זה מדכתיב גבי יוה"כ וכסה ענן הקטרת וגו' ולא ימות דהיינו שחאה שלמה כמנחתה ולא חסרה ולא שלא כמנחתה ואם עבר חייב מיתה וילפי' זה מיוה"כ: (מט) במתכונתה. היינו לפי המדות שכתב למעלה אם פיטם חליה לר"ח חלי כל שיעור סממן דהיינו מכל מין חליה מהמדה: (נ) פרס בשחית. דהיינו חלי מנה (נה) וברש"י משמע שא"ל לפטם פחות ממנה: (נא) מיי"א סממנים אלו. (נו) משמע אפי' לא נתן בה מעלה עשן וז"ע (נז) ואפי' שרה בני רגלים (נח) ואם עשה בסממנים אחרים ולא באלו שנתפרשו בתורה ובלו עשאה כנ"ל: (נב) לפי משקלות אלו. שנא' במתכונתה (נט) ואם אחד עשה במתכונתה ובה אחר ועשה במתכונת השני שניהן חייבין: (נג) כדי להריח בה. (ס) ואפי' לא עשה כדי שהוא יריח בה אלא אחר ואפי' שירית בו גוי חייב: (נד) חציו או שלישו. ויהי' פרס ממנו כנ"ל הי"ח אצל פחות מזה לא

ציור ההלכה

שיש סחירות בה וע"י בריעות שלמה: (מד) מל"מ וכ"כ חוס' בנחתות ג' א' ד"ה יכול: (מה) ע"י צ"ל: (מו) מל"מ ח"מ פ"ה ה"א: (מז) ונקט דבש משום שהדבש יפה לנשמים כמ"ש ביר"ו יומא פ"ה ה"א ופ"ה אסור: (מח) ר"י קורקוס ע"ש וכו"כ רבנו ב"ה מל"מ ה"ב: (מט) צב"ה החדש שמוט ל' ט' אור ד': (נ) דוקא ע"ה שמוט כ"ט ט': (נא) רמב"ן שפ"ו ל' ב': (נב) פ' בתוכי השלם ע"ה שמוט ל' ל"ד אור ח' שאם נתן יומר ה' טו: (נג) מל"מ ה"ג: (נד) חור"א וזכתי סי' ט' סק"א: (נה) מל"מ: (נו) מנ"ח מנחה ק"י וכמ"כ המל"מ ב"ג שאין מעכב אלא ביו"כ: (נז) תשו' רדב"ו סי' אלף ק"י: (נח) מנ"ח ס: (נט) דוקא ע"ה פ' תשא: (ס) שהרי ר' רומנוס ביר"ו מגילה פ"א ה"א לא עשה כדי שהוא יריח בה רק שאנטונינוס יריח בה ומש"כ בס' המפתח דדוקא עשאה הקדש ז"ע מיר"ו הג"ל ונפמ"כ בס' המפתח שם ז"פ דדוקא לענין כרת בעי' כדי להריח בו אצל מלקות חייב גם שלא להריח בה אין רח"י מיר"ו הג"ל:

הלכות כלי המקדש פרק ב

איש אשר יעשה כמות להריח בה ונכרת מעמיו: * עשאה (נה) להתלמד בה * או למוסרה לציבור (נו) פטור. (נד) הריח בה ולא עשאה אינו חייב כרת אלא דינו (נח) כדן כל הנהגה מן ההקדש. לא חייבה תורה כרת אלא לעושה במתכונתה (נט) להריח בה: * מזבח הזהב שבהיכל (ס) עליו מקטירין הקטורת בכל יום. (סא) ואין מקריבין עליו דבר אחר. (סב) * ואם הקטיר עליו קטרת אחרת שאינה כזו. או שהקטיר עליו קטרת כזו (סג) שהתנדב אותה יחיד או רבים. (סד) או הקריב עליו קרבן. (סה) או הסיך נסך (סו) לוקה שנאמר לא תעלו עליו קטורת זרה ועולה ומנחה וגו': * יב (סז) בעת שמוליכין (סח) את הארון ממקום למקום אין מוליכין אותו לא על הבהמה * ולא על העגלות אלא מצוה לנוטל (סט) על הכתף. (ע) ולפי ששכח דוד ונשא על העגלה נפרץ (עא) פרץ בעווא. אלא מצוה לנשא על הכתף שנאמר כי עבודת הקדש עליהם בכתף ישאו: * יג (עב) כשנושאים אותו על הכתף נושאים (עג) פנים כנגד פנים ואחוריהם לחוץ ופניהם לפנים. (עד) ונזהרים שלא ישמטו הבלים מן הטבעות.

ביאור ההלכה

דרך חכמה

מנינו: (בה) להתלמד בה. (סא) שידע לעשותה או למוסרה לציבור שידעו איך לעשותה: (נד) פטור. שלא חייבה מורה אלא להריח בה (סב) וי"א דנהי דאין בה כרת לאו מיהו איכא וי"א שאין זה אלא איסור דרבנן: (נד) הריח בה. בשל לצור: (נד) כדן כל נהנה מן ההקדש. שאם נהנה בצוה פרוטה מעל כמש"כ רבנו זצ"ל דמעילה ה"ט"ו שאם הריח כשעלה שמתנה מותרו מעל אסוהה אחר שמתנה מותרו לא מעל: (נט) להריח בה. (סב) ולא לשום נזרך אחר (סד) וחייב הלוא על כל ישראל חוץ מחש"ו ויש בו מלקות ואשם תלוי ואין בו איסור חיי שיעור צדן בקטרת וצדן בשמן המשחה: (ס) עליו מקטירין הקטרת. ואם נעקר המזבח מקטירין קטרת במקומו כמש"כ רבנו זצ"ל מחו"מ ה"ב: (סא) ואין מקריבין עליו דבר אחר. חוץ מהזבח דמים צוה"כ והזאות פרים ושעירים הנשרפים: (סב) ואם הקטיר עליו. (סה) וכן אם נעקר המזבח והקטיר במקומו לוקה. וכחז המינוח שנהוג בזהנים ומשמע שור שהקטיר אין לוקה, ושיעור הקטרה בזבחים. (סו) ולא זו היא מצד מוצח הפנימי שאין ראוי להקריב עליו דבר אחר ואין בו מיתה אלא לאו אצל אם לרץ להקטיר והקטיר קטרת חסרה או שלא כמזוהר אפי' הקטירה במחמה שלא על המזבח הוא צעון מיחה ואין בו רק לאו הנה מכלל עשה כמש"כ לגיל בה"ח (סז) והרמב"ן כתב שדעת אונקלוס שהלאו שלא יעשה הקטרת ממסים אחרים וכן שלא יוסף ממים (סח) ודין אם עלו אם ירדו במוצח הפנימי יתבאר אי"ה צ"ג מספוקה"מ הי"ח: (ט) והנהגד אחרת יחיד או רבים. (סט) ולא מקרה לציבור קודם הפיתוס דפסולה כ"ל ה"ו: (טד) או הקריב עליו קרבן. עולה או מנחה (ע) או שאר קרבנות: (טה) או הסיך נסך. (עא) וכחז המינוח דזריקה בג' תלוי (עב) וז"ע אם שאלו בג' לוגין כמו בחוק (עג) והרלב"ג כתב על רבנו למה לא מנה לא מקטיר ולא תסבין (עד) ורב סעדיה גאון ור"ש בן גבירול מנאוס בשנים: (טו) לוקה. (עד) וחייב על ההקטרה ולא על העליה למוצח את הארון לדורות ודעת הרמב"ן שגם ליום נושאים לדורות וכן דעת המינוח: (סח) את הארון. (עו) ז"ע שגם שלחן ומנורה וכל משא בני קהת יהא מזהב וזו שישארה בכתף לא ע"ג עגלה: (טט) על הכתף. (עו) ולא בידים: (ע) ולפי ששכח דוד. כמפורש בדה"א ט"ו כי למצבאשנה לא אחס פנה' ה' בנו כי לא לרשונהו כמשפט וגו' וישארו בכתפם במוטות עליהם: (עא) פרץ בעווא. כמפורש בשי"ב ו' וישלח עוה אל ארון האלקים ויח אהרן ה' צוה ויכהו שם האלקים על המל וימת שם עם ארון האלקים: (עב) כשנושאים אותו. (עג) בלארבע אנשים הם נושאים אותו מלדו זה של ארבע בין הבלים ושמים הלד זה (עט) והיו מהלכין יחפים: (עג) פנים נגד פנים. פני אלו נגד פני אלו (פ) כדי שלא יתנו אחור לארון שאינו דרך כבוד: (עד) ונזהרים שלא ישמטו הבלים מן הטבעות. (פא) ואע"ג שהיו מהודקים שאין יכולין להשמט מ"מ היו מתפרקים קלת בצלמנעיתם ועו' חייבה מורה א"ג ע"י טורה נשמטין (פב) והיראים כחז שהסיר טבעות

גז"כ שאין חייב כרת אלא להריח ולא שאר נכרים אצל א"כ הו"ל לרבו להמא את הלוא וז"ע: * או למוסרה לציבור פטור. הקשה המל"מ לעיל ה"ו הרי רבנו כתב לעיל כל מעשה בקדש ובחוק העוורה ובשל הקדש והמפטם את הקדש בחולין או בכלי של חולין פסולה וא"כ איך נשאל כחן שפיתמו ומסרו לציבור ומירן דמיירי שכבר מקרה לציבור לוקה דהא צהריא אמר למוסרה לציבור ועוד אם כבר מקרה לציבור הרי חייבין לפטמה ומאי קמ"ל ואם קמ"ל דמתי בקטרת שיחיד מוסרה לציבור לא יכל קרבנות צבור וכמ"ס בריה"ו ז' ו' ואין מקומו בלאו, ובהר המור"י דין דכחמה הקטרת פסולה ולא קאמר אלא שאין חייב טעמא ולפי"ו מיירי בעם הארץ שלא ידע שצריך לפטמה פטור ועוד י"ע דאפשר שאם לא פיתמה בקדש לא ימירי במתכונתה ובלא"ה כקדש וז"ע, ובחמה בגמ' י"ל דברימא אחיה כרבי"ל דק"ל בשקלים פ"ד ה"ג דפיתמה בחולין כשרה ורבי"ל מנה הוא וזכר בשמה סוף עוקצין אצל רבנו שפסקה ופסק דבחולין פסולה קשה, ואולי י"ל דלמסרו לציבור היינו נמי להתלמד אלא בדרישא היינו להתלמד לעלמו ובקופא היינו שהצבור יתלמדו ממנה וידעו איך לעשותה: * ואם הקטיר בו' י"ע אם הקטיר דבר פסול שאם עלה ירד או שהקטיר בשר בהמה טמאה אם עזר בלאו זה ונהי שגם אם הקריב דבר פסול חייב שהרי קטרת שלא נמסרה לציבור פסולה כ"ל ה"ו ואפי"ה חייב אצל דבר שירד ז"ע, ובחז"ל נספקת אם במוצח הפנימי אמרי' אם עלו לא ירדו (ע"י בחז"ל וצחים לוקטים ח' סק"ו) או עכ"פ אלו שגם במוצח המינוח ירדו אולי אין זה הקרנה כלל והוי כשורף על גביו אצנים ועפר, ולכא"ו נראה דגם בקטרת שלא נמסרה לציבור חרד וז"ע וע"י וצחים ל"ד א' וברמב"ם פ"ב מחי"מ ה"ו ויש לתמוך וז"ע: * ולא על העגלות. בחז"ל כ"ה א' מנין להכנס שכבודו בעגלה רלאשנה שא"ו וריבית את ארון האלקים על עגלה חדשה פירש"י אותה עגלה ששיגרה פלשמים בה ובאותה עגלה הביאו דוד מים אצבינד לעיר דוד וכחז מהרש"א ואע"ג דהו שהריבוי דוד על עגלות עשות הוא כדלמרי' פ' אלו נאמרין וי"א והי' לו לישא את הארון בכתף מ"מ למדנו מיני' לפי טעוה שנסאו בעגלה ששיגרו פלשמים ממש שאין לפרקו מעגלה לעגלה אצל המאירי כתב שם חסם אין משנין אותו מעגלה למטה שכבודו נמטה רלאשנה ודרך סמך הביאה מדכתיב וירכיבו את ארון האלקים על עגלה חדשה כלומר וגאמר שם שעל עון זה מת עווא אלמא לא ה"ו לו לשנוהו ודרינו תמוהים מלד שזו נגד מנ' דסוטה הג"ל וז"ע:

ציון ההלכה

(סא) ע"י בה"ל: (סב) ע"י בה"ל צ"ע: (סג) מני"ח מזהב ק"י: (סד) שם: (סה) מני"ח מזהב ק"ד: (סו) חז"ל וצחים ט"ו סק"א: (סז) שמוה ל' ו': (סח) ע"י חז"ל קדשים לוקטים סי' א' סק"י: (סט) כ"מ ומל"מ ואם נמנדבו הצור לרביין שימסרוהו לכל ישראל עבור קרבן הצבור שאין קטרת צהה נבדה: (ע) כמש"כ רבנו או הקריב עליו קרבן: (עא) מלוא ק"ד: (עב) מני"ח שם: (עג) המנ"ח שם: (עד) חז"ל קדשים לוקטים ח' סק"ו ויממה על השטמ"ק: (עה) מני"ח מזהב ש"ע: (עו) שם: (עז) יריעות שלמה: (עח) מנחות ז"ה ב': (עט) במדבר פ"ה ס' ח': (פ) שם וכו' בשמנת ר"א ט': (פא) חז"ל יומא ע"ב ז' וכו' המנ"ח מזהב ז"ה ומדברי רבנו נראה כתי' נחרא: (פב) מזהב שט"ו וכו' הריטב"א ביומא בשם ר"י:

הלכות כלי המקדש פרק ג

אומר שירה על כל עולות הציבור (יא) החובה * ועל שלמי עצרת (יב) * בעת ניסוך היין. אבל עולות נדבה שמקריבין הציבור לקיץ למזבת. וכן הנסכין (יג) הבאין בפני עצמן אין אומרין עליהן שירה: **ג** לוי * האונן (יד) מותר לעבוד ולשורר. (טו) ואין פוחתין משנים עשר ליום (טז) עומדים (יז) על הדוכן בכל יום לומר שירה על הקרבן ומוסיפין עד לעולם ואין אומרין שירה אלא בפה בלא כלי (יח) שעיקר השירה שהיא עבודתה (יט) בפה. ואחרים היו עומדים שם מנגנין בכלי שיר. מהן ליום ומהן ישראלים מיוחסין (כ) המשיאין לכהונה. שאין עולה על הדוכן (כא) אלא מיוחס. ואין אלו המשוררים על פי הכלים (כב) עולין למנין (כג) השנים עשר: **ד** * ובמה הם מנגנין. (כד) בנבלים (כה) וחלילים (כו) וכנורות (כז) וחצוצרות (כח) והצלצל. ואין פוחתין משני נבלים (כט) ולא מוסיפין על ששה. ואין פוחתין משני חלילים ולא מוסיפין על שנים עשר. ואין פוחתין משתי חצוצרות ולא מוסיפין על עשרים ומאה. ואין פוחתין מתשעה כנורות ומוסיפין עד לעולם. והצלצל אחד בלבד: **ה** (לי) בימי המועדות כולם ובראשי חדשים היו הכהנים תוקעים * בחצוצרות (לא) בשעת הקרבן

דרך חכמה

שגם אם קרנו הנסכים צלילה קמוח לעמוד השחר והאיר היום כיון שבזמן הניסוך אין זמן שירה בטלה מזוהה: (יא) החובה. (כ) שקבע לכן זמן: (יב) צנע ניסוך היין. (כא) אצל על ניסוך המים אין אומרים שירה (כב) וגרלה שהלל שאומרים בקרבן פסח וקידוש העיר אינו דאורייתא והתוס' כתבו דדוקא בשעת הקרבה אין אומרים אלא על היין אצל שלל בשעת הקרבה מלניו ודבריהם תמוהים דלא"כ מ"מ מקשה מביכורים: (יג) הצאים צפ"ע. (כג) אע"ג שצאים זומנין ומקיים בהם מצות זמן אין אומרים שירה אשמייה לתורא (כד) ודוקא אם מביא היין צפ"ע אצל אם מביא אהה גם המנחת נסכים אומרים שירה: (יד) מותר לעבוד ולהשורר. (כה) וגם שאר עבודות לוויה (כו) וכן שאר פסולי כהונה כגון שחיי יין (כז) וזבל מוס וכיו"צ: (טז) ואין פוחתין מ"צ לויס. (כח) ואינו מעבד: (טז) עומדים. (כט) דשירה צעי עמדה: (יז) על הדוכן. עי' מקומו לעיל פ"ו מבי"ב ה"ו: (יח) שעיקר השירה היא עבודתה צפה. (ל) ודעת רש"י ותוס' שהלכה שעיקר שירה צבלי: (יט) צפה. (לא) ומ"מ גם הכלי דוחה שבת ויו"ט כדלקמן ה"ו שאין שבות במקדש (לג) ומה שהחרי צפ"י משבת ה"ו לקשור יומא במקדש הוא דוקא קשר שאינו של קיימא דאיכורו מדרבנן: (כ) המשאין לכהונה. (לג) וכן כהנים: (כא) אלא מיוחס. (לד) שמעלין מדוכן ליוחסין: (כב) עולין לפני השנים עשר. משמע שאסור להם לשיר צבלי אלא דוקא לפני: (כג) השנים עשר. (לה) וברש"י משמע דלקטניס קאי שאין עולין למנין: (כד) צבצבלי. (לו) צל עשוי כמפוח של נפחים ומזילא קול ע"י רוח: (כה) וחלילים. (לז) מין כלי זמר שקולו נשמע למרחוק: (כו) וכנורות. (לח) וכנור של מקדש של צבעה ימין הי': (כז) ותזנורות. (לט) ותזנורות של הלויס היו עשויין מקרן של צבמה כמש"כ פ"ד מאי"מ ה"ו ושל הכהנים מכסף כמש"כ רבנו צמחון ה"ה: (כ) והצלצל. (מ) הם צ' חמיות רחבות של מתכות ומנין זה על זה ומשמיע קול (מא) ופעמון שהוא זוג וענגבל לא הי' במקדש: (כט) ולא מוסיפין (מב) צמח' דרש' לה מקראי: (ל) צימי המועדות כולם. (מג) והי' כל קרבן צבור הקובע לו זמן כגון ממזיין ומוספין טעונין שירה ותזנורות וסמך על מש"כ צפ"ו מחו"מ ה"ו: (לא) צבעת הקרבן. (מד) היינו צבעת הניסוך (מה) וכהנים צבלי

ביאור ההלכה

* ועל שלמי עזרת. הנה כשהציאו כמה קרבנות הביאו הנסכין אחר כל קרבן כדמשמע ביומא ל"ג א' וחיפין לנסכים ונסכים למוספים ונסכי מוספין לא יכלו להקדים למוספין שאם קדמו הנסכים לקרבן פסולים כמ"ש בתו"כ אמור ו"צ א"כ היו מנסכין צ' פעמים והיו לריבין לומר שירה צ"פ ואין כופלין אותה שירה צ"פ כדמשמע ב"ה ל' צ' במוסף מהו אומר הרנינו כו' בנתנה והו' אומר קול ה' כו' ובשנת אמרו בין הנסכים היו"ט כמ"ש שם ל"א א' א"כ היו לריבין לומר שירה אחרת לכבש עזרת על יו"ט בשעת ניסוך וכן הי' ב"ה כמבואר שם ל' צ' ובה נפשת מה שנסתפק בתקרי לז מוצא בס' המפמח: * בעת ניסוך היין. כתבו המוס' בנרכות ל"ה א' שבינוס המים אין אומרים שירה ולכא"ו אין נ"מ מה שיהי ניסוך עזרת על יו"ט בשעת ניסוך וכן הי' בסוכה מ"מ צ' ואפשר דני"מ אס לא ה' לו יין לנסך וינסך רק המים עם חמיר של שחר. עוד כתבו המוס' שבשעת שחיטת הפסחים הי' שירה שלא על היין אומנם לא מלניו ענ"מ שקריאת ההלל נאשבה שירה צבמה"ק ועי' פסחים ל"ב צ' דקרר ל' שיר אצל לא מלניו שזה דין שירה צבמה"ק אע"ג שהלויים אמרו, מיהו מלניו בשבועות י"ד א' כשהיו מוסיפין על העזרות הי' שירה וכ"כ תוס' פסחים ס"ד א' ד"ה קרוא אצל רבנו לעיל ב"ה ח"ב הי"ב לא הוכר שזה הי' שירה. והא דתמר ר"ל בערכין י"ב א' אומרים שירה שלא על הקרבן שמה ויומא כמש"כ תוס' הנ"ל ורבנו לא הביאו לו"ע: * האונן מותר לעבוד ולשורר. אע"ג דלוקן אינו עובד אלא רבנו פ"ב מבי"ב ה"ו הי"מ כהן אצל לו עובד כדלוקן בתו"כ מקרא. ואע"ג שאצל אסור ליכנס לעזרה כדמוכח בתו"כ ט"ו כמש"כ המחיר' והביא ממס' שמהות פ"ו י"ל דדוקא אצל אצל אונן נכנס א"כ א"כ נמלא שם א"כ נמלא א"כ א"כ נמלא א"כ א"כ דלוקן אסור בקדשים מדרבנן שמה נטמא כמש"כ רבנו צפ"ו מבי"ב ה"ו מ"מ לא אסורו צבליא מקדש ועי' וצחים ל"ט א' ו"ע: * ובמה הם מנגנין כו'. צבמה ערכין י"ג צ' מן ובלא היו אומרים צבלי אלא בהם רב"ז אומרין אין עולין למנין ואין עולין לדוכן אלא בארץ הן עומדין ורשאיין בין רגלי הלויס וזוערי הלויס היו נקראין והנה רש"י מפרש כ"ז על הלויס הקטנים אצל רבנו צפ"ו מ"מ מפרש כ"ז על הלויס המנגנין צבלי שיר וכתב הפ"ח צמים חיים לקמן ה"ז שרבנו שבח צבליה הקוראת אין עולין למנין פסק כראב"י ולשיטתו איל ותמה דא"כ הי' לו לכחוש ב"ה אין עולין לדוכן כמש"כ רב"ז ולמה כתב שם שאין עולין לדוכן אלא כהן מיוחס והרי המנגנין צבלי שיר לא עלו בגלל לדוכן אלא בין רגלי הלויס הי' עומדין ושאר בתומא ולכא"ו נראה דרבנו לא פסק כראב"י משום דרביס פליגי עלי' (עי' בס' יד מלאכי סי' מ"ו) ופסק דרבנן לית להו בין רגלי הלויס הי' עומדין והנה שפיר דעיקר שירה צפה מוס' דרבי הכי ס"ל בסוכה נ' צ' והלכה כרבי מחמירו: * בחצוצרות. עי' במל"מ

ציון ההלכה

(כ) ערכין י"א צ' (כא) תוס' צרכות ל"ה א' ד"ה שאין (כב) מנ"ח מזוהה ש"ד: (כג) חו"מ חמורה פ"י ל"א סק"ד: (כד) מנ"ח מזוהה רנ"ט: (כה) הר המור: (כו) גזרות ארי טעניט ט"ו ו' והקשה על רש"י ומש"כ שחיי יין לכא"ו גם ישראל לא יכנס שחיי יין כמש"כ רבנו פ"א מבי"ב ה"א ו"ל דמ"מ אין מחלל עובדי: (כז) חולין כ"ד א' ומש"כ רבנו צה"ם: (כח) מנ"ח מזוהה ש"ד: (כט) מעשי נמלך: (ל) מ"ט קדושין פ"ד מ"א: (לא) מנ"ח מזוהה ש"ד: (לב) מ"ט פ"ה ויעריבין מ"ג: (לג) לוקיט הלכות פ"ב מערכין וזה תודה ד"ה אחס: (לד) סוכה נ"א צ' ו"ע שלא תלאחי צרמ"ס דין מעלין מדוכן ליוחסין: (לז) ערכין י"ג א' ו"כ מנואר בראב"ד הלכות פ"ה ט"ו: (לו) רש"י ערכין י"ג צ' ד"ה ונפיש: (לז) רש"י פ"ב דערבין מ"ג: (לח) ערכין י"ג צ' ב' ו"ע תוס' ע"י מ"ו א' ד"ה קרני וכו' רבנו כמש"כ המחל"מ כאן ה"ה: (מ) רש"י ערכין י"ג צ' ד"ה עבדמא: (מא) ערכין י"ג צ' ע"ש הטעם והוא עובד כדאי' מירי סוכה פ"ה הביאו בנקיטוי הלכות פ"ב דערבין ע"ש: (מב) ערכין י"ג צ' (מג) חו"מ ערכין סי' ל' סק"ו ודלא כהמיוון מזוהה שפ"ד שפי' דעת רבנו דדוקא במועדות ותמה ע"י: (מד) משנה בתמיד פ"ו מ"ג ע"ג: (מה) מנ"ח מזוהה שפ"ד וכר"ע ירו' יומא פ"א ה"א:

הלכות כלי המקדש פרק ג

לב

והלויים אומרין שירה שנאמר (לב) וביום שמחתכם ובמועדיכם ובראשי חדשיכם ותקעתם (לג) בחצוצרות. החצוצרה היתה נעשית (לד) מן עשת של כסף. עשה אותה (לה) מן הגרוטאות של כסף כשירה. (לו) משאר מיני מתכות פסולה. והחלילין שהיו מנגנין בהן היה (לז) אכוב שלהן של קנה. מפני שקולו ערב ולא היה מחלק אלא באכוב יחידי מפני שהוא (לח) מחלק יפה: א' בשנים עשר יום בשנה (לט) החליל מכה לפני המזבח. (מ) בשחיטת פסח ראשון. ובשחיטת פסח שני. (מא) וביום טוב הראשון של פסח. (מב) וביום הראשון של עצרת. ובשמנה ימי החג. (מג) וחליל זה דוחה שבת מפני שהוא חליל של קרבן וחליל של קרבן (מד) עבודה היא (מה) * ודוחה את השבת: ז' אין בן לוי (מו) נכנס לעזרה לעבודתו עד שילמדוהו * חמש שנים תחלה. שנאמר זאת אשר ללוים (מז) מבין חמש ועשרים שנה וכתוב אחד אומר מבין שלשים שנה. הא כיצד חמש ללמוד. ואינו נכנס לעבודה (מח) עד

ביאור ההלכה

ודעת רבנו כמי' תוס' שהלכותיו של הכהנים היו של כסף ושל הלויים היו משאר דברים ועי' בתוספתא דסוטה פ"ו ה"ח דנהקיל היו הכהנים מוקעין בתולדות של ז' וז' ל' כיון שהתולדות ההם היו רק להקפיד את העם כמש"כ רבנו זצ"ל מתגינה ה"ד הו"ל כהנים כלום שא"ל של כסף ואע"פ שכתבו ונהקילו את העם מתקפו זהו רק במדבר שהי' מזה להקפיד ולא בשאר מקומות שאינו אלא לפרנס ולא להרכיב כסף אלא לדברים המגויין בפרשה: * ודוחה את השבת. לכו"ז גם יו"ט דוחה דגם ציו"ט אסור לתקן כלי שיר כדמין אין מספקין ואין מטשפין שמה יתקן כלי שיר ציו"ט אמרו ק"ו לשבת יו"ל דבדיהמ"ק כיון שיש פה שמחת יו"ט ש"ל אלא גורו ע"ז ול"ד לחדש פרטי אלא אם חל יו"ט בשבת אז שבת שבת החג ש"ד שעל שנת בשאר הגזירה קמ"ל גם שנת דוחה שאין שנת תמקדש וכו"ש ציו"ט ובעירובין ק"ב ב' משמע דמלאכה דלורייחא כיון לתקן הכיור תלו חי מכשייר מזה דוחין את השבת אלא זה לנאמן דס"ל עיקר שירה בכלי אלא למהי דקי"ל עיקר שירה בפה ע"כ אין דוחה אלא שנת דרננין: * חמש שנים. כמד הר"מ משום שחכמת המוסיקא היא חכמה גדולה וארכיה ליותר ה' שנים משמע מדבריו בטעמים היו צריכין לשורר נגינה ולכן הולכו ללמוד חכמת המוסיקא וז"ע מנ"ל זה דהיי דמבואר בחולין כ"ז ב' שהלויים נפסקו בקול ויירש"י שצריכין לבשם קולם שיהא נראה בקול א' וכו"כ רבנו בה"ט שמשנתקלקל קולו מחמת הקנה נפסק לשיר ובמגילה כ"ד ב' ח"ל ר"ח לר"ש ברבי אלמלי אמה לו הפול אמה לכוין משום דעבי קלן ומכ"ל מבואר שהיו צריכין לקרות שפה בדורה כולם בלחוד ונענימה שישמעם קולם כאלה ונענימה שישמעם כולם יחד ומסתמך שהיו צריכין גם לקרותם בטעמים שזה פירוש המילין מבואר בחגיגה ו' ב' נ"מ לפיכך טעמים וכן נדרים כ"ז ב' ויבין במקרה זו הפיסק טעמים והרעט"א ביומא נ"ב כמד דבאר שנגינה פוקין טעמים נפשט הספק בתעם מקראות שאין להם הכרע וכן מובא במגילה פ"ו ז' ב' דבאר דקרינן עשרת בני המן בנגינה אחת שמעין שובת נהגרו יחד ומסתמך שזו הדברים דחשיב בריש אלו נאמרין שנקראין בלה"ק היו נקראין בטעמים שזה מספר הפסוק ע"י בוא"ה ס' פ"ה ס"א שח"ט וכן כתבו בדרך אמונה פ"ג דביכורים בלה"ל אות פ"ד בשם הריטב"א שכתוב ס' ח' שהיו קוראין בטעמים זה נקרא שירה כמו שאנו קוראין שירת הים צביהכ"ז וזה נקרא בטעמים ונגינה כמ"ש בוא"ה ס' נ"א ס"ט והיו בקול ללול וברור וישמעם לפי הענין אלא אכתי לא שמעי' שזריך לשיר בניגונים ועי' מגילה ל"ב ח' משום דלא ידע בנשומי קלם משפטים לא יתין קרינן ל' וגם שם אין הכוונה לשיר בניגונים אלא לומר בקול יפה ומובן וכל העשר שירת שנאמרה בתורה לא מנינו אלא שנאמרו בהטעמים אלא שישירו בהם ניגונים לא שמענו ומה שמצי' הגמ' בערבין י"א ח' ישאו א"ל אלא לכוין שירה וכה"ל שזו זמרה ומנו חוף ואומר ישאו קולם ירונו ח"י הכוונה כ"ל שיתמך בנחת ונענימה וטעמים אלא ניגונים לא שמענו וזהו שאלה ששזר בכלי שיר מתמך בנחת ונענימה וטעמים אלא בפה אין לנו ומה שהיו צריכין ללמוד ה' שנים ששום שרבה נעודות היו ללוים וצריכין ללמוד ה' שנים וכן משמע בגמ' שם דקאמר שאני הלכות עבודה דתקפין ומה שהתורה לא הנריכה להכניס ללמוד ה' שנים י"פ משום שהכניס ורצין הן וומדין מהר וז"ע. שוב הרמב"ם בחמישי ר"ס החליל ש"כ שהיו אומרים נגינה ז' ועף שמתמך ששהיו כלי שיר היו גם הלויים מנגיין לפי הנגינה של כלי שיר כדי שיהא קול יפה וברור אלא הנידון אם חייבין בכך או לא ועי'

דרך חכמה

מומין פסולים (מו) ואפשר שזריך גם בגד"כ ותקפו והריעו ותקפו כמש"כ רבנו זצ"ל ממו"מ ה"ו (מו) וא"ל מאנשי משמר (מח) ואין התקיעות מעכבות את הקרבן: (לב) וציוס שמתחסם. (מט) אלו שכתוב: (לג) בתולדות. בשמי תולדות. (נ) וצריכין שהיו שוין במראה וצקומה וצנוי: (לד) מן עשת של כסף. (נא) עשייתה חתיכה שלמה של כסף ומכה בקורנס עד שילאו תולדות: (לה) מן הגרוטאות. (נב) כסף שזיר: (לו) משאר מיני מתכות. (נג) אפי' של הכז: (לז) אכוב שלהן. (נד) רבנו מפרש אכוב הוא הקנה הקטן שנקנה החליל והוא ה' בעל נקב יחידי אלא (נה) רש"י מפרש שהיו חוקעין הצרבה חלילין אלא מסימין רק בחליל אחד ואכוב היינו חליל: (לח) מחלק יפה. ר"ל מסיים שכל שגמר בשל קנה ויחידי: (לט) החליל מכה. (נו) שהיו נקיים בחליל ומכה באצבעו על הנקב להנעים את הקול: (נז) בשחיטת פסח ראשון ובשחיטת פסח שני. שטעוין הלל בשחיטתו כמש"כ רבנו זצ"ל מק"פ הט"ו: (מא) וציו"ט הראשון של פסח. אלא ציו"ט האחרון אין אומרים זו הלל אלא בקובות אומרים כל ח' הימים: (מב) וציוס של עלרת. (נז) כל"ז וכו"ה בכת"י וז"ל הראשון דבדיהמ"ק לא ה"י ב' ימים עלרת: (מג) וחליל זה דוחה שבת. (נח) ואע"ג שפסק בה"ג שיעקר שירה צפה מ"מ גם אם הכלי שיר מזה היה אפירה בכלי זמר אינו אלא שזת ואין שזת תמקדש (נט) ומש"כ רבנו זצ"ל משבח נימת כינור כשנספק קושרין אותו בתמקדש והיו דוקף בקשר שאינו של קיימור כדמשמע שם שאין אסורו אלא מדרבנן: (מד) עבודה היא. ר"ל מדרבנן מזה גם בכלי שיר: (מה) ודוחה את השבת. (ס) וה"ה נגלים וביורות וכל כלי שיר: (מז) נכנס לעזרה לעבודתו. אלא כהן כן העבודות הקבועות וצין שאר העבודות (סא) ודוקא לוי אלא כהן עובד אע"פ שלא למד ה' שנים דכהנים ורזיזים הם וזהיריס: (מז) מן חמש ועשרים כו'. דיינס אלו אינן אלא בזמן שהיו נושאים בכפף כמש"כ רבנו בה"ח (סב) ואו היו נפסקים גם משירה ומחליל (סג) אע"ג שיכול ללמוד ה' שנים צעודו קטן אלא אחר שהוקבע המקדש צירושלים כשר כל לוי משגדיל ובלבד שילמד ה' שנים (סד) ודעת רמב"ן דבן כ"ה כשר לעבודה אלא אין ממנין אותו אלא מן ל': (מה) עד שיגדיל והיה איש. (סה) יש ראשונים דס"ל דגם לוי קטן נכנס לשיר בשעה שהגדולים עולין לדוכן והם לא היו עולין

צייון ההלכה

(מו) יריעות שלמה: (מו) לנפת פענה: (מח) לקוטי הלכות תמיד פ"ו וזה מודה ד"ה ח"ף בשם הספרי אלא בירו' פ"ד דתענית ה"ב ח' תולדות הכהנים מעכבין את הקרבן וכו': (מט) קטן: (נ) שם: (נא) רש"י מנחות ב"ח א' (נב) שם: (נג) ספרי ווטא בעהלת: (נד) בדיהמ"ק פ"ב דערבין ח' (נה) וציוס שכת"י ח' א' וגם רבנו צביה"מ כמד דבגמ' מבואר דכעס היינו חליל: (נו) רש"י ערבין ח' א' (נז) קול: (נח) חוס' סוכה ג"א ח' ד"ה כתבו וכו"כ הארדור שכת"י רבנו: (נז) ח"ט עירובין פ"י מ"א ודלא כתובת רוקח: (ס) יריעות שלמה ואע"ג שרש"י כתבו למ"ז עיקר שירה בכלי שיר: (סא) ע"י בה"ל: (סב) רמב"ן במדבר ה' כ"ה וכו"כ בתוספתא וקניס מנצט"מ בעלתמ"ן פ' ואל עבוד ע"ש: (סג) רבז"ו כאן: (סד) צמדה ח' ד': (סה) רש"י ותוס' ערבין י"ג ב' אלא רבנו לקמן פ"ה הט"ו מפרש לה על כהנים פחותין מנני כ' והמנ"ח מזה ש"ד תמה אלא הנידון אם חייבין רבנו גבי לוי:

הלכות כלי המקדש פרק ג

שיגדיל ויהיה איש שנאמר (מט) איש איש על עבודתו: ח (ג) * זה שנאמר בתורה בלויים ומבן חמשים שנה ישוב מצבא העבודה אינו אלא בזמן (גא) שהיו נושאים המקדש ממקום למקום. (גב) ואינו מצוה נוהגת לדורות. אבל לדורות אין הלוי נפסל בשנים (גג) ולא במומין אלא בקול (גד) שיתקלקל קולו (גה) מרוב הזקנה יפסל לעבודתו במקדש. ויראה לי שאינו נפסל אלא לומר שירה (גו) אבל יהיה מן השוערים: ט (גז) * שמואל הוואה ורוד המלך חלקו הלויים לארבעה ועשרים משמרות. ועובד משמר בכל שבת. וכל אנשי משמר מחלק אותם ראש המשמר לבתי אבות. (גח) וכל יום מימי השבת עובדים בו אנשים ידועים. (נט) וראשי האבות מחלקין אלו העובדים ביום שלהן איש איש על עבודתו. (ס) וכל הלויים מוזהרין על עבודת המזבח שנאמר אך אל כלי הקדש ואל המזבח לא יקרבו ולא ימותו לא יקרבו לעבודה (סא) אבל ליגע מותרין: י וכשם שהלויים מוזהרין שלא לעבוד עבודת הכהנים. כך (סב) הכהנים מוזהרין (סג) שלא לעבוד עבודת הלויים שנאמר גם הם גם אתם. וכן הלויים עצמם מוזהרים שלא יעשה אחד מלאכת חבירו. שלא יסייע (סד) * המשורר לשוער ולא השוער למשורר שנאמר איש

ביאור ההלכה

בהקדמת פאת השלמן בשם הגר"א ויחמץ שלמדו זה מדתן יומא הוגרם בן לוי (הוא ה"י ממונה על השיר דמתן כפר"ה משקלים) ה"י יודע פרק בשיר ולא ראה ללמד ובגמ' ובה"ש נותן קולו בנעימה מכניס גודלו לתוך פיו ומניח אלצט בין הימין עד שהיו אחיו הכהנים נוקרין בנת ראש לאחוריהן פירש"י בין הימין בין חלוקת יומת השפה עד מחילת החוטם נוקרין בנת ראש ונתעיס מהכנת הקול ובשקלים רפה א"ר אחא נעימה וימרה ה"י יודע אמרו עליו על הוגרם בן לוי שה"י מנעים את קולו סמוך וכשהוא נועץ את גודלו בתוך פיו ה"י מניח כהה מיני ומר והיו אחיו הכהנים נוקרין בנת ראש ולכא"י נראה שה"י מן המשוררים כהה כדמשמע בגמ' ופירש"י אלף שה"י יודע לשיר יגויגים יפסו ולכן הקפידו עליו שלא ללמד ומשמע דזה מצות השירה ולאפסן שזהו ג"כ הטעם שהקטנים הלויים נכנסין לשיר כדי ליתן חבל בנעימה כמ"י בערכין י"ג ב' אלף שרבו עמוטין אלף דל"ט הא דמסיים שהיו אחיו הכהנים נוקרין דבול"ט שהיו אחיו הלויים שה"י הכהנים אין מוחרין כהה ול"ע: * זה שנאמר כ"י. בנמדבר פ"ו ס"ו ה' מן חמשים שנה ולמעלה ה"י פסול לעמוד בתשן לעשות עבודה שפ"ו ה"י וכל יום ימרה ובפי' מהר"י תמה מנ"ש שם כפי' ח' משכנכו לארץ לא היו נפסלים אלף בקול משמע שאין נפסלין לשירה ולפמ"י כ"כ בשם הרמב"ן ובעה"ט שבזמן שהיו נושאים בכתף היו פסולי' גם לשירה א"ש אלף ל"ע הא דמסיים שם אלף מחמשים שנה ומעלה חזור ה"י לנעימת שערים ולכא"י עד אז ה"י פסול גם לנעימת שערים כמו שנפסל לשירה ואולי יש שום ריבוי לנעימת שערים ול"ע. ורש"י במדבר ח' כ"ד פ"ו ולא יעבוד עוד עבודת משה כהה חזר אל חזר ה"י ורש"י בשערים ולשיר ולטעון עגלות נראה דס"ל דלפי' תמן שבהו פועלים בכתף כשר לשיר ושוער אלף ל"ע מש"י לטעון עגלות דלכא"י הוא עובד משה ורש"י דעבודת משה אחי אלף בכתף ק"י: * שמואל הוואה ורוד המלך כ"ד כ"ה כ"ו אלף אלף שדוד חילק כ"ד משמרות ולו נזכר שמואל ומ"ש בנעימת כ"ו א' נזכר דוד ושמואל והעמידן על כ"ד קאי על הכהנים, ויתכן דרבו למה מדכתיב בדה"א כ"ו וכל ההקדים שמואל הוואה וגו' על ד' שלמים ואחיו אלמא דבימי שמואל כבר ה"י שלמים ממונה ומסתבר דשמואל חקן הממונים כמו שתקן הכהנים, ש"י שרבו למה מדכתיב שם פ"ו ה' על השוערים המה יסד רוד ושמואל הוואה בנמונתם ופשוט: * המשורר לשוער כ"י. גריס תמיד שינוי בנ' מקומות הכהנים ושומרים והלויים כ"כ"א מקומות דכתיב משה ואלהיו ויניו שומרים משה בחד מקום כ"י ומבאר דמשה שה"י לוי ה"י שוער ובערכין י"ג ב' מנין לשירה שנה"י יצבר והאלקים יענוו בקול על עסקי קול פירש"י שמשה לוי ה"י וזוה"ו לשיר לשורר והשוערים ופזמנים ק"א ב' מ"ר כה"ג ה"י וחלקן בקדשי שמים ומבאר שה"י כהן ו"ל דהא דלסור כהן היינו שלא יעשה בתלכת חבירו אלף מ"ר לכתחלה נתמנה להיות שוער וגם משורר וגם כהן ופי"ו אפשר שגם ימנו לכתחלה לוי לכל הדברים מותר לו לעשות שיהיה וכן מלאמי בהגהות ר' יעב"ץ בערכין י"א ב' ע"ש שבהא ראי' לזה:

דרך חכמה

לדוכן אלף בין רגלי הלויים עמדו למטה ונתנו קול נעימה: (מט) איש איש על עבודתו. אע"ג דכתיב שם גם על משאו וזמשה לא סגי עד בן ל' מ"מ איש כתיב בשביל העבודה: (ג) זה שנאמר בתורה. (סא) וה"ה מש"כ מן כ"ה וכן שלשים כנ"ל וצ"ל שילמד ה' שנים: (גא) שהיו נושאים המקדש. (סא) ואז היו פסולי' גם לשיר (סא) ויש חולקין: (גב) ואינו מצוה נוהגת לדורות. (סט) ודעת הרמב"ן שנוהג לדורות כל זמן שהיו נרכיב להעביר הארון והכלים עד שצננה הבית: (גג) ולא צומזין. (ע) אלף הכהנים התוקעים בתולדות נפסלין צומזין (עא) אלף שמתח ביה השואצה יתכן שגם בע"מ יכול לתקוע בחליל: (גד) שיתקלקל קולו. (עב) דכתיב להשמיע קול אחד: (גה) מרוב הזקנה. (עג) שאין קולו מצוה (עד) וה"ה רך בשנים שנתקלקל קולו: (גו) אלף יה"י מן השוערים. (עה) וה"ה מן השומרים (עו) וכן כשר להיות מן המשוררים בכלי שיר דלא גרע מישראל: (גז) שמואל הוואה. דכתיב דבצרי הימים ועי' בה"ל: (גח) וכל יום מימי השבת. (עז) משמע שגם בשבת ה"י בית אב וכ"ג מדבצרי רבנו כפי"ד מחו"מ ה"ט גבי כהנים וכ"כ רש"י בנעימת ט"ו ב' שהיו נחלקין לו' בתי אבות אלף בתנמות ק"ו ב' אחא גבי כהנים שהיו ששה בתי אבות פירש"י וצננת כולן שוין: (גט) ורשאי האבות מתקלין. (עת) בלא פייס: (ס) וכל הלויים מוחרים על עבודת מזבח. (עט) אע"ג דבלא"י מוחרין כורים נ"מ שחיצין גם על עבודה שאינה תמה או על עבודת סילוק כדלקמן פ"ט מ"מ ה"ט: (סא) אלף ליגע מותרין. (פ) ואין איסור לא על הרא"י ולא על הנגיעה לא ללויים וצ"ו לזרים ומה (פא) שפירש"י שאם נגעו חיצין מיתה צדי שמים כוונתו שהכניסו הכלים לנרתיק שלהן ולישא דקרא נקט: (סב) הכהנים מוחרים. (פב) אפי' בע"מ ושאר פסולי' לעבודה מוחרין בלא זה ואולי גם חזי כהן וחזי ישראל ובענין זכר כתבנו לעיל בה"ל: (סג) שלא לעבוד עבודת לויים. (פג) ודוקא שירה כהה אלף שירה בכלי יבולין גם הכהנים דלא גרעי מזרים לעיל ה"ג (פד) ודעת החינוך שגם הכהנים מוחרים שלא לעבוד אחד עבודת מזבנו: (סד) המשורר לשוער. וכתב

ציון ההלכה

(סא) יריעות שלמה: (סא) כנ"ל בשם הרמב"ן ומושב זקנים מנע"מ: (סא) כ"ג דעת רש"י ע"י בה"ל: (סא) סה"מ שרש ג': (ע) ירו' יומא פ"א ה"א וכר"ע דפה דמשמע ברש"י בקדושין ס"ט ב' דכהנים קלזני הבהונות אין לארץ לשירה היינו כמ"י עיקר שירה בכלי ואין לארץ לנגן כביתו אלף ק"ל דעיקר שירה כהה וכ"כ בתוס' הר"ש"י שם: (ע) ע"י סוכה ב' ב' וכדל"י שרש ג' בה"ל: (עב) חולין כ"ד ב' (עג) רש"י שם: (עד) לקוטי הלכות ספ"ב דערבין: (עה) מנ"ח מצוה ש"ז ב' בשם החינוך: (עו) עבודת הלויים בשם א"ג: (עז) וכבר העיר מה ע"י בנ"י מהפחת: (עח) כ"מ: (עט) מנ"ח מצוה שפ"ט: (פ) מין ז"ל בלגברת כתי' ובאנן האול' ב' דדעת רש"י ביומא מ"ה א' שגור יש איסור להקטר למזבח ול"ע: (פא) במדבר ד' ט"ו: (פב) מנ"ח מצוה שפ"ט: (פג) לקוטי הלכות פ"ב דערבין: (פד) מצוה שפ"ט ע"מ בנמת חינוך ובלקוטי הלכות סוף תמיד תמה ע"ו ובמ"ב דקטרא ה"ב כ"ה אפי' כהה ובענין החכמה תמה מה שייך מלאכת חבירו שכולן מניין לכל המלאכה ואולי אחר שילא הימים או שהאז בתי אבות צ"ל א"ע:

הלכות כלי המקדש פרק ד

דבר שבקדושה. (ז) לפתוח בתורה ראשון. (ח) ולברך ראשון. (ט) * וליטול מנה יפה ראשון: ג משה רבינו חלק הכהנים לח' משמרות. ארבעה מאלעזר. וארבעה מאיתמר. וכן היו עד שמואל הנביא. ובימי שמואל חלקם (י) הוא ודוד המלך (יא) * לארבעה ועשרים (יב) משמר. ועל כל משמר ומשמר (יג) ראש אחד ממונה. (יד) ועולין לירושלים לעבודה משמר לכל שבת. ומיום השבת ליום השבת (טו) הן מתחלפין משמר יוצא והאחר (טז) שהוא אחריו נכנס. עד שיגמר (יז) וחוזרין חלילה: ד (יח) ומצות עשה להיות כל המשמרות שוים ברגלים. וכל שיבא מן הכהנים ברגל * ורצה לעבוד עובד (יט) וחולק

דרך חכמה

לקדשו: (ז) לפתוח בתורה ראשון. (י) דהיינו שהכהן עולה לתורה ראשון ואחריו לוי ואחריו ישראל ואפי' כהן ע"ה קודם לקרות לפני חכם גדול ישראל אך אם יש כהן מצד צדימה"ד שאפשר לקרותו טוב לזרזו שלא לקרות לכהן ע"ה לפני מ"ח. ואין הכהן והלוי יכולין למחול בין בשבת ויו"ט ובין צב' וה' ושאר ימים שקורין בהם ואפי' יש רק מנין מצומצם ואפי' יעשה צבית מנין ז"ע אם יכול למחול אבל בשאר דברים שגריך לכבד הכהן כגון לפתוח ראשון ולברך ראשון וליטול מנה יפה ראשון אם רצה הכהן למחוק כבוד לרצו או למי שגדול ממנו הרשות בידו (יא) וצברתו"מ"י אם בעל הסעודה אוכל עמהם הוא קודם אפי' לכהן ות"ח ומ"מ אם כל א' אוכל ממנו ומברך לעצמו כגון צבעה"צ יכבד לכהן ולכא' א"ל רשות מהכהן וכן אם גדול מברך אבל אם אחר מברך או בזעזע גריך ליתול רשות מהכהן ולא מהני מה שאומר צרשות הכהן אם לא נתן לו רשות (יב) וצרא"ש פי' לפתוח ראשון להיות ראש המדברים בכל קיצוץ עם וצייציה לדבר ולדרוש תמלה: (ח) ולברך ראשון. (יג) בתורה וצברתו"מ"י (יד) וכן אם יש שני חונים בידו קודם: (ט) וליטול מנה יפה ראשון. (טו) י"א דדוקא בתרו"מ נוסב מנה יפה ראשון אבל לא בשותפות וי"א גם בשותפות (טו) ובמ"צ פסק בשותפות לא, וצד"ש שז"ע למה אין נוהגין עכשיו להקדים הכהן לכל זה ולכתמלה בודאי יש לזרזו בכל זה והרשות ביד הכהן למחוק כבוד לאחר בכל זה חוק מקריחת התורה וכו' שהכהן והישראל שוין כגון ששניהם חכמים או שניהם אינם חכמים אבל אם הישראל גדול מהכהן צחכמה אין חייב להקדימו כג"ל ומ"מ אם הכהן ג"כ מ"ח טוב להקדימו אע"פ שהישראל גדול ממנו והעושה כן מאריך ימים לכל אם הכהן ע"ה אסור להקדימו שמהו התורה אבל לתת לו החכם רשות שיברך לא דרך חק ומשפט הכהונה אין לחוש: (י) הוא ודוד המלך. (יז) שמואל חלק על ט"ו ח' לאלעזר וח' לאיתמר ודוד

ביאור ההלכה

שליט"א בדיקון משמרות ח"א סי' רכ"ב: * וליטול מנה יפה ראשון. המוס' זמ"ק י"ח ב' הקשו הא אמרי' צפקסיס ג' ב' הנוטן ענינו צחלק יפה אינו רואה י"ה צרכה לעולם וחי' שהכהן אין לו ליטול אבל הישראל חייב לימן לו ולכא' יש להבא ראי' לה"ח השני דלמרי' צומא י"ז א' (והביאו רננו לקמן פ"ה הי"ב) כיצד כה"ג נוטל חלק צבא"ש אומר מטאזת זו אני אוכל אשם זה אני אוכל ומשמע שיכול לברור לו היפה ולא שהכהנים צריכים לתת לו היפה וגם הוא נכחו' דלא כמי' המוס' בענין שהרי כל הכהנים כשומפין בכל הקרנות כדכתיב לכל בני אהרן תהי' ואפי' יכול לברור היפה ומוכח דכיון דדיינו בכך מומר לו לברור וכו': * לב"ש משמר. דהיי"א כ"ד מניין כל הכ"ד משמרות לאחרי לחזר צבעה עשר ואחרי ברו' תענית פ"ד ה"ב שחזר המחזיר לאלעזר ופי' הג' מלכ"ס ו"ל שם בדי"ה שעד חזיר ה' א' לאלעזר וא' לאיתמר ומכאן ואילך ה' רק לאלעזר ונראה שלא היו מגרילין תמלה רק מאלעזר ואח"כ רק לאיתמר רק הגרילו על כולם רק מן השמים ה' שיראי הראשונים ח' מאלעזר וח' לאיתמר וגם נראה שלא יאל' הפסד הראשון מאלעזר והשני לאיתמר וכן הלאה אלא צמ"ה י"א ח' מאלעזר וח' לאיתמר דל"ה תמשה דלפ"י היוריז מאלעזר ידעי' מאיתמר והרי יהושע הכהן גדול ה' מדיע"מ כמבאר בנתיב"י (ביארנו בטעמא דקרא' הם) והרי מפורש בדה"א ה' דיהולדק ה' מזרע אלעזר והוא ה' הכה"ג האחרון ולכן מינו את יהושע בנו שקשה לפני כמי' שבה"ר פ"ה פ' מאלעזר וח' מאלעזר וח' מאלעזר וח' מאלעזר וח' מאלעזר וע"כ כמ"כ: * ורצה לעבוד עובד וחולק עמהם. מלשון רננו משמע שאם עובד עם חולק אבל אם אין עובד אין חולק ואפי' גדול דכהן צ"ע חולק אע"פ שאינו עובד כמו שהבאנו מחוספתא שאני צמ"מ דרזמנה רבי"מ כמ"ש בנבחים ק"ב ב' אבל כאן ההתורה נמנה לו רשות לעבוד מחולל אוכל ולקלוש הפסוק וצא בכל ארץ נפשו ושרת בשם ה' (כג) וצמ"מ על י"ש ח' חולק אפי' אין עובד רק צא לעבודה כמ"ש בנבחים שם ה"מ צמ"מ אבל כאן שאין משמר דוקא אם עובד אבל אין עובד כגון א"ל' לו וכו"ש אם אומר צדידיא שאין רואה לעבוד דאפי' להיריעות שלמה שהבאנו בהלכה הקודמת שאין כופין אותו

ראה שרבו בני אלעזר חילקו ט"ו לאלעזר וח' לאיתמר הרי כ"ד (יח) ועלי הכהן מזרע איתמר ה' (יט) ובזמן מן הזמנים יכולים לחלקם ליותר כגון לממשים או למעט לפי מנין הכהנים (כ) וצבית שני שעלו רק ד' משמרות חלוקו ג"כ לכ"ד (כא) ולנשיאת כפים יכול כל כהן ליטא אפי' צמ"מ שאינו ע"ה (כב) וככה שחן רוצה לעבוד צמ"מ שנו כופין אותו כג"ל אע"פ שיש ד' כהנים ע"ה וזלמו: (יא) לארבעה ועשרים משמר. משמע דכל הכהנים נתחלקו אבל (כג) דעת הרמב"ן שחיו כהנים שלא נקבעו צמ"מ והיו יכולין לצבא מתי שירצו ולעבוד: (יב) משמר. (כד) וגם הצעלי מומין בכלל המשמר שהרי הם חולקים לאכל: (יג) ראש אחד ממונה. הוא ראש משמר דלקמן הי"ט: (יד) ועולין לירושלים לעבודה משמר לכל שבת. (כה) משמע שכל המשמר גריך לעלות חף אחר שנתחלקו לבתי אבות: (טו) הן מתחלפין. (כו) בין המוספין לתמיד של בין הערבים (כו) וכן כ"ד משמרות הליים היו מתחלפין צבצ"ט (טז) שהוא אחריו נכנס. (כז) ואין יוצא עד שהאחר צא ואם נתאחר לצבא נשאר הראשון: (יז) וחוזרין חלילה. (כט) ומנא כל כהן משמש ב' פעמים צבנה וצבנה או מחמיל לשמש י"א שבתך שחיינו: (יח) ומ"ע להיות כו'. (ל) ובכלל מ"ע זו לחלק הכהנים למשמרות (לא) וי"א גם לחלק את הליים (לג) וכן משמע צרמז"ן: (יט) וחולק עמהם. ואע"ג דצקרא כתיב וכי יצא הליי כבר (לג) למדו חז"ל מהפסוקים דמייירי צבתי כמ"כ רננו צמ"מ ה"ה

ציון ההלכה

(י) אר"ח סי' קל"ה סי"ג ד' וצמ"ב: (יא) אר"ח סי' קס"ו סי"ד וצמ"ב: (יב) צנדרים ס"ב ב' (יג) רא"ש שם: (יד) מ"ב סי' ג"ג סקל"ו: (טו) מנ"ח מנ"ה רס"ט ועי' חוס' מו"ק כ"ח ב' גיטין ג"ט ב': (טז) אר"ח סי' ר"א ס"ב ומ"ב: (יז) תענית כ"ז א' ורננו קילר צוה: (יח) תדא"ר פ"א: (יט) מנ"ח מנ"ה חק"ט ועי' בירו' סוף סוטה שבפסוקין גדול חילוקיהו לכ"ד שאין משמר נוטל וזונה צבדה אחזה ע"ש: (כ) תענית כ"ז א': (כא) חוספתא פ"ו דקוטה ה"ה וצב"מ שפטיים סי' ג' וי"ט פ"ו מתי"מ ה"ה: (כב) וצמ"מ ס"א א' וצב"מ שמה לא כתב כן וי"ע: (כג) בהשגות לנפ"מ מ"ע ל"ו הביא מחוספתא יש שמגרילין פ"א צבצ"ט כו' ע"ש אבל הגר"א גרים שם שמגרילין דהיינו להתחלק לבתי אבות: (כד) כן מוצא צמ"מ הי"ט: (כה) אכן האול ה"ה: (כו) סוכה ג"ז וי"ט פ"ד מתי"מ הי"ט: (כז) כ"ח מתי"מ מ"ע ק"ע: (כח) כמו שבי' אבל צבגה כמבאר בסוכה ג"ז ב' ועי' פ"ד מתי"מ הי"ב: (כט) חוס' ברכות ל"ז ב' ד"ה ה"י ע"ש אבל רננו מפרש צמ"ע פ"ו מתי"מ הי"ח: (ל) רננו סב"מ מ"ע ל"ו: (לא) חייקו מנ"ה חק"ט וע"ש צמ"מ שמה עליו: (לב) צמ"מ א' ט"ו ע"ש ואינו מוכרח: (לג) ספרי דברים י"ח:

הלכות כלי המקדש פרק ד

לה

(כ) עמהם. ואין אומריין לו לך עד שיגיע משמרך שנאמר וכי יבא הלוי מאחד שעריך וגו': ה (כא) * בד"א (כב) בקרבנות הרגלים (כג) ובחילוק לחם הפנים (כד) ובחילוק שתי הלחם של עצרת. (כה) אבל נדרים ונדבות (כו) ותמידין אין מקריבין אותן אלא (כז) משמר שזמנו קבוע ואפילו ברגל. שנאמר חלק כחלק יאכלו לבד ממכריו על האבות כלומר חלק כחלק יאכלו (כח) בקרבנות הצבור. ואין חלק כחלק בשאר הדברים שכבר חלקו אותם האבות וקבעום כל משמר ומשמר בשבתו: ו (כט) וכן עבודת לחם הפנים במשמר שזמנו קבוע. אבל (ל) עבודת שתי הלחם בכל המשמרות. ומניין שאינו מדבר אלא ברגלים שנאמר מאחד שעריך מכל ישראל בשעה שכל ישראל באין (לא) בשער אחד. * ומניין שאינו מדבר (לב) אלא בכהנים שנאמר חלק כחלק יאכלו. ואין שם מתנות (לג) במקדש להאכל (לד) אלא לכהנים בלבד: ז (לה) וכן כהן שהיה לו קרבן ה"ז בא למקדש ומקריבו (לו) בכל יום שירצה שנאמר ובא בכל אות נפשו ושרת. (לז) ואפילו חטאתו (לח) ואשמו (לט) הוא מקריב ומכפר ע"י צלמו העוור של קרבנו

ביאור ההלכה

משמע שזולת אצל כאן י"ל דמודה שאין אכול ו"ע: * בד"א כו' וחילוק לה"פ. ודוקא בחילוקי אצל בעבודתו כגון פלוקו וסידורו והקטרת המזבין במשמר הקבוע כמש"כ רבנו בסמוך ה"ו ומה שנשמנה לה"פ מכל העבודות כתבו המוס' בטובה נ"ה ב' דיאלו משמע מידי דעיקרו הוא האכילה והיינו לה"פ שכבר נעשה מלוחו משנת שעברה שקידרוהו על השלשן ואינו מחוסר מעשה אלא פלוקו דמי משום הקטרת מזבין להמיר לחם קחמאי ואין עבודה זו בגוף הלחם עכ"ל ור"ל מוחך שמתחיל בעבודתו שבצט שעברה גומר כל עבודתו ורק אכילה לטובו וע"כ שגם שתי הלחם אפיקו מחמתו ל"ל לערוך הרגל ברגל דמי ועיקר עבודתו התנופה שברגל אצל לה"פ עיקר עבודתו קידורו ע"כ שאלן ויה כבר נעשה מעשה שעברה ולא נשאר אלא האכילה בלבד וזה מרביץ מחלק כחלק יאכלו ולא יעשו חלק אפיקו מחמתו ל"ל ואין לנו אלא לה"פ: * ומנין שאינו מדבר אלא בכהנים שא"ל חלק כחלק כו'. הנה בספרי שופטים איתא יכול כהן לוי ודאי הכתוב מדבר מ"ל בלחם שעריך אינו שאלו נטלו שעריהם בתוסף א' יאלו לויים שנטלו שעריהם בתוסף א' וכו'. הרמב"ן בהשגותיו נס"ה מ"ע ל"ו ומפרש שהיו כהנים שאין קבועין במשמרות והן יכולין לנצל בכל עת שירצו אצל לויים היו קבועין במשמרות וזה כוונת הספרי אצל רבנו ס"ל שגם הכהנים היו קבועין כולן בצ"ד משמרות כמש"כ כאן בה"ג והגר"א מ"ו בספרי, עוד איתא שם דרשא ושרת בראוי לשרות יאלו לויים שאין ראויין לשרות ומשמע מה שהשמירה אינה עבודה אמנם בצבני נור יו"ד ס' תכ"ז הוימי דרבנו ס"ל להשמירה עבודה היא וכו"ה לשון רבנו בפ"ג ה"ב (ובגמרא הוא מחלוקת מנא"ם) ולכן לא ה"י יכול להביא דרשא דספרי וה"י מוכרח להמליך דרשא אחרת ומיושב מה שנתקשה

דרך חכמה

(לד) ובצ"ד מקומות נקראו הכהנים לויים: (כ) עמהם. (לה) ואפי' הוא בע"מ שאין עובד חוקק על עמהם: (כא) דב"א כו'. הא דכמיב צ"י שופטים וכי יבא הלוי וגו' ובא בכל אות נפשו ושרת וגו' חלק כחלק יאכלו לבד ממכריו על האבות למדו חו"ל דמייירי צכהן וצרגלים כמש"כ רבנו בסמוך וכל הכהנים שוין או צבל עבודת הקרבנות ובאיתלן אצל דוקא בקרבנות הרגלים שנבאים חונה ברגל אצל תמידין של כל יום ומוספין של שנת (לו) וכל הנדרים ונדבות וכל מה שאין שייך לרגל כגון פר העלם דבש של צבור ושעירי ע"י וקין המזבח (לו) וכן ביצורים שייך הכל למשמר הקבוע מלבד לחם הפנים דאע"כ שעבודתו שייך למשמר הקבוע אכילתו שייך לכל המשמרות והא דנשתנה לחם הפנים מכל העבודות ע"י צבה"ל: (כב) בקרבנות הרגלים. (לח) צין בעבודתו וצין באכילתו (לט) וצין בחילוק העורות (מ) ופסחים דינו בקרבנות הרגלים וכו"ע ופסח שני ל"ע ודוקא בצרגלים שחייבים לעלות אצל צראש השנה דינו כצבת (מא) וצויה"כ שהעבודה רק צבה"ג מ"מ אם חל שבצת מתקצר שנתה"פ מתחלק למשמר הקבוע: (כג) ובחילוק לחם הפנים. (מב) אצל סילוקו וסידורו והקטרת (כד) במשמר הקבוע כמש"כ רבנו צה"ו: (כד) ובחילוק שמי הלחם. וה"ה בעבודתו דהיינו מנופה (מג) וכן עומר התנופה (מד) וי"א שהעומר שייך למשמר הקבוע: (כה) אצל נדרים ונדבות. (מה) דוקא נדרים ונדבות שאין שייך ליו"ט אצל שלמי שמחה ועולות ראייה עבודתן צבל המשמרות (מו) ואם חל יו"ט צבצת שיום טובו אחר השבת עבודתו ועור העולות ראייה לכל הכהנים כיון ששייך ליו"ט (מו) וה"ה צבל ז' ימי משלומין של כל רגל: (כז) ותמידין. (מח) ומוספין של שנת וצבורות ומעשר צבה"ה וכל שאין צא מחמת הרגל: (כז) אלא משמר שזמנו קבוע. (מט) שה"י צבצת הפרשמו: (כח) בקרבנות צבור. (נ) וה"ה בקרבנות יחיד הצאין מחמת הרגל דינן כקרבן צבור כג"ל (נא) וצבצעות שיש שמי הלחם ולחם הפנים לחלק לכל המשמרות פליגי צבמ' מה נוחטין מחלה ורבנו השמיטו (נב) ובצבו הרבנה אחרונים שדעמו שנותן איזה שירלה: (כט) עבודת לה"פ. דהיינו סילוקו והקטרת הזבוחין וכן סידור החדש לשבוע הבא שכו"ל אצל שייך לרגלים: (ל) עבודת שמי הלחם. (ל"א) עבודת אפייתן וכן פלייתן (לא) צבצת אחר. (נג) דהיינו עטירי לחם שערין לרגל: (לב) אלא בכהנים. ולא בלויים (נד) ואע"כ לגעיל צב"ג ה"י דרשין אצל רבנו על לויים לשרות כיון שאין מקרא יולא מידי פשוטו דרוש צ"י נמי הא: (לג) צמקדש להאכל. דמשמע צמקדש אפייתן וכן נאכלין: (לד) אלא לכהנים צבל. דהיינו קדשי קדשים שנאכלים בעזרה לכהנים: (לה) וכן כהן שה"י לו קרבן כו'. (נה) ואע"כ דרשתי ל"י על הרגלים מ"מ דרוש צ"י נמי הא ומריהו משמעותי דקרא: (לו) בכל יום שירלה. ואפי' שלא במשמרות: (לז) ואפי' קטוחמו. (נו) וכן מנחת מוטוה שלו: (לח) ואשמו. (נז) ואפי' אשם שצא על המזיד כגון שצונת הפקדון ושפחה חרופה: (לט) הוא מקריב. וכ"ש נדרים ונדבות שלו (מ) וכן

ציון ההלכה

(לד) חולין כ"ד צ' (לה) חוספתא סוכה פ"ד ה"א: (לו) סוכה ג"ו א': (לז) כמש"כ רבנו רפ"ג מצבורים: (לב) חוספתא סוכה פ"ד ה"א: (לט) ירו' תגיגה פ"ב ה"ד: (מ) מנ"ח מלוה תק"ט: (מא) ומש"כ בס' המפחת בעס ל"פ לא בענמי: (מב) חוס' סוכה ג"ב צ' (מג) מרכה"מ וכו"כ המל"מ כאן: (מד) ערוך לגר סוכה ג"ה צ' (מה) רש"י סוכה ג"ה צ' ד"ה צמה: (מו) צירו' תגיגה פ"ב ה"ד פליגי צה ר"י ור"ל ופשוטו להלכה כר"י וע"י בתל"מ שתמה למה השמיטו רבנו: (מז) מנ"ח מלוה תק"ט: (מח) חוספתא סוכה פ"ד ה"א מיהו רבנו פסק צב"א מצבורות הט"ו צבצור ניתן לכל כהן שירלה וצרה דחוספתא מייירי שלא נתן לכהן מיוחד יולא שייך ללש"י משמר וכו"ע וכן משמע צבמ"מ צב"א מצבורים ה"י ומש"כ בדרך חממה שם סקני": (מט) חוס' צ"ק ק"ט צ' ד"ה לכהן: (נ) הר המורי: (נא) סוכה ג"ה צ' ג"ו א': (נב) ע"י מרכה"מ ועוד אחרונים: (נג) כש"י סוכה ג"ה צ' לאפקוין צותן הצמות ודברי רש"י מוכרחים בפסחים ל"א א' ע"ש: (נד) יד איתן: (נה) וכו"כ בספרי שם דרשתי תרויהו: (נו) מנחות ע"ג צ' (נז) שם ע"ד א' ובעש"י: (נח) בלעקמן פ"ה ה"ו:

הלכות כלי המקדש פרק ד

(מ) ואכילתו (מא) שלו. ואם רצה ליתן את קרבנו (מב) לכל כהן שירצה להקריבו נותן * ועור הקרבן ועבודתו (מג) לאותו הכהן בלבד שנתן לו: **א** היה הכהן בעל הקרבן (מד) בעל מום נותן קרבנו (מה) לאנשי משמר (מו) * והעור שלהם. היה זקן או חולה שיכול לעבוד ע"י הדחק נותן קרבנו לכל כהן שירצה (מז) והעור והעבודה לאנשי משמר. ואם אינו יכול לעבוד כלל (מח) הרי הקרבן כלו (מט) לאנשי משמר: **ט** היה טמא בקרבנות הצבור (נ) וכל הכהנים טמאים (נא) * נותנו לבעלי מומין טהורים שבאותו משמר. (נב) ועורו ועבודתו לאנשי משמר הטמאים: **י** * היה הקרבן (נג) של כ"ג והיה אונן (נד) נותנו לכל כהן שירצה (נה) ועורו ועבודתו לאנשי משמר. כיון שכ"ג האונן ראוי לעבודה כמו שיתבאר ה"ז עושה שליח לקרבנו: **יא** כל ראש משמר ומשמר (נו) מחלק משמרו (נז) לבתי אבות.

ביאור ההלכה

הגהות יד איתן ושם כתב מירון אחר ע"ש, וגימרת רבנו נמלא במדע הגדול אצל לא נודע אם הוא ממליחם לדברים או ששמעו מדברי רבנו כדרכו: * ועור הקרבן ועבודתו לאותו הכהן כו'. והראש"ד כתב לא כי אלא אכילתו ועורו של בעליו והכ"מ כתב דפסוקים הגמ' הראש"ד דקאמר גבי זקן או חולה אי מילי עבד עבודה ועודו נמי מיהו יודי' משמע מיהו יודי' דבעל הקרבן קאמר והמכ"מ כ"מ כתב לא הנתי' למה דלדרכה המשמעות לכתן המקריב לו יהי' ע"כ' ויונתו מדקאמר נמי היינו כמו שהקרבנו לכל כהן שירצה עבודתו (דהיינו האכילה) ועודו נמי מיהו לו, ולענ"ד י"ל דרבנו והראש"ד אולי לשיטתיהו דלעיל גבי ע"מ אמר' נותנה לכהן שבאותו משמר ועבודתו ועורו שלו ורש"י פי' כי' לשיטתו אם שלו הכונה לבעלים או לאנשי משמר ורבנו בקמור ה"ח מפרש דעורו לאנשי משמר ולכן מפרש גם כהן נמי מיהו יודי' היינו כמו דבע"מ אמרנו קודם לאנשי משמר ה"ג גם כהן יהי' של אנשי משמר ולכן קאמר נמי אצל הראש"ד (שפירשו הנדפס על ב"ק) פי' גבי ע"מ שנותנה לכהן אחר אצל עבודתה ושורה שלו שהיא ראויה לאכילה ולכן אין יכול לפרש כהן נמי רק לעצמו (אע"פ שהראש"ד לא השיג על רבנו בה"ח על ע"מ שבעבודתו ועורו של אנשי משמר אפשר שלא חש להשיג בכך השיג כאן בזה) ש"ו ר"י מיישמות אלה ש"ו ק"ת בעין זה ע"ש: * והעור שלהם. ע"י דנ"ח שהבאנו מהמנ"ח שנתפסק אם כהן חלל כיון שדיעבד עבודתו כשרה לדעת רבנו אם יכול ליתן לכל כהן שירצה ולכא"י יש להביא ראיה מד' התוס' דהא דקאמר גמ' שחס אובל אכילה גסא לא מקרי שראוי לאכל הקרבן התוס' שם דבניור אמר' אכילה גסא נהי' דלא עבד מזהו מן המונחא אכילה מיהו קעבד ומירלו בחד מירוא' אפי' הכונה שיואל המנוח אלא דמ"מ יש בו מזהו האכילה אע"פ דדיעבד אלא המירוא' מירון דלכתחלה אסור לא מיקרי ראוי וא"כ גם חלל כיון דלכתחלה אסור לו להאכל לא מקרי ראוי ויש לדחות דשא"י התם דמנחה אכילה בנחת לא קיים כלל אלא דאכילת פסחים לא מעכבא ושמיטת פסח קיים וזה לא מקרי ראוי אלא הינה דקיים לגמרי יעבד מיקרי ראוי ע"ש: * ונתנו לבע"מ טהורים שבאותו משמר. ולכא"י חולקין כולן בזהו או בפנים ומ"מ גמ' נותנו לכל מי שירצה כבר הגיהו גמ' ש"ל' לבע"מ טהורים א"י מי שזכה בפנים יכול למוסרה לכהן אחר וכ"ו בחו"מ ונחמ"ס ס' ב' סק"ה ע"ש: * ה"י הקרבן של כה"ג. ביומא י"ב ח' מן שכה"ג מקריב חלק בראש ויטול חלק בראש ונבמ' ש"י ב' אומר הטוהא זה אינו אובל אם זה אינו נוטל עולה או אינו מקריב מנחה או אינו מקריב והביאו רבנו בקמור פ"ה ה"ב ומבואר שכלה"ג יש זכות להקריב ולאכול תמיד אפי' במשמר שאינו שלו ויש להסתפק אם ה"ה שיכול לנאות שליח להקריב או לאכול והנה גמ' דידן מבאר דלד"ך שיחא ראוי לעבודה ואז נותן גם לכל כהן הינה דקיים לגמרי ראויה לאכילה וז"ע למה כתב רבנו וכן רש"י ה"י הקרבן של כה"ג (ונבמ' ליתא) שהרי כה"ג יש לו זכות תמיד ליתול אפי' אין הקרבן שלו ואין המנחה שלו (והראוי שבמירומי שיהי' כהן שירצה) ושמא ש"ל לעבוד דנהי' שיש לו זכות ליתול לעצמו אצל לתת לחברו אין לו זכות ולכן דוקא כשהוא בעל הקרבן יכול ליתנו לכל כהן שירצה וז"ע ועי' בטעמ"ק ב"ב דק"מ ר"י ודבניו לדין ביאור וז"ע שבו הראוי

דרך חכמה

מנחת חינוך שלו: (מ) ואכילתו שלו. ומש"כ רבנו צפ"י ממעשה"ק ה"ד דשייך לכל המשמר היינו כשהבעלים אינו כהן: (מא) שלו. ואם השור נגח הניקח אובל הבשר כמש"כ רבנו פ"ח מנ"מ ה"ב ג': (מב) לכל כהן שירצה. אפי' אינו ממשמר זה (נט) דכיון שיכול לעבוד בעצמו ה"ה דיכול לעשות שליח: (מג) לאותו הכהן בלבד. ודעת הראש"ד דשייך לבעלים וכתב (ס) המנ"ח שגם דעת רבנו כן רק בותנו שאם רוצה יכול ליתנו לחברו וכן יכול ליתן לאחד להקריב ואחר יטול העור והבשר: (מד) בעל מום. שאין ראוי לעבודה ולכן אין יכול לעשות שליח וחיוב לחמו לאנשי משמר: (מה) לאנשי משמר. (סא) וי"א שיכול לחמו למי שרוצה מהמשמר (סב) ובלבד שיהא מביט אצל שעובד היום (סג) ולאנשי משמר שזכו יכולים ליתנו לכל מי שירצה וגם האכילה: (מז) והעור שלהם. (מח) וכן האכילה ואע"פ שראוי לאכילה כיון שאין ראוי לעבודה גרע (סח) וי"א שהעור והאכילה שלו כיון שראוי לאכילה (סו) וז"ע אם כהן חלל יכול ליתן קרבנו לכל כהן שירצה כיון דדיעבד עבודתו כשרה כמש"כ רבנו צפ"י מנ"מ ה"י: (מז) והעור והעבודה לאנשי משמר. (סא) וכן אפי' אינו מביט אצל של היום כיון שבעצמו ראויה לעבודה והעור והעבודה לאנשי משמר (סב) וכאן גם הראש"ד מודה דשייך לאנשי משמר כיון שאין ראוי לאכול ואף שיכול לאכל ע"י הדחק אכילה גסא לא שמה אכילה: (מח) הרי הקרבן כולו. (סג) דצפ"י הרי הקרבן לאכל לאנשי משמר: (מח) הרי הקרבן כולו. ולאנשי בית אב שר היום: (נ) וכל כההנים טמאים. (ע) היינו כל הכהנים שצריכונים שהרי דעת רבנו שאין ק"ג קרב צנומאה אלא"כ אין טהורים כלל ואם אין במשמר זה יביא'ו ממשמר אחר כמש"כ צפ"י מנ"מ ה"ד ורק אם אין בכל ירושלים קרב צנומאה וכן כתב כאן כל הכהנים טמאים: (נא) נותנו לבע"מ טהורים. שהם יאכלוהו כי הטמאים אין רשאין לאכולו (עא) ומיירי שלא נטמא הבשר כגון שנטמאו והפשיטוהו ור"ס שכשר צור והקטירוהו הכהנים בתוך כלי כגון שנטמאו בראשון לטומאה שאין טומאה כלי: (נב) ועורו ועבודתו לאנשי משמר הטמאים. שמקריבין אותם צנומאה (עב) והיא עבודתו ר"ל עבודתו ממש דהיינו הקרבנו ודעת הראש"ד שנותנו לכל מי שירצה מהטמאים: (נג) של כה"ג והיה אונן. דק"ל כה"ג מקריב אונן ואינו אובל כמש"כ רבנו צפ"י מנ"מ ה"ו: (נד) נותנו לכל כהן שירצה. דכיון שעובד אונן יכול לעשות שליח (עג) ואפי' לטוברים שאין עובד לכתחלה כיון שאינו אלא מדרבנן מקרי ראוי: (נה) ועורו

ועבודתו. היינו אכילת הבשר דכיון שאין ראוי לאכל שייך לאנשי משמר: (נו) מחלק משמרו ומשמר (נז) כמה ראשונים אצל (עה) דעת רש"י שהיו רק שש כמה ימד ומחלק לפי האנשים: (נד) לנתי אבות. (עד) משמע שהיו ז' בתי אבות וכ"כ כמה ראשונים אצל (עה) דעת רש"י שהיו רק שש

ציון ההלכה

(נט) רש"י צפ"י ק"י א': (ס) מנחה תק"ט: (סא) ע"י מל"מ פ"ד מחו"מ ה"ט: (סב) אכן האול בה"ה: (סג) מנ"ח מנחה תק"ט: (סד) שם ע"ש: (סה) ל"א ברש"י צ"ק ק"ט ב' ובי"ד הראש"ד צפ"י צפ"י שם: (סו) מנ"ח שם: (סז) אכן האול בה"ה ע"ש: (סח) מבואר גמ' שם: (סט) ק"מ: (ע) ע"י חו"מ ונחמ"ס ס' ד' סק"ה וע"ש ס' ב' סק"ה: (עא) ע"י חו"מ א"א ס' ד' סק"ה: (עב) מל"מ לך' פ"ב מנ"מ ה"ו: (עד) מנ"ח מנחה תק"ט: (עה) ע"י בה"ל:

הלכות כלי המקדש פרק ד

אם שגג באחד מן המצות שחייב עליהן חטאת שנאמר אם הכהן המשיח יחטא וגו'. אבל לשאר הדברים שרים הם: **טו** אין מעמידין כ"ג (ע) אלא כ"ד של אחד ושבעים. ואין מושחין אותו (עא) אלא ביום שנאמר ביום המשח אותו וכן אם נתרכה בכגדים בלבד אין מרכיז אותו אלא ביום. (עב) * ואין ממנין שני כהנים גדולים כאחת: **טז** (עג) ממנין כהן אחד יהיה לכ"ג כמו המשנה למלך (עד) * והוא הנקרא סגן. (עה) והוא הנקרא ממונה ויהיה עומד (עו) לימין כהן גדול (עז) תמיד (עח) וזה כבוד הוא לו (עט) וכל הכהנים מתחת יד הסגן: **יז** ועוד ממנין (פ) קתיקולין להיות לסגן כמו הסגן לכ"ג. (פא) ואין

דרך חכמה

הקרבנו (י) י"א שרק הכהן המשיח מקריבו וכן צפר העלם דבר של צבור דכתיב צ' ג"כ הכהן המשיח וצכהן הדיוט פסול ולכן צביח שני לא הי' פר העלם דבר אצל (לא) דעת המוס' שגם צפר כהן משיח כשר להקריבו כהן הדיוט ודעת רבנו בצ"ה ממעה"ק הט"ו דצפר כהן משיח לכתחלה המנוה שיקריבו הכהן המשיח וצדיעבד כשר גם צכהן הדיוט (צ) אצל צפר העלם דבר משמע שגם לכתחלה יכול להקריבו כהן הדיוט: (ע) אלא צ"ד של ע"א. ואפי' אם הוא היורש צריכין הקטרהדין להכריע אם הוא ראו' או לא (ג) וכ"ו לכתחלה אצל צדיעבד אם נתמנה ע"י המלך או ע"פ אחיו הכהנים היו ג"כ כה"ג: (עא) אלא צ"ב. (ד) ואם משחווה צבילה לא עלתה לו משיחה ודוקא כה"ג אצל מלך ומשוח מלחמה נמשחין גם צבילה (ה) והי' המשכן וכליו לא נמשחו אלא צ"ב: (עב) ואין ממנין שני כה"ג כאחת. (ו) לאו דוקא צ"ב אלא כ"ו שהאחד משמש אין יכול לשמש עוד א' (ז) ובצ"ח מ"ס"ק לא אקרא (ח) ועיקר הטעם משום איהו ואם כה"ג נפסל צ"ו מנין אחר תחמיו כ"ו שהכה"ג אין משמש וכשהכה"ג חוזר חוזר לעבודתו ואז אין שני משמש לא ככה"ג ולא ככהן הדיוט עד שימות הראשון אע"ג ששאר עליו דיני כה"ג כדן משוח שעבר כמש"כ רבנו פט"ו משגבות ה"ו (ט) ומ"מ אין מקריבו צבאה ואין נוטל חלק צבאה ואין ממנין אותו לסגן וגם אם הראשון גלה וכ"ו משום איזה: (עג) ממנין כהן אחד. (ק) משמע מדברי רבנו שאין ממנין אלא סגן א': (עד) והוא הנקרא סגן. (קה) והוא תקנה דרבנן ואם אירע פסול צבאה נכנס הסגן ומשמש תחמיו: (עה) והוא הנקרא ממונה. (ק) כבון הא דסנהדרין י"ט (ק) אצל כל בכל מקום שזכר ממונה הכונה לסגן: (עו) לימין כה"ג. כדלקמן פ"ה הי"ג (קד) כדי שיהא ממונה תמיד אם ילעזרו לו: (עד) תמיד. (קה) וכן מש"כ לקמן פ"ד הי"א אחד ממינו היינו הסגן: (עח) וזה כבוד הוא לו. היינו מה שהולך תמיד מימינו אצל עיקר תפנת סגן הי' שמא יארע צו פסול כנ"ל: (עט) וכל הכהנים מתחת יד הסגן. משמע דס"ל כדעת (ק) רש"י שהממונה על הפייסות הוא הסגן והמוס' חולקים ע"ו: (פ) קתיקולין. (קו) דמזוחר בפסוק (דה"צ ל"א) שהם היו למעלה מהאמרכלין: (פא) ואין פוחזין משנים. (ק) כדליף צירושלמי

ביאור ההלכה

דעת רבנו דפר כהן משיח צריך המשח בעצמו להקריבו לכתחלה כמש"כ בצ"ה ממעה"ק ה"א וצדיעבד כשר גם כהן הדיוט ונראה שלמדו מסוכה ב' א' דלמרי' שם שפר הע"ד שייך לאנשי משמר וז"ל דמ"ש נקדושין ל"ו ב' א' דפיני הכהן המשיח כתיב ללא קאי אלא אפי' כהן משיח ולא על פר העלם דבר דלא כרש"י. וז"ע א' כ' למה כתבה המורה והביא הכהן המשיח מרס הפר כיון שא"כ הכהן המשיח אפי' לכתחלה וז"ל כיון שרוב צבור חטאו וגם הכה"ג אדם חטא ומתפר לו עם הצבור כמ"ס בהריוס ו' א' וז"ש הוהטאם צריכין לעמוד על קרבנם כמ"ס בסוטה ח' א' וא"כ אם הכה"ג נמאש שם צריך לכבדו שיקריב תחלה כמ"ס ביומא ד' א' לכן כתבה מורה והביא הכהן המשיח וז"ע: * ואין ממנין שני כה"ג כאחת. כתיב לו פרשה ג' ביום המשח אותו אין מושחין שני כה"ג כאחת וברו' הוריות פ"ג ה"ב איחא אותו אחד מושחין אין מושחין שנים ר' יוחנן אמר מפני האיבה וכ"כ הר"ש משכן בחו"כ שהטעם מפני האיבה ולכא"ו מפני האיבה הוא מדרבנן וכמו כל בני דפ' הנוזקין ובצ"ה ל"ב א' מפני האיבה וא"כ ל"ל קרא ומשמע דקרא אסמכתא בעלתה. וז"ל דקרא שלא ימשוחו בחד א"ע דכלל"ה אסור משום מנות חבילות לפי מה שגיראה בחו"כ מ"ק ח' א' דמנות חבילות דאורייתא ומשיחה כה"ג מנוה היא כמש"כ רבנו בס"מ מנוה ל"ו ואפשר שצריך עלי' דכבר מיראו בסוטה ח' א' דדוקא הכהן א' שערוב י' מה מילות אצל אם ב' כהנים עושים בשעה א' אין צוה אלא משום איהו ע"ש וא"כ גם כן ב' כהנים ימשחום ולכן אינטיקד אותו אצל כ"ו כשנעשין בחד אצל אם לאחר זמן עושין עוד כה"ג אין אסור אלא מדרבנן משום איבה ולכן הוסיף ר' יוחנן טעם משום איבה כדי לאסור גם אח"כ כמש"כ אמרוסו וז"ע. מיהו צנזורה שאינה חיובת אין צוה משום חבילות שהרי שזוטין ב' ראשין כאחת כמ"ס בחולין דף ל' אע"ג דשמיעה מנוה היא ומצריך עלי' על מנוה שחיהו וכן נעריבו וז"ל גם בהפרשת תור"ו אין צו משום חבילות ומנשר יחד משום שאינה מנוה חיובת (עי' מג"א ס' ח' סק"ב) אצל משיחה ומיני כה"ג לכא"ו הוא מנוה חיובת שחייבין למנות כה"ג שייך צוה חבילות: * והוא הנקרא סגן. כפי דעה מן הדקה דן אם הכהן ואין שמתקיינין לכה"ג ביוה"כ הוא הבקן או לא. וזה להביא ראו' דלמרי' ביומא י"ג א' ומורה ר' יוסי שאם מת ראשון (ר"ל כה"ג) שחוזר לעבודתו (זה שנתמנה תחמיו) וכ"כ רבנו בפ"א מעיהו"כ ה"ג ואם מת הראשון זה השני מתמנה תחמיו וכ"כ התוס' שם י"ב וקשה שיהיה אמרי' ברו' (הביאנוהו) התוס' בנמחות ק' א' לא הי' מתמנה להיות כה"ג עד שנעשה סגן ואיך אפשר למנוחו לכה"ג וע"כ שמתמנה הי' הסגן וכן פסיק בס' הג"ל ע"ש ומ"מ מתקיינין לו כהן תחמיו היינו ללמדו סדר העבודה והפסיקה שמה

ציון ההלכה

(ג) דעת ריב"א בחומ' יומא נ"ו א' ד"ה אינו וכ"ד רש"י נקדושין ל"ו ב' דפסול צכהן הדיוט: (א) שם ביומא ונקדושין וצבילה ב' ב' וממ"ש ביומא נ"ו א' ל"ק דלילמא דוקא ההואה לריבה כהן משיח ולא שאר העבודות: (ב) מנ"מ שם וע"י צה"ל: (ג) יריעותו שלמה שהרי צביח שני הי' מתמנין ע"י המלך וש' שהיו מתמנין ע"פ הגורל ע"י מוס' יומא י"ב ב' ד"ה כה"ג ומוספתא יומא פ"א ה"ו: (ד) מנ"מ מנוה ק"ו ק"ח: (ה) גור אר"י יהודא בשם המג"ל: (ו) כן מוכח ביומא י"ב ב' (ז) פ"ו: (ח) רמ"ז משכן שם והתוס' ביומא י"ב ב' (ט) חזו"א הוריות פ"י ט"ו סק"ב כ"א דלא כטור"א: (ק) ע"י צבילה לעיל הי"ב וזע"ג דבע"כ פ"ו איחא וצ"י קניי כהונה משמע שיהיה להיות יותר מא' בגמ' ונחיס ק"ב א' גרסי' בנה סגן פירש"י אלעזר משמע רק סגן א' מיהו בויק"ר פ"ב איחא ב' צ"י ב' סגני כהונה וז"ע: (קה) מפורש צנזר מ"ו ב' וע"י מוס' סוטה מ"ב א' ד"ה סגן מיהו בספרי חקת (וכן פירש"י שם) ונתחם אותה אל אלעזר הכהן לימד על הפרה שנעשית כגון ונתחם אותה זו נעשית בצלעור ושאר הפרות נעשות ככה"ל דר"מ ר"י ור"ש וראב"י אומרים זו נעשית בצלעור ושאר הפרות צ"ן ככה"ג צ"ן צכהן הדיוט וכ"כ ביומא מ"ב ב' ע"ש ומוכח דסגן דאורייתא וזו"ל יותר נכון הגי' ביומא ל"ט א' למה סגן צביחו שגם אירע בו פסול כ"ו וז"ל למה תקנו סגן וז"ע ושמה ביומא מנוה בצלעור דוקא ולאו דוקא משום שהי' סגן אלא דספרי קרי ל' סגן משום שהאמת שישמע את אהרן וכ"ה נלשון בהמ"ד דקראת מנוה בצלעור וכ"ה לשון רבנו פ"ב דפרה הי"א: (ק) מצוחר בגמ' שם: (ק) מוס' סוטה מ"ב א' וזו כוונת ג"כ ביומא ט"ו ב' ונמנות ק' א' ולכן נכתב לקמן פ"ה ה"ה מפורש הסגן: (קד) ע"י יומא ל"ט א' וברש"י: (קה) צב"ל שבע: (קו) ע"י מוס' נמחות ק' א' ד"ה אחר: (ק) והא דלא חשיב ל"י בהריוס י"ג א' ל"ל דכללה צבדי אמרכלין וז"ע: (ק) שקלים פ"ה ה"ב:

הלכות כלי המקדש פרק ה

לשררות המת. והוא שיהיה ממלא מקומו בחכמה. או (ק) ביראה אע"פ שאינו כמותו בחכמה שנאמר במלך הוא ובניו בקרב ישראל. מלמד (קא) שהמלכות ירושה והוא הדין לכל שררה שבקרב ישראל שהיזכה לה זוכה לעצמו (קב) ולזרעו: **כא** (קג) * משוח מלחמה אין בנו מתמנה תחתיו לעולם אלא הרי הוא כשאר הכהנים (קד) אם נמשח למלחמה נמשח ואם לא נמשח לא נמשח. וכשכהן משוח מלחמה משמש במקדש משמש (קה) בד' כלים כשאר כהנים. (קו) מעלין משררה לשררה (קז) גדולה ממנה ואין מורידין אותו לשררה שהיא למטה ממנה. שמעלין בקדש ולא מורידין. ואין מורידין לעולם משררה שבקרב ישראל (קח) אלא אם סרח: **כב** וכהן גדול שעבר עבירה שחייב עליה מלקות מלקין אותו (קט) בכ"ד של שלשה כשאר מחוייבי מלקות (קי) * וחוזר לגדולתו:

פרק חמישי

א (א) כהן גדול צריך שיהיה גדול מכל אחיו הכהנים בנוי בכח בעושר בחכמה (ב) * ובמראה. אין לו ממון (ג) כל הכהנים (ד) נותנין לו משלהן כל אחד לפי עשרו עד שיעשיר (ה) יותר מעשיר

ביאור ההלכה

לנניו הזכרים ועי' בס' המפחת שהאחרונים דנו מה הדין אם לא מת אלא נטמא או לא יוכל לבא מסיבה אחרת אם בנו קודמו או שאין ירושה מהימם ולכא' יש להביא רא' מיומא מ"ו א' מעשה בר' ישמעאל בן קמחית שנטמא ונכנס יצבד אחיו ושימש תחתיו ואמאי לא נתנו לבנו אצל אביו ראי' משס דשמיא לא ה' לו בן אצל יש ראי' להיפך דלמה נתנו לאחיו ולא לאחר אלא משום שראוי לירשו מיהו ג"ו אינה ראי' דשמיא לא ה' גדול כמותו וקבל לא מטעם יורש אלא משום השיעור: * משרח מלחמה אין בנו מתמנה תחתיו. גמ' ילפי' לה מקרא. ונראה דהטעם משום דמשוח מלחמה מלבד שקורא הפסוקים ה' מנהל את כל המלחמה ואפי' אם נימא שאין כהן נלחם (עמש"כ בדרך אמונה פ"ג משמיעה הי"ד בבה"ל ד"ה אין עורכין מלחמה) מ"מ הוא מנהיג את כל קדר המלחמה כדמשמע בגמ' מ"ו ב' דתלו בו רבים פירש"י דעביד מלחמה בשביל רבים וסו' כתבו שיהא עם העם למלחמה יהרא"ש כתב שם בפירושו כל ערך המלחמה נעשה על פי ובניהו בן הידיע הכהן ה' שר לבא לשלמה ומה שכבד המרדכי שאתר שאמר מה שצריך להשמיע ה' חוזר לביתו היינו שם יש לו איזה הכרח שראוי לחזור לביתו אצל דרכן ה' שמהל את כל המלחמה לכן לריך שיהא מומחה ומושר לכן ולא שבני ירשנו (וכענין זה מלאתי בדרב"ו) * וחוזר לגדולתו. משמע שנתחלה הורידוהו מגדולתו רק בשלקה ועשה תשובה מחויירן אותו וכו' בתעשי למך בשם שו"ת ואע"ג דבמכות י"ג א' ק"ל כר"י שאין חוזר לשררה שה' בה כמו שפסק רבנו בפ"ו מרואה הי"ד שאין חוזר כמש"כ רבנו שם הוראש ולפי' ציית חזקתו לא ה' גדולה על ידו ואע"ג שה' שוגג אצל בשאר עברות אם ה' שוגג אין דוחין אותו כלל ואם ה' מוד לוקה ועושה תשובה חוזר לגדולתו כ"ג פשוט:

דרך חכמה

לא אמרי' שצנייהן קודמין יש חולקין: (ק) ביראה אע"פ שאינו כמותו בחכמה. (קבל) ומ"מ מסתבר לדרך שיהא חכם רק שיש חכמים יותר ממנו: (קא) שהמלכות ירושה. (קכה) ומ"מ לריך למנותו ואינו נעשה מלך מאליו: (קב) ולזרעו. (קכו) ואין בנו יכול למכור וכו' וכו' לאחר: (קג) משוח מלחמה. (קכו) וילפא בגמ' דכתיב מבניו אשר יבא אל אה"מ מי שראוי לבא אל אה"מ: (קד) אם נמשח. אצל אין חייבין למשחו אצל צבה"ג מלוא למשוח את בנו כנ"ל פ"א ה"ו: (קה) משמש בד' כלים. (קכה) אצל כשהוא נשאל בצו"ת נשאל צמ' בגדים וי"ע שרבו לא הביאו: (קו) מעלין משררה לשררה. (קכט) זה עושה צין בשררות הכהונה וצין בשאר שררות: (קד) גדולה ממנה. (קל) ואם הם שוין משמע שבלכות חפלה פ"א הי"ד שאין לשנות: (קלז) א"כ סרת. (קלא) ודוקא אם עשה העבירה צפרהסא אצל אם עשה צנעא לוקה וחוזר לגדולתו כדלקמן הכ"ג: (קט) צ"ד של שלשה. (קלב) אע"ג דכה"ג דנין דימי נפשות שלו בשצעים ואחד כדלקמן פ"ה ה"ח בנלקות גנאי הוא לכה"ג שילקוהו אפי' צ"ד של כ"ג: (קי) וחוזר לגדולתו. (קלג) והוא עשה תשובה ואם עשה צפרהסא אין חוזר לגדולתו כמש"כ בהלכה הקודמת:

(א) כהן גדול. (א) אין מעמידין כה"ג לא קצב ולא ספר ולא בלן ולא גרדי ולא צורסי (ב) ועגמ' מוסיף לא מן הזורפים והסריקין והנקודות והרוכלין והכופסים והגרע (ג) ומעשעה צמלכה זו יוס אחד נפסל: (ב) ובמראה. (ד) היינו צנומה (ה) יש גורסין ביראה: (ג) כל הכהנים. משמע שזה מוטל על הכהנים כדכתיב מאחיו ולא על ישראל: (ד) נותנין לו משלכו. כדאיחא (ו) צמו"כ אמרו עליו על פנחס איש חתנה שעלנו גורלו להיות כה"ג הלכו אחרינו וצדין ומרכולינ ומלאוהו חוצב ומלאו אחריו את המהצב דינרי וזה: (ה) יותר מעשיר שצנולו. כדדרשו (ו) והכהן הגדול מאחיו גדולה משל אחיו (ז) וכ"ו בשעה שמתמנה אותו אצל אם אחר שמיניהו נעשו אחיו גדולים ממנו אינו מעכב (ט) וי"א דכה"ג הבא מתמת ירושה א"כ כ"ו רק שיהא ממלא מקום אביו ביראה: (י) ואין

ציון ההלכה

(קבל) עי' יומא י"ח א' ומי מוקמין כה"ג כו' (קכה) חכם סופר: (קכו) עי' א"ח סי' קנ"ג סי"ב וצביאור הגר"א שם ונכא' מהמ"כ שהביא הכ"מ אין רא' אלא צנינו רחא וי"ע: (קק) יומא ע"ג א' (קכה) מל"מ סוף ה' כה"ב וצמו"א הוריות סי' ט"ו סק"ד תמה גם למה השמיט ששזה לכה"ג צה' דברים האמורים צפרה: (קכט) ס' המפחת בשם משו' רבנו: (קל) ועי' במגילה כ"ו א': (קלא) ס' המפחת בשם משו' רבנו מיהו אם אין חוזר בתשובה פשוט שאין מחויירן אותו: (קלב) ירו' סנהדרין פ"ב ה"א: (קלג) יריעות שלמה: (א) רמב"ם פ"א ממלכים ה"ו: (ב) קדושין פ"ב א': (ג) רמב"ם שם: (ד) עי' בה"ל דלג"ה היינו נזי וקדצו אהין (מוצא בס' המפחת) ס' כפי' רש"י גפי' וילא יפה חוצר הוא לזרת הפנים ויפה מראה הוא אז וצולמסת: (ה) ערוך השלמן: (ו) אמרו רפ"כ: (ז) הוריות ט' א': (ח) ס' המפחת בשם חקרי לב ומ"מ לענין עשירות נראה שיש לעשרו גם אח"כ כדמשמע בהוריות י"ב שאין נא ליד עניות: (ט) שם:

הלכות כלי המקדש פרק ה

תתברכו מן השמים: ו' וכשמברין אותו כל העם מסובין על הארץ (כו) והוא מיסב על הספסל. (כז) ואינו קורע על מתו (כח) כשאר הכהנים שנאמר ובגדיו לא יפרום. (כט) ואם קרע לוקה. (ל) אבל קורע הוא מלמטה כנגד רגליו. (לא) ואינו מרבה פרע (לב) לעולם שנאמר את ראשו לא יפרע (לג) ואפילו בעת שלא יכנס (לד) למקדש. אלא * מספר מערב שבת לע"ש. ואינו מספר בתער אלא בזוג ראש שערה זו בעיקר זו עד שיראה כאילו הוא (לה) צמח כאחת שנאמר ראשם לא יגלחו ופרע לא ישלחו (לו) כסום יכסמו את ראשיהן: ז' ובית יהיה לו מוכן במקדש והוא הנקרא (לז) לשכת כ"ג. (לח) ותפארתו וכבודו שיהיה יושב במקדש כל היום. ולא יצא אלא לביתו בלבד (לט) בלילה (מ) או שעה או שתיים ביום. (מא) ויהיה ביתו בירושלים * ואינו זו משם: ח' כ"ג (מב) דן (מג) ודינין אותו ומעידין עליו. ואין דינין אותו * דיני נפשות אלא בב"ד (מד) הגדול בלבד שנאמר כל הדבר הגדול יביאו אליך: ט' היה יודע

ביאור ההלכה

דרך חכמה

(כז) והוא מיסב על הספסל. (כט) כי כה"ג חייב מיתה א"כ ילא בשעת עבודה מ"מ אסורא איכא בכל גוונא: * מספר מע"ש לע"ש. הקשה בשו"מ (מונח גם) המפתח) מ"מ נמזר מ"ח ב' שאם הי' כה"ג והוא נזיר מטמא למת מזהו אף שיד' כה"ג נזיר הא נזיר אסור בתגלתו וכה"ג חייב לסיפר מע"ש לע"ש, והנה הכה"ג מספר מע"ש לע"ש אינו מספר בתער רק מוב מ"מ"ש רבינו כאן ובזיר ל"ו ב' פליגי בה ר' יאשי' ור' יונתן דר' יאשי' ס"ל אסור גם בזוג ור' יונתן ס"ל דבזוג מותר ור' יאשי' דלמחר דנזיר א"ש כה"ג אחי' כר' יונתן דבזוג מותר והרמב"ם שפסק בפ"ה מניירות ה"א א"ש יאשי' שגם בזוג אסור א"ש שיד' כדי לנזק ראשו לשיקרו לא הביא בפ"ה דלמחר דין דין כה"ג וגזיר דלעשותו לא משכחת לה (בזוג הראוי במחירי כרית י"ט ב' הקשה זה ותי' ב' תירוצים ותירוציו זריזין ביאור בתי' א' כתב שם יוס' ל' עולה לכאן ולכאן שכן מובן ונראה דכוננו שנתמנה להיות כה"ג בנזק ימי נזירותו ותגלתו טהרה אלא שניירות יולא ביום ו' ואז תגלה תגלתו א' ועולה לכאן ולכאן אבל ל"ע שנתגלתו נזירות זריז תער ותגלתו כה"ג דוקא בלא תער תגלתו נזירות כמש"כ רבנו כאן ושם ס"ל דתגלתו נזירותו הוא מדרבנן והמחלוקת יכול לגלות בתער ומתקן נזיר לא גזרו וה"ל השני נראה שזהו ג"כ כעין זה שארץ עמה להשלים נזירותו אבל לא שחיהו כא' אלא תמלה יגלה תגלתו נזירות ואח"כ ביום ה' תגלתו א"ש ובעת נזירותו לו המת מזהו לפי מ"מ התגלות. עוד הקשה מהרש"ם שהרי א"י מיר' רפ"ו דפסחים (מונח ג"כ בתוס' סג) שכל המקריב קרבן הי' אלו י"ט כל היום ואסור בתגלתו א"כ אף הסתפר הכה"ג הי' כל יום מביא חצימן ואסור בתגלתו ונראה דלמחר יכול לטפור שהרי כתב רבנו נבי פאות פ"ג מע"י הט"ו שהמתנות אין לוקה א"כ סייע וזע"ג דשם יש אסור דלמחר גם בצינו מסייע אלא שאין לוקה דה"ל לאו שאין בו מעשה שאני תוס' דלמחר לא תקיפו מרי משמע א' המקריב ור' הניקט כדש"ש"י בנרות ב' ב' אבל כולל לא כתיב יתורא: * ואינו זו משם. עמש"כ בד"ח אם יולא תלמחה, וזע"ג דלמ"ה אין לזום ויולא תלמחה ור"ש הכה"ג כמ"ש רבנו בשו"מ משמיטה הי"ב כבר ביארנו בזה"ל שם דהיינו שאין יוכלו לטפור אלא אם רואים יכולים לילך ומצינו כמה מין גזרי דוד שהיו כהנים אבל כה"ג משמע שאסור לו לאת מירושלים מיהו לזרוך כגון לעריפת עגלה ערופה לראש"י בנזירות מ"ה א' ולשחוט את הפרה אדומה למ"ה ב' בימת מ"ה א' לדורות בזה"ג ילא להר הזיתים וזה טודאי מותר לאת ומצינו ששמעון הזדיק ילא לאנטיפטרס (והוא גבול א"י) לקראת אלכסנדר מוקדון ונתן כהן שימחה שיהיה יורדי יולא לפני כה"ג כמ"ש בספר י"א ב' נתן ונתן הסקריה הי' מוח לירושלים ואם היתה משום לניה כמ"ש המנ"ח יכול לאת ובלעד שיחזור בגילה לזון בירושלים ומ"ש רבנו אינו זו משם לא נודע מקורו:

ציון ההלכה

(כט) ר' פ' סנהדרין פ"ב ה"ב ומונח גם במחירי שם: (ג) רבנו בפ"ה מ"מ: (ג) חו"א הוריות ס"י ט"ו סק"ב: (ג) שם: (ג) חו"א כלים ס"ב ב' סק"ד ע"ש: (ל) כתיב: (לה) מנ"ח מזהו ק"י: (לו) כ"כ רבנו פ"א מנ"ח הי"א: (לו) הוריות י"ב א' וזע"מ מ"כ רבנו בפ"ה מנ"ח הי" שפיר תמיד הוא במקדש וכן במו"א כתב שם כיון שהוא עשיר לחזור וז"ע וכבר נתקשה בה מרן בכלים ס"ב ב' סק"ד: (למ) חו"א הוריות סוף ס"י ט"ו: (לט) ע"ש: (מ) רבנו פ"א מנ"ח הי"א: (מא) לזון הר"ן בגדרים מ"א א' (מג) נכשבות כאן מיהו ר"ש: (מב) חו"א פ"ה סנהדרין כ"ב ב' והר"ש ע"ש בגדרים שם וכן פירש"י בחוקלת מ"ד בשם ר' מנחם: (מד) ע"י פי' רבנו יונה בספ"ב דסנהדרין ועי' גם' מרגליות היס שם: (מה) ע"ש: (מו) ר' פ' סנהדרין פ"ב ה"ד: (מז) מנ"ח מזהו ק"י: (מח) שהרי שמעון הזדיק ילא מירושלים ע"י יומא ס"ט א' ויכ"כ גם' גליוני הש"ס: (מט) ששונים לדוד ובלא"ה אין כהן יולא תלמחה כמש"כ רבנו בנזק פ"ה ה' שמיטה וזוג ועמש"כ שם בזה"ל: (נ) סנהדרין ט"ו א' וז"ע שרבנו שמיטתו ועי' לח"מ שם ונמחרי פסק דג' ונראה דס"ל שרבנו לל כ"ז בממוני: (נא) שם:

הלכות כלי המקדש פרק ה

* בקדשי המקדש כולן. כיצד שיריצה אומר זו החטאת שלי וזה האשם שלי. ואינו עובד בפיס. אלא כל עת שיריצה להקריב מקריב כל מה שיריצה. והרי הוא (סא) בקדשי הגבול כשאר הכהנים: יג בזמן שרוצה כ"ג להקריב היה עולה בכבש (סב) והסגן מימינו. (סג) הגיע למחצית הכבש אחז הסגן בימינו והעלהו. והושיט לו (סד) הכהן שהוא מוליך את ראש העולה (סה) האברים שבידו (סו) * וסומך עליהן וזורקן לאש: יד (סז) * וכך היו מושיטין לו שאר האברים. כל אחד ואחד נותן האברים שבידו (סח) לראשון. והראשון נותן לכ"ג והוא סומך (סט) וזורק לאש. ואם רצה לסמוך בלבד (ע) ויהיה [כהן] אחר זורק לאש עושה. ואין שם סמיכה על האברים אלא לכ"ג בלבד (עא) מפני כבודו. (עב) אבל כל הסמיכות על בעלי חיים הם: טו כשיגדל הכהן ויעשה איש הרי הוא (עג) כשר לעבודה. אבל אחיו הכהנים (עד) לא היו מניחין אותו (עה) לעבוד במקדש (עו) עד שיהיה בן עשרים שנה. (עז) * ואינו נכנס לעזרה לעבודה תחלה אלא (עח) בשעה שהלויים אומרים שירה: טז (עט) אין הכהן עובד תחלה וכן כ"ג אינו עובד תחלה עד שיביא עשירית האיפה משלו (פ) ועובד בידו שנאמר זה קרבן אהרן ובניו אשר יקריבו ליי' ביום המשח אותו. ואם עבד קודם שיביא עשירית האיפה * וכן כהן גדול שעבד

ביאור ההלכה

דחף את קנה הפרוכת שעל הפתח ונשאר אחר המהלדין ונכנס דרך הארץ וצ"ע: * בקדשי המקדש כולן. ע"י גדי"ם מש"כ נשם ירו' דדוקא בקרבנות יחיד אבל בק"ג אין נוטל אלא מחלה כמש"כ רבנו בפ"ד מתו"מ הי"ד ונראה דהיינו דוקא לענין אכילה דכתיב לגד ממכריו על הצבות אבל לענין הקרבה גם בק"ג יכול להקריב הכל שהרי קטרת ק"ג הוא ומקטיר הכל וכ"ש נשאר הקדשים כמש"כ א"ל מ"מ משום שצ"ל אכילה ילפי' יומא י"ז ב' מדכתיב והיתה לאהרן וצנינו מחלה האהרן ומחלה נשאו אבל לענין עבודה ליכא קרא ורשאי לבדד הכה"ג במה שרואה, ויחזק שא"ל נבע"ז לא אכילתא לו למי לתת לי לכה"ג וזאת קדימה כמו שיש לכהן הדיעוב וזאת ליטול מנה יפה ראשון לפני שראל וצ"ע ואפשר שאם כהן מקריב קרבנו דק"ל שנתנו לכלל למי שירצה אילו אין לכה"ג וזאת קדימה: * וסומך עליהן. נראה שאפי' ביו"ט מותר לעשות כן מיון שאין סומך עליהן בכל כהן כמש"כ בחגיגה ט"ז ב' שאם אינו סומך בכל כהן ליכא אפי' שצ"ט ביו"ט ויחזק דנשותיון אפי' יסמוך בכל כהן מותר שאין כאן ששמשם בצעלי חים אבל יתכן שיש כהן נהנה מקדשים כיון שסומך בכל כהן רק משום כבודו התיורבו וצ"ע ובריעות שלמה כתב שמש"כ הרא"ש שאין שם סמיכה גמורה כוונתו שא"ל שיהא בכל כהן משמע מלשולו שמתיר בכל כהן: * וכך היו מושיטין לו. נראה שעשו זה כדי שלא יחבטלו הפיסות שהיו הל"מ והיו מקיימין הפיסות ע"י שהיו מושיטין לו וע"י תפא"י פ"ד תמיד צועטו וצ"ע: * ואינו נכנס לעזרה כו'. משמע דמיירי צנן עשרים שנכנס לעבודה רק כהן מחלה רק כהן שירה אבל צנ"מ משמע דמיירי צנ"י א"ג שהצ"ב צ"ע שערוב וצ"ע דהא אין לחיי הכהנים מניחין אחרו וצ"ל דס"ל דלכנס לעזרה מניחין אחרו וצ"ע איהו ענין יש לו ליכנס בזמן שירה כיון שאינו משורר עמהם וצ"ע אהו כן ב' שמתחיל לעבוד הוא דרך כבוד שמתחיל ליכנס בזמן שירה אבל לא ב' שיש קודם ולשון אין הקטן נכנס דהקו אבל מלינו ג"כ צ"ב קנ"ה א' קטן מאימתי מוכר צנכסי אביו מן עשרים שנה: * וכן כהן גדול שעבד בכהונה גדולה. מלשון רבנו משמע דהנחת חינוך שמקריב הכה"ג לר"ך לנצוט ח' בגדים ואע"פ ש' רבנו בסמוך וה"ו ומעשה שלשתן שזה דינן שזה לאו משום דלמ"ס של כהן הדיעוב מקריב דב' בגדים ושל כה"ג ח' בגדים ויל"ע בגד"א ח' להקריב מנ"מ עבודתו פסקולא אם לא עבדה בידו אם פוסל ואם אין מוכרה לעבדה בידו מה ענין שלוש ב' בגדים ובא"ש נראה דלפי' אם מנ"מ מנכבד ככהן הדיעוב אבל ונה"ה פשיטא שאינו מעבד אותו וצ"ע מה ענין לנצוט ח' בגדים וצ"ע. והנה המל"מ הביא רמ"י לצינו דעבודתו כשרה דל"ה אין מתמנה ביו"כ כהן אחר לעבודה הרי אין יכול להקריב מנ"מ שאין קרבן יחיד וזוהי יוה"כ וי"כ התום

שיכול ליטול כולה (סו) ואפי' אין המשמר שלו (סא) וצ"ע פייס (קט) ויכול לכלל כולה (ע) אע"פ שלא הקריבה (עא) ואף שמלה על הכהן המקריב לכלל כהן גדול הוא כאלו הקריב (עב) וכ"ז נקרבת יחיד אבל נקרבת ציבור אין לו אלא מחלה כמו שפסק רבנו בפ"ד מתו"מ הי"ד: (סא) נקדשי הגבול. (עג) אין הכוונה תרומות וכל כה"ג שה"ג שרי יש לנצוט צ"ט טוה"י וצדאי שיכול ליתן לכל כהן שירצה אלא הכוונה שזה לחזוה ומרמזים וגזל הגר וצדקרים שנמתי' לאנשי משמר: (סב) והסגן מימינו. כ"ל פ"ד הט"ו דסגן תמיד מימינו: (סג) הגיע למחצית הכבש. (עד) שכבר נתיגע בעליית חלי הכבש ור"ךן יסייעוהו (עה) והגרי"א פי' דמשם מלות ההולכה דשם היו מונחין האברים (כמש"כ רבנו בפ"ו ממע"ה"ק הי"ד) לפיכך משם מתחיל עיקר העלי': (סד) הכהן שהוא מוליך את ראש העולה. ומ' כהנים וכו' בו צפיים בתמיד כמש"כ רבנו בפ"ו ממע"ה"ק וצפ"ד מתו"מ הי"ו ונראה קרבנות איל קרב צ"א כמש"כ רבנו צמעה"ק שם: (סה) האברים שבידו. (עו) הוא הראש והרגל צנכס: (סו) וסומך עליהן. אין זו סמיכה גמורה שלא מלינו סמיכה אלא ממיים ואינו אלא משום כבודו כמש"כ רבנו בסמוך ולא הי' סומך בכל כהן אלא ביד (עו) כדי שיהא נראה כאלו הוא מקריב את כוון (עג) וגם אין פוסל זה חליה (עג) שאינה רק לכבודו שמהא הקטרתו מעולה משאר הקטרות: (סז) וכך היו מושיטין לו. כל אלו שזכו צפיים להעלות האברים: (סח) לראשון. (פ) כי כבודו שיקבל כל האברים מהאחד וכל א' נשמת והולך לו מון מהראשון: (סט) וזורק לאש. שמלותן צוריקה כמש"כ רבנו בפ"ו ממע"ה"ק הי"ד: (ע) ויהי' כהן אחר זורק לאש. הכהן שעלה לו הפייס: (עא) מפני כבודו. ואין כאן איסור כיון ששמותין הן וגם אין סומך בכל כהן כנ"ל: (עב) אבל כל הסמיכות. שהן מדאורייתא: (עג) כשר לעבודה. (פא) אבל קטן פסול לעבודה ועבודתו מחוללת: (עד) לא היו מניחין אותו. (פב) אבל אם עבד עבודתו כשרה (פג) וש' פוסקים דפסול מדרבנן: (עה) לעבוד במקדש. (פד) ואינו חולק נקדשי מקדש: (עו) עד שיהי' בן עשרים שנה. (פה) שעדיין לא נתייבנה דעתו: (עז) ואינו נכנס. בפעם הראשון (פו) אחר שנעשה בן עשרים: (עח) בשעה שהלויים כו'. (פו) והראב"ד חולק ע"ז שזה לא נאמר אלא צנין קטן ולא צנכס: (עט) אין הכהן. הדיעוב: (פ) ועובד בידו. ואין נותנה לאנשי משמר כדין כל קרבן כהן שמקריבה

צייון ההלכה

(סו) אבי עזרי ופשוט: (סא) ראה"ש תמיד פ"ז מתו"מ (סא) יומא י"ז ב': (ע) ר"י קורקוס: (עא) צנכס פנחה ה' מתני"ע: (עב) הר המורי' וכ"ה בירו' יומא פ"א הי"ז: (עג) אבי עזרי: (עד) פ"ד הרא"ש בתמיד: (עה) צדק"ה צמח"ס: (עו) רש"י מנחות ז"ד א': (עג) יריעות שלמה: (עט) רש"י כתי" שם והראב"ד בתמיד פירש שסמך על הכהן וכבר תמהו עליו שהוא נגד הגמ' נמחות ז"ד א': (פ) רש"י כתי" שם: (פא) חולין כ"ד ב' קטן פסול לעבודה וכ"י הכ"מ וכ"כ ב' מתפסח בשם מלבושי יו"ט ומקור ברין ומש"כ שם בשם ד"ה שאינו ממלל הוא תמהו שמשפירש שם התיקן: (פב) תפארת ישראל וכרבנן חולין כ"ד ב': (פג) מאירי שם: (פד) מוספתא חגיגה פ"א ה"ו: (פה) כ"כ רבנו צפ"ט ממכרה הי"ג: (פו) כ"כ הכ"מ כאן: (פז) צנכסות כהן וכ"ד רש"י והרע"ז ורבנו גרשום: כהן

הלכות כלי המקדש פרק ו

כהונה ולויה של אותה שבת. והרחוקים שבאותו מעמד כיון שהגיע מעמד שלהן * מתקבצין (י) לבית הכנסת שבמקומן: ג' ומה הן עושיין (יא) אלו המתקבצין בין בירושלים בין בבתי כנסיות (יב) * מתעניין (יג) בשני בשבת שלהן. ובשלישי וברביעי ובחמישי. אבל בערב שבת לא היו מתעניין (יד) מפני כבוד שבת ובאחד בשבת אינם מתענינים כדי שלא יצאו (טו) מעונג שבת לצום: ד' ובכל יום ויום (טז) משבת שהיה מעמדן מתפללין ארבע תפלות שחרית ומנחה ונעילה * ועוד מוסיפין תפלה אחרת בין שחרית ומנחה (יז) והיא יתירה להן (יח) ונושאים כפיהן הכהנים במעמד ג' פעמים בכל יום בשחרית ובתפלה זו היתירה ובנעילה וקורין בספר תורה (יט) שלשה אנשים שתי פעמים בכל יום בשחרית ובתפלה השניה שמוסיפין אבל במנחה לא היו קורין בספר תורה (כ) אלא (כא) על פה כקוראין את שמע. ולא היו מתקבצין לתפלת מנחה בע"ש (כב) מפני שהן טרודין לשבת: ה' וקיצוץ לכל תפלה מארבע תפלות אלו ועמידתן שם (כג) * לתפלה ולתחינה ולבקשה ולקרות בתורה נקרא מעמד: ו' ובמה היו (כד) קוראין במעשה בראשית. ביום הראשון * קוראין (כה) בראשית (כו) והיה רקיע. (כז) בשני יהי רקיע ויקו. בשלישי יקו ויהי מאורות. ברביעי יהי מאורות וישצו. בחמישי

ביאור ההלכה

* מתקבצים לביה"ג שנקומן. כ"ה תענית כ"ו ב' מתקבצין לביה"ג אצל בניגלה כ"ו א' איחא שנעמדות מתקבצין לרחובת של עיר והביאה רבנו אב"ח מתפלה הכ"א ודבר פשוט שזמן שהקיצוץ רב ואין בני כנסיות מילות ארון היו מתקבצין לרחובת של עיר כמש"כ רבנו שם בהדיח בה' תפלה אצל חזן שהצטרף ממועט כגון בערים קטנים בודאי מתפללים בביה"ג שהוא מיוחד לתפלה ובס' הממנה רחמי שנקתשה בה והנה לפי רש"י שכל ישראל נתלמדו לתענית ויחן צדקו טעמים היו מוכרחין להתפלל ברחובת של עיר שלא היו מקום לכל אנשי העיר אצל לרבנו מלוי כמה אנשים מאנשי מעמד היו שם אצל ע"כ גם רש"י לפעמים היו מוטט צעיר וז' דהדיח מיהא תענית שמתקבצין לביה"ג ומש"כ רבנו שאותו שבו פרשלים ונכסין למקדש הוא פשוט שהרי לריבין לעמוד על הקרבן ועמדו לפחות בשער ויקטרו: * מתעניין בשני. נראה שלא היו מתעניין אלא פעמים אצל בלילות אובלין דל"כ היו מתעניין ד' ימים רלופין ועי' ילקוט אסתר פ' והי ביום השלישי ואע"ג שרבנו פסק פ"ה משבועות ה"כ שער ד' ימים יכולין לזוט מיהו י"ז הרבה אנשים שאין יכולין זה ע"י ר"ה כ"א א' דם תהא אחרתו ועי' בא"ח סוף ס' תרכ"ד שאין להתענות ב' ימים וי"כ שיש לבוש שינא ליהי סנה: * ועוד מוסיפין כ"ה ע"י כ"מ ורבנו מפרש דהא דתנן ב' פסקים ונושאין בו' במוסף זה תפלה והוספה בתעמדות ול"ג גמ' תעניות ומעמדות מי איחא מוספין אלא תעניות לאורא ואולי דחקו לה דחשיב ג' פסקים ואין תפלה נוספת בתעמדות הרי כבר חשב תעניות וגם בתעמדות היו מתעניין מיהו אינו מוכרח דידל דתעניות היינו דוקא תענית נכור: * לתפלה ולתחינה ולבקשה. עי' ד"ח בשם יריעות שלמה. ויש לפרש דהיינו התפלה הימירה שהי' בה תחנה ובקשה והתקבל הקרבן בליליו כ"ו ב' וימי סוטה מ"א א' והוא תפלה תחנה רנה ובקשה שעמך ישראל לריבין להושיע ומצילה רבנו בספ"ג מעישה"כ: * קוראין בראשית והיה רקיע. בניגלה כ"א ב' אין פוחמין מי' פסוקים בביה"ג וכתבו החוס' דהיינו דלוק ענינא סגי בנ"ו פסוקים שהרי פרשת עמלק אינה אלא ט' פסוקים אצל הבי' בני' קל"ז הוצא מ"א"ש בשם הירו' הוא עשה מעשה קטוע לפיכך פרשתו קטוע ובתב בני"ג שם פק"ג דלי ל"ו הרי עומה היו מוסיפין עוד ארבע פסוקים למעלה או ממעלה וקשה א"ל

דרך חכמה

(י) לבית הכנסת שנקומן. (י) ואם הנכור רב ואין ביה"ג מכלל אותן עומדין ברחובת של עיר ומתפללין כמש"כ רבנו בפ"א מתפלה הכ"א: (יא) אלו המתקבצין. (יא) אצל אנשי משמר לא היו מתענינים שצריכין להחליף כח לעבודה ואפי"ה אלו שלא זכו לפייס בשחרית שחא יזכו בצויה עבודה אח"כ: (יב) מתעניין. (יב) וסנהדרין גדולה היחה מתענה עמיה ומתקבצין היו עומן על בני צבות: (יג) בשני בשבת. (יג) והיו מתפללין בשני על יורדי הים בשלישי על הולכי מדברות ברביעי על אסכרה שלא חיפול על המינוקות בחמישי על עונות שלא יפילו ומניקות שיניקו את בניהן ואנשי משמר (והגר"א גרים ואנשי מעמד) היו מתפללין על קרבן אחיהם שיתקבל בצלו: (יד) מפני כבוד השבת. (יד) שלא יכנסו לשבת מעוניין (טו) וכן"ש בשבת עמיה: (טז) מעונג שבת לזוט. (טז) ויכולין למוות: (טז) משבת. ר"ל משבוע. ומשמע שאפי"ה ביום שאין מתעניין מתפללין ה' תפלות (יז) אצל ברשי"י משמע דוקא ביום שמתעניין: (יז) והיא יתירה להן. דעת רבנו שאין זה תפלת המוספין אלא תפלה חדשה שהרי ביום שיש בו קרבן מוסף אין בו מעמד רק בשחרית ונעילה כדלקמן ה"ח וכ"ד (יח) הרי"י מיג"ש אצל דעת הראש"ד (יט) ורש"י ומוס' שלא היה נשיאת כפים ד' פעמים ביום אלא ביו"כ שיש בו קרבן מוסף ונעילה: (יח) ונושאין כפיהן ג' פ"ה: (כ) זה קאי רק אמדינה אצל במקדש לא היו נושאין כפיהן אלא פ"ה ביום ששחרית כמש"כ רבנו פי"ד מתפלה הי"ד אצל בחוס' מוצא שגם במקדש הי' כן: (יט) שלשה אנשים. (כא) ולדעת הראש"ד שהיו קוראין בתפלת המוספין היו דה' אנשים: (כ) אלא על פה. (כב) ואין אחד מושיא מצריו דדברים שנכתב אי אחת רשאי לאומרין בעל פה להוציא את מצרו אלא כ"א קורא לעצמו כמו בק"ש: (כא) על פה. (כג) ובנעילה אפי"ה על פה לא קראו שאין תענית נעילה: (כב) מפני שהן טרודין לשבת. (כד) להכין זכרי שבת. (כג) לתפלה ולתחנה ולבקשה. (כה) כדאיחא גמ' שהיו מתפללין בב' על יורדי הים ובג' על הולכי מדברות כמש"כ רבנו ויבואה ה' להם תמנות ובקשות על כל זה: (כד) קוראין בתעשה בראשית. (כו) שאלמלא מעמדות לא נתקיימו שמים וארץ כדיליף גמ' מקרא: (כה) בראשית והיה רקיע. ומה שקורין בתורה כל יום גם גמ' של יום ששחרית משום שצריך לקרות ג' קרואים כמש"כ רבנו בפ"ג מתפלה שאין פוחמין מג' פסוקים לכל א' ולא מג' קרואים ואע"ג שאין פוחמין מי' פסוקים וכאן יש שאין בהם י' פסוקים כדלקמן כבר אמרו שהיכא דלוק ענינא סגי בנ"ו פסוקים כמש"כ בשו"ע א"ח ס' קל"ז כמו פרשת עמלק: (כו) והיה רקיע. (כו) יהי רקיע כאחד שהיא ג' פסוקים ובראשית שיש בו רק ה' פסוקים קורא הראשון ג' פסוקים והשני חוזר וקורא פסוק האחרון ועוד ג' פסוקים: (כז) בשני והי רקיע ויקו. (כח) יהי רקיע

ציון ההלכה

(י) עי' בה"ל: (יא) לקוטי הלכות פ"ד דתענית ורח"י מדתן תענית ט"ו א' אנשי משמר מתעניין ולא משלימין ואנשי בית אב לא היו מתעניין כלל והיינו אפי' בת"ש: (יב) ירו' פ"ד דתענית ה"ג ורבנו השמיט: (יג) תענית כ"ו ב': (יד) רע"ב: (טו) תענית כ"ו ב': (טז) שם כ"ו א' ויגמ' שם כ"ו ב' יש טעמים אחרים ויביר' ל"ג לה בתמיה' אצל רבנו נראה דגרים לה וי"ע: (יז) תענית כ"ו ב' ד"ה האידנא: (יח) תנשו' ס' מ"ח: (יט) תענית כ"ו: (כ) אמתוהא דספרי פ' נא: (כא) מוצר בהשגות: (כב) תענית כ"א א': (כג) רש"י שם כ"ו א': (כד) ומי"מ יתכן שהיו מתפללין בצבור אצל לא עם כל המעמד שלקח הרבה ומן: (כה) יריעות שלמה ועי' בה"ל: (כו) תענית כ"ו א': (כז) ויש פלוגתא אם דולג או פוסק ורבנו פסק בפ"ג מתפלה הי"ד לענין ר"ח כמ"ד דולג: (כח) ירו' תענית פ"ד ה"ג וס"ל שם דהיי רקיע אינו פסוק בפ"ע כמ"ש המפרשים ולדין שהוא פסוק בפ"ע יש ה' פסוקים:

הלכות כלי המקדש פרק ו

מא

ישרצו ותוצא הארץ. בששי (כח) ותוצא הארץ ויכולו: ז (כט) * פרשה גדולה קוראין אותה בשנים וקטנה (ל) קורא אותה אחד. ושתי פרשיות שקוראין שחרית. הם שחזורין וקורין אותן (לא) בתפלה השניה בספר. וחזורין וקוראין אותן (לב) במנחה על פה: ח (לג) * שמנת ימי חנוכה (לד) לא היו אנשי מעמד עושין מעמד בשחרית וכל יום שיש בו (לה) קרבן מוסף לא היה בו מעמד לא בתפלה שניה שלהם ולא במנחה. אלא שחרית ובנעילה בלבד. וכל יום שהיה בו (לו) קרבן העצים לא היה בו מעמד (לז) בנעילה אלא בשחרית ובתפלה שניה ובמנחה: ט ומהו קרבן העצים. (לח) זמן קבוע היה למשפחות משפחות לצאת ליערים להביא עצים למערכה. ויום שיגיע לבני משפחה זו להביא העצים (לט) * היו מקריבין עולות נדבה וזהו קרבן העצים והיה להם כמו יו"ט. ואסורין בו בהספד ובתענית (מ) ובעשיית מלאכה (מא) ודבר זה מנהג: י (מב) אפילו יחיד שהתנדב עצים או גזרים במערכה אסור (מג) באותו

ביאור ההלכה

כאן נמעמדות למה לא הוסיפו עוד איזה פסוקים אע"ג דלקיט עינא וי"ל דשמי הכא שלא רצו שיקראו מיום לנשי כדי שלא יבא נגזל דעת היודעם שקרין כל יום של היום ושל אחר זה וזכורין אלז אם יקרא בפעם א' של יום ג' יבא נגזל ולא ידעו בשאר יומי מה לקרות: * פרשה גדולה. היינו שיש צד ו' פסוקים והא דפרין הנמ' כ"ו ב' נראשית א' פסוקים היין היינו לדין א' ב' לנני מערבא שחילקו הפסוקים כמ"ש בקדושין ל' א' יתכן שהי' שם יומר פסוקים ואפשר שלכן המשנה שמה מה ולא פירשה כיצד עושין דרמפסין נגמ' והא דאמר הירו' על פרשה עמלק דמקור שהוא קבוע גם פרשתו קטוע נראה דשם גם בני מערבא לא חילקו וי"ל: * שמונת ימי מנוכה. הנה נטובה נמקנה חומן בית שני כשהשמונתיים כבשו את היונים וקצתו לשנה הנאה שמונה ימי מנוכה כמ"ש בשבת ה"א ב' וי"ב רבנו צ"ג מנוכה ה"א שהי' יומר מר' שנה לפני החורבן. וי"ל אם הא דלקיט נר מנוכה נביהמ"ק והנה נביהמ"ק עממו מסתבר שלא הדליקו ואולי יש מה בל חוסיק שהי' גם המנורה אע"ג דשלמה עשה עשר מנורות ואיכא למ"ד בתנמות ז"ע א' שעל כולן היו מדליקין היינו משום דכתיב הכל נכתב מר' ה' עלי השקיל אבל נכשכות שהיו אורלים נמחות וקריבות וגם היו זכריים להיות כל הלילה להשגיח על הקטרת האימורים וי"ל שהיו מדליקין על פתח הנכבות ולא סמכו על קמלקי' עלי צנו ביחאי כיון שאכלו שם ביום זה ורצו לשמוע הברכה ועוד כהן שאין לו אשה אך ילא יודעאי שיכולין להדליק שם אע"פ שלא אכלו כמו שאנו מדליקין בביהמ"ד וכ"ש שאכלו ישנו שם וקני בית אב ופרחי הכונה ועי' ברמב"ם פ"ח מביהמ"ד ה"ב שבע"פ היו מדליקין שם נרות וי"ל: * היו מקריבין עולות נדבה. וכ"כ רש"י בתענית ועי' ברש"י במשניות שם שמהמ מ"ל לרבותינו שהיו מקריבין עולות ולא זכר בגמ' ואי משום דקרי ל' קרבן עלים ולא קרי' ל' קרי' דעלים קרבן הוא אשה דהא בתנמות ב' ב' אמרי גם קרבן קרבן מלמד שמתנדבין עלים וכמה שני גירין והבי"א והגורלות הפלגו על קרבן העלים וכן פליגי רבי עוליה אלז אם הוא קרבן גמור ועשון מלח וקמיה ועלים או לאו אלז אם לרבנן קרבן הוא והפסוק קריהו קרבן העלים ונראה דהוקשה לרבותינו למה קרבן עלים דוחה מעמד דנעילה הרי כל יום היו מקריבין אותו העלים וגם מקריבו לנצור וגם בריעב"א הקשה הרי ה' רק לאותן המשפחות ולמה דוחה מכולן ופי' בשם הראב"ד דלא דוחה אלז מעמד ישראל שאלו משפחות אלז מסתימת כל הראשונים לא נראה כן אלז דוחה מכולן ולכן פי' שהיו מביאין קרבן עולות ויתכן שכל המשפחה היו כל א' מביא קרבן עולה והיו הבהנים עסקיין להקריב כל העולות ולא היו יכולין לעשות מעמד שהרי רש"י פי' גבי קרבן מוסף לא הי' במוסף שנתוסף

דרך חכמה

שהיא ג' פסוקים צא' וקוץ שהיא ה' פסוקים השני קורא ג' והשלישי דולג ומחר פסוק א' כנ"ל ביום הראשון: (כח) ומואל הארץ ויכולו. ומואל הארץ בשנים ויכולו צאחד. (כט) פרשה גדולה. יש בה ו' פסוקים שאפשר לחלקה לבי' קרואים כל א' ג' פסוקים: (ל) קורא אותה אחד. וביום הראשון ושני שספר ביארנו העיל דה"ו כיצד עושין: (לא) בתפלה השניה. היא תפלה הנוספת צימי התעניות לדעת רבנו בה"ד. ולדעת הראב"ד ורש"י הוא תפלה המוספין: (לב) במנחה על פה. כנ"ל בה"ד (כט) מפני טורח התענית אין מביאין ס"ח: (לג) שמונה ימי מנוכה. (ל) שהן ימים שיש צדן הלא ואין צדן קרבן מוסף לכן אין מנעילין אלז על שחרית (לא) לפי שאלו פנאי למעמדות מפני ההלל (לג) וכן צפורים כדמשמע מדברי רבנו צ"ג ממגילה ה"א: (לד) לא היו אנשי מעמד. (לג) ברש"י משמע דהוקא שירושלים לא היו מתקבצין להסתכל ולקרייהו אלז כל אנשי א"י ה' לכן מעמד אלז מדברי רבנו נראה שלא הי' מעמד כלל ודוקא מעמד לא הי' אלז בתפלה שיתפללו על קרבן אחיהם שיתקבל לא הי' פנאי למעמד בין בתפלה הנוספת ובין במנחה ולהראב"ד שאין תפלה נוספת היינו תפלה מוסף ומונה וצמרמה"מ כתב שנעשה רבנו ביום שיש קרבן מוסף לא היו מתפללין בתפלה הנוספת כלל רק תפלה מוסף אלז תפלה מנחה היו מתפללין צלי תחנונות ונקשות ובלק"ה שזהו המעמד: (לו) קרבן עלים. מפרש בסמוך ה"ט: (לז) בנעילה. (לה) היו טרודין שיראל לטוב עמים. (לו) ובא' נעזב לא הי' מעמד כלל שהי' שם הלל של חנוכה וקרבן מוסף של ר"ח וקרבן עלים של בני פירושן בני ירודא ח' אלז סתם ר"ח אין ההלל פוטר מעמד בשחרית כיון שהוא ר"ח הלל ואינו חיוב: (לח) זמן קבוע הי' למשפחות כו'. (לה) שכשעלו בני הגולה לא מנאו עמים נלשכה ועמדו ט' משפחות והתנדבו עמים משל עממן לכל השנה הראשון הי' ארח והתנדב צא' בנין והספיק העמים עד כ' בתמוה ואז התנדב דוד והספיק צא' בצאז א' התנדב פירוש

וכו' ט' משפחות והספיקו עד ר"ח ניסן הנה ולכן קצתו הנביאים שצנייהם לכל המשפחה שהתנדבו שביום שהתנדבו אין אחר ראשי להביא עמים חוץ מהם ועשו אחריו יום יו"ט: (לט) היו מקריבין עולות. עי' צבה"ל אם כל אחד מהמשפחה הי' מביא עולה: (מ) ובעשיית מלאכה. כדיון יו"ט (לט) ואפי' לא יביאו הקרבן: (מא) ודבר זה מנהג. (מ) שעשאוהו כמו יו"ט שהנתיביו הנביאים שצנייהם. (מא) ואפי' אמר הרי עלי עולה להביאה משש שעות ולמעלה אסור במלאכה כל היום: (מב) אפי' יחיד שהתנדב. (מא) אפי' אמר הרי עלי ולא אמר הרי זו (מג) וכ"ש אם נתנדב קרבן וי"א שהי"ט ביום שמתנדב ולא ביום שהתנדב עי' מל"מ (מא) וכן אלז כמה שותפין הביאו קרבן כולן אסורין (מה) ונראה דהי"א המתנדב יין או שמן או מלח וכל דבר הקרב ע"ג המזבח: (מג) צאיות היום. (מו) מעה"ל אלז

ציון ההלכה

(כט) רע"ב: (ל) תענית כ"ו א': (לא) רש"י: (לג) גור אר"י יהודא: (לג) לקוטי הלכות: (לד) רש"י: (לה) שם: (לו) משנה שם: (לו) שם כ"ט ב': (לז) שם כ"ז א' כ"ח א' וברש"י: (לט) כדמוכח בעירובין מ"א א' גבי ר"א בר"ג שהי' אחר חורבן ואולי לכן כתב רבנו ודבר זה מנהג: (מ) ומה שהקשה המ"מ אם זה מנהג אין דוחה ט"ב כמ"ש בעירובין מ"א א' ונראה הרי מלינו בחיוב ערבה שג"כ אינו אלז מנהג נצילוס בשבת דרבנן כמ"ש בר"פ לולב וערבה ויתכן שאינו כמו יו"ט ממש אלז כמו חוה"מ דאי כיו"ט ממש ל"ל טעמא שאין מכתבין ואין מסתרין שלא יביטנו כשהן מנוולין שזהו הטעם שאסור ביהמ"מ כמ"ש בנזיר י"ד א' דאי כיו"ט ממש גל"ה אסור משום מלאכה גם אין להחריב מפי כבוד שנתן מלאכה שאלו (מא) וכן אלז כמה שותפין הביאו מנוול מירו' רפ"ד דפסחים ובפ"ג דמגינה ה"ז: (מג) כן מנוול מירו' פסחים הנ"ל דפרין תמתידין ואין מותרין שיראל במלאכה ומשני דשם ילפי' מקרא וכ"כ מ"מ"מ: (מד) מוכח ג"כ בירו' הנ"ל: (מה) דמ"ש מעלים: (מו) יריעות שלמה ממוס' תגינה י"ז ד"ה אלז:

הלכות כלי המקדש פרק ז

היום בהספד ובתענית (מד) ובעשיית מלאכה (מה) * ודבר זה מנהג: **יא** * אנשי מעמד אסורין (מו) מלספר ומלכבס כל שבת שלהן. (מז) ובחמישי מותרין מפני כבוד השבת ומפני מה אסרו עליהם לספר ולכבס כדי שלא יכנסו למעמדם (מח) כשהם מנוולין. אלא יספרו ויכבסו (מט) מקודם:

פרק שביעי

א (א) * חמשה עשר ממניין היו במקדש וכן ממנים לעולם על כל דבר מט"ו דברים אלו ממונה אחד. ואלו הן: (א) (ב) על הזמנים. (ב) (ג) על נעילת שערים. (ג) (ד) על השומרים. (ד) (ה) על המשוררים. (ה) (ו) על הצלצל עם שאר כלי שיר. (ו) (ז) על הפייסות. (ז) (ח) על הקנים. (ח) (ט) על החותמות. (ט) על הנסכים. (י) על החולין. (יא) על המים. (יב) על מעשה לחם הפנים. (יג) על מעשה הקטורת. (יד) על מעשה הפרכת. (טו) על מעשה בגדי כהונה: **ב** * כל אחד ואחד מממונים אלו תחת ידו אנשים הרבה.

דרך חכמה

גילה מותר: (מד) ובעשיית מלאכה. (מו) ומלאכת אולן נפש מותרת אפי' קלירה אע"ג דציו"ט אסור קלירה: (מה) ודבר זה מנהג. (מח) אסור עשיית מלאכה והספד ותענית (מט) וצמח' כחבו שהוא דאורייתא: (מו) מלספר ומלכבס. לספר שערין ולכבס מלבושיהן (נ) ואף אנשי מעמד שצערים (נא) וכן אנשי משמר: (מז) ובחמישי מותרין. (מח) דעת רש"י דה"ל צע"ש ועי' בה"ל: (מח) כשהן מנוולין. שהיא ציון העבודה: (מט) מקודם. (נא) ומ"מ מותר לחם הפנים דהיינו ככל ונהיה לאחר מעמדין שלא אסרו אלא לכבס וללבוש:

ביאור ההלכה

היו בו כמה צמחות ולא יכלו הכהנים גם להקריב צמחות וגם לעשות המעמד וכ"ש כאלו שהיו הרבה עולות לא הפסיקו להכניס לעשות מעמד: * ודבר זה מנהג. בירו"פ מקום שנהגו פירך כיון שהתמידין קרבתן של כל ישראל היו כולן אסורין במלאכה ומשי דמכבי ואפסת דנגן ואם כל ישראל יהיו יושבין וצטלין מי אוסף להן את הדגן וע"כ דנקרבין לצור אין אסור וכתבו המוס' בפסחים י' א' דמכלן מוכנס שהאסור דאורייתא דלמ"ה היכי מוכיח מדמכבי ואפסת דנגן וקשה ע"ז רבנו שב' שהדיא דדבר זה מנהג וכבר העיר בזה בגמ"מ י"ל עפ"ד הט"ו שכל דבר המפורש בתורה שהדיא להיתר אין כח בתמימים לאסרו ולעולם אסורין ומדרבנן קרבן לצור שהתורה המירה שהדיא אין חכמים יכולים לאסרו ואע"ג דרבנו קראו מנהג מ"מ אסורין מדרבנן אחר שנהגו ופורין גדר ישכנו נחש וכ"כ מוס' בתגינה י"ו ב' דאסורין מדרבנן: * אנשי מעמד אסורין ב'. משנה פתעית ט"ו ב' אנשי משמר ואנשי מעמד אסורין מלספר ולכבס ובחמישי מותרין מפני כבוד השבת ובגמ' י"ו א' מ"ט כדי שלא יכנסו למשמרתן כשהן מנוולין ורבנו חלק את הדין דדין אנשי מעמד כתבו כאלו דין אנשי משמר כתבו צ"כ אנשי מצי"מ ה"ב ע"כ צ"כ שמתה למד שם לא כתב שבחמישי מותרין מפני כבוד השבת כמש"כ כאלו ולכא"ו נראה דאנשי משמר אסורין במלאכה דלא גרבי מכל המקריב קרבן שאסור במלאכה כמ"ש רבנו בה"י ואע"ג שרבנו כתבו שהוא מנהג עי' בגמ' מ"א א' דאחר שנהגו אסרו מדריגא, ולא מייגע הבית את שערוב היום אלא אפי' הבית אב של אחרון עי' פתעית י"ו א' שגם הם אסורין לשמות יין שחא תכבד העבודה על אנשי בית אב ויבואו ויחייבו להם ועי' פסחים פ"ב א' שראש המעמד הי' מעמדין את הטמאים שבער המזרח מפני הטהרה שלא יאחרו שמפני מלאכתן נחללים מלעבוד ופי"ו י"ל דטעם שלא יבואו למשמרתן מנוולין אילטרין משום אנשי מעמד אבל אנשי משמר מדינא אסורין בתפוסות ויביתן משום שאסורין במלאכה רק קאמר הטעם על המשנה משום שש"ך על עשייתו ואע"ג דבבב"מ ג"ב הטעם שלא יכנסו מנוולין משמע דבבב"מ מותרין כמ"ש בבב"מ י"ד א' אע"ג דגם המציא קרבן אין אסור במלאכה אלא כמו מוה"מ שאני החסם שהי' ראוי להיתר להם מפני כבוד המועד שבו ש' בתוס' גמ' כ"ב ע"כ שם אצל כאלו ל"ש זה נמשך אסורין גם בחמישי ע"כ אסורין במלאכה והא דקתני במתני' ובחמישי מותרין קרי אף אנשי מעמד ולכן כ"ל הביאו רבנו בפ"א מבב"מ ולפי"ו הדין שכתבנו בשם גבורת ארי ללכבס ולהניח בשביל אח"כ היא מותר לא היא באנשי משמר שהרי אסורין במלאכה ו"ע ואולי רק המקריב קרבן של עממו אסור במלאכה וי"ע באנשי מעמד א"כ אחרים יכולים לכבס להן ד"ל דהחכמים

(א) חמשה עשר ממונים. (א) צמחיה חשיב שמתים ופליגי בירושלמי חד אמר מי שהי' בדורו מנה מה שבדורו פי' (ב) בדור הראשון שעלו מן הגולה שנה בית שני מנה את הממונים אז (ג) וכל אלו שבאו אחריהם נקראו על שם וחד אמר כשירי דור ודור מנו (ד) ר"ל מנה מי שהי' יותר לדיק מכל המנויין שצדיק שני אותו שני (ה) וכל הממונים האלו לא היו מוכרחים להיות כהנים וכשר גם ישראלים: (ב) על הזמנים. ובמשנה הוא גביני כרוז שהי' מכריז כל יום עמדו להניס לעבודתכם כמו שפרשט רבנו בסמוך ה"ב: (ג) על נעילת שערים. במשנה גן גבד על נעילת שערים ומפרש לקמן ה"ג: (ד) על עולת השומרים. במשנה בן צבי על הפקיע ורבנו מפרש על המלקות כדלקמן ה"ה: (ה) על המשוררים. במשנה הוגרס בן לוי על השיר כדלקמן ה"ה: (ו) על הללל. במשנה בן ארזא על הללל ומפרש רבנו דלאו דוקא ללל אלא כל כלי שיר (ו) ולפי"ו הללל הי' הראשון שהי' נקט לוי שהי' מללל לאסוף הלויים לשיר: (ז) על הפייסות. ובמשנה מחיא בן שמואל על הפייסות: (ח) על הקנים. במשנה פתחיה על הקנים פתחיה זה מרכיב: (ט) על החותמות. ויחנן בן פנחס. על הנסכים אחיה. על החולין בן אחיה. על המים נחויא חופר שיחין. על מעשה לחם הפנים בית גרמו. על מעשה הקטרות

אסרו להן ללבוש בגדים מכווסין שכתבנו בשבועה זו שלא יכנסו למעמד בגלגול וי"ע:

* חמשה עשר ממונים. הרא"ב השיג על רבנו ולא מנה בן צבי על הפקיע שמונה על הפחיתות כדמפרש בירו' שקלים והכ"מ השיג עליו מיומא כ"ב א' דלמקנה הוא גנדא וי' שרבנו מנה אותו שמונה על השומרים, אמנם גנדא שגמ' אינו זה שהרמב"ם מציא ושבועה שקלים שייך לכא"ו למיחא בן שמואל ממונה על הפייסות וזה שרבנו מונה הממונה על השומרים הוא איש הר הבית ולא הזכיר כלל גנדא דיומא רק לשירוף את כסותו (עי' פ"ח מצ"ה"ב ה"י) וס"ל להרא"ב דרבנו השמיט את בן צבי ומנה מתחיו את איש הר הבית וכן בלא מנה שהגנדא שגמ' הוא בכלל על הפייסות וא"כ הי' לו לתנות בן צבי על הפחיתות וזהו שרבנו ס"ל דאיש הר הבית כבס שהי' ממונה להלקותו בן הי' ממונה על כלל המנויים והוא איש הר הבית (ו) וי"ע שרבנו לא הביא כלל דינא דהויא שמים לוקח עי' פ"ד מוה"מ ה"ג וי"ע ועמ"ש לקמן בה"ד: * כל א' וא' מממונים אלו תחת ידו אנשים הרבה. וי"ע מהיכן למד רבנו זה, ואולי למד רבנו זה מבית גרמו ויתא אבטינס שהיו אנשים הרבה מתקמחא בן הי' כגון ומה שהמשנה לא כתבה זה רק בבית גרמו ויתא

ציון ההלכה

(מו) שם: (מח) שם: (מט) פסחים י' א' אצל בתוס' תגינה י"ו ב' ד"ה אלא כתבו שאינו אלא מדרבנן: (נ) עה"ש: (נא) כמש"כ רבנו פ"א מבב"מ ה"ב: (נב) מו"ק י"ו ב' ד"ה איבעי לוי: (נג) גזרות ארי פתעית ט"ו א' ד"ה כרי: (נד) רפ"ה דשקלים, ובתוספתא דשקלים חשיב עומ' ח' ממונים וי"ע שרבנו השמיט: (נז) ק"ע שם: (א) ק"ע שם: (ב) ק"ע שם: (ג) ק"ע שם: (ד) ק"ע שם: (ה) שהרי מרכיב לא הי' בהן וכן הוגרס בן לוי הי' לוי דכפישיה עומ' לית' ח' (ו) פ"ה הרא"ב:

הלכות כלי המקדש פרק ז

מב

(י) כדי להכין המלאכה שהוא ממונה עליה. זה שעל הזמנים הוא ואנשיו משמרים את הזמנים (יא) כיון שיגיע (יב) עת הקרבן מכריז הוא או אחד מאנשיו ברשותו ואומר עמדו כהנים לעבודה ולוים לדוכן וישראל למעמד וכיון שישמע קולו יבוא כל אחד למלאכתו: ג (יג) זה שעל נעילת שערים (יד) על פיו נועלין ועל פיו פותחין ואין התוקעין תוקעין * בכל יום לפתיחת השערים אלא ברשותו ובכל יום (טו) תוקעין במקדש שלש תקיעות לפתיחת השערים (טז) תקיעה תרועה ותקיעה: ד זה שעל השומרים (יז) הוא איש הר הבית (יח) שמסבב על הלויים בכל לילה וכל מי שישן על משמרו (יט) * מלקה אותו במקלו (כ) * ושורף את כסותו: ה זה שעל המשוררים (כא) הוא בורך בכל יום המשוררים שעומדים על הדוכן (כב) לומר שירה בפה. (כג) ועל פיו תוקעין על הקרבנות. אין פותחין במקדש מאחת ועשרים תקיעה בכל יום. (כד) שלש לפתיחת שערים. (כה) ותשע לתמיד של שחר (כו) ותשע לתמיד של בין הערבים. ויום שיש בו קרבן מוסף מוסיפין (כז) תשע על קרבן מוסף. ואם חל ראש חודש או יו"ט

ביאור ההלכה

אנשים שם לא הי' כלל ממונה מיוחד רק המינוי הי' למשפחה זו וכל פעם שלח א' מהם ואינו מוכרח דו"ל שרק צבית גרמו וצית אנשיהם הי' כן וכל השאר הי' ממונה אחד ועו"ל דבית גרמו וצית אנשיהם הי' לרצים הרבה ממונים א' על האפי' וא' על הדפוסים וא' על קלדר הלחם וכן נקטרת הי' א' על הפיטוס וא' על הפישול כש"ר רבנו ולכן לא מנה שם הממונה שהיו כמה ממונים וי"ל דמסבב א' רבנו וכן דמה יקרה אם הי' איזה אונס לממונה שלא יוכל לנא ישארו בלא המלוה שפ"כ שהיו ממונים ועוריו ואם הוא לא יוכל לנא יבאו עוריו, שו"ר שרבנו נלמד זה מדמתן כפ"ה דשקלים מ"ד אין עושין שררות על הצבור פחות משנים תוך מכן אחי' שעל חולי מעיים ואלעזר שעל הפרכות שאותן קבלו רוב צבור עליהן מכלל דכל השאר היו כמה ממונים ומה שלא הוליא רבנו אלו שמים מפני שרק צומנם קבלום בור לצור עליהם אצל צבאים אחרים שהיו נקראים על שם נר"ך יותר: * בכל יום לפתיחת השערים. בסוכה נ"ד א' אר"י שאין חוקעין לפתיחת שערים בשבת פירש"י שאינה למנוה בתקיעות של קרבן דכתיבי בקרא ותקעתם בתולדות על עולומים אצל הכן לקיימא יניהו שישמעו ויבואו למעמד ולדונם ולא דחי שבת ורצא פליג שם ואמר בכל יום חגן משמע אפי' בשבת ויש להסתפק אם רצא ס"ל הד"ך נמי נור"ך קרבן ולכן דחי שבת או לדודה רצא דה"ך אינם אלא מדרבנן ומ"מ דושה שבת דתקיעה אינה מלאכה אלא חממה ואין שבות במקדש ואע"ג דרבא קאמר שבת שאין חוקעין למלוה המים בשבת אע"ג דלין שבות במקדש אפשר כיון שאינו נור"ך כ"כ לא החירו שבות כש"כ ה"ס דנירובין ק"ב ד' ד"ה ובעליהן דכמה שבות אשכחן במקדש ונ"ע: * מלקה אותו במקלו. זימא כ"ג א' מרש הו"א הא דתנן כי צביא לא ה"א פירש"י לרועת שימעלאים מכניס כהן מהן היו מפקיעין ובהן היו מדליקין כיון דשענא הא דמיא ולא עוד אלא דלוקה מן הממונה על הפקיע אמינא מאי פקיע נגדא עוד אמר' שם מאי פקיע מטרקא דטייעי דפקיע ריש' פירש"י לרועת שימעלאים העש"י שנת לפוסים ולכן קרייה פקיע שאינה רחצה בראשה כשאל לרועת מלקות אלא מפסקת בראשה לרועת דקות כדי שיגביה נה הסוס ויחר והנה רבנו לא הדיח הא מלקות לריומא רק צביא הא מלקות דבן לוי שישן לוקה בתקלה וזהו על הפקיע וכמו המפרשים רבנו מפרש שהי' ממונה על כל המלקות ואין נקרה על הפקיע ומנה המלקות השמים יומר והוא תמוה שהרי שם א' לוקה בתקלו ואין זה הפקיע שהוא לרועת ולמה נקרה שמו פקיע ומלאחי כפי' הרי"ם שם צימא ש"ה פקיע מדולולתא והוא מטרקא והוא כמין חבל הפחיל חיה במקל כגון הר'ועה ש"ד מין כהן פי' הממונה בפקיע הממונה הלכות מהו הפקיע ע"ל וכוונתו למנוה הממונה כ"ב ד' לרועת בידו של עגל כפולה א' לב' וצ' ושמ' לרועת של חמור עולות ויורדות נה ידה טפח ורחפה טפח וס"ל ידיה טפח היינו שהיתה מחוברת למקל ארוך טפח ולרועה זו טפח וקראת מקלו וזה א"ש מה שקרא המפרשים הרי אין נכנסין במקל לר הבית שאין זה מקל ששנינו עניו אלא ראש הר'ועה מחובר במקל קצון כדי לאחוז בו והיינו ג"כ מטרקא דטייעי והי' מלקה לכולם במקל זה וזהו חובטו במקלו היינו בלרועתו לרועתו זו: * ושורף את כסותו. משמע שכלל ימן מכן ושורפין. אבל לעיל פ"ח מבי"ב כחב חובטו במקלו ורשות הי' לו לשרוף את כסותו וכו"ה בתשנה משמע שכלל א' הי' חובטו במקלו אבל לא לכל א' הי' שורף כסותו רק כשראה שזה פסיעה גדולה הי' שורף וי"ל שכלל קינר רבנו אסמך ללעיל ונראה דדוקא שייך להפשט הי' בורף דשכללש א"א לשרוף עליו וכשראה שנשרף הי' נועק ועו"ל אפי' היה קול צעורה אבל כשחובטו במקלו לא

דרך חכמה

בית אנשיהם. על מעשה הפרוכת אלעזר. על מעשה בגדי הכונה פנתם המלצ"ש: (י) כדי להכין המלאכה. שהרבה מלאכות היו לרצים כמה אנשים אלא שהוא הי' הממונה להשיג ע"ו וגם פעמים קרה שהי' אחד חולה או אונס אחר והיו מוכרחים שאתרים יעשו מלאכתו: (יא) כיון שהגיע עת הקרבן. (י) היינו בורף ריאת הגבר או סמוך לו לפניו או לאחריו וזה הי' קודם עמוד השחר כמ"ש רבנו פ"ב מתו"מ הי"א: (יב) עת הקרבן. (ח) צין בשחרית וצין בין הערבים: (יג) זה שעל נעילת שערים. צין של הכהנים וצין של הלויים ועו"ל פ"ג ה"ב ציארנו צעו"ה על איזה מקומות כהנים היו מגיפים ופוחחים הדלתות ועל איזה היו הלויים ואע"פ שראשית אבות הלויים היו ממנים אותן איש על עבודתו כנ"ל פ"ג ה"ט מ"מ הממונה על כולם הי' צן גבר: (יד) על פיו נועלים ועל פיו פוחחים. (ט) כשהמשמר וכן הדין אב נכנס היו נכנסין בלילה והיו נועלים את השערים וצבקר פוחחים: (טו) חוקעים במקדש. (י) הכהנים בתולדות: (טז) תקיעה תרועה תקיעה. (יא) ושלשתן שלש מנות ולכן אס הפסקי ציניהן אפי' כל היום כולו יאל: (יז) הוא איש הר הבית. הנוכר לעיל פ"ח מבי"ב הי' והוא צן צבי שהי' ממונה על הפקיע: (יח) שמסבב על הלויים. (יב) משמע שעל הכהנים השומרים את הי' מסבב: (יט) תקיעה ארוכה בשבת. עניו. כה"ל: (כ) ושורף את כסותו. ובע"ל פ"ח מבי"ב הי' כחב ורשות הי' לו לשרוף את כסותו ועי' כה"ל: (כא) הוא בורך בכל יום המשוררים. (יג) אע"ג דלעיל פ"ג ה"ע כתב שראשי המכות ממלקים העובדים י"ל שראשי המכות הם בוררין מי ישורר היום אצל הממונה מסדר כל א' מי ישורר שיר זה ומי זה ומי צרות זה ומי צוה: (כב) לומר שירה בפה. אבל על המשוררים בכלי הי' ממונה אחר כדלקמן ה"ו: (כג) ועל פיו חוקעין. (יד) אע"ג דתקיעה בתולדות ועל כלי השיר הי' ממונה אחר כדלקמן ה"ה מ' כלי של שירה שאינם מעיקר דינא דיעקר שירה צפה כמו שפסק רבנו לעיל פ"ג ה"ג אבל תקיעה התולדות שהיא דלריומא שייך לממונה על השיר שהיא דלריומא ע"ל פ"ג ה"ה: (כד) שלש לפתיחת שערים. (טו) דהיינו תקיעה תרועה תקיעה (טו) לפתיחת שערי עורה: (כה) ותשע לתמיד של שחר. (יז) שכל שיר נחלק לג' פרקים וכל פעם חוקעין תר"מ: (כז) ותשע לתמיד של צין הערבים. (יח) שגם אז אמרו השירה שאמרו צבקר: (כז) תשע על קרבן מוסף. כשאומרים שירה של

ציון ההלכה

(י) זימא כ"ג א': (ח) עה"ש: (ט) סוכה נ"ד וכו' צייעות שלמה: (י) שם נ"ג ב' וכן פסק רבנו צפ"ה משופר ה"ו: (יב) אולי מפני שהכהנים ורצין אין ועי' כה"ל ולא כמ"ש הרע"ב בפר"ה ממלקים להלקות הכהנים וכבר השיגו שם המיי"ט שו"ר שאתר"ך בזה הרב מל"ה לעיל פ"ח מבי"ב ה"ו ע"ש: (יג) ועי' בתי הגרי"ז שתי ע"א: (יד) למך קושיית היריעות שלמה: (טו) סוכה נ"ג ב': (טז) רש"י שם: (יז) שם: (יח) וכבר תמחה על הטור אור"ח ס"ס קל"ג שכתב שלא הי' שירה בתמיד של צין הערבים:

הלכות כלי המקדש פרק ז

להיות בשבת או שחל ראש השנה להיות בשבת שיש שם שלשה מוספין אין תוקעין לכל מוסף ומוסף בפני עצמו אלא * תוקעין תשע בלבד (כח) לכל המוספין: א (כט) בערב שבת מוסיפין שש. (ל) שלש להבטיל את העם מן המלאכה (לא) ושלש להבדיל בין קדש לחול. (לב) וברגל מוסיפין שלש לפתיחת שער התחתון והוא שער עזרת נשים וג' לפתיחת שער העליון הוא (לג) שער נקנור ולמה (לד) נקרא שער עליון לפי שהוא למעלה מעזרת נשים. וכן תוקעין שלש (לה) למילוי המים שמנסכין בחג ואין תוקעים למילוי המים (לו) בשבת. ותוקעין ג' על גבי המזבח (לז) בשעה שמנסכין המים. וכל התוקעים שתוקעים על הקרבנות מתחת יד זה שעל המשוררים וברשותו (לח) * וכל אלו התקיעות בחצוצרות הן: ז (לט) זה שעל הצלצל הוא * המעמיד (מ) כל המעמיד (מג) הוא מפסיק בין הפהנים בכל יום עד שהיה כל (מא) כמו שביארנו: ח (מב) * זה שעל הפייסות (מג) הוא מפסיק בין הפהנים בכל יום עד שהיה כל איש ואיש עושה ומלאכתו שוכה בה בפייס. וד' פעמים היו מפייסין בכל יום (מד) ובהלכות תמידין אבאר כיצד היו מפייסין: ט (מה) הממונה שעל הקינים (מו) הוא (מז) שפוסקין עמו שימכור הקנים

דרך חכמה

יו"ט: (כח) לכל המוספין. לאחר שקרבו כל המוספין אומרים שירה לכל המוספין ומנסכין (יט) ומוסיפין כהנים תוקעין בחצוצרות או מאריצין בתקיעות כדי שיהא ניכר שיש הרבה מוספין: (כט) בערב שבת. משמע דעיי"ט לא היו תוקעין אבל (כ) רש"י כתב שהיו תוקעין: (ל) שלש להבטיל. (כא) תקיעה מרועה תקיעה וכן כולם: (לא) ושלש להבדיל כו'. כמו במנייה על ג' ש"ס כמש"כ רבנו ספ"ה משבח: (לב) וזרנגל מוסיפין. (כג) זה ה' אצל יום אבל לא תקעו אלא ג' לפתיחת כל השערים אבל כרגל תקעו לשער העליון לבד ולשער התחתון לבד (כד) וי"א לדווקא בסוכות: (לג) שער ניקנור הוא שער עזרת ישראל כנ"ל פ"ה מביה"ב ה"ה: (לד) נקרא שער העליון. בדברי הימים ב' כ"ג: (לה) למילוי המים. היינו כשהיו וקפין הערבה כמש"כ רבנו בפ"ו מלולב הכ"א וכן (כד) פי' רש"י: (לז) בשבת. (כה) משמע דעיי"ט תוקעין אבל (כו) רש"י פי' שגם צו"ט אין תוקעין: (לז) בשעה שמנסכין המים. היינו וקיפת הערבה כנ"ל: (לח) וכל אלו התקיעות בחצוצרות הן. (כז) משמע שגם התקיעות של להבדיל בין קדש לחול היו בחצוצרות (כח) ולא ככל שהנה שהי' בשופר ועי' בה"ל: (לט) זה שעל הללל. הוא כן ארוח שהי' ממונה ע"ו: (מ) כל המשווררים. מהן ליום ומהן ישראלים המשיאין להונה כנ"ל פ"ג ה"ג והא דנקט על הללל עי' צה"ל: (מא) כמו שביארנו. בפ"ג ה"ג ד': (מב) זה שעל הפייסות. (כט) הוא ממיא בן שמואל: (מג) הוא מפיס בין הכהנים. (ל) והר"ש כתב שהי' ממונה עליהם להורות להם שער הגורל (לל) והוא הי' אומר ג"כ האיר פני כל המורח עד שצטננו: (מד) ובה' תמידין אבאר. בפרק ד': (מה) הממונה על הקינים. פתמיה והוא מרדכי היהודי (נב) של מגילת אסתר: (מו) הוא שפוסקין עמו. (נג) דעת רמב"ם שהוא קונה הרבה עופות והי' מוכר להקדש ומקבל מהן דמים (נד) ודעת הר"ב שהי' קולפין על צה"כ אחד שמוכר להן העופות ופתמיה לא הי' אלא גוצר בעלמא לזרו העניינים ולא הי' מרוחא ולא מפסיד לעצמו כלום: (מז) שפוסקין עמו. (לה) וכאן לא הצרכו חוממות כדלקמן הי'

ביאור ההלכה

הי' טועק וי"ט ומכן שהכהנים שומרים בגד"כ (ובמגזו דעות מה נרש פ"ח מביה"ב) כי השמירה היא עבודה לכהנים ואולם א"כ לשרוף את כמותו שאסור לשרוף בגד"כ ולכן נקט רק קול בן לו וי"ט ועמש"כ בפ"ה הי' מביה"ב: * תוקעין תשע בגלל לכל המוספין. הנה בסוכה נ"ה א' קאמר והא ר' אחא ב' מנינא קרא ומנינא קאמר אמר רבינא לומר שמאריצין בתקיעות רבנן דקיסרין משמ"י דר' אחא אמר שמרבה בתוקעין ורבנו השמיט כ"ז וכבר תמהו בה על המפרשים עי' בס' המפתח. והנה הא דמאריצין בתקיעות היינו שמאריצין אל השיר עד שינסכו את היין של כל המוספין כמש"כ בס' שפת אמת שער השיר הי' בשעת נישוק היין כמ"ש בעירובי י"א א' וכו"פ רבנו קאהר נתקן לג' פרקים ובהן היו תוקעין ה' תקיעות בחצוצרות כדפירש"ש בסוכה י"ג ב', והנה צמנחות פ"ט א' תנן מערבין נסכי פרים נסכי אילים כו' ופרין ורמינהו והקריבו שלא יערב חלבם בתלפס א"ר יומאן אס נתערבו קאהר ופרין והא מדתקמי קיפא וחס גללן כו' מכלל דירשא לכתחלה קאהר אלא אמר אביי ה"ק היכא דהקטיר חלבן ושמנן מערבין היין לכתחלה כו' ע"ש ורבנו קאהר מתי"מ הי"ב פסק כב"ש שאס הקטיר כגז מנחות של נסכים מותר לערב היין לכתחלה והנה הפלד הי' להקריב תחלה מנחות של נסכים ואח"כ לנסך היין כדמסדר אביי סדר המערכה ביומא ל"ג א' דהקרבנא מנחת נסכים קודם לנסכין ובשבת מפסיק ביה"ב גם בחבימין וכן פסק רבנו בפ"ו מתי"מ ה"ה וא"כ ל"ש כלל להאריך בשירה כפי כל המוספין שהרי היו מערבין כל יין הכהנים והאילים של כל המוספין וכן של הפרים והיו מנסכין צב"א מכולן א"כ כיון כאן אלא כשיעור נישוק א' וכו"פ י"ל דקוילא דסוכה נ"ה שמוסיפין בתקיעות כו' יומאן מנחות שרק דעיי"ט אס נתערבו אבל למאי דפסק רבנו כב"ש מנחות שמערבין לכתחלה ל"ש כ"ז ופסק כמ"ד דמאריצין בתקיעות ולא"כ שס אין שייך כ"ז כ"ל (מיהו מינו מוכרח ד"ל כיון שיש הרבה יין לנסך אוקן ומן הניסוק עד שינסכו בספלים וי"ט): * וכל אלו התקיעות בחצוצרות הן. משמע שגם התקיעות של ע"ש שנהגו גם בצבולים כמ"ש רבנו בפ"ה מהי שנת ושם מנואר בשבת ל"ה ב' שהיו בשופר וי"ט מ"ל לרבנו זה ואולי מדמתו "ל מתי"מ נהדי מ"מ תקיעות משמע שיון וכו"ז דכאן הי' מר"ת כמנואר בסוכה י"ג ב' אבל בצבולין משמע מלשון רבנו בספ"ה משבח שהיו כולן תקיעות. ותפסא"י כתב דלע"ג כצבולין הי' תוקע מן הכנסת כולן ארוך לתקוע דוקא כהן ודמו בתקיעות הקרבן וכמו עוד דכ"ה ע"מ פסול לתקיעות אלו כמו תקיעות דקרבן כדא"י בירו' יומאן שרק לתקיעות הקהל הכשירו כן בע"מ ולכא"ו איו מוכרח וי"ל דכ"ה ע"מ כ"ש כשר אולי גם לוי כשר (תוס' ע"ו מ"ז א' ד"ה קרני') אע"ג דכללס מתי"מ בין הממונים היו ישראלים ולי"ד למש"כ רבנו שהיו בחצוצרות דמלשון מ"מ תקיעות משמע שהיו שיון: * המעמיד כל המשוררים. והא דקרי ל' על הלללל אפטר דכל המשוררים הי' מעמיד אחרים אבל הלללל הן כן ארוח בעלמו תוקע כמ"ש רבנו לעיל פ"ג ה"ד והלללל אחד נלבד וכו' משנה ערכין י"ג א' ויפלא צנמ' מקריא ובמשה סוף תמיד הקיץ כן ארוח הלללל ודבריו הלוי שביד ורעה קולל הלללל זה לא הי' בלי שיר אלא לאסוף את הלויים אבל מצדדי רבנו לעיל פ"ה ה"ד לא נראה כן וכן במני"י ערכין י"ג א': זה שעל הפייסות. ביומא כ"ה א' מן א"ל הממונה זלו וכו' אס הוא הגיע ומן השמירה אס הגיע הרוחה אומר בקראי ומיאי כן

ציון ההלכה

(ט) סוכה נ"ה א' וכבר תמהו על רבנו שהמטו: (כ) חולין כ"ו ב' ועי' רש"י שם וכו"כ ר"ח בשבת קט"ו א' בשם רב האי גאון: (כא) מנואר בסוכה נ"ג ב' (כב) רבנו קאהר פ"ה משבח דחוק ושמא תחלק בין מקדש למדינה: (כג) מנואר בסוכה נ"ג ב': (כד) בסוכה י"ג ב' מדע שהרי לא היו ממלאים המים כלל בשבת כמש"כ רבנו בפ"ו מתי"מ ה"ט (כמו שהעיר בס' מעשה רוקח) אע"כ הכונה כשמוציאין המים לנסך דהיינו צבת וקיפת הערבה: (כה) עירוב לגר סוכה נ"ז ב' (כו) סוכה שם (כז) פיראית ישראל: (כח) כמנואר בשבת ל"ה ב': (כט) פ"ה דשקלים: (ל) בציבורו שם וכו"כ הרע"ב: (לא) יומאן כ"ה א' ע"ש צנמו": (לב) ע"מ מנחות פ"ה ב' ד"ה אחר: (לג) מרכבה"מ: (לד) צהשנות כולן וכן דעת ר"ש מנחות פ"ה א' כמש"כ בהר המוריי: (לה) מרכבה"מ ומשמע דהמתנדב עוף דסגי צנוף א' כמ"ש בצריחות ט' א' וי"ש לממונה זה:

הלכות כלי המקדש פרק ז

לקרבנות כך וכך בסלע וכל מי שהוא חייב תורים או שני בני יונה (מח) יביא דמיהם למקדש. וזה הממונה נותן הקינים לבעלי הקרבנות (מט) ועושה חשבון עם הגזברין ונותנין לו. (ג) משלשים יום לשלשים יום פוסקין עמו השער. (נא) ואם הוזלו הקינים מספיק כשער הזול * ואם הוקרו מספיק כמו שפסקו עמו שיד הקדש על העליונה. וכן קן (נב) שנמצא פסול או שנפסל קודם שיקרב נותן אחר תחתיו: * (נג) * זה שעל (נד) החותמות הוא שמקבל דמי הנסכים (נה) ממחוייבי נסכים ונותן להן חותמות וזה שעל הנסכים (נו) הוא שמוכר הנסכים: * יא כיצד ארבע חותמות היו במקדש. האחד כתוב עליו עגל. והשני כתוב עליו (נז) זכר. והשלישי כתוב עליו (נח) גדי. והרביעי * כתוב עליו (נט) חוטא: * יב (ס) כל מי שביא קרבנותיו למקדש נותן דמי הנסכים לזה הממונה על החותמות ונותן לו חותמות (סא) כמנין הקרבנות שלו ואם היה מצורע עשיר נותן לו חותם אחד שכתוב עליו חוטא והלה הולך בחותמות שבידו לזה הממונה על הנסכים ונותן לו נסכים כמניין החותמות (סב) וכמ"ש בהן ולעבר באים זה אצל זה מוציא את החותמות ומקבל מעות אם הותירו המעות (סג) הותירו להקדש

דרך חכמה

לפי שלל הקינים ממירן שזה ולא נסכים שהיו כמה מינין: (מח) יביא דמיהם למקדש. ונותן לפתחיה והוא מוכר לו העופות עבור הקדש: (מט) ועושה חשבון עם הגזברים. כמה שיעול כדמפרש בסמוך: (נא) משלשים יום לשלשים יום. שאין חוששין לשינוי השער צפחות משלשים יום: (נב) ואם הוזלו כו'. לפ"ד רבנו שפתחיה ה' קונה הרבה עופות ומוכרן למייבי קינין שה' יבדס כסף שהקדישו ונותנין לו הכסף נמלא שהוא מוכר להקדש והם משכו הקינים ומייבין מעות ומשיכה קונה צהקדש שלא יהא כח הדיוט חמור מהקדש כמ"ש רבנו פ"ט ממכירה ה"ב לכן אם הוקרו נותן כפי שפסק שקנו צמשיכה ואם הוזלו דין הקדש שמועות קנות נותן ג"כ כשער הוול כמ"ש רבנו שם נמלא שפתחיה ה' מפסיד ולפ"ד הראב"ד לא ה' אלא גובר בעלמא ולא ה' מפסיד לעצמו כלום אלא צעה"ב שמכר להם ה' מפסיד: (נב) שנמלא פסול. כגון טרפה וכיו"ב (לו) וכן אם נאבד המעות כגון שנמלאו מעות בין הקינים לגזולי עולה מתאה על המאה תחאי צ"ד שהממונה על הקינים יביא עמו חטאת העוף הצי על הספק: (נג) זה שעל החותמות. (לו) יוחנן בן פנחס על החותמות אחיה על הנסכים (לח) וחוחם הוא קלף קטן מחוחם צחוחם הגובר שנתנו להקונה לסימן: (נד) החותמות. ד' חותמות היו שם כדמפרש בסמוך ה"א וכל המבצק נסכים מביא מעות ונותנין לו חוחם עד שיקבל והולך לו אלא אחיה ונותן לו הנסכים כדמפרש בסמוך ה"א וחוחם זה הוא כמו שטר ובשטר זה גובה אח"כ המעות: (נה) ממחוייבי נסכים. (לט) וה"ה השמן והסולת והכל בכלל נסכים: (נו) הוא שמוכר הנסכים. (מ) לשיטתו אזיל צה"ט שהוא קונה ומוכר אצל לדעת הראב"ד אינו אלא גובר בעלמא: (נד) זכר. (מא) משמש נסכי אילינן בלבד והוא כבש זכר בן צ' שנים

ביאור ההלכה

שמואל אומר האיר פני כל המזרות עד שנחברין והוא אומר הן ופי' נחמ"ו שמתחיל בן שמואל הוא הממונה על הפייסות והוא ה' נובח לומר כך ונבמ" גרסי' מתחיל בן שמואל הממונה על הפייסות אומר כו' אצל רבנו צביה"מ גרים ממתי' בן שמואל ופי' שהוא פליג על ה"ק והלכה כמותו ונראה דגרים נבמ"ו כמו הג"י שפליגין מתחיל בן שמואל אומר הממונה על הפייסות אומר ובג"י ריב"ז שהביאו הה"י ולפ"ו הוא אחר ומה שפסק הלכה כמותו משום דנבמ"ו מפסלל בדבריו ויבירו' קאמר כדי להבייר וכות שפי' נכדון משמע שהלכה כמותו: * ואם הוקרו מספיק כמו שפסקו עמו. בקדושין כ"ט א' אמרי' פלדו צמנה ולא הספיק למושכו עד שעמד במאחזים מה שפדלו פדו ואין נותן אלא מנה ולא אמרי' לא יהא כח הדיוט חמור מהקדש דלפטו הדיוט לאו צמי שפרע קאי וביאר רבנו בפ"ו דערצין ה"ג. משום דהדיוט אין יכול לחזור עד שיקבל מי שפרע ואין הקדש ראוי לקבל מי שפרע. והנה לדעת רבנו אין קשה משם למה כאן ד' הקדש על העליונה ממיד דהא לדעת רבנו מיירי כאן שהקדש קונה והוא משך את הקינים ולא נתן מעות ומה שדייט אין יכול לחזור בו כלל וכ"כ רבנו בפ"ט דמכירה ה"ב ועי' מ"ל"מ שם: * זה שעל החותמות. עי' בד"מ שכתבנו שהחוחם הוא כמו שטר וגובה בו אח"כ המעות ואע"ג שאין עליו עדים מכירין היו החוחם ונותנין על פיו ואע"ג דאמרי' צ"ק ק"ו כ' אין משלחין מעות בדיוקי ועי' ב"חוס' שאם כתוב ככת"ו והוא חסד לפיקע חתימתו וה"ה הלא החותמת הניכרת: * כתוב עליו חוטא. וכתב בתפא"ר שכן כתבו עליו חוטא כדי לעוררו לתשובה ונראה שכל הקרבנות אלו שצאים על עברה ידוע שצאים על עברה לכפר אלא במצורע עובד שהקרין בא רק לטהרו מצומאחיו ויש להעירו שצודאי עשה צדיקות והקרין בא לכפרתו ודלתיא ה"ג כ' בתוספתא דנגעים (מוצא גר"ש שם פ"ב מ"ה) ה' בא אלא הכהן אומר לו הכהן בני לא ופושט בעמשך שאין הנגעים צאים אלא על לה"ר ואין ה'רצתה באה אלא על גבי הרוח כו' ע"ש ובכרזות ה' צ' נגעים אינן יסורים של אלהה ע"ש ואע"ג שצאמרו בטובה ל"ב צ' שלא חילק הכתוב מקום בין חטאת לגולה שלא לייסר את עוברי עברה כאלו שאין יודע בעצמו שצא בצביר עברה רלו לעוררו ולא חשו לנפודו ועמו שאמרו שם גבי קרבן ע"ו ימסוק ומיזיל כי היכי דלכפר ל':

(מז) ואילן נקרא זכר דמתרגמינן דכרא: (נח) גדי. (מג) משמש נסכי לאין גדולים וקטנים זכרים ונקבות חוץ משל איל (מד) וקרי ל' גדי לפי שבגדי כולם בכלל אצל כבש"ט איל: (נט) חוטא. (מה) הוא נסכי ג' בהמות של מזורע ולפי שעל ז' דברים נגעים צאים קרי ל' חוטא (מו) והיינו מזורע עשיר כמ"ש רבנו בסמוך ה"ב אצל אס ה' מזורע עני מביא נסכי גדי וחזן מזה מביא לוג שמן: (ס) כל מי שביא קרבנותיו. שהקרבנות היו קונין (מו) מחזן למקדש ואלא כמו הקינים שהיו קונים מתקדש אצל הנסכים ופי' קונים מתקדש: (סא) כמנין הקרבנות שלו. על כל קרבן חוחם אחד חוץ ממזורע שעל ג' קרבנותיו מקבל חוחם אחד לפי שצריך להביא תמיד ג' קרבנות: (סב) וכמו שכתב צה"ן. אס פר ואס שעיר: (סג) הוחירו להקדש. (מח) ותלינן שנתנו יותר מהמחיר ומחלו להקדש (מט) ולא אמרי'

ציון ההלכה

(לו) ירו' רפ"ו דשקלים וצ"ע שרצנו לא כתבו צדיא: (לו) רפ"ה (לו) דשקלים: (לח) תפארת ישראל: (לט) עי' צ"ח המפתח ועי' רש"י כתי' מנחות 5' צ' סלחום קרי נסכים שהיו למנוח נסכים הוא זהה וכ"כ רבנו ברפ"ה ממע"ק ה"ן והשמן שמביאים עם הקרבן הם הנקראים נסכים והסולת בלדי נקראת מנחת נסכים וצמחוח פ"ט צ' מערפין נסכי יין פירש"י כתי' המנוחות ופי"ש נבמ"ו: (מ) הר המור"ו ובג"ל: (מא) משהה שם: (מב) משהה שם: (מד) מ"ט: (מה) תפא"ר וכמ"ש בערכין ט"ו א' ח' (מו) ירו' שקלים פ"ה ה"ג: (מו) וכן מוכח בשנת קמ"ח ב' הולך אדם אצל רועה הרגיל אצלנו כו': (מח) רבנו צביה"מ: (מט) ר"צ:

הלכות כלי המקדש פרק ז

ואם פחתו המעות (סד) ישלם זה שעל החותמות מביתו. מי שאבד חותמו (סה) ממתינין לו עד הערב אם מצאו במעות יתר כדי חותם שטוען (סו) נותנין לו ואם לאו אין נותנין לו. (סז) ושם כל היום כתוב על החותם מפני הרמאים שלא יהא החותם אצלו (סח) * עד שיוקרו הנסכים: י"ג (סט) משלשים יום לשלשים יום פוסקין שער היין והסולת (ע) עם הממונה (עא) על הנסכים אם הוקרו נסכים מספק להן (עב) כמו שפסקו עמו. ואם הודלו מספק להן כשער הכול והשכר שמשתכר ההקדש בשערים אלו הוא הנקרא מותר נסכים (עג) ולוקחין בו עולות (עד) לקיץ המזבח ואין מקיציין את המזבח בעולות עוף (עה) * שאין בקרבנות הציבור עוף: י"ד הכהנים (עו) מפני שהן עומדין על הרצפה תמיד (עז) ואוכלין בשר הרבה ואין עליהן בגדים בשעת העבודה (עח) אלא חלוק אחד הם חולין במעיהן. לפיכך מעמידין (עט) ממונה אחד שהיה במקדש (פ) * ומרפא כל תחלואיהן (פא) ועוסק בהן תמיד הוא ואנשיו שתחת ידו: טו (פב) וכן ממנין חופר להיות ושיחין ומתקן הבורות של רבים כדי שהיה המים * מצויין בירושלים לכל אחד מיושביה (פג) ולכל עולי הרגלים. (פד) ואחד ממונה על כל אומני לחם הפנים והוא מתקן (פו) ואחד ממונה על כל אומני הקטרת (פז) והוא מתקן

ביאור ההלכה

דרך חכמה

שמונו של הממונה נעצר כאן: (סד) ישלם כו' מצמו. (נ) שהוא שומר עליהן ופסע שמיירתן או שלקח בטעות פחות ממה שארץ והיו ג"כ פשעו (נא) וכן אם התלעה הסולת או החמץ היין (נב) שעליו האחריות שלא יתקלקל ולפ"ד הראב"ד אם התלעו או החמץ או הוולו גובין מזה שמכר להן כנ"ל הי"א: (סד) ממתינין לו עד הערב. שמודווגין יוחגן ואחיה יחזרו ויודקין: (סו) נותנין לו. דמוכחא מילתא שחבד חותמו ואם לאו מושגין למלאי: (סז) וחס כל היום. (גג) וגם שחבד החיינו שני או שלישי בחדש זה והחשש (נד) והשנה ושם המשמר כתוב עליהן: (סח) עד שיוקרו הנסכים והראב"ד כתב שמה יאבדנו וימלאנו אחר ויגבה בו שלא קדין אנו לאותו יום לא חיישי: (טט) משלשים יום. שפחות מזה אין מושגין שיסתנה השער אלא יכ ידוע שנשתנה: (ע) עם הממונה על הנסכים רבנו לשיטתו לעיל בה"ט י' אבל לדעת הראב"ד פוסקין עם זה שמוכר להן: (עא) על הנסכים. (נה) ומיירי שיאל השער דאל"ה אסור משום רבית וטע"א שאין רבית להקדש כמ"ס צ"מ נ"ו א' ע"ש בחומ"ש שדוקא ביאל שער הלקוטות: (עב) כמו שפסקו עמו ואם הוולו כו'. (נו) משמע באמירה בעלמא נחמישין עלי קנין דאמירתו לגבוה כמסירתו להדיעו (נו) והראב"ד כתב רצה הקדש חוזר בו רצה ממשקן וטעל כשער הכול: (עג) ולוקחין בו עולות. (נח) וכן המנורה וכלי שרת באין מותרות נסכים: (עד) לקיץ המזבח. (נט) כשהמזבח בטל מנדרים ונדבות מקריבין אותן כדי שלא יאה המזבח בטל שעה אחת וימלא שלחן הרב ריקן: (עד) שאין בקרבנות

* עד שיוקרו הנסכים. כ' הראב"ד לא כי אלא שמה ישנו אובד ויבא לידו אחר ויולא חותמו וילעו מה ביונת הראב"ד דמה נ"מ להקדש מי שיקחו היי כבר שלמו מעות בשביל זה ודוחק לומר שחששו שאינו מקיים השבת אבדה ויכול לזכור של מי הוא ואם לא מלאוהו באותו יום קשה לזכור ואולי ס"ל שכבר זכו להקדש במעומו משום שדם על העלונו וי"ע. ואפשר שהטעם שזכר להקריב המנחה נסכים לשם נעלו כמו כל קרבן אע"ג שאין פוסל אלא במנחה חוטא כדמין מנחות מ"מ למחלה יש להקריב לשם נעלו וכן יעשו ויקריבו לשם השני נעלו ועוברים באיור ויהי שפסול להקריב סתמא לשם נעלו אבל כאן שחושבין לשם אחר גרע וכן תקנו שאין מחזירין: * שאין בקרבנות צבור עוף. ואפי' לר"מ בתמורה כ' ד' דמותרות לקרנן יחד אלא הי"מ מותרות מקרנן יחד אבל כאן זה משל צבור ועמש"כ בה צב"ל פ"ד דשקלים ה"ט ד"ה אבל, ועי' ב"מ שהבאנו ד' החומ' בשניותו שאם עוף נחומר יש בהם קיץ המנוח וקשה להניח בתוספתא דתמורה פ"א ה"ט אלו דברים שצ"ן בהמה לעוף שהמהמה נוהגת בצבור כדריד משא"כ בעופות וז"ל שאין למדין מן הכללות א"ג אע"פ שמקריבין אותה לקיץ המנוח אינה קריב צבור אלא קריב יחיד וי"ע: * ומרפא כל תחלואיהן. כתב רבנו משולם שטעל הכספים מתמון הלשכה כי הוא זורק העבודה שאלמלא כן לא היו צאים ונראה כוננו משירי הלשכה שהרי צ"ה שם גבי מ"ה הנלמדים את ההגיים הלכות קבלה שחיסה ויריקה וטעלין שכתן מתרומת הלשכה כתב שמונה בספרים משירי הלשכה אלמא דכל שאינו קרבנות ממש כו' משירי הלשכה ירקו יש דברים שהן נחאי צ"ד כדמין צפ"י ששקלים מיהו הביא שם דבגמ' ידיר גרסי' משירי הלשכה וי"ע: * מצויין בירושלים. כל הכאושנים כמזן רק לעולי רגלים והיו זורקו הקרבנות שיעלו לרגל ויבאו קרבנותיהם אבל רבנו שכתב ג"כ שהיה המים מליין בירושלים לכל ל' מיושביו ז"ע דל"כ מה זה שייך למקדש ובמסנה מן הממונים שהיו במקדש ועוד זרכי ירושלים צאים משירי הלשכה ולא

ציון ההלכה

(ג) עי' צפ"י ר"ש בר שניאור ובפי' רבנו משולם כתב דמ"א אין חייב מעילה: (נא) משנה ספ"ד דשקלים: (נב) ואולי מודה רבנו בחתילה או החמץ להראב"ד ולכן לא הביאה וי"ע: (נג) ירו' שקלים פ"ה ה"ג: (נד) יש סדר למשנה: (נה) ס' המפתח בשם מעשי למלך: (נו) ס' המפתח: (נז) צפ"ט ממכירה ה"ב: (נח) כמש"כ רבנו צפ"ד דשקלים ה"ב: (נט) רש"י בחומות ק"ו ב' ועי' רבנו בשקלים מע"כ שם: (ס) רש"י בחומות י"ב ב' (סא) חומ' שם: (סב) חומ' ציומא מ"א ב' (סג) ירו' שקלים פ"ה ה"א: (סד) שם: (סה) ר"ש בר שניאור שם: (סו) ס' המפתח בשם מעשי דבר: (סז) ירו' שקלים פ"ה ה"א ומש"כ רבנו כל תחלואיהן הנוהג על המים וי"ע: (סח) נדרים ק"ו א' (סט) צ"ב צ"ה א' (ע) פי' ר"ש בר שניאור שאנשי משמר אסורין לשחות יין צימים ואנשי בית אב גס נללות: (עא) פי' רבנו משולם: (עב) רפ"ה דשקלים: (עג) עי' צב"ל: (עד) ע"ש ובמסנה משמע ע"ה אחד ממונה רב כל המשפחה ושמה ס"ל מבשרה שמינו כל פעם א' ועי' צב"ל לעיל ה"ב: (עה) שם:

הלכות כלי המקדש פרק ח

חדשה שוטחין אותה (קח) על גב האצטבא כדי שיראה העם את מלאכתה (קט) שהיא נאה: **יט** (קי) * כל הכלים שהיו במקדש היו להם שניים ושלישים (קיא) שאם יטמאו הראשונים (קיב) יביאו השניים (קיג) תחתיהם: **כ** (קיד) זה הממונה על מעשה בגדי כהונה (קטו) עוסק בהכנת בגדי כהנים הדיוטים ובגדי כ"ג ובאריגתן (קטז) * ומתחת ידו נעשה הכל (קיז) ולשכה היתה לו במקדש:

פרק שמיני

א (א) בגדי כהונה שלשה מינים. בגדי כהן הדיוט. (ב) ובגדי זהב. (ג) * ובגדי לבן. בגדי כהן הדיוט הם ארבעה כלים כתנת ומכנסים ומגבעות ואבנט. וארבעתן (ד) של פשתן לבנים וחוטן (ה) כפול ששה והאבנט לבדו (ו) רקום בצמר: **ב** (ז) * בגדי זהב הן בגדי כהן גדול והם שמנה כלים. הארבעה

ביאור ההלכה

דרך חכמה

מגופו כנ"ל פ"ז מציה"ב הט"ו: (קח) על גב האצטבא. (לו) נ"ל על גב האצטבא: (קט) שהוא נאה. (זו) אע"ג שמשלשלין את האומנין בתיבות כדי שלא יזונו עיניהם נקדשי הקדשים דוקא נקה"ק החמיירו שהרי קול ומראה ריח אין צו משום מעילה: (קי) וכל הכלים. (קכ) חוץ מן הארון: (קיא) שאם יטמאו. (קכ) משמע שרק לטומאה חששו אבל לשמא יטבירו או יפגמו לא חששו שאפשר להקנין מיד: (קיב) יביאו השניים תחתיהם. (ק) וא"ש שזו קידוש שעבודתן מקדשתן: (קיג) תחתיהן. (קה) ומ"מ היו מזהירין הע"ה ברגל הזהירו שלא תגעו בשלתן ובמנורה שלא יטמאוהו שאין להזיזן ממקומן כמס"כ רבנו צפ"א ממטמאי משכב הי"א ומ"מ אם נגעו מטבילין אותן ומביאין את השניים: (קיד) זה הממונה כו'. (קכ) הוא פנחס המלביש: (קטו) עוסק בהכנת כו'. כמבואר בפרק שאחר זה: (קטז) ומתחת ידו נעשה הכל. (קג) וגם הוא הי' מלביש את הכהנים את כל הבגדים (קד) ודעת הראב"ד שהוא הי' ממונה רק להלביש ולא על אריגתן והכנתן: (קיז) ולשכה הייתה לו במקדש. הנוכרת לעיל ספ"ה במצ' הבחירה:

* כל הכלים כו'. עי' גד"ח שכתבו חוץ מן הארון שהארון אין מק"ט כלל דכלי עץ העשוי לנחת הוא ואע"ג שטעטלוהו דימי עלי אין עשוי כלל לטגול ויש להסתפק דימי משה שהיו מטלטלין און מק"ט ואפשר שאינו מטלטל מלא ויקון שאין מטלטל אלא מלא וז"ע גם ז"ע ממחמת הליפוי ועי' גמ' סוף מגינה צ' תרומים אם הליפוי בטל לגביהו, והלוחות בודאי אין מק"ט און פשוטי כלי און, והנה כשנכנסו צני אחרן ליפת הק"ה ומתו שם הולכרו להטביל את כל הכלים ששם משום אהל העוממה וגם המשכן נעמה טומאת אהלים וכו"כ דעת דקנים ובגדר דקנים ובמזבח דקנים מצד"ה בפי שמיני ובג"ה הרא"ש כתבו שהמשכן כיון דכתיב ע"פ ה' יתנו וע"פ ה' יסעו כמאן דקביע דמי ואין מק"ט אבל השלחן והמנורה ושאר הכלים היו זריכין טבילה ע"ש: * ומתחת ידו כו'. כמז' הראב"ד אומר איי שזה פנחס המלביש, וכי האחרונים שובתו להשיג למה לא כפז רבנו שחי' מלביש את הכהנים עגד"כ והוא אומנות גדולה עי' בירו' שקלים פ"ה סוף ה"א, גם מש"כ רבנו ולשכה הי' לו במקדש הוא כולו להלביש הבגדים שלא יעמדו ערומים בעורה עי' יומא ל' א' דאלו הבגדים היו מונחים מחלונות שבמקדש כמס"כ רבנו לקמן פ"ח ה"ה וגם רבנו מודה שחי' מלביש הכהנים כמס"כ צפיה"מ אלא דגריס פנחס על המלביש כמס"כ צפיה"מ ולכן כתב כן, ואע"ג שהיס עשה שלמה הי' לכהנים לרחצה בו כמס"כ בדה"ד ז' וא"כ יעמדו ערומים שם שאני פתח שהיו לו מחילות ולא ראו אותם מבחוץ אבל בעירובין י"ז א"י י"ש הי' מחזיק ק"ג מקוה משמע שהי' מלא וי"ל שהי' מחזיק הכונה שיכלו להכניס בו אבל לא מלאוהו, ולפי"ז הכהנים שאלו לפי"ם היו מפשיטין אותן ומשפיעים מכנסים וחוזרים ומפשיטים כמס"כ רבנו צפ"ד מומ"מ ה"ב והיו הולכין לנשטת פנחס המלביש להתלבש וי"ע:

(א) בגדי כהונה. (ב) נתקלו הראשונים אם יש להם דין כלי שרת: (ב) ובגדי זהב ובגדי לבן. שניהן של כה"ג וכדמפרש ואזיל: (ג) ובגדי לבן. (ד) ר"ל שיכולים להיות לבנים ולא כבגדי זהב אבל אם רוצה יכול ללבוש צאיזה צבע שירצה (ג) וי"א דדוקא לבנים דכתיב בד וצבעו לא מקרי בד: (ד) של פשתן. (ד) כדכתיב בד ובד היינו פשתן: (ה) כפול ששה. כל חוט שזור מוי' חוטין (ה) דכתיב שש ומינה ילפי' לשאר הבגדים: (ו) רקום צלמר. (ו) כדכתיב צפרשת פקודי וחת האבנט שש משור וחללת וארגמן ומולעת שמי מעשה רוקם וכו"ז למר כדילוף (ו) בגמ' וע"ל הט"ו מה זה מעשה רוקם (ח) והיינו האבנט של כה"ג אבל האבנט של כהן הדיוט יתפרש בסמוך צה"ב: (ז) בגדי זהב הן בגדי כה"ג. (ט) אע"ג דד' בגדים מהן לא היו של זהב כיון דד' בגדים הנוספים של כה"ג היו בגדי

* ובגדי לבן. עי' גד"ח שכתבו מחלוקת האחרונים אם דוקא בגדי לבן או ה"ה כצוב, והנה בירו' רפ"ט דכלאים פריך מנין תרין כללין ולא דמיין דין דין מנין אין אסור משום כלאים אלא למר ופשיטין דין צבועין דין שאין צבועין מנין אין מטמאין צבועים אלא למר ופשיטין ובלגדי לבנים וקשה למה לא פריך גם מצד שלישי אין הכהנים לובשין צביה"מ אלא למר ופשיטין והוא דוקא לבנים לשיטת המב"ט וי"ל דמשם ל"ק דהאיכא למר ופשיטין ולמר דוקא צבוע ופשיטין דוקא לבן הרי בזה נכללו שתיים ולא ק"ל אלא מצ' הראשונים ונראה דקושיה הירושלמי אינה שהכללות אין דמות דזה יש הרבה אלא דק"ל דנלמד זה מהו ועי' משי טיח היא ששנה עליו הכתוב למר למר שני פעמים אבל כאן שהתורה אמתה בהדיא שהלמר צבוע מחלת וארגמן והפשתן לבן דכתיב בד (שפירושו להמבי"ט לבן) ל"ש ללמוד זה מהו וע"ל ה"ג מש"כ מה: * בגדי זהב הן בגדי כה"ג. עי' כ"ח שחמה שד' בגדים מהם לא היו בגדי זהב ופי' דהכונה רק על הד' שנתוספו לכה"ג וממנה שהרי מעיל לא הי' בו זהב הי' כולו ממתכת ע"ל פ"ח ה"ג, וע"כ כוונת רבנו דבאלו בגדיה הי' צה"ג שם של זהב ויזון שצבעיהן או את זה קרי לכוהנו בגדי זהב וספיר כתב רבנו והם שמונה כלים אבל השמונה כלים של כה"ג נקרא בגדי זהב כיון שא"א זה בלא זה וכוון מעכבין:

ציון ההלכה

(טו) מל"מ בשם ח"ט: (טז) פסחים כ"ו א' ואפי' לנשטת צמרם ש"ל שלא חששו שיהיו וצבעיהן למלך כתב חירון אחר: (טז) שהרי רבנו לא מנה בתחלת בית הבחירה מנהו לעשות ארון ועי' צה"ל: (טז) ירעוהו שלמה: (ק) כמס"כ רבנו צפיה"מ: (קא) משנה סוף חגיגה: (קב) משנה דרפ"ה דשקלים: (קג) ירו' שקלים פ"ה סוף ה"א ע"ש וכו"כ רבנו צפיה"מ: (קד) רבנו צפיה"מ: (ה) מל"מ צה"ה: (ו) מנ"ח מלוה א"א: (ז) קריית ספר וכן משמע בגמ' צה"ג: (ד) יומא ע"א ד' (ה) שם: (ו) עי' מרכבת המשנה: (ז) עי' יצמות ד' ב' (ח) עי' בסמוך ה"ב: (ט) כ"מ ועי' צה"ל:

הלכות כלי המקדש פרק ט

ע"ג כרך. ובגדי כהונה כולן (צח) אין עושין אותן מעשה מחט (צט) אלא מעשה אורג שנאמר מעשה אורג:

פרק תשיעי

א כיצד מעשה הציץ. עושה (א) טס של זהב (ב) * רחב שתי אצבעות ומקיף (ג) מאוזן לאוזן וכותב עליו שני שיטין קדש לה'. (ד) קדש (ה) מלמטה (ו) לה' מלמעלה. ואם כתבו בשיטה אחת כשר. (ז) ופעמים כתבוהו בשיטה אחת: **ב** והאותיות בולטות בפניו [כיצדן] (ח) * חופר את האותיות (ט) מאחוריו (י) והוא מדובק על השעוה עד שבולט. (יא) והוא נקוב בשתי קצותיו. (יב) ופתיל תכלת למטה ממנו נכנס מגקב לנקב כדי שיהיה נקשר בפתיל כנגד העורף: **ג** המעיל (יג) כולו תכלת. וחוטיו (יד) כפולין שנים עשר (טו) ופיו (טז) ארוג בתחילת אריגתו. (יז) ואין לו בית יד. אלא

ביאור ההלכה

והטוס' בערכין ל"ו ז' ד"ה אבנט (הוצא במל"מ) כתבו בשם מדרש שהי' הכהן מקיפו קביצו ז' פעמים כנגד לב של אדם ותמוה שלהקיפו ז' פעמים נגד לבו א"ל ל"ז אמה וקני ככתה אמות ושמה שיערו אשפי' הכהן השמן ביומר ע"י ז"מ פ"ד א' סגי ע"פ בל"ב אמה וז"ע:

* רחב ז' אצבעות. כתבו הטוס' משום דקתם מלח רחב ז' אצבעות ונס' בגדי כהונה תמה להמליאות הוא שמלח רחב ז' אצבעות, ונראה דכונת הטוס' דקתם מלח אין רחב פחות מז' אצבעות דהיינו אפי' מלח של נער שעתה נהי' צר מלוח רחב לפחות ז' אצבעות ונשי שהציץ יהא רחוי לכל כה"ג אע"ג שאין נותנין לכהנים לעבוד עבודה פחות מכן ז' אינו אלא מדרבנן אבל מדרוריתא' גס כן ר"ג רחוי להיות כה"ג אע"ג דהי' במדרש (הבאנו לעיל רפ"ה בזה"ל) דככה"ג כיון שנמשח בשמן המשחה אם הי' קצר נעשה ארוך ע"ש נ"מ לכה"ג שצבת שני שלח נמשחו בשמן המשחה ואחמור' ז' ז"ל בשיעורין של מורה סי' ח' סק"ג כתב דכוונת הטוס' צב' גודלין: * חופר את האותיות כו'. כתב הראב"ד אינו חופר אלא מכה בדפוס נורת האותיות מאחוריו עד שהאותיות נוטות מלפניו ומדובק בשעוה שאמר אינו כלום עכ"ל ובלא' תמוה מה חולק הראב"ד על הרמב"ם כלום נ"מ אם חופר בצדו או בגלו או בחומם ועוד ומה שכתב מדובק בשעוה שאמר אינו כלום הרי כמו שהרמב"ם ז"ל תריך להיות מונח ע"ג דבר רך שיכול לגבטו הי"ג זריך להראב"ד כשכתב בחומם, ונראה לכו"ל

דרך חכמה
(צח) אין עושין אותן מעשה מחט. (קכא) מוח' מציח ידו של הכותמ שמחברין אותו לכתומה צמחט כנ"ל הט"ז (קכב) מיהו אם נפרד אח"כ משהו מותר למופרו: (צט) אלא מעשה אורג. ע"י כלי אריגה:

(א) טס של זהב. (א) וזריך זהב טהור (ב) שכשורפים אותו אינו חסר כלום: (ב) רוחב ז' אצבעות. (ג) שיעור זה מדרבנן משום דכתיב על מלחו שיעור מלח וסתם מלח רחב ז' אצבעות ומדאורייתא אין לו שיעור (ד) ואם נשבר הלץ פסול: (ג) מאוזן לאוזן. (ה) שהמלח הוא מאוזן לאוזן (ו) ושערו הי' נראה בין לץ למנפת ששם מניח חפילין: (ד) קדש מלמטה לה' מלמעלה. (ו) ורוח הראשונים גורסין קדש וז' מלמטה וה' מלמעלה: (ה) מלמטה. (ח) יש מפרשים למטה ממש זה למטה מזה אבל ר"מ מפרש שקדש ל' בתחלת שיטה מחתומה וה' בצוף שיטה עליונה כדי שיהא נקרא יפה קדש לה' (ט) והראב"ד פ"י קדש ל' למטה בצוף שיטה ראשונה וה' למעלה בראש שיטה שני' (י) וכולם כחודים כנגד צין העינים: (ו) לה' מלמעלה. (יא) וכו' מדרבנן שלא יהא נראה שהקדים שחר אוחיות

לה' (יב) וכתבו בעלי הטוס' כשכותב הי' מלוח שיעמדו י' אנשים ויכוונו כולם בצמיכת זה הכותב שיהא לשמה (יג) ומציח קדש לה' קאי על הכהן גדול (יד) וי"מ על השבטים: (ז) ופעמים כתבוהו בשיטה אחת. כנראה שלא הלליחו לעשותו צב' שיטות וכיון שאינו אלא מדרבנן לא הקפידו (טו) וי"א שהיו קבועים בציץ אצנים טווח ומרגליות: (ח) חופר את האותיות. (י) דעת הכ"מ שמתלה כותב אוחיות (יז) שמורות מנחון והיו לריכות (יח) רק בשעת החפירה כדי שיעד לחפור האותיות נגד הדיו (יט) אבל האחרונים כתבו שלא הי' כותב כלל רק החקיקה נקראת כמביה: (יט) כתיב שלא ידע חק חוכות שאינו כתב אלא חק יריכות (כ) וי"א לעשות כתב שוקע משום דכתיב פתוחי חומם: (י) והוא מדובק על השעוה. שהוא רך ויכול לחפור ולחקוק האותיות ויהי' חק יריכות (כא) ודעת הראב"ד שא"ל להדביקו על השעוה אלא מכה בדפוס נורת האותיות מאחוריו עד שהאותיות נוטות מלפניו: (יא) והוא נקוב בשתי קצותיו של הלץ לכתיב על הפתיל תכלת. (יב) ופתיל תכלת כו'. (כב) ופתיל זהב רחב ז' אצבעות ושיעור הלץ ונתון חתתיו (כג) וי"א כמין כובע של למה הי' (כד) וי"א שהי' גס פתיל המעלה צמלע ועובר וכן (כה) דעת רש"י ופירא' לה' פתילות שכל א' הימם כפולה אבל (כו) דעת הרמב"ם לדעת רבנו: (יג) כולו תכלת. ולא הי' צו ארגמנו וחולעת שני וסוס מין אחר אבל צמנוים שלו הי' צו גם ארגמנו וחולעת שני כמש"כ בזה"ד: (יד) כפולין שנים עשר. (כו) דיליף מפרוכת דשם הי' התכלת שש וכתב כתיב כליל תכלת דהיינו גדיל פעמיים שש: (טז) ופיו. (כח) פי המעיל צבנהו והוא פתיחת פי הוואר: (טז) ארוג בתחלת אריגתו. (כט) וכפול למוכו להיות לו לשפה כפילתו והי' מעשה אורג ולא צמחט: (יז) ואין לו בית יד. (ל) ולכן כתיב גבי' מעשה אורג ובשאר בגדי' לא כתיב משום שנמעיל לא הי' לו בית

ציור ההלכה

(קכא) יומא ע"ב ז': (קכב) סי' המפתח בשם שדי חמד: (א) כמפורש בפי' תלוח ואין זה קתם וזה ע"י מנחום ס"ח ז': (ב) ירו' יומא פ"ד ה"ד וטוס' ביומא מ"ד הי' העמיקוהו על זה כוב משמע דס"ל דהוב טוב וזהב טהור היינו רך אבל בירו' שם ל"מ כך: (א) חוס' סוכה הי' א' ד"ה אל: (ב) צן משמע ביומא ח' א': (ג) קרית ספר: (ד) כדלקמן פי"ה ה"ג: (ה) וכן הגירסא לפנינו בגמ': (ו) סוכה הי' א' מד"ה קדש: (ז) רבנו צחי שמות כ"ח: (ח) מהרש"ל שבת ס"ג ז': (ט) קרית ספר: (י) בזה"ל השלם שמות ל"ט ל"א סי' ד' וכ"כ נס' המפתח בשם סי' חקדים שזריך לכתוב לה' לשמו: (יא) פי' ר"א בן הרמב"ם שמות כ"ח ל"ו: (יב) רש"י סוכה הי' א': (יג) מרגום שה"ש ט"ו ז' וס' הי' י"ד שעל המרגליות היו חקוקים שם האצות והשצטים ע"ש וז"ע: (יד) נאן: (טו) מניח מלוח ל"ט: (טז) מעשה רוקח וכ"ג בתרבות המשנה וכן' המפתח כתב כן בשם כמה אחרונים: (יז) גיטין דף ז': (יח) רש"י גיטין ז' ז': (יט) נאן: (כ) ר"ף שבת נ"ז ז': (כא) רש"י חולין קל"ח א': (כב) ראב"ד: (כג) רש"י בחומש וכ"כ בתנ"ח בתורה ל"ט דעת רש"י: (כד) רמב"ן שם: (כה) יומא ע"ב א': (כו) רש"י בחומש: (כז) שם, וכן' המפתח הילך בשם הגר"ל נתנון דרבנו ס"ל כפי' הרשב"ם שם שלא הי' כפול: (כח) אור שמח ואפשר לומר שרבנו למדה ממי' כשהדרין מ"ט ז' שהקדים כמות משום דמכסאי כולי גופא ואילו מעיל לא הקדים משום דמכסאי לכולי גופא ויהיו משום שאין לו בית יד א"כ לא מכסאי לכולי גופא:

הלכות כלי המקדש פרק ט

(יח) * נחלק לשתי כנפים מסוף הגרון (יט) עד למטה כדרך כל המעילים ואינו מחובר אלא כנגד כל הגרון בלבד. והקורע (כ) פי המעיל לוקה שנאמר לא יקרע. (כא) והוא הדין לכל בגדי כהונה שהקורען (כב) דרך השחתה (כג) לוקה: ד ומביא (כד) תכלת וארגמן ותולעת שני כל מין משלשתן (כה) שזור שמונה (כו) לפי שנאמר בשוליו משזור. נמצאו חוטי השולים (כז) ארבעה ועשרים ועושה אותן כמין רמונים (כח) שלא פתחו פיהן (כט) ותולה אותן במעיל. ומביא (ל) שנים ושבעים זוגים ובהם (לא) שנים ושבעים (לב) ענבולים (לג) הכל זהב ותולה בו ששה ושלשים בשולי כנף זה וששה ושלשים בשולי כנף זה. והזוג עם הענבול התלוי בין שניהם כאחד נקרא פעמון עד שיהיו שוליו משני צדדיו * פעמון ורמון פעמון ורמון: ה הזהב שבאריגת האפוד והחושן האמור בתורה ככה הוא מעשהו. לוקח חוט אחד (לד) * זהב טהור ונותנו עם ששה חוטין של תכלת וכופל השבעה חוטין כאחת. (לה) וכן הוא עושה חוט זהב עם ששה של ארגמן וחוט אחד עם ששה של תולעת שני. וחוט אחד עם ששה של פשתים. נמצאו ארבעה חוטי זהב ונמצאו כל החוטים (לו) שמנה ועשרים שנאמר וירקעו את פחי

ביאור ההלכה

שדעת הראב"ד דכיון שהתורה אמרה פיתוחי חומם לריך דוקא שיפחה בחומם דהיינו בדפוס ולא דבר אחר ומניח הדפוס על השלמן ועליו מונח הוהב ומכה בקורנם עד שהוהב נכנס ע"ג החומם והאחיות נעשים בולטים וזה נקרא חק יריכות כי ע"י ההכאה על גבו הם בולגות ונרצבו ו"ל שזה נקרא חק חוכות ו"ל: * בחלק לשתי כנפים. ע"י ד"ח שהבאנו מחלוקת האחרונים אם ה' ב' כנפים או ד' כנפים (דהיינו ב' בכל זר) ונלכא"י יש להוסיף קדעת הסבורים שה' ד' כנפים ממש"כ רבנו בסמוך ה"ד ותולה ל"ו זוגים בשולי כנף זה ול"ו בשולי כנף זה והנה הפעמונים והרמונים היו סביב גופו ומה שצ"י בשולי כנף זה ובשולי כנף זה ובשאלת אם ה' סדוק גם מאחוריו קאמר בצ"י זה ובצ"י זה אבל אם אין סדוק רק לפניו הרי הכל סביבו וגם לדעת הפאר הלכה שהיא הרמזות המסנה שה' סדוק מיימין ומשמאלו א"ש לשון שולי כנף זה וכנף זה ומדברי רש"י שהזכיר בנתיב פ"ח ב' לפניו ולאחריו משמע כהפאר הלכה שה' סדוק מיימין ומשמאלו, ונראה שגם לדעת הרמב"ן שהסדק ה' רק לפניו כנגד אלמנעו וכולו ה' מעוטף במעיל מ"מ ה' שם נקב כנגד הידים אלא שלא היו שם שרוולים דל"ה א"ש א"ש עבדו עבודה וקשה מאד לומר שהיו מוסיפין היד דרך הסדק האלמנעו ועושיין עבודה ו"ע: * פעמון ורמון. ע"י ד"ח שהבאנו מחלוקת הראשונים אם ה' הפעמונים בין הרמונים או בתוך הרמונים ו"ל הרמב"ן אלא הם מתוכים ממש כי הרמונים חלולים ועשירים כעין רמונים קטנים שלא פתחו פיהם והפעמונים מלאים בהם ונראים מתוכן ולא צנתי כותחו דכיון דהרמונים היו שלא פתחו פיהם דהיינו סגורים למעלה אין היו הפעמונים נראין מתוכם ואילו הרמב"ן מפרשם שלא פתחו פיהם דהיינו שלא היו שם מסרק ונראה כרמונים עליו כדמתן בעוקפין פ"ב מ"ג אלא מ"מ שאר בו קאת פחה להכניס את הפעמונים ודרך פחה זה ה' נראה ו"ע: * זהב טהור. בירו' יומא פ"ה ה"ד עבודה והזכר הם זכר טוב וזכר טהור וזכר סגור וכו' וזכר טהור שמכניסין אותו לבור ואינו חסר כלום ולכא"ו דוקא איפה שהתורה כתבה וזכר טהור בעי וזכר טהור ולא שכחתי וזכר סממא ובמנחות פ"ח ב' ומלקמיה ומתחתיה וזכר טהור לא נזכרה אלא ברות סד"א הוה"ל ואשחורי משמר לעיבד וזכר טהור דהו פירש"י ולא בעי וזכר טהור קמ"ל דבעי וזכר טהור והנה מלניו הדיבס דברים שהתורה כתבה בהן וזכר טהור כגון ארון וכפורת שלמן וזמנא הקטרת שרשרות האפוד והספק וכן פעמון ורמון (צ"פ פקודי), ויש דברים שכחוב וזכר סממא כגון האפוד והחושן כרובים וקרי וזכר עמודים ווייס של פרוכת ומסך והנה רבנו לא הזכיר בכ"ל שצ"י וזכר טהור חוץ מכאן וגבי מנורה צ"פ צנתי"ל: (נד) יומא ע"א ב':

דרך חכמה

יד שמחבר צמעה מחט כשאר העגדה וכן (לא) דעת הרמב"ן אבל (לב) דעת הראב"ד שהי' לו ציט די וכן נראה (לג) דעת רש"י: (יד) נחלק ל' כנפים. כמד במרכבת המשנה שדעת רבנו קדעת (לד) הרמב"ן שלא הי' סדוק אלא לפניו בצמנעיתו ושם הי' לו ב' כנפים אבל (לה) ברב"ו נראה שלדעת רבנו הי' סדוק גם לאחוריו בצמנעיתו והי' לו ד' כנפות (לו) ומ"מ הי' פטור מליציית דכתיב כסותך וזה הי' של הקדש (לז) לדעת ס"פ פאר הלכה שהיו לו ב' כנפים מיימין ומשמאל: (יט) עד למטה (לח) היינו עד רגליו והרמונים ופעמונים בכלל זה: (כ) פי המעיל. (לט) לאו דוקא והי' בכל מקום שיקרע ונקט פי המעיל משום דקרא נקט הכי: (כא) והי' לכל בגדי כהונה. דליפ"י ממעיל (מ) ופאשר נלוקה ג"כ משום לא תעשון: (כב) דרך השחתה. (מא) אלא אם לריך לתקן אין איסור (מב) אף צפי המעיל (מג) ושיעור הקרע שחייב כדי שיהיה טהור מאחור אם הי' טמא (מד) ובמיון כמד דדוקא פי המעיל לוקה אף שלא בדרך השחתה אבל הקורע מלמטה או בשאר בגדי"כ אין לוקה אלא דרך השחתה: (כג) לוקה. (מה) ונראה בכל ישראל בזכרים ונקבות חוץ מהש"י ואף שלא בזמן היפא אם נשמעו בצנדי כהונה אחר החורץ וקרע לוקה ואם בלו ופסקו אין נובה לאו זה (מו) ומש"כ רבנו לעיל צפ"ה הי' קורע הוא מלמטה לא מייירי בצנדי כהונה: (כד) תכלת וארגמן ותולעת שני. כדכתיב צפ"י תהיה ועשית על שוליו רמוני תכלת וארגמן ותולעת שני: (כה) שזור שמונה. כנ"ל פ"ח הי"ד: (כו) לפי שנאמר בשוליו משזור. צפ"י פקודי: (כז) ארבעה ועשרים. ג' פעמים שמונה: (כח) שלא פתחו פיהן. (מז) ופיהן שלמעלה הי' סגור: (כט) ותולה אותן במעיל. (מח) משמע צמעה מחט: (ל) שבעים זוגים. דעת רבנו שהפעמונים היו בין הרמונים (מט) וכ"ד כמה ראשונים אבל (נ) דעת הרמב"ן שהפעמונים היו בתוך הרמונים (נא) וי"א שני מייני פעמונים היו יש שהיו תקועים בתוך הרמונים ויש שהיו צנינים: (לא) שבעים זוגים. (נב) אפסר שהוא הלכה למשה מסיני: (לב) ענבולים. כדי שיכלל (נג) וגשמע קולו בנצוא אל הקדש: (לג) הכל זהב. (נד) טהור: (לד) זהב טהור. (נה) שמכניסין אותו לאור ואינו חסר כלום: (לה) וכן הוא עושה. (נו) דנחורה כמי לעשות בתוך החכלת ובתוך הארגמן וגו' משמע עם כל א' וא': (לו) שמונה ועשרים. שהיו ד' מייני כל א' כפול ששה

ציון ההלכה

(כט) בחומם: (ג) כאן בהשגות: (לא) בחומם ע"י רמב"ן וע"י ר"י קורקום כאן וכ"כ מנ"ח מל"ה ז"ט: (לב) בחומם: (ג) וכ"כ בפרש"י יוסף פ' תהיה: (לד) מנ"ח מ"ח מל"ה ז"ט ועמש"כ בה בריש מס' גליות צפ"י ארגמן: (לה) מונח במרכבת המשנה וע"י צנתי"ל: (לו) ע"י ק' בגדי כהונה: (לז) כדמוכת בנתיב ז"ה א': (לח) מנ"ח מל"ה ז"ט ק"א: (לט) מנ"ח מל"ה ז"ט: (מ) מ"מ מ"מ ודלא כקרבן חגיגה ומה שהיא ראי' ממש"כ רבנו צפ"י ממש"ק ה"ב אינה ראי' דזה ג"כ דרך השחתה אלא שצ"י להשחתה וזו כוונת המל"מ: (מא) שפא אמת יומא ע"ב: (מב) מנ"ח מל"ה ז"ט ק"א: (מג) שם מל"ה ז"ט: (מד) חו"ל א' הוריות סי' ע"ו סק"ג: (מה) ע"י צנתי"ל: (מו) ואע"ג שהי' כולו מעשה אורב כנ"ל אלו היו מכשיטו כלי וכן מלמתי ב' בגדי כהונה: (מז) רש"י ורשב"ם בחומם ור"ה סוף קנינים: (מח) בחומם וכן ביבא הראב"ע בשם י"מ וי"כ בחומם השלם צפ"י פקודי בשם הראב"ע: (מט) חוסי' השלם רש"י החסדי: (נ) קריית ספר: (נא) מפורש בפסוק: (נב) כדכתיב בנדיח צפ"י פקודי פעמוני וזכר טהור: (נג) ירו' שקלים פ"ו ה"ג ויומא פ"ד ה"ד וע"י מנחות כ"ט א' וצנתי"ל: (נד) יומא ע"א ב': (נה) צנל הטורים ופי' הרוקם וחוסי' השלם שמוט כ"ח ל' אות א' וע"י רש"י סוכה מ"ה א' מה הוא: (נו) צנתי"ל השלם:

הלכות כלי המקדש פרק ט

הזהב וגומר לעשות בתוך התכלת ובתוך הארגמן ובתוך תולעת השני ובתוך השש מלמד שחוט הזהב כפול בתוכו: ו' * כיצד מעשה החושן. אורג בגד (לז) מעשה חושב מן הזהב והתכלת והארגמן ותולעת השני והשש על שמנה ועשרים חוטין כמו שביארנו (לח) ארכו אמה ורחבו (לט) זרת (מ) וכופלו לשנים. נמצא זרת על זרת מרובע. וקובע בו ארבעה טורים של אבן (מא) המפורשים בתורה כל אבן מהן מרובע (מב) ומשוקע בבית של זהב שמקיפו מלמטה ומארבע רוחותיו: ז (מג) * ומפתח על האבנים שמות השבטים (מד) כתולדותם ונמצא כותב על האודם ראובן ועל ישפה בנימין. וכותב בתחלה (מה) למעלה מראובן אברהם יצחק ויעקב וכותב למטה מבנימין (מו) שבטי יה (מז) כדי שיהיו כל

ביאור ההלכה

הפקוק, וגראה דעת רבנו דכולן שוין ונפולן לרין והב טהור וגלי כנמה מנייהו וה"ה כנולכו וכלייהו ממש" צבמ' דין יומא מ"ד ב' ו' והבס הס אלף חשיב והב טהור כחשיב ברושמי (ובחושן) שס ד"ה והב משמע דהב טוב חזב טהור היינו קר אלף ברו' חשיב לה (בתמ' ומ"ש נממות פ"ח ב' דס"ד דקגי ככל דהו היינו רק ס"ד דכין שמשמיר א"ש והב טהור קמ"ל קרא שרי הוא ככל והב ונעי והב טהור ונממות כ"ט גבי מנורה שהניסוה לבור פ' פעמים עד שמעדה על בריה וכן בירי שקלים פ"ו ה"ג ז"ל דלאו דוקא נמנורה עשו כן דה"ה ככל הכלים דנעי זהב וז"ע: * כיצד מעשה החושן כו'. רבנו לא חשיב כאן שיען לתוכו האורים והחומים, ועי' ד"ח שכתבנו שרבנו אין מפרש כדעת רש"י והרמב"ן שרי' נותן לתוכו קלף שכחוב עליו שם המנורה ע"פ ע"ב אומיות אלף מפרש שהכתב שכחוב על החשן שמות השבטים ואברהם יצחק ויעקב שבטי קה שכחוב עליו זה נקרא האורים והחומים וכ"כ ר"א בנו בפ"י המורה וזה שכחב רבנו לקמן פ"י ה"י שגם ציפת שני היו שם האורים והחומים ומ"ש ביומא כ"א ב' דציפת שני לא היו צו אורים וחומים היינו שלא היו עונים משום שלא ה"י שם ריה"ק ואין נשאלין אלף לכהן ש"ס בו ריה"ק כמו שאמרו ביומא ע"ג ב' כן ביאר רבנו כאן וז"ל"ע דהא חשיב ש"ס ה' דברים שחקר ציפת שני וחשיב אורים וחומים וריה"ק אלמא דמרי מילי ינינהו וי"ל דרבנו מפרש דארון וכרוצים מרי מילי ינינהו ודלא כרש"י שם אלף אורים וחומים וריה"ק מלא מילתא היא וז"ע: * ומפתח על האבנים. בטוטה מ"ח ב' אבנים הללו אין כותבין אותן בדיו משום שגוף פתוחי חומם ואין

דרך חכמה

ומוסף ככל א' חוט זהב הרי ס"ה כ"ח חוטין וכולן שזורים יחד: (לז) מעשה חושב. פירושו לעיל פ"ח ה"טו': (לח) ארכו אמה. צ"ח ו' טפחים כדכתיב כפול יהי' ואחר הכפילות הוא זרת דהיינו חצי אמה: (לט) זרת. דהיינו חצי אמה שהוא ג' טפחים: (מ) וכופלו לשנים. לדעת רש"י ז"ל יתן לתוכו את שם המפורש שהוא האורים והחומים (נו) והוא שם בן ע"ב אומיות (נח) וי"א שרי' כחוב שם כל שבט ושבט היקין יתחל והגבולות ה"י עולה כמו שכחוב שם (נט) ולדעת רבנו אין נותן לתוכו כלום אלף כחב שע"ג החשן והו האורים והחומים: (מא) המפורשים בתורה. (ס) וזודמנו להם האבנים מגן עדן: (מב) ומשוקע ציפת. כדכתיב יהיו צמלאותם (סא) ודעת הרמב"ן שעשו מלמטה מושב כמדת האבן ומוליאין ממנו מזלג שלש השייכים שיאחו את האבן כדי שימראה מכל ז"ל ולא יטמן יפיה והדרה בתוך הגומא אלף דעת רש"י כרבנו: (מג) ומפתח. (סב) ע"י השמיר שאין מקרטין עליהן כצאמל אלף כותב עליהן בדיו ומראה לכן שמיר מצדן והן נבקעות ממליהן ואין מחסרן כלום (סג) ודעת רבנו שאין השמיר מעכב וציפת שני לא ה"י שמיר ולכן השמיטו אלף דעת החומ' שמעכב וציפת שני ה"י שמיר (סד) והרמב"ן נסתפק אם גם בצבני אפוד ה"י שמיר או רק בצבני חושן אלף (סה) צמוח' משמע שרי' שמיר לאבני אפוד וכתב (סו) המנ"ח דהאומיות הכחוצות בתחן ואפוד כשרות ככל כתב וז"ע: (מד) כתולדותם. (סז) כמו שקרא להן צעת לידמן יוסף חסר בנימין מלא ולא כמו בצבני אפוד גם הסדר ה"י ראובן שמעון לוי יהודה דן נפתלי גד אשר יששכר וזבולן יוסף צנימין לא כצבני אפוד רק כסדר תולדתן והיו ארבעה טורים ולדעת רבנו הציר כזה (ח) אמנם לדעת רש"י הציר כזה (ב) ולדעת רבנו צמיי הציר כזה (א):

(ג)

(ה)

הטור הראשון	הטור השני	הטור השלישי	הטור הרביעי
אודם ראובן	נפך שמעון	לשם גר	חרשיש זבולן
פטרה ישמעון	שבו אשך	שבו אשך	שדה יוסף
ברקת לוי	יהלום נפתלי	אחלמה יששכר	ישפה בנימין

(א)

הטור הראשון	הטור השני	הטור השלישי	הטור הרביעי
אודם ראובן	נפך יהודה	לשם דן	חרשיש אשר
פטרה שמעון	שבו יששכר	שבו נפתלי	שדה יוסף
ברקת לוי	יהלום זבולן	אחלמה גר	ישפה בנימין

(מה) למעלה מראובן. (סח) ודעת צנעל הטורים שהתיבות אברהם יצחק ויעקב ושבטי ישראל ה"י נחלק לכל השבטים ולא ממש כולן אלף עד שיהי' ו' אומיות ככל א' ולכך צראובן א' ובשמעון ב' ובלוי רהס ויהודה י' יששכר ז' וזבולן ח' דן ק' יעק נפתלי ב' גד שבטי אשר ישר יוסף ון, ובנימין לא ה"י לרין שיש בו ו' אומיות (סט) וכ"ז אינו מעכב אלף שמות השבטים מעכב: (מד) שבטי קה. (ע) כ"ג רבנו צמ"א אלף גירסתי צמ"א שבטי ישראל וצירוף וצירולמי שבטי ישראל: (מז) שיהיו כל האומיות מצויים שם. שחקר ח' ט' ז' ק' ורין שיהו כל

ציון ההלכה

(נו) וכ"כ בפ"י ר"א בן רבנו בפ' תלוה: (נח) צנעל הטורים פ' פקודי ובתרגום יתנן ל"ה כ"ו א"י שהעניינים הביאו להן מן היס: (נט) שמות כ"ה ו': (ס) סוטה מ"ח ב' ומש"ב ברוקע עה"ח לשרטט אותן מלה שחקור לכחוב גלי שרטוט ז"ע דבמ' קאמר אין מקרטין ביאמל שגוף צמלאותם וז"ל לשרטט שאל צאמל וז"ע גם כחב שם הרוקע שגשה מגין על האומיות: (סא) יריעות שלמה: (סב) רמב"ן שמות כ"ה ו' ומ"ש בנטיין ס"ח א' דמיית משא לאבני אפוד ר"ל אבני חושן ע"ש: (סג) סוטה מ"ט א' וכן פירש"י הביאה בטוטה מ"ח ב': (סד) מלוה ז"ט: (סה) מנ"ח שם: (סו) שם ובעה"מ השלם מליין ד' טורים זה תחת זה וסדר השבטים כרבנו צמיי וז"ע בפ"י הרוקע אלף בשמור"ס פ"פ תלוה אהא בהדיא כדעת רבנו: (סז) שם ז"ל ומ"ש פ"ו א"י ב' שחם חסר אפי"ת אות א' מעכב וכן בחוספתא דנמות פ"ו ה"י היינו דוקא צמיות השבטים וז"ע ונדביו אלו (סח) שם ז"ל שאלו צמ"א לא כתבו כלל אלו המציות וז"ע: (סח) כ"כ האחרונים ע"י צמ' המפתח דלא כמ"מ:

הלכות כלי המקדש פרק י

התכלת שבשולי החושן בשתי הטבעות של מעלה מחשב האפור. (סה) ומורידין את השרשרות שבטבעות כתפות האפור עד טבעות החושן העליונות כדי שייבוקן זה בזה ולא יזח החושן מעל האפור. (סו) * וכל המזיח חושן מעל האפור ומפרק חיבורן (סז) דרך קלקול (סח) לוקה: **יא** נמצא כשלושב האפור עם החושן יהיה החושן על (סט) לכו בשוה (ע) והאפור מאחוריו * וחשב האפור קשור (עא) על לכו תחת החושן. ושתי כתפות האפור על שתי כתיפיו. (עב) ושתי עבותות זהב יורדות מעל כתיפיו מכאן ומכאן מכתפות האפור עד טבעות החושן. ושני חוטי תכלת (עג) מרוכסין מתחת אצילי ידיו. משתי טבעות החושן התחתונות עד שתי טבעות כתפות האפור התחתונות (עד) שהם למעלה מן החשב:

פרק עשירי

א כיצד סדר לבישת הבגדים. (א) לובש המכנסים תחלה (ב) * וחוגר את המכנסים (ג) למעלה מטיבורו מעל מתניו. (ד) ואחר כך לובש הכתונת. ואחר כך חוגר את האבנט (ה) כנגד אצילי ידיו ומקיפו (ו) כרך על כרך עד שגומר (ז) וקושר: **ב** ועל האבנט (ח) מפורש בקבלה ולא יחגרו ביזע (ט) במקום

ביאור ההלכה

וחולון נולדו אחר בני נלהה וזלפה ונראה דרבו מפרש דכל בני אם אמת היו כמולדומיה ולכן הקדים כל בני ללא ואחריה בני נלהה שגולדו לאחר שכבר היו לנאה גנים ואח"כ בני זלפה ואח"כ בני רחל, ומה שהקדים נפמלי לרן ונימן ספר כ"ו כדי שיהיו כ"ה אחיות מכלן וכ"ה מכלן במש"כ המפרשים, ויבר' מנאלות משמעותו שרין וטע"ג דגמ" דירן סוטה מ"ח ב' דרש לה במנאלות שאין מפרטין עליהן בחזיתן ס"ל דשניהם אמת (ואולי לכן השמיט שה" שמי) ולכן פסקה ג"כ וטע"ג דבריו מסיק לה טע"ג ספר נדה על גמ' דירן סוטה ל"ו א' דס"ג כן א"ע שאל פסק שיהודה ראשון כמ"ש שם ועי' במרכבת המשנה: * והמזיח כו'. עי' נד"ש שכתבנו דעת הסמ"ג והחיות דדוקא בשעת עבודה והמנ"ח מזה ק' ממה עליו ממוכות כ"ה יש חורש תלס א' ומיב עליו ח' לארין ופרין גמ' ולאחזו גמי המזיח החשן מעל האפור והיינו שע"י מרישתו הויה במתרה החשן מעל האפור ואין יתכן שחרש ע"י הכהן בשעת עבודה וי"ל דבשעת עבודה אין כוונתו ממש כשעובד אלא כשלבשן והולך לעבוד עבודה וכ"כ התוס' והיראים דדוקא כשלבשן וזה יתכן כשלבשן לעבודה ה"י א' חורש שם בחצר ופגע בחשן וטע"ג שרבו כמה שאין מייב אלא דרך קלקול י"ל שאין כוונתו דוקא כשנכחין לקלקול אלא משום שספרים לו בעבודתו פגע בו ולא חש שיתקלקל ורק לאסוף שדרך מיוקן אין מייב וי"ע, והריטב"א מכות שם כ' כגון שלוש בחשן וחרש בו וכל שעה שאין מחזירו עובר בלאו וי"ע דלאו שאין בו מעשה הוא ואין לוקה: * וחשוב האפור קשור על לבו. והראב"ד כתב הפליג לעשות ואינו אלא למטה מטיבורו וי"י קורקום והרדב"י כתבו שג"ל למעלה מטיבורו, והנה בחשן מפורש בחבורה והי' על לב אהרן וכתיב וירכבו את החשן מטעמוי אל טבעות האפור כפמלי תכלת להיות על חשן האפור ומיבאר דהחשן הי' על החשב וי"ל דרבו ק"ל דהשכ הי' ג"כ על לבו כדוף לבו והראב"ד ס"ל שהי' תחת לבו אוננו גם רבו כתב בסמוך שפמלי תכלת היו מרוכסין תחת אצילי ידיו ושם אינו לבו וי"ל דכוונתו סמוך ללבו וא"כ דברי רבו ודברי הראב"ד אחת הן, ועי' מרכ"מ מהעיר משנת י"ט ב' שאין לובשין מרי המיני זה ע"ג. וזה ל"ק גם לרבו שהרי האבנט הי' כנגד אצילי ידיו והחשב הי' תחת אצילי ידיו והראב"ד ז"ל זה הרי האפור מפקסין מיהן כמ"ש בסמוך רפ"י והיכל שמפקסין אין קפידא גם בשנת כמ"ש בנא"מ סי' ש"א סל"ו:

* וחוגר את המכנסים. לכו"ל נראה שלא הי' קושר ב' קשרים זה ע"ג זה דא"כ אין הי' עושה בשנת להשעיות הפוגרים בנא"מ סי' ש"ו דקשר של

דרך חכמה

וקושן שם: (סה) ומורידין את השרשרות כו'. לפי המלבי"ם ז"ל היו שרשרות אחרות והן עבותות של האפור ומורידין עד טבעות של חושן וקושרין יחד נמלא ב"פ קשור החושן עם האפור חוץ מן התחתונות שהיו מחוברות בפמלי תכלת וכ"כ כדי להדק היטב שלא יזח החושן מעל האפור: (סו) וכל המזיח חושן. (ס) משמע אפי' אינו לבוש אצל (נא) כמה ראשונים כתבו דדוקא כשהוא לבוש מייב את מויה (נב) וי"א דוקא בשעת עבודה: (סז) דרך קלקול. (ג) אצל אס כריך לתקן איהו דבר מותר לפרק: (סח) לוקה. (ד) ויהיג ללא זה בזכרים ונזקקות וכל אשי ישראל חוץ מחש"י ונראה שאם החושן ואפור נתקלקלו אין עובר בלאו זה וי"ע (נא) וכן אם בלו ונפסלו: (סט) על לבו. (נא) כמס"כ ונשא אהרן את שמוט בני ישראל בזהל מועד על לבו וגו' והי' על לב אהרן: (ע) והאפור מאחוריו. כנ"ל הי"ט: (עא) על לבו חמת החושן. (ז) היינו כנגד אצילי ידיו מקום שחוגר את האבנט כדבסמוך בפ"י (נח) ודעת הראב"ד שהי' יומר נמוך למעלה מטיבורו והיינו תחת האבנט למטה מלבו: (עב) ושתי קשורין יחד מתחת אצילי ידיו ששם האבנט קשור כדבסמוך: (עד) שהן למעלה מן החשב כנ"ל הי"ט:

(א) לובש המכנסים תחלה. (א) דילפי' מקרא שלא יהא דבר קודם למכנסים דכתיב ומכניסי דהיינו על בשרו (ב) ואם לבש בגד אחר קודם המכנסים י"ל דלריך לפשוטו וללבוש המכנסים תחלה. ודוקא במכנסים אצל בשר דברים אין קפידא בסדר כ"כ: (ב) וחוגר את המכנסים. (ג) בשלש היולאים מכלן ומכלן לסוגרם בהם כנ"ל פ"ח הי"ח: (ג) למעלה מטיבורו מעל מתניו. (ד) ז"ל על מתניו וכמס"כ ממתנים עד ירכים יהיו כנ"ל פ"ח הי"ז: (ד) ואח"כ לובש הכתונת. שמכסה כל גופו עד העקב כנ"ל פ"ח הי"ז: (ה) כנגד אצילי ידיו. שהוא על לבו כמס"כ בסמוך הי"ז: (ו) כרך על כרך. (ה) שהי' ארון ל"ב אמה כנ"ל פ"ח: (ז) וקושר. משמע דבעיני קשירה ולא ענייה וי"ע: (ח) מפורש בקבלה. והוא צימוקאל מ"ד (ט) במקום שמזיעים. (ו) שהיד שוכב חמיר על הללעות ומזיע אלא כנגד

ציון ההלכה

(ס) סמ"ג ל"ח ר"ט וכו' בחינת מזה ק' וריטב"א מכות כ"ב משמע דלאו ס"ל כן ועי' בנה"ל: (נא) מנ"ח מזה ק' וזהו לדעת רבו שאוסר אפי' אינו לבוש ונראה שרבו כתב כך מסנבל: (נב) מנ"ח שם: (נג) שם מזה ק"א: (נד) בפי' מזה ק' וכו': (נא) כשהגות כחן ונראב"ד א"י למטה מטיבורו וכתבו הרי' קורקום והרדב"י שהוא ט"ס וי"ל למעלה: (א) יומא כ"ה א': (ב) מנ"ח מזה ק' וכו': (ג) נדה י"ג ב': (ד) וכו' בנפ"י: (ה) ועמס"כ בנה"ל ספ"ח: (ו) רש"י ונחמ"ס י"ח ב':

הלכות כלי המקדש פרק י

שמויעין. וכך קיבל יונתן בן עוזיאל מפי הנביאים ותרגם (י) על לכביהון יסרון. (יא) ואח"כ * צונף במצנפת (יב) כמין כובע: ג' כהן גדול (יג) אחר שחוגר (יד) באבנט לובש המעיל. ועל המעיל האפוד והחושן (טו) וחוגר בחשב האפוד על המעיל מתחת החושן ולפיכך (טז) נקרא מעיל האפוד שחוגרו באפוד. (יז) ואחר כך צונף במצנפת (יח) וקושר הציץ למעלה (יט) מן המצנפת (כ) ושערו היה נראה בין ציץ למצנפת (כא) ושם היה * מניח תפילין (כב) בין ציץ למצנפת: ד' (כג) מצות עשה לעשות בגדים אלו ולהיות הכהן עובד בהן שנאמר ועשית בגדי קדש. ואת בניו תקריב והלבשתם כתנות. (כד) וכהן גדול ששימש בפחות משמנה בגדים אלו. (כה) או כהן הדיוט ששימש בפחות מארבעה בגדים אלו הוא הנקרא מחוסר בגדים * ועבודתו פסולה (כו) וחייב מיתה בידי שמים (כז) כזר ששימש

דרך חכמה

אזלי ידיהם. (ו) כנגד המרפק ששם אין סוכב על הבשר: (ז) על לביהון יסרון. (ח) אע"פ דעל לבציהן הוא כנגד הקיצורת כמש"כ רבנו צפ"ד מחפילין ה"ד ל"ל דכאן הכונה על נסמון דהיינו חיך תחת הלבו: (יא) ואח"כ לונף צונף במצנפת. שכ"ה הסדר נכהן הדיוט צפ"ד מצוה וצפ"ד: (יב) כהן כובע. שהיא ארוכה ט"ו אמה ומגלגלה סביב עד שמכסה כל ראשו כמש"כ צפ"ה ה"ב ע"ש: (יג) אחר שחוגר באבנט לובש המעיל. שכ"ה הסדר צפ"ד: (יד) ג' אחר שצונף באבנט. אחר שלבש המכנסים והכתנות כנ"ל בה"א: (טו) וחוגר בחשב האפוד על המעיל. אבל (ט) דעת הרמב"ן שהחשב סמוך לאפוד: (טז) נקרא מעיל האפוד. צפ"ד תלוי. (יז) ואח"כ לונף צונף במצנפת. שכ"ה צפ"ד: (יח) ומה שלא לבש במצנפת תחלה שא"כ לא היה יכול ללבוש המעיל שהי' נקרה פי המעיל: (י"ח) וקושר הציץ למעלה מן המצנפת. (י"ח) היינו מחמירי דאילו מלפניו המצנפת הי' למעלה מן הציץ כדמסיים אבל (י"ב) דעת רש"י שהי' ג' פחילים א' מעל המצנפת וא' מתחת הציץ וא' מאחורי העורף וגם (י"ג) דעת רש"י שהיתה כיפה של זמר כמין כובע קטן מונחת תחת הציץ אבל (י"ד) דעת רבנו כדעת (טו) הרי"ף דהפתיל תכלת של הציץ נקרא כיפה: (י"ט) מן המצנפת. (טו) ואסור להסיח דעת מן הציץ (י"ח) אפי' בלא קלות הראש (י"ח) ולכן יש למשמש בו כל שעה (י"ט) ועד כדי הילוך ד' אמות לא מקרי הפסק: (כ) ושערו הי' נראה בין ציץ למצנפת. (כ) כנ"ל אצבעות במקום התפילין כי מקום יש צראה להניח צ' תפילין: (כ"א) ושם הי' מניח תפילין. (כ"א) של ראש שאינו חוץ ויכול להניח אבל אין חייב להניחן שהעוסק בצלוה פטור מן המצוה אבל תפילין של יד חוץ בין בגד"כ לידו ואסור להניחן בשעת עבודה: (כ"ב) בין ציץ למצנפת. (כ"ב) אחר שלבש כל בגד"כ הי' לובש התפילין: (כ"ב) מ"ע לעשות בגדים אלו. (כ"ג) אין הכונה שעשיית הבגדים מ"ע שאינו אלא הכשר מצוה אבל בשבת הבגדים בשעת עבודה הוא המצוה וכדמסיים רבנו ולהיות

ביאור ההלכה

קיימא מעשה אומן (דהיינו צ' קשרים זה ע"ג זה וה כמש"כ הרמ"א שם) אסור לקשרו ולהחירו בשבת א"ע דלעמו להחירו בו כיום ואין לומר דשבות מותר במקדש דלא החירו אלא שבות זריכה כמש"כ צפ"ה ס"ה א' ל"ר נתן ואלן מה לורך הוא הא יכול לקשרו בעיניה שזה ג"כ מחזיק שלא יכול וכן שער המשפלה שהיו קושרין לשון של הורית מן קרניו ושם י"ל שזה מקרי קשר של קיימא ולא מצינו שהותר מזה"כ וז"ע: * ואח"כ לונף צונף במצנפת. משמע שעד עכשיו עומד בגילוי הראש ואע"ג דמתמחה לבש בלשכת פתח המלך ולשכת פתח המלך בשורה הי' כמש"כ רבנו בספ"ה מיה"כ מותר לעמוד שם בגילוי הראש כדמוכח בתוס' יומא כ"ה א' ד"ה והא ללשכת הגיזות שעשו שם הפייס הי' נקדש שג"ה צימא אלקים נהלך ברגש והקשו בתוס' א"כ למה לא עשאוהו בשורה עזמה ומרלו כיון טעמא מלפניו של א' מהן גנאי הוא לעמוד בשורה בגילוי הראש ומוכח שבלשכות הקדושים מותר לעמוד בגילוי הראש אע"ג דבמ"כ ס"י ב' סק"ג"א כחכ שאפי' צימא אסור לעמוד בגילוי הראש ה"מ צומניו ע"ש ושם פלפלין שהי' מספר ראשו צמטו ומי"מ בשורה גנאי הוא: * מניח תפילין. תוס' צנחנים ח"א א' ד' כצדו דתפילין לא היו ימור בגדים ע"ג שאלו במקום בגדים ואין חוץ אלא ג' ששמע מדבריהם שאפי' במקום שהי' אפשר ללבוש הבגדים כיון דהשתתף אינו לובש שם אינו ימור בגדים, אבל קשה שהרי רבנו צפ"ד סק"ג"א דלפניו קטן והואיל וחסדו היו ימור בגדים א"כ על ג' וכמאן דמשחי הכי צנחנים שם וא"כ אמאי תפילין לא חשיב וי"ל דחשיב הכונה לשם בגד דלרף להשתמש בו אבל תפילין אינו לורך בגד אלא מצוה והוא חכשתי ולא בגד לכן אינו חוץ וכ"כ החו"א צנחנים ס"י ב' סק"ג"א ע"ש וי"מ מלשון רש"י וצנחנים י"ט ב' ד"ה ששם ש"כ דלאו בגד הוא ומ"ש בשבת ס"ה ב' דתפילין דרך מלבוש עבדא אין הכונה שהוא בגד אלא כיון ששולל פסולת אין בו חיוב הולאה אבל בגד לא היה: * ועבודתו פסולה. כמות הוס' בקדושין י"ב (ד"ה הוס' וא"מ א"מ א"מ א"מ קרא דנשים פסולות לעבודה חיפוק לי שכן מחוסרים בגדים דפסול עבודתו וי"ל דמייירי שלבש את הבגדים וקשה הי' אסור לכן ללבוש את הבגדים משום לא יהי' כלי גבר על אשה וכל מילתא דלחמך רחמנא לא מעבד אי עבד לא מהני והוי כמי שלא לבשו ואין לומר דעשה דעבודה דחי ל"מ דלא יהי' דהא מותר בצילה ח' ב' ובשבת ק"ג"ז דלא דחי אלא כשעבידנא דחי לאו מקיים אלא והכל בשעת שלובש עדיין לא מקיים העשה עד שעת עבודה כמש"כ רבנו ע"י צד"ח וי"ל כמש"כ פסקי תוס' צנחנים ס"י ס"ט א"א א"א ל"קיים

הכשר עובד בזה (כד) ודעת המה"ב שגם לבשית הבגדים בשעת עבודה אינו מ"ע שאינו אלא הכשר אין היא כשר לעבודה אבל הרמב"ן הסכים לעובד רבנו, וע"ל פ"א הנה"ב ה"כ שפאלו מחלוקת אם פסול"כ לורך עשייה לשמן: (כ"ד) וכה"ג ששימש בפחות משמונה בגדים אלו. (כה) אפי' חסר רק בעצמלים שצפ"ה המעיל (כו) ודוקא ששימש אבל על ציהה ריקנית אין חיוב (כז) אבל דעת הריב"ז שאפי' על ציהה ריקנית חייב: (כ"ה) או כהן הדיוט ששימש בפחות מד' בגדים אלו. (כח) ודוקא כהן אבל חלל שעבד מחוסר בגדים אף דבדיעבד עבודתו כשרה לפ"ד רבנו אין חייב לא מיתה ולא מלקות וכ"כ ז"ל שערך שגוג והויד על מחוסר בגדים שאין חייב לא מיתה ולא מלקות שכל שאין ראוי לעבודה אין מזהיר בה וכן חש"י ועומתוס ואנדרוביגוס אין מזהיר בלאו זה וצפ"ה דרכים נסתפק אם כהנה שעבדה אם חייבת מיתה חזר: (כ"ד) וחייב מיתה פדי שמים. (כ"ט) וגם לוקה חזר: (כ"ד) כזר ששימש. ואינו חייב אלא על עבודה תמה כדן זר

ציין ההלכה

(1) רש"י שם י"ז א' (ח) ומיושב מה שהעיר בר"ע שאלה ואפי' למ"ד דצבורה לא אמרי' על נסמון לשון חרנוס לחוד ורבנו פוסק גם בשל מורה על נסמון כמש"כ צפ"ה מחו"מ ה"ב: (ט) ויקרא ח' ו' (י) קרימ ספר אבל רש"י ביומא ו' א' פ' דין כה"ג בין כהן הדיוט לונף מצנפת ואח"כ חוגר האבנט: (י"א) מעשה ורובק: (י"ב) צפ"ד מצוה: (י"ג) בחולין ק"ל"ח א' (יד) ומיושב קרימ הכ"מ כ"א: (טו) רש"י דשבת: (ט"ז) יומא ו' ב' ורבנו רמזו בפ"ד תפילין הי"ד: (י"ח) מני"ח מצוה ל"ט: (י"ח) מחיר יומא ו' א' וכן פירש"י בפ' מצוה ועמש"כ אמו"ר ו"ל דבצרכת פרץ צפ"ד מצוה הטעם שרבו לא הזכירו: (י"ט) מני"ח בשם השא"ג: (כ) תוס' השלם עה"מ שמות כ"ח ו' ס' ו' בשם מדרש ועי' מני"ח מצוה ל"ט: (כ"א) מני"ח שם וכ"כ רבנו צפ"ד תפילין הי"ג: (כ"ב) ייעוץ שלמה הי"ז ע"ג עשמו אצל תוס' וצנחנים י"ט א' ד"ה תפילין ששמש מניחו תחת תפילי הא"ז וז"ע: (כ"ג) וכ"כ רבנו להרי"א בפתח מ"ע ל"ג: (כ"ד) רמב"ן שם: (כ"ה) תוס' השלם שמות פכ"ח ל"ה ס' ו' וצ"ח צנ"ד כהנה כח שמספר הפעמונים אין מעכב: (כ"ז) שער המלך ומ"ש בה"ה שלבש היינו לבש ושימש: (כ"ח) תוס' יומא ה' ב' ד"ה להביא: (כ"ח) מני"ח מצוה ק"א וכ"כ רבנו צפ"ט מני"ח הי"א שפסול לעבודה אין חייב משום מחוסר בגדים: (כ"ט) מני"ח שם:

הלכות כלי המקדש פרק י

שנאמר וחגרת אותם אבנט והיתה להם כהונה. בזמן שבגדיהם עליהן כהונתן עליהן. אין בגדיהן עליהן אין כהונתם עליהן אלא הרי הם כורים ונאמר והזר הקרב יומת: ה' כשם שהמחוסר בגדים חייב מיתה ופוסל העבודה. (כח) כך היתר בגדים. כגון שלבש (כט) * שתי כותנות (ל) או שני אבנטים. או (לא) כהן הדיוט שלבש בגדי כהן גדול ועבד ה"ז (לב) מחלל העבודה וחייב מיתה בידי שמים: ו' נאמר בבגדי כהונה על בשרו ולבשם. מלמד שלא יהיה דבר חוצץ. (לג) בין בשרו לבגדים. (לד) * אפילו נימא אחת או עפר (לה) או כינה מתה אם היתה בין בשר לבגד הרי זו חציצה (לו) ועבודתו פסולה. לפיכך אין הכהן יכול לעבוד בתפילין של יד שהרי חוצצת. אבל של ראש אינה חוצצת. (לז) ואם רצה להניחם בשעת העבודה (לח) מניח: ז' (לט) וצריך להזהר בשעה שלובש שלא יהיה (מ) אבק בין בגדו לבשרו (מא) ולא כינה אע"פ שהיא בחיים. ושלא תכנס הרוח בשעת העבודה בין בשרו לבגדו (מב) עד שיתרחק הבגד מעליו. ולא יכניס ידו (מג) תחת חלוקו לחיק. (מד) ולא יצא שערו מן הבגד.

ביאור ההלכה

דרך חכמה

דלקמן צ"ט מצ"מ ה"ז: (כח) כך הימר נגדים. (ל) דכל ימר כנטול דמי והו"ל מחוסר נגדים שהוא כור: (כט) שמי כמות. (לא) וה"ה נגדי חול (לג) וכן כה"ג שלבש נגדי והז בעבודת נגדי לכן שעבודתו פסולה: (ל) או שני אבנטים. (לג) וכן שני מכנסים או שני מזנפות (לד) וכן אם חיצר ב' נגדי"כ ע"י חפירה: (לא) כהן הדיוט שלבש נגדי כה"ג. דהו"ל יתור נגדים וכ"ש כהן גדול שובש נגדי כהן הדיוט כנ"ל ה"ד: (לז) מחלל העבודה וחייב מיתה. לזכר כנ"ל (לה) וזכנסת הגדולה כחז זהו ט"ס וז"ל אין חייב מיתה בימור נגדים אלא האחרונים הסקימו לגינסמינו: (לג) בין בשרו לנגדים. (לו) משמע אצל בין נגד לנגד אין קפידא אלא"כ נגד מיותר או ג' על ג' דלקמן ה"ח: (לד) אפי' נימא אחת. (לו) י"א דדוקא במקפיד עליו וי"א דאפי' אינו מקפיד (לח) ודוקא תחת הבגדים אצל על הנגדים הוי שלא במקום נגדים דענינן ג' על ג' דלקמן ה"ח: (לה) או כינה מתה. אצל כינה מיה דיעבד עבודתו כשרה דלקמן ה"ז: (לז) ועבודתו פסולה. (לט) וחייב מיתה בידי שמים כדון מחוסר נגדים ונראה שלוקה ג"כ משום כלאים ששובש האבנט שלא בשעת עבודה כנ"ל פ"א ה"ב כיון שעבודתו פסולה: (לז) ואם רצה להניחם. אצל אינו חייב כמ"ש רבנו פ"ד מפילין הי"ג שהעוסק במצוה פטור מן המזוה: (לח) מיתה. בין צ"ח למנפת כנ"ל ה"ג: (לט) וצריך להזהר כו'. כל אלו הדברים הם ספק גמ' וספק רבנו דלכתחלה צריך לזהר ואם עבד עבודתו כשרה כדמסיק וכחז הכ"מ הטעם שא"ל דאינה חולין לעוון (מ) ותמורה דבדאי אינו צריך לפרש שהדבר ספק ואין הבשר נאכל ואם הוא נדבה יבא אחר וכמס"כ רבנו פ"א מפסוה"מ הכ"ג: (מ) אבק. (מא) היינו אבק עפר דק שאין מרגיש בו (מב) וי"א שגם מים הוי מליצה ולכן כה"ג צריך להסתפק: (מא) ולא כינה אע"פ שהיא בחיים. (מג) דכיון שהולכת ובה י"ל דאינה חולין לעוון (מ) ותמורה דבדאי אינו צריך לפרש שיתרחק הבגד מעליו. (מד) והגדילתו מבשרו בשעת עבודה (מה) והספק אם דרך לבישה צד: (מג) תחת חלוקו לחיק. (מו) דבפ"י תחת חלוקו לחיק (מו) ובכלל זה בימי יד של חלוקין שהוא רחב ואינו נוגע בצד השחי אלא צריך שיהיה צחי ורועומי דחוקים ונוגעים בצמר גופו: (מד) ולא ילא שערו מהבגד. (מה) רבנו מפרש שילא קלת שער שעל גופו דרך נקבי הבגד והספק אם שערו כחוננו שערו וזה אין מתחכם בצב"כ (מט) ורש"י מפרש ילא שער מראשו למטה עד שכןם ע"ל כחמו לנשרו אם חוץ:

ציון ההלכה

(ג) חולין נ"ח ב': (לא) וצמים י"ח ב': (לג) חוספמח מנחות פ"א ה"ו: (לד) ירעות שלמה: (לה) ע"י ס' המפתח: (לו) פמ"ג וצית הלוי וירעות שלמה וע"ש מירו' עירובין פ"י הי"ג שלא ילא דבר חוץ בין נגד לבגד הכונה משום יתור נגדים כ"כ בירעות שלמה: (לז) ע"י כה"ל וכן המפתח (לח) חו"ל וצמים ס' ג': סק"ז: (לט) חסדי דוד ומ"ג מלו' נ"ט אצל בקרן אורה מסופק בזה: (מ) חו"ל וצמים פ"א מנחות פ"א וכן תמה בקרן אורה וצמים י"ט וחילי ק"ל דכל שאינו חייב מיתה הוי מליצה הוי מקפידא ולקולא וע"י מיהו קשה משאר מקומות שספק רבנו כן דמפתח בשרות ויש בה סמירות ע"י בירעות שלמה: (מא) רש"י וצמים י"ט א': (מב) מל"מ פ"ב מעוה"כ ה"ג וע"י בקה"י טהרות ס' י"ח שהצריך בזה: (מג) גמ' וצמים שם: (מד) רש"י שם: (מה) גמ' שם: (מו) הבחתי בקריית מלך: (מז) מרכה"מ וכו"כ רש"י פנחס י"ט א': (מח) לקוטי הלכות מנח מודה שם: (מט) פנחס א"כ:

הלכות כלי המקדש פרק י

נא

ולא יהיה בבגד (מה) נימא מדולדלת. ואם היה שם אחד מכל אלו (מו) * עבודתו כשירה: ח כרך על בשרו בגד (מז) שלא במקום בגדים כגון שכרכו על אצבעו (מח) או על עקבו אם היה בו (מט) שלש אצבעות על שלש אצבעות (נ) * ה"ז חוצץ ופוסל (נא) פחות מכאן אינו חוצץ. ואם היה (נב) צלצול קטן (נג) הואיל והוא חשוב בגד בפני עצמו הרי זה פוסל (נד) ואע"פ שאין בו שלש על שלש: ט כהן שלקה באצבעו מותר לכרוך עליה (נה) גמי (נו) בשבת. (נז) או בגד שאין שלש על שלש ועובר. ואם נתכוון להוציא דם (נח) אסור. * והוא שלא יחוץ הגמי או הבגד (נט) בין בשרו לכלי בשעת עבודה: י (ס) עשו בבית שני אורים ותומים כדי להשלים שמנה בגדים ואע"פ שלא היו נשאלין בהן. (סא) ומפני מה לא היו שואלין בהן מפני שלא היתה שם רוח הקודש וכל כהן * שאינו מדבר ברוח הקודש ואין

ביאור ההלכה

דמיירי בטלו דהו דלוריימא כמ"ש ביבנות ע"ה ב' וזרין לדחוק במקום דליכא חשש בגוון במקפיד או בטלו וכה"ג אצל לכאור רבנו הי' זרין לפרש וז"ע ועי' מש"כ בפ"ח מב"מ בה"ל ד"ה עבודתו כשירה: עי' ד"ס מה שהחזיקא ממה ע"ו, ונז"ל ש"פ פ"א מפקדו"ה ה"ה כ' משום דרבנו ס"ל דכל ספיקא דלוריימא מדלוריימא לקולא לכן היקל נקדשים. וקשה ממה שהביא החזיקא בפ"א מפקדו"ה ה"ה כ' דמפקד לא יאכל הבשר, ומובח דלא ס"ל כמו משכ"י ועוד לתרומים (מוצא ב"מ המפתח ספ"ט מנו"מ) דבספיקא דדייקא מודה הרמב"ם דמפקד מותרת מדלוריימא, וגם יל"ע מנ"ל לרבנו דנקדשים הקילו לגמרי ולא חששו אפי' מדרבנן ז"ע ואז"ל ס"ל לכל הי' שאין מקפיד עליהו אינן פסולין רק מדרבנן לכן יש להקל בפקדן ז"ע אמנם גם נז"ל"ה יש כמה סמירות בדברי רבנו עי' בריעותו שלמה ז"ע: * ה"ז חוצץ. ע"כ הכונה משום יתור בגדים כמ"ש ה"ה כ"מ בה"ל ז' וכפירשי"י בוצחים י"ט דאי משום חליצה אפי' נימא א' חוצלת כנ"ל ה"ו, אך ז"ע דדייני יתור בגדים כ' רבנו בה"ה, ונז"ל"ה כחב רבנו דייני חליצה ומשמע דכאן דנקט חליצה היינו חליצה ממש וז"ל דגם כאן שייך ענין חליצה שהרי אם רכבו על ידו הרי בשעת עבודה חוצץ בין בשרו לעבודה זה אסור כמ"ש בפקדו"ה ח' ז' שנענש על שכן ידו בגיבול וכן על עקבו הרי מפקדו"ה דרבנו לקרקע ואמרי' בוצחים כ"ד א' שלא יאכל דבר חוצץ בין לבין הרמב"ם ז"ל רבנו בה"ל מ"ב ה"ה וקמ"ל הכא דפחות מנגע"ג אינו חוצץ וכ"ו כשאינו מפקדו"ה בין ידו להכלי וכדבסמ"ח ה"ט: * והוא שלא יתור בו' בשעת עבודה. גמ' עירובין ק"ג ב' אמרו בשמאל א"ר ימינן ושלם במקום עבודה ומשמע דמינן ג"כ א"ר לעבוד בכל ידו ומפקדו"ה במקל"ה די וזהו שלא העמיד רבנו בשמאל אלא שלא במקום עבודה וכן מוכח בוצחים כ"ד א' אפשיע דעביד חזון לשפת הכלי ומקבל על ומוכח דיכול לקבל בלאצט"ג א' ואלו לא יפסול חליצה בשאר המקום וגם דוקא בשעת עבודה חוצץ וז"ל בשעת נשיאת כפים ובשאר דברים אין לחוש בחליצה בד: * שאינו מדבר ברוה"ק כ"ו. הראב"ד לעיל בספ"ד מביה"ב הקשה שהרי רוב"ק ואו"ה חשיב ליה בספ"ד דיומא בשר מילי ובגמי' מן ר"י' הלוי חמה שהרי בחמלת בית שני ה"ו רוב"ק שהרי חגי זכרי' ומלאכי היו בחמלת הבית והלמה לא שאלו באו"ה וכת"ש שלא הי' בה"ג ברוה"ק והרי הי' עורא שהי' כה"ג כמ"ש רבנו שמשעון הגזיקה הי' בה"ג אחר עורא משמע עורא הי' כה"ג ועורא נבא הי' כי מלאכי הי' עורא כמ"ש בגמליה ע"ו א', אמנם נראה שהרמב"ם לא פסק כמ"ד מלאכי זה עורא שהרי כ' בהקדמה ב"ד של עורא הם חגי זכרי' ומלאכי, וגם פסטות הפסוקים בנחמתי י"ב משמע עורא לא הי' כה"ג דקשטיב מורע ירושע ב' יהולק ו' דורות כה"ג ע"ש בנשי' ומלודות ומלבי"ם ובשה"ר רב"ב פ"ה פסוק קמתי אמרו עורא לא הי' כה"ג

דרך חכמה

(מה) נימא מדולדלת. (נ) מן הנבד מגוררת ותחובה בו קל"ה אלא שניתקה מעיקרו: (מז) עבודתו כשירה. (נא) דמספק א"ל לחייבו קרבן אחר דהו חולין בעורה: (מב) שלא במקום בגדים. (נב) או על"ה א"ר חוצץ כדבסמ"ח: (מח) או על עקבו. שהכמות נגמרת למעלה כנ"ל פ"ח ה"י: (מט) שלש אצבעות. שהוא שיעור בגד לקבלת טומאה (נג) ואפי' בגד שאינו זמר ופשהים ששיעורו לענין טומאה שלשה טפחים כאן שיעור כולן שלש אצבעות: (נ) ה"ז חוצץ. (נד) הכונה משום יתור בגדים: (נא) פחות מכאן. (נה) שאין רחב ג' אפי' ארוך טובא מותר וז"ע: (נב) ללול קטן. (נו) אזור קטן: (נג) הואיל והוא חשוב. (נז) עשוי לניח חשוב בגד (נח) דוקא בגד אצל חפילין שאינו בגד אע"ג דחשיב אינו פוסל כנ"ל ה"ו: (נד) ואע"פ שאין בו שלש על שלש. (נט) והוא שלא במקום בגדים כיון שהוא ע"ג בגדים ולא על בשרו: (נה) גמי. (ס) לרפואה (סא) שגמי אינו בגד וגם אינו חשוב ושלם במקום בגדים אינו חוצץ וכנ"ל ה"ח: (נב) בשבת. (סב) ואע"ג דרפואה אסורה בשבת משום גזרת שחיכת סממנים אין שבות במקדש: (נז) או בגד שאין בו ג' על ג'. (סג) כנ"ל ה"ח: (נח) אסור. היינו בשבת וז"ע שהוא אסור דלוריימא (סד) ולא הותר המקום עבודה: (נב) בין בשרו לכלי בשעת עבודה. שזרין להחיק הכלי בידו בשעת עבודה על חליצה כמ"ש ב"ה מ"ב ה"י: (ס) עשו צבית שני אורים ותומים. (סה) דעת רבנו שהאומיות המקוקות ע"ג אצני החושן ושהי' כחוב עליהן שמות השבטים ואברהם יצחק יעקב שבטי קה כנ"ל פ"ע ה"ז והו האורים והחומים כדי שיוכלו לישאל באו"ה ושיבטלו האומיות כדבסמ"ח וא"כ צבית שני שלא היו שואלין בה' הוצרכו לכן ומ"מ עשו כן שאל"כ החושן פסול והו"ל מחוסר בגדים אצל (סו) דעת רש"י והראב"ד והרמב"ן ושאר הראשונים דהאו"ה הוא כתב שם המפורש (סז) של ע"כ אומיות שהי' מונח בין כפלי החושן וצבית שני לא עשהוהו כלל: (סא) ומפני מה לא היו שואלין בהן. (סח) דלע"ג שהנשאל זרין לעמוד לפני הארון כמשי"ב בה"ה א' ולא הי' ארון צבית שני אינו

ציון ההלכה

(נ) רש"י שם: (נא) כ"מ ועי' בבה"ל: (נב) חזו"ה זכרי' ס"י ג' סק"ב: (נג) בריעותו שלמה: (נד) כ"מ בה"ל ז' וכפירשי"י ועי' בה"ל: (נה) חזו"ה שם: (נו) כ"מ: (נז) רש"י זכרי' י"ט א': (נח) שם חזו"ה ה"ל: (נח) שם: (נח) רש"י: (סא) עי' עירובין ק"ג ב' (סב) שם בגמ': (סג) וכדמסקיף שם בגמ' דלפני ימינן דוקא ללול דחשיב: (סד) רש"י שם: (סה) כ"כ המפרשים וז"ל פני ר"ה בן הרמב"ם ב"פ מ"ה תלוי: (סז) ימינתי לעיל פ"ד מביה"ב ה"א וז"ל בה"ה בתרומה וימתן: (סח) ימינתי לא שם וע"ש שם חזו"ה א' וב"י כ"כ הכונה כחב בשם היהוה ח"ב רל"ד ב' אורים שם מ"ב ותומים שם ע"ו: (סא) שגמי דוד שאל באו"ה בשי"א כ"ג ולא הי' שם ארון:

הלכות כלי המקדש פרק י

שכינה שורה עליו (סב) אין נשאלין בו: **יא** (סג) * וכיצד שואלין (סד) עומד (סה) הכהן (סו) ופניו לפני (סז) הארון והשואל מאחוריו. פניו לאחרי הכהן ואומר השואל אעלה או לא אעלה. (סח) ואינו שואל בקול רם (סט) ולא מהרהר בלבו אלא בקול נמוך (ע) כמי שמתפלל בינו לבין עצמו. ומיד רוח הקדש לובש את הכהן ומביט בחושן ורואה בו (עא) במראה הנבואה עלה או לא תעלה באותיות שבוטטות מן החושן כנגד פניו. והכהן משיבו (עב) ואומר לו עלה או לא תעלה: **יב** (עג) * ואין שואלין על שני דברים כאחד. ואם שאל משיבין (עד) על הראשון בלבד. (עה) ואין נשאלין בהן להדיט אלא או למלך (עו) או לבית דין (עז) למי שצורך הציבור בו שנאמר ולפני אלעזר הכהן יעמוד וגו'. הוא (עח) זה המלך. (עט) וכל בני ישראל זה הוא משוח מלחמה או מי שצורך הציבור בשאלתו. וכל העדה (פ) אלו ב"ד הגדול. **יג** זה שאתה מוצא בדבר נביאים (פא) שהכהנים היו חוגרין אפוד בד לא היו

ביאור ההלכה

* וכיצד שואלין. גם פנינים משתן הגר"א ונעוד ספרים מובא בשם הגר"א על מעשה דעלי ומה שצ"ר דמנה הימה מו' נציאות כמ"ש במגילה י"ד וראה עלי שהיא מתפללת בלחש ולא יוצא לו וראה לדעת מה היא מתפללת ושאל צ"ח"מ ונלנו לו האותיות ה' כ' ר' ש' והנה היתה כשרה שהיא מתפללת לבנים כמו ששרה אמנו הימה מתפללת והוא יצ"ה לאותיות שברה לכן אמר לה ע' מתי משתכרין ולהורה לו (בכרות ל"א ב') לא ארון אמה בדבר לו ולא שכנה אכ"ה גבך שדנתני לבך חובה ולא דמתי לבך זכות. ולמדנו מדברי הגר"א אלו כמה מידושים. א' שהיה"א או משוח מלחמה א"ל לשאלו מאחריים ויכול לשאל מעלמו ומ"ש ביומא ע"ג ב' (והביאו רבנו בסמוך ה"ב) וכל ישראל אחו זה משוח מלחמה היינו כשארנו לבוש ח' גבדים וצריך לשאלו מאחריים. ב' כששאל לעלמו א"ש שישאל לצורך הצבור אלא כל מה שרואה. ג' שהאותיות אין צולטות בזה אחר זה אלא כולם יחד דל"כ אין מקום לטעות. ד' מה שצריך שיהא הכה"ג בעל רובה"ק היינו כדי שידע איך לנרץ האותיות אבל האו"ם עונה חף שאין עתה גרוה"ק אבל לא ידע איך לנרץ ולכן אין שואלין בו: * ואין נשאלין בהן להדיט. ע"י גם ב"ד כהונה שער או"ם אות נ"ו שהקשה מירושלמי סנהדרין פ"ה ה"ב ועלת אחימלך כשכר ישאל איש בדבר האלקים כל הוה בר נש מימלך. ה' הוה א"ל זיל עבד כן והכין ואין לית את מהימן לו אלא ושאל צ"ח"מ והוה אלו ושאל ומשכח ל"י כן. ובתנחומים מקץ ס" ב' דכש"י ביהמ"ק קיים ה' אדם הולך אצל בני אהרן ושואל צ"ח"מ ומגיד לו את הדבר ועבשו אין ביהמ"ק קיים ואין שואלין צ"ח"מ אלא מה שבגם הדיוטות שאלו מה שצ"ח"מ. עוד א"י בתנחומים ששם שנתנו חלומי נקש מהתעוררותם שיגידו לו ואמרו לו ואהרן לא אחי כשה"י ביהמ"ק קיים ה' אדם הולך אצל בני אהרן ושואל צ"ח"מ ומגיד לו את הדבר ועבשו אין ביהמ"ק קיים ואין שואלין צ"ח"מ א"ל וכן ה"י ביהמ"ק יפה ונתתם לי ענה להחריבו כ"י ומצוה שפ"י גוי שרצה לדעת משהו יכול לשאל צ"ח"מ. וראה דוקא אם רואה הכהן יכול לענות לכל אדם אבל אין מחויב לענות רק למי שצורך הצבור שאז מנהו לשאלו ולענות לו אבל להדיט אין מנהו אבל אם רואה יכול להשאל ומ"ש רש"י גבי שח"מ לאחיתלך ששאל לרוד ופירש"י עשיתו מלך שאין נשאלין צ"ח"מ להדיט היינו שאין דרך להשיבו וכוון שחשדו שידע שהוא מורד במלכות לא ה"י צריך להשאל לו ואם ענית לו נראה שאתה אוחז למלך שמחייבים לענות

דרך חכמה

מעבד: (סב) אין נשאלין בו. כדלפני מקרא ביומא ע"ג ב': (סג) ויצד שואלין. (סט) הרמב"ן נסתפק אם יש מנהו לשאל צ"ח"מ כגון אם המלך נסתפק אם יש ללכת למלחמה או לא: (סד) עומד. (ע) שהכהן הנשאל צריך לעמוד וכן השואל צריך לעמוד ואפי' הוא מלך כמש"כ רבנו צפ"כ דמלכים ה"ה: (סה) הכהן. היינו כהן גדול שזוכה החושן (עא) וכן משוח מלחמה ובלבד שילבש ח' גבדים (עב) וי"א דלפ"ד רבנו אין משוח מלחמה נשאל (עג) וא"ל לשאל דוקא צ"ח"מ (עד) ויש להסתפק אם צריך לשאל דוקא צ"ח"מ: (סו) ופניו לפני הארון. (עה) וי"א שפניו לפני האו"ם: (סז) הארון. (עו) ואין הארון מעבד (עו) ואין שואלין צ"ח"מ: (סח) ואינו שואל בקול רם. (עח) שג"ל ושאל לו משמע לו לבדו שאין שומע אלא הוא: (סט) ולא מהרהר בלבו. (עט) אלא יוציא בשפתיו שג"ל ושאל לו וסמך ל"י על פיו: (ע) כמי שמתפלל. (פ) ואפי' הנשאל אין שומע שאלתו (פא) וי"א שהשאל צריך לשמוע שאלתו: (עא) צמראה הנבואה. (פב) שצריך נבואה ורובה"ק לצרף את האותיות (פג) וי"א שהאותיות היו צולטות כסדר זה אחר זה: (עב) ואומר לו ענה. (פד) וא"ל לומר לו כה אמר ה': (עג) ואין שואלין על שני דברים כאחת. (פה) מיהו אם ה' הזמן לחון והוצרכו לשטים מחויבין לו שנים: (עד) על הראשון בלבד. (פו) אלא"כ שאל שלא כסדר שאז מחויבין לו על השני: (עה) ואין נשאלין בהן להדיט. (עו) היינו שהכהן אין חייב להודק לענות להדיט אבל אם רואה יכול לשאלו להדיט וכן לנרצי עלנו וכמה פעמים עוין לו: (עז) או לבית דין. (פח) צ"ח"מ איתא לנב צ"ד וס"ל דהוא אורחא דמילתא דלנב צ"ד שואל עבור הב"ד: (עז) למי שצורך הצבור בו. (פט) כמו משוח מלחמה: (עח) זה המלך. שיהושע ה' דינו לזה כמלך: (עט) וכל בני ישראל זה משוח מלחמה. (ס) שכל בני ישראל צריבין לו: (פ) אלו ב"ד הגדול. שנקראין עדה: (פא) שהכהנים כו'.

ציזן ההלכה

(קט) בסוף השגותיו בטה"מ: (ע) גב"כ שער או"ם ס"י כ"ב ע"ש שהביא ראיות לזה: (עא) יומא ע"ג א' (עב) צמל"מ תמה למה השמיטו רבנו ועי' בלקוטי הלכות שם לדעת רבנו שאין נשאל אלא כה"ג וכ"ה בריב"ז וצמא"ר כחז"ל פוסקים ששואלין לו: (עג) שהרי דוד שאל ולא ה"י ביהמ"ק ומשמע שלצורך מותר ללבוש ה"י גבדים ואע"ג שיש בהם כלאים שזה כמו בשעת עבודה: (עד) גבדי כהונה שער או"ם פ"מ: (עה) רש"י יומא ע"ג א' (עו) כמש"כ לעיל על הגמ' בצרכות ל"א א' הבא"מ צ"ח"ל: (עא) גם משמע צ"ח"מ יומא ע"ג ב' וכ"ה גם' המפסח ואינו מוכרח אצל צרכנו ויזמן שם מפורש להדיא שהיו צולטות על אחר זה ע"ש וצמא"ר כחז"ל וי"א שצמ"כרית מלחמה ולא ה"י הכהן צריך לערות מצירופין: (פד) הר המור"י ויריעות שלמה וכר"י ביומא ע"ג א' וע"ש טעם למה פסק כר"י: (פה) יומא ע"ג א' והמפרשים תמהו למה השמיטו רבנו ועי' ביריעות שלמה: (פו) שם ע"ג ב': (פז) גבדי כהונה הג"ל ור"א מירושלמי סנהדרין פ"ה ה"ב ומתנחומים מקץ ס" ב' ועי' צ"ח"ל צ"ח"ל הקודמת מה שהבאנו בשם הגר"א ועי' צ"ח"ל: (פח) הר המור"י: (פט) שם: (ס) רש"י יומא ע"ג ב': (סא) כ"מ:

הלכות כלי המקדש פרק י

כהנים גדולים. (פב) שאין האפוד של כ"ג אפוד בד. ואף הלויים היו חוגרין אותו שהרי שמואל הנביא לוי היה (פג) ונאמר בו נער חגור אפוד בד. אלא אפוד זה היו חוגרים אותו בני הנביאים ומי שהוא ראוי שתשרה עליו רוח הקדש להודיע כי הגיע זה (פד) למעלת כהן גדול שמדבר (פה) * על פי האפוד והחשן ברוח הקדש:

בריך רחמנא דסייען

ביאור ההלכה

לו וע"ש נב' נגדי כהונה שבי' בע"א קל"ח: * ע"פ האפוד והחושן נרוה"ק. גבי אצטר שברח אלל דוד כחוב אפוד ירד בידו ודוד שאל ממנו והשיב לו ופי' המזודות אפוד הכונה על האפוד והחושן עם אר"ת וז"ע אף אצטר לבש אוחס וז"ל כיון ששאל הרב את כל הכהנים א"כ אצטר הי' הירש ודוד מינהו לכה"ג או למשוח מלחמה ולכן לבש ח' נגדים אצל ז"ע למה קורא אותו אפוד דהרי אצני האפוד לא היו עונים רק אצני החושן כמש"כ רבנו לעיל פ"ט ה"ז שעל אצני החשן הי' כחוב אצרהס יחזק יעקב שנטי קה כדי שהאר"ת יוכל לגלוט כל האותיות וז"ל שהחושן לבדו א"א ללבוש כי רק לאפוד היו כחפות ומשכ האפוד כמ"ש רבנו י"ל שלא לבשו חושן ג"כ מה"ט שאין לו חגורה ולא הי' מתלבש לכך חגרו באפוד כמ"ש חגור אפוד נד ולא החושן כי זה רק סימן שהגיעו לכלל הנוצאה והשי"ת יחזיר לנו ביהמ"ק והכהונה והנוצאה בנ"א:

דרך חכמה

(פב) שאין האפוד של כה"ג אפוד נד. אלא של תכלת וארגמן ומולעת שני ושש משור כנ"ל פ"ט ה"ט: (פג) ונאמר זו. בשי"א ז': (פד) למעלת כהן גדול. (נב) כדאיתא בירושלמי מלמד שהיו כולם ראויים להיות כהנים גדולים: (פה) ע"פ האפוד והחושן. (נג) אצל הרמב"ן פירש שהכהנים שהם מצני הנוצאים היו לובשים אוחס ונשאלין זו ונענין לפעמים:

ציון ההלכה

(נב) ירו' סנהדרין פ"י ה"ב ושם ליתא שהיו בעלי ריה"ק ומנ"ל לרבנו זה ושמה כיון שהאפוד רומז על האר"ת ושם נר"ך בעל ריה"ק מיהא לישאל באר"ת א"ז כה"ג שגם משוח מלחמה נשאל ושמה רבנו לשיטתו שהשיטת הא דמשוח מלחמה נשאל ואע"ג דמשוח שעבר ג"כ נשאל הרי אפרוהו ללבוש ח' נגדים משוח חיבה: (נג) בחומש.

השגות הראב"ד (ע"פ דפוס ר"ש פרנקל ז"ל)

הלכות בית הבחירה

פ"ג הי"ד רוחצ הבית בין הלפון כו', א"א זכו מחלוקת התנאים וסדר התמיד אינו כן שהרי שנינו (תמיד פ"ג מ"ט ורפ"ו) מלא שתי נרות מזרחיים דולקים וזכו לעיני מזרח ומערב מונחים:

הי"ח ומוכני עשו לו, א"א דברים זרים אני רואה בכלן ואנו מקובלים שהמוכני אינו מקבל מים והוא גלגל שהיו קושרים בו את הכיור וצבל ומשקעין אותו הוא ומימיו בצור העזרה בערב כדי שיהיו מימיו מחוברים ולא יפסלו בלינה ומפורש כ"ז ביומא (ל"ז א') וצבחים (כ"א ב):

פ"ד ה"א לא היו משיבים, א"א והלא אורים ותומים ורוה"ק שני דברים הם מן החמשה שחסרו צבית שני ולדבריו אינו אלא אחד וחסור בגדים שאמר אינו כלום שאינו מחשבון הבגדים:

ה"ג ורום הכיור, א"א לא האיר ולא הלהיר ולא הי' כיור בתקרה אלא עוח צכותל חזק מצפנים בסיווד וכיור כדי שלא יכנסו מים שבנגות החאים צכתלי הדיכל ואמחים צית דילפא כמו מרצות קבועים צכתלים וצולעות לקבל דלף התקרה ולשופכו לחץ ואיך אפשר להיות מה שכתב ועדיין לא הגיע לתקרה:

ה"ה מאה אמה, עושי כותל האולם, א"א כל זה הצל ועינין רוח שלא הי' שם כותל לאולם כלל אלא למזרח בלבד.

ה"ט זה המקום שעודף האולם, א"א עשות גדולה היא זו שלא הי' לאולם אלא כותל המזרח שלפני הדיכל וע"כ אמרו (מדות פ"ד מ"ז) הדיכל צר מאחוריו ורחב מלפניו ורחב האולם נמנה ברחב הדיכל:

פ"א ה"ט ואין צונין בו עץ כלל, א"א והלא לשכת כה"ג של עץ הייתה ובשמחת צית השואצה הקיפו כל העזרה גוזמרה אלא לא אסרה תורה כל עץ אלא אלא מזבח הי' והיא עזרת כהנים משער יקנויר ולפנים אצל בעזרת נשים ובהר הבית מותר:

ה"י עד שחקצב צארן, א"א עוד אמרו (צבחים נ"ד א') שאם נעקרה האצן ועמד הכהן במקומה בגומא אין דרך שירות צדק:

ה"ז ומלצנין את המזבח וכו', א"א וכשסדין אותו לא היו סדין אותו אלא צכפים של עץ וכן מכל העזרות ומכל הלשכות שהן קדש:

פ"ב ה"ז רוחצ כ"ד אמה וד' עפחים וכו', א"א אולי אינו כן כי הארבעה עפחים הם כניסת הקרנות בדפני המזבח:

ה"ח וגובה מקום המערכה, א"א לא ידעתי מהו גובה מקום המערכה אם אמר על התפוח שבאמלע המזבח והלא הוא שאומר למטה (תוי"מ פ"ב ה"ז) שהתפוח ההוא אינו אלא דשן המכונס שם ועוד התפוח אינו מקום המערכה אצל הגוססח המדויקת ורוחצ מקום המערכה שמונה עשר עפחים ושני העפחים הם שפחתו משתי הקרנות ברחצן ואולי י"ל שאותן שני עפחים היו פנימה שהקרנות היו כנוסים מדופן המזבח שני עפחים זה עפחיים מכאן וזה עפחיים מכאן אחר כל זה התבוננתי מדבריו שהוא קורא מן הסוצב ולמעלה מקום מערכה וזהו שכתב וגובה מקום מערכה שמונה עשר עפחים שהם שלש אמות ולמעלה במזבח של משה כתב כמו כן צזה הלשון כי בלשון אחרת ידבר אל העם הזה ומשנה לשון רבותינו:

הי"ד ורצובה היתה נקראת, א"א לא כי אלא התלון לצד ורצובה לצד וכך היא שנוי' במס' מדות:

השגת הראב"ד

נג

פ"ו ה"ט עוצי החומה כלפניו. א"א אף אלו
שששים לקרקע העזרה ומשכחת להו
צבר שורא:

ה"ד צקדושה ראשונה שקידשה שלמה. א"א סצרת
עלמנו היא זו ולא ידעתי מאין לו וצכמה
מקומות צמשנה אס אין מקדש ירקצ וצגמי (צ"מ
כ"ג צ') אמרי דנפול מחילות אלמא למ"ד קדושה
ראשונה לא קידשה לעת"ל לא חלק צין מקדש
ויירושלים לשאר א"י ולא עוד אלא שאני אומר
דאפי' לר' יוסי דאמר (יצמות פ"ב צ') קדושה
שני' קדשה לעת"ל לא אמר אלא לשאר א"י אבל
לירושלם ולמקדש לא אמר לפי שהי' יודע עזרא
שהמקדש וירושלם עתידין להשתנות ולהתקדש
קידוש אחר עולמי כצבד ה' לעולם כך נגלה מסוד
ה' ליראיו לפיכך הנכנס עתה שם אין צו כרת:

פ"ז ה"ה יהלך צנחת. פי' שלא ילך דרך הדיועות:
ה"ז החיל מקודש. א"א אף זה מדצריהם:

שם ורובד על גבה. א"א איני יודע מהו על גבה
אלא שהכותל של היכל ה' מתקצר אמה ונמלא
חלל התא שש משש אמות ולמעלה ואותן שש אמות
שבתא צבן חללו חמש הם היו כנגד אועם ההיכל
שהיו שש אמות וזה שחשצו רחצ ההיכל כותל התא
חמש והתא שש וכותל ההיכל שש והוא למעלה מן
האועם:

ה"י צדיועה אחת. א"א אין לורך לזה ומה נשתנו
השנים מן השלשה.

ה"א ואחד לתא שיש צו הפשפש. א"א לא ה' שם
תא אחר לתא הפשפש אלא צאותו התא
שצקן מזרחית לפנות ה' הפשפש למזרחו והי'
פתח קטן כעין חלון שמכניס זרעו צה והוא נקרא
פשפש ופתח פתח התא המזרחי שהי' המנטול
מצפנים ושני מנועולים היו לו אחד יורד לאמת
השחי ואחד פותח כיון ואס כדצריו ה' תא למזרח
והרי לא מנו אותו צמנין התאים:

הלכות כלי המקדש

ה"ג ואס עבד קודם, א"א נראה מדצריו ימים
שהריציו והכשיחה צבן לא ה' עובד ואין
זה מהכחמה אלא כשאמרו (יומא ה' א') נתרצה
שצעה ומשח שצעה דצעינן שצעה לכתחלה ה"מ
לעבודת יו"כ אבל לעבודת אותן הימים צכל יוס
עובד בשמונה צגדים:

פ"ה ה"ו עד שיראה כאילו הוא למת. א"א איני
מצינ המופת הזה אבל אני אומר ראש
שער העליון יורד עד עיקרו של תחתון וגוזז את
התחתון עד עיקרו שלא ירד מראשו של עליון
ולמעט כדי שיהא מלחו ופדחתו מגולה:

ה"ז ואינו נכנס לעזרה. א"א זו היא עעות גדולה
שלא אמרו דבר זה צמשנה (ערכין ספ"ב)
אלא על לוי קטן שאינו ראוי לעבודה אלא לשיר
וסניפין לאחיו הגדולים מפני שקולן ה' דק ונותנין
תצל צנעימה ואין עולין מן השצבון:

פ"ו ה"ד והיא יתירה להן. א"א איני יודע מה
שאמר והיא יתירה להן שאיני מולאה

פ"א המור הוא הדם הלארור. א"א אין דעתי
מקבלת שיכניסו צמעשה הקודש דס
שוס ח' צעולם כ"ש דס ח' עמאה אבל המור
הוא האמור צשה"ש (ה' א') צאתי לגני אחותי כלה
אריתי מורי עם צשמי והוא ממין עשב או ממין
חילן וריחו נודף:

ה"י והוא שיסוך ממנו צכזית. א"א לא מחוור מתוך
הגמי דכריתות (ו' צ') דצעינן לסיכה כזית
אלא לנתיבה צלצד כדעת ר' יהודה:

פ"ג ה"א אבל כהן שעבד עבודה לוי. א"א והלא
צבר נאמר (צמדצ ר"ח ג') ולא ימותו
גס הם גס אחס וצספרי נמי הכי דריש ל' לעונש
ואזכרה:

פ"ד ה"ו ועבודתו לאותו הכהן צלצד. א"א לא
כי אלא אכילתו ועורו של צעלי:

ה"ט נותנו לצעלי מומין עהורין, א"א כ"ז שיצוש
אלא נותנו לכל כהן שירצה לעצדה ועורה
ואכילתה לצעלי מומין עהורין שצאותו משמר:

ה"ב עד שיוקרו הנסכים, א"א לא כי אלא שלא יעשו ויבד ויבא לידי אחר ויוליא חותמו:

ה"ב ומתחת ידו יעשה. א"א אומר אני שהוא פתח המלביש:

פ"ד ה"ב ולפיכך נקראת מגזעת, א"א אני אומר אין מעשהו של זה כמעשהו של זה ממנפת ארוך הרצב וכורך אותו כריכות הרצב ככריכות הישמעאלים אבל מעשה המגזעות כעין הכובעין שלנו חדין מלמעלה וכן קלרין:

ה"ב אסור לכהן הדיוט. א"א לא מחזור מן הגמי הכי אלא כל היום מותר במקדש:

ה"ג הארגמן הוא הצמר. א"א לי נראה ארגמן ארוג משני מיין או משלשה לצעין על כן נקרא ארגמן:

פ"א ה"ב חופר את האותיות. א"א אינו חופר אלא מכבד דפוס אות האותיות מאחוריו עד שהאותיות צולקות מלפניו ומדובק בשעור שאמר אינו כלום:

שם. כדי שיהא נקשר בפחיל. א"א עוד יש צו נקב צאמלע שמכנים צו פחיל חכלת וכורכו על המגנפת וקושרו עם הפחיל שצראשו שהוא קשור צו כנגד ערפו:

ה"ג ואין לו בית יד. א"א זו מנין לו:

שם. אלא נחלק. וגם זו מנין לו:

ה"א וחשב האפוד קשור על לבו. א"א הפליג להכלות ואינו אלא למעט מטיבדורו.

פ"י ה"א והוא שלא יחזן הגמי. א"א דבריו סותרים זה את זה הוא אמר שלא במקום צנדים פחות משלש על שלש אינו חוזן צין היד לכלי וכן הוא בעירובין (ק"ג צ') וצנחים (י"ט א'):

אלא ציוס שיש צו מוסף והוא יתירה לכל ישראל ואינה בכל יום והוא אומר בכל יום משנת שהוא מעמדן מתפללין ד' תפלות:

שם ובתפלה השני. א"א זו התפלה השני שאמר אם תפלה המוסף הוא כמו שאנו סוברים למה אמר שקורין צה ג' אנשים והלא צמוסף קורין ד' אלא שהרביעי קורא בענינו של יום:

ה"ח ובתפלה שני. א"א הראה דעתו בכאן על אותה תפלה שיהא שאמר שאינה תפלה מוסף שאם ה' תפלת מוסף הרי המוסף דוחה של מוסף ושל נעילה כחזרתו של ר"ע סוף דבר אין דבריו מכוונים לעיקר ההלכה:

פ"ז ה"א אחד על הזמנים וכו'. א"א ולמה לא מנה הממונה על הפקיע והוא מכין הפחילות:

ה"א משלשים לשלשים יום וכו'. א"א לא כי הממונה על הקינין ועל הנסכים אינו אלא גזברות בעלמא וכל מי שהוא חייב קינין מביא לידו או הקן בעלמא או דמיו ונתנו לשופר והוא משתדל להקריבו ואינו מתעלל וכן על הנסכים ה' איש ממונה ולוקח צמעות של תרומת הלשכה יינות שמנים וסלחות מצעלי צתים ועל אותו בעל הצית המוכר אמרו (שקלים פ"ד) אם קבל לספק מארבע ועמדו משלש או משלש ועמדו מארבע מספק מארבע וכל מחויב נסכים מביא מעות ולוקח מזה הממונה ואם יש לו רוח צזה הוא הנקרא (שם מ"ד) מותר נסכים ועושין ממנו לקין המזבח ואע"פ שאמרו (שם מ"ג) אין משתכרין בשל הקדש ה"מ פירות שהוא כעין הגנות והוא דרך עניות אבל נסכים שהן לרכי לצור לוקחין ואם הותרו מוכרין ליחידים מ"מ הממונים לא מרויחים ולא מפסידין לעלמן כלום:

בארה של מרים

והוא דינים ומראה מקומות מקורי הרמב"ם ז"ל בהלכות אלו
מלוקט בעז"ה ממפרשי הרמב"ם ז"ל עם קצת הוספות

הלכות בית הבחירה

מ"ז פתוח לעזרה ובכ"ד: והכל נקרא מקדש. יש
תמיד הכהנים שומרים צביהמ"ק (כ"ד): ה"ו
מזבח לעולה. שמות מ' ונתת את מזבח העולה:
ובבש שעולין בו, זמחים ס"ב א' קנן וכצט
מעכצין: משוך לדרום. ס"ב צ' כצט ה"ו לדרומה
של מזבח: וכיור וכנו לקדש. שמות ל': בין האולם
והמזבח משוך לדרום. זמחים נ"ט א' וכיכן מקומו
צין האולם ולמזבח משוך קימטא כלפי הדרום:
ושלשתן בתוך הקדש לפני קה"ק. יומא ל"ג צ'
שולחן צלפון ומנורה צדום מזבח צאמלט כו' ע"ש:
ה"ז המנורה בדרום כו'. יומא ס': ושניהם
בצד קה"ק מבחוץ. מנחות ל"ח צ' מחלי הכית
ולפנים כו': ומזבח הקמרת משוך כו', יומא ס'
משוך קימטא כלפי חוץ: ועושין בתוך העזרה
גבולין. עדיות פ"ב מ"ו וראשי פספסין כו': ובונים
בה בתים כו' נקרא לשכה. מדות פ"ה מ"ג ש'
לשכות היו צעורה: ה"ח באבנים גדולות. מ"א
ה' אבנים גדולות אבנים יקרות ושס ו' ומיוסד
אבנים יקרות אבנים גדולות: בונין בלבנים.
מכילתא סוף יתרו ר"ה של אבנים יעשה של אבנים
יעשה: ומסתתין אותן מבחוץ. סוטה מ"ח צ'
שהי מתקן מזבחן וכו' נחמ"י וע"י כ"מ: ה"ט
ואין בונין בה עץ בולט כו' ואין עושין
אכסדראות כו', תמיד כ"ח צ' מנין שאין צוין
אכסדראות צעורה ת"ל לא תטע לך כל עץ: ה"י
ומרצפין את כל העזרה באבנים יקרות. מ"א
ו' ויסעו אבנים יקרות וגו' ולחלץ בית ה' הפנימית
וגו': ואם נעקרה האבן כו'. זמחים כ"ד א' גדללה
האבן ועמד עלי' כו' היכא דאין דעתו כו': ה"א

פ"א ה"א מ"ע לעשות בית כו', סנהדרין כ'
צ' ג' מלות נטעו ישראל כו' ולצנות להן
ציה"ב: להיות מקריבים כו', ע"י צה"ל: וחוגגים
אליו כל, דברים ע"ז ע"ז שלש פעמים צנהה וגו'
צמקום אשר יצחק וגו': ופ"י לפי שעה. שצעות
ע"ז צ' על מקדש יהא חייב שקדושתו קדושת עולם
ועל משכן לא יהא חייב: ה"ב בגלגל ארבע
עשרה שנה, זמחים ק"ח צ' ימי אה"מ שצגלגל
י"ד ז' שצצו ח' שחלקו: בית של אבנים ופרשו
יריעות כו', שס ק"ב צ' צאו לשילה כו' ולא ה"ו
שס תקרה אלא בית של אבנים צלצד מלמען
וכיריעות מלמען: ושם"ט שנה עמד מישכן
שילה. שס ק"ח צ' נשתיירו לשילה ק"ע שנה חסר
א': וכשמות עלי' כו', שס כשמת עלי' הכהן חרצה
שילה וצאו לגבש ומחל הרמתי חרצה נוצ
וצאו לגבעון: ובנו שם מקדש. ע"י צ"ח: ומגבעון
באו לבית עולמים, מצואר צמ"א ג': וימי גוב
וגבעון נ"ז שנה. זמחים ק"ח צ' אה"מ שס נוצ
וגבעון חמשים ושצט: ה"ג כיון שנבנה כו'
נאסרו כו', שס ק"ב צ' צאו לירושלים נאסרו
הצמות: ואין שם בית לדורי הדורות כו', שס
ק"ע א' זאת מנוחתי עדי עד: וי"ד ביחזקאל,
פ"מ מ"א מ"ב מ"ג: כבנין שלמה. חולין פ"ג צ'
הכל צכתו וגו': ומעין דברים כו'. מדות פ"ב
מ"ה ועוד מקומות: ה"ה והוא הנקרא אולם.
מ"א ו' והאולם על פני היכל הצית: ושלישתן
נקראו היכל. זמחים י"ד א' קדושת היכל ואולם
חדא: ועושין מחיצה אחרת כו'. מ"א ז' ולחלץ
בית ה' הפנימית: הוא הנקרא עזרה. מדות פ"א

בארה של מרים

הכיכל ומן האולם ומן המזבח כו': דרך השחתה. אבל לתקן ודאי שרי עיי עיי נ"ב ב' לנשריכו לא תניף כו' אבל משום נותן אבן אין צוה ופ"ד זיין ב"ב ד' א' גבי הורדוס: ה"ח וכל בלי שרת כו'. מנחות כ"ח ב' כלי שרת ששטאן של עץ רבי פוסל כו' מה הפרט מפורש של מתכת כו': ה"ח פ"א היו הקהל עניים כו' של בדיל. שם שפודין של צרזל היו וחיפוס צבען העשירו כו': אפי' המזרקות כו'. צמד"ר פ"ב ס"ו ו' זהו סגור כל הכלים היו עושים ממנו הספות והיעים המזרקות והמגלגלות והכפות והמחמות כו': אפי' שערי העזרה. מדות פ"ב מ"ג כל שערי עזרה נשחטו להיות של זהב: ה"ב ואם נעשו מתחלתן וכו'. חוספתא מגילה פ"ב ה"י וכלים שנעשו מתחלתן להדיוט אין עושין אותן לנצוה: וכלי גבוה כו'. חוספתא שם: אבנים וקורות כו'. חוספתא שם בגי' אור הגזו אבנים יקרות שחצן מתחלה לזיכ"י אין צונין אותו זהר הבית (כ"ד):

פ"ב ה"א המזבח מקומו כו' ואין משנין כו'. זכמים ס"ב א' על מקום המזבח: ובמקדש נעקד כו'. תענית ע"ז א' מאי הכי אמורי כו': **ה"ב** שבנה בו נח כו'. פד"א פ"א הוא המזבח שהי' אדרי"ר מקריב בו הוא המזבח שהקריבו בו קין והבל הוא המזבח שהקריבו בו נח וציוני: ומשם נברא. ירו' נזיר פ"ז ה"ב ממקום המזבח צרל בו חס הראשון: ממקום כפרתו. צ"ר פ"ד ס"ו א' ממקום כפרתו נצרא. ה"ג ומדות המזבח מכוונות כו'. עיי' זכמים נ"ט ב': בעין מזבח שעתידי להבנות. שם והאריאל כו': ה"ד וג' נביאים כו'. שם ס"ב א': ה"ה מזבח שעשה משה. כרי יוסי זכמים נ"ט ב': ושעשה שלמה. מפורש דכ"ב ד': ושעשו בני הגולה. זכמים נ"ד א': ושעתידי להעשות. מפורש ציחאל מ"ג: מקום מערכה, זכמים נ"ט ב' משפת סובב ולמעלה: ומזבח שעשו בני הגולה. מדות רפ"ג: וכן העתידי להבנות. מנחות ל"ז ב' שצאלמע הוא מודד: ה"ו ו' אמות כו'. מנחות שם: ה"ז וכך היתה מדתה כו'. כ"ז צמחות שם: ה"ח גובה כל קרן. שם: חלולים היו. זכמים נ"ד ב': ה"ח

לחזק את הבנין, מ"ב י"ג לחזק את דק בית ה': ולהגביהו כפי כח הציבור. ב"ב ג' א' כי קאי צמחין קאי: ומפארין אותו. דכ"ב ג' וילף את הבית אבן יקרה לתפארת: לטוח אותו בזהב. מדות פ"ד מ"א שכל הבית עומ בזכב: ה"ז מצוה. עיי' מנחות כ"ח ב' העשירו עשאים של זהב: ה"ב בלילה. שצעות ע"ו ב' אין צנין זיכמ"ק צלילה. מעלות השחר עד צה"ב. נחמ"י ד' מעה"ש עד לה"כ וכי' חוס' צמ"מ פ"ג ב' דמשום כבוד זיכמ"ק הו' מקדמי עפי': והכל חייבין כו'. סנהדרין כ' ב' ולצנות בית הכזירה: אנשים ונשים. שמות ל"ה כל איש ואשה וגו': ואין מבטלין כו'. שבת קי"ט ב' אין מצטלין כו': ואין בנין כו'. שצעות ע"ו ב' אין צנין מקדש דוחה י"ט: ה"ג אלא בנין אבנים. זכמים ס"א ב' אבנים אבנים אבנים ג"פ כו': שיהא מחובר באדמה שלא יבנהו כו'. שם ומאי מזבח אדמה שהוא מחובר כו': מפי השמועה למדו כו'. מכילתא סוף יתרו ואם מזבח כו' חוצה ולא רשות: ה"ד כל אבן שנפגמה חולין י"ח א' וכמה פגימת המזבח כדי שתחגור כו' ה' צאצא: לכבש. מדות פ"ג מ"ד א' אבני הכבש וא' אבני המזבח חופרין מצולה כו': מן בתולת כו'. שם וחופרין מצולה כו': או מן הים הגדול. זכמים נ"ד א' מפולמות פירש"י לחות: וכן אבני ההיכל והעזרות. תמיד כ"ו ב' והכתיב והבית הצבנו כו' (כ"ד): ה"ו אבני היכל כו'. חוספתא ספ"ב דמגילה אבני היכל ועזרות שנפגמו אין להם פדיון ועטונין גניחה: או שנגממו. ע"פ מכילתא דרשב"י סוף יתרו ע"ש: והבונה אבן שנגע כו'. מדות פ"ג מ"ד שהצרזל פוסל צניטה: ומלבינין כו'. שם צמסנה ומלבינין אותו פעמיים צמסנה א' צפסח וא' צמס: מלבינין במפה. שם צמסנה מלבינין אותו צמסח ולא היו סדין אותו צכפים של צרזל שמה יגע: ה"ז אין עושיין מדרגות כו', מכילתא סוף יתרו ולא תעלה צמסנות על מזבחי מכהן אמרו עשה כבש למזבח: בדרומו של מזבח. מדות פ"ג מ"ג וכבש ה' לדרומו של מזבח: לוקה. ל"מ צהדיא: הנותן אבן א' מן המזבח או מכל ההיכל ומן הבית מבין האולם ולמזבח. חוספתא מכות פ"ד הנותן אבן א' מן

בארה של מרים

נה

עס: חוץ מן הארון. עס ל"ח א': וכן נרות במנורה.
 עס ל"ח ז': וכר"ל זר"ש: ה"ג ארבעה סניפין
 כו', משנה מנחות ל"ו א': והם כ"ח קשותיו. עס
 ל"ז א': ה"ד וכ"ח קנים. משנה עס ל"ז א':
 מנקיותיו כו' כפותיו כו' קערותיו. כ"ז עס ל"ז
 א': ה"ו אלו הארבעה עשרה כו', כ"ז עס:
 ה"ז ושני שולחנות כו'. עס ל"ט א': ה"ז
 ה' מרובע. מפורש צמורה: והוא נתון כו' משוך
 כו'. יומא ל"ג ז': משליש ההיכל. מנחות ל"ח
 ז': ה"ח י"ב דדין. יומא ל"ז א': וכל דבר
 שיתקדש כו'. ע"י משנה מעילה ט' א':

פ"ד ה"א אבן היתה. יומא ל"ג ז' משנה:
 במערבו. ע"י קרית מלך: שעלי' ה' הארון
 נתון. חוספתא יומא פ"ג ה"ב: ולפניו צנצנת
 המן ומטה אהרן. כתיבות ה' ז' ע"ש זר"ש:
 ובעת שבנה כו' בנה בו כו'. יומא ל"ד א' ארון
 במקומו נגז' ועס ל"ב ז' תנו את ארון כו' צבית
 אשר נכס כו': ויאשיהו המלך צוה כו'. יומא ל"ב
 ז': ונגז' עמו כו'. עס: לא חזרו בבית שני. עס
 כ"א ז': ואף אורים ותומים כו'. עס: ולא היו
 עושי' אותם כו'. ע"י ד"ח: ה"ב בבית ראשון
 כו'. יומא ל"א ז': ה"ג ההיכל שבנו כו'. הכל
 משנה פ"ד דמדות מ"ו: ה"ד מן המזרח כו'. עס
 מ"ו וכפירושו: ה"ה מן הצפון לדרום כו'. עס:
 ה"ג ושני פשפושין כו'. עס מ"ג: ה"ז השער
 הגדול כו'. עס מ"א: ה"ח פתחו של אולם כו'.
 עס פ"ג מ"ו: ה"ט ההיכל ה' כו'. עס פ"ד מ"ו:
 ויצעים היו מקיפים. עס מ"ג: ויציע התחתונה
 כו'. עס מ"ד: ה"י כל אלו כו'. עס מ"ג: ה"א
 ג' פתחים כו'. עס: ה"ב ומסיבה כו'. עס מ"ה:
 ה"ג ובפתחה כו'. עס: ופעם א' בשנה כו'.
 עס פ"ג מ"ד:

פ"ה ה"א הר הבית כו'. מדות פ"ב מ"א: והי'
 מוקף חומה. מדות פ"א מ"א: וכיפין ע"ג
 כיפין היו. פרכ פ"ג מ"ג ומ"ו ע"ש: וכולו ה'
 מקורה וכו'. יחי' תענית פ"ג ה"ח (מל"מ): ה"ב
 וחמשה שערים כו'. מדות פ"א מ"ג: רוחב כל
 שער כו'. עס פ"ב מ"ג: ויש להם דלתות. עס:
 ה"ג לפנים ממנו כו'. עס פ"ג מ"ג: ועליו הוא

חוט של סיקרא כו'. מדות פ"ג: בשישה טפחים
 כו'. מנחות ל"ז ז': ה"י יסוד המזבח כו'. מדות
 פ"ג: ה"א ובקרן. עס פ"ג מ"ג: ה"ב ולמטה
 כו'. עס מ"ג: ה"ג וכבש כו'. עס: והי' אוכל
 כו' ופורח כו'. עס ל"ד א': ואויר מעט כו'. עס
 ס"ג ז': וגובה הכבש כו'. מצואר עס ס"ג א':
 ה"ד ושני כבשים כו'. עס ס"ג ז': וחלון היתה
 כו'. מדות פ"ג מ"ג: אמה על אמה. חוספתא
 סוף תמורה: שתעבור צורתה ותצא, עס: ה"ו
 ושני שולחנות כו'. תמיד ל"א ז': ה"ז כשבונין
 המזבח. זכמים ל"ד א': ואין עושין בו חלל. עס
 ל"ח א': מביא אבנים כו'. עס ל"ד א': ונותן
 בתוך הבנין כו'. עס ל"ד ז' דמחית כו' ויסיר
 הגופים כו' וישארו הקרנות חלולים. עס: ה"ז
 ארבע קרנות כו'. עס ס"ג א': והוא שלא יפחות
 כו'. עס: ה"ח מזבח שנפגם כו'. חולין ל"ח א':

פ"ג ה"א המנורה כו' וד' גביעים כו'. מנחות
 כ"ח ז': סמוך ליריבה. עס כ"ט א': ה"ב
 ושלש רגלים היו לה. מדרש מדשא פ"י: ושלשה
 כפתורים כו'. מנחות כ"ח ז': כמו שקדים. ע"י
 אצן עזרא שמות כ"ח ל"ג עכ"ל כן ע"ש גאון:
 ה"ג נמצאת כל הגביעים כו'. מנחות כ"ח ז':
 וכולן מעכבין זה את זה. חוספתא מנחות פ"ו
 ה"ו גביעי' כפתורי' ופרחי' מעכבין זה את זה:
 כ"ח ז' במנחות כ"ח ז': ה"ד בד"א כו'. מנחות
 כ"ח א': וכן מנורה כו'. עס: ואם היתה חלולה
 כשרה. ע"י זקרי' מלך: ה"ה ואין עושין כו'.
 עס: ה"ו המלקחים כו'. מנחות פ"ח ז' וכת"ק:
 שהנרות קבועין כו'. עס חכמים אומרים: ה"ז
 שבעת קני המנורה כו' ושבעה נרותיו כו'.
 משנה מנחות כ"ח א': בין שהיתה של זהב כו'.
 גמ' עס: וכל הנרות קבועין. מנחות פ"ח ז':
 ה"ח ששת הקנים כו'. מנחות ל"ח ז': הנקרא
 נר מערבי. עס: ה"ט הגביעין דומין כו'. מנחות
 כ"ח ז': כביצה. ע"י קרית מלך: ה"י גובה
 המנורה. מנחות כ"ח ז': ה"א ואבן היתה כו'.
 תמיד ל' ז': ומניח עליה כו'. עס מניח הכח על
 מעלה שני': ה"ב השלחן היה כו'. משנה במנחות
 ל"ו א' וכר"מ: וכן שאר כל הכלים כו'. משנה

בארה של מרים

שם ע"ז א': ה"פ"ו מקריבין כו'. שם וכר' יחושע:
ה"פ"ז לענין שביעית ומעשרות לא קידשה.
חולין ז' א': אע"פ ששוממין. מגילת כ"ח א': כל
מקום שהחזיקו. רפ"ו דשביעית: שביארנו בה'
תרומות. פ"א:

פ"ז ה"א מ"ע כו' ולא מן המקדש כו'. יצמות
ו א': ה"ב לא יכנס כו', שם ו' ז': ולא
במעות הצוררים כו', זכיות ס"ב ז': נודמן לו
רוק כו', שם כ"ד ז' זיכ"ג: לא יכנס בו אלא
לדבר מצוה. מגילת כ"ח ז' זיכ"ג (כ"מ): ה"ב
וכל הנכנסין כו', מדות פ"ב מ"ג. וכר' יוסי:
ה"ד כל שהשלים כו', יומא כ"ג א': מהלך
בנחת. שם מלדין פניס כו': כמו שפוסע אחר
תפלה. שם כ"ג ז' לריך שיפסע כו': ה"ה לא
יקבל כו', זכיות כ"ד א': שהוא שער ניקנור.
מדות פ"א מ"ד: יהלך בנחת. מכלתא דרש"י
ס"פ יתרו: ומהלך באימה. מדרש מוצא דרש"י
זכות פ"ו מ"ג: ה"ו ואסור לכל אדם כו' שנא'
ויבא כו'. סופס מ' ז': והסנהדרין כו'. יומא
כ"ה א': ה"ז אע"פ שהמקדש כו'. משנה מגילת
כ"ח א': מה שמירת שבת כו'. תו"כ קדושין פרק
ז': ה"ח אסור לו לאדם כו'. זכיות כ"ד א':
והוא שיהי' רואה כו' ולא יהי' גדר כו'. שם
ס"א ז': ה"ט שיפנה. שם: או שישן. שם ה'
ז': שאין קובעין כו'. שם ס"א ז': וכל המטיל
מים כו'. כו'. ירו' זכיות פ"ע ה"ה: ה"י ואסור
לאדם כו'. כ"ה כ"ה א' ודלא כר' יוסי זר"י:
ה"א שלש מחנות כו'. הכל זכיות קט"ז ז':
ה"ב כל א"י כו'. כלים פ"א מ"ו: ה"ג עשר
קדושות כו'. שם: וכל הקברות כו'. ירו' מ"ז
פ"ט ה"ג: קבר שהקיפתו כו'. שמחות פ"ד:
ה"ד ירושלים מקודשת כו'. כלים פ"א מ"ח:
ואלו דברים כו'. ז"ק פ"ב ז': ואין מעבירין
בתוכה כו'. מוספתא נעשים פ"ו ה"ג: ואינה
נזרעת ונחרשת כו'. שם: וכן לא יגדלו הכהנים
כו', ז"ק פ"ט ז': ה"ו הר הבית כו'. כלים
פ"א מ"ח: ומותר להכניס כו'. פסחים ס"ז א':
ה"ו החיל כו'. כלים פ"א מ"ח: ה"ז עזרת
הנשים כו'. שם: מה"ת מותר כו'. יצמות ז' ז':

אומר כו'. פסחים פ"ו א': ה"ד לפניו מן החיל
כו'. מדות פ"ב מ"א: ושבעה שערים כו', שם
פ"א מ"ד: הסמוכים למערב. שקלים פ"ו מ"ב:
מכוון כנגד כו'. זכיות כ"ד א': ה"ה כל שער
מהן כו' והיו לו דלתות. מדות פ"ב מ"ג: הוא
הנקרא שער העליון. ירו' עירובין פ"ב ה"א:
והוא שער ניקנור. מדות שם: ה"ו העזרה לא
היתה כו', מדות פ"ב מ"א: ה"ז עזרת הנשים.
מדות פ"ב מ"ה: ה"ח ומה הם משמשות כו'.
שם: ה"ט עזרת הנשים כו'. שם: ובית גדול
כו'. שם פ"א מ"ח: ושני פתחים כו'. שם מ"ו:
ה"י וארבע לשכות כו', שם מ"ו: ה"א היורד
כו'. תמיד כ"ו א': ה"ב אורך כו'. מדות פ"ב
מ"א. ועי' כ"מ: ה"ג ורוחב העזרה כו'. שם
מ"ג: ושם תולין ומפשיטין. שם פ"ג מ"ה: ה"ו
ובין מקום כו'. שם: מכותל צפוני כו'. כל
המרובע כו'. זכיות כ' א' וכר"ז: ה"ז שמנה
לשכות כו'. מדות פ"ב מ"ד: שבדרום כו'. שם
מ"ד: וחציה ה' כו'. יומא כ"ה א': והיא נקראת
לשכת פרהדרין. יומא י"ט א': ושתי לשכות
כו'. מדות פ"א מ"ד:

פ"ו ה"א המקדש כולו כו'. מדות פ"ב מ"ג:
ה"ב ומהלך כל כו'. שם מ"ה: ה"ג ומהלך
כו'. שם מ"ו: ה"ד ומהלך כל כו'. שם פ"ג מ"ד:
ה"ה נמצא גובה כו'. יומא ע"ז א': ה"ו ולשכות
היו כו'. מדות פ"ב מ"ו: ועל הדוכן כו'. ערכין
י"ג ז': ה"ז הלשכות הבנויות כו'. פסחים פ"ו
א': ה"ח היו בנויות כו', זכיות כ"ו א': ה"ט
המחילות כו'. פסחים פ"ו א': החלנות כו'. שם:
ה"י ב"ד שרצו כו'. שזעויות י"ד א': מהר הבית.
עי' זכ"ל: עד מקום שירצו. ספרי ריש דברים
עמידה ירושלים שתחפשט עד דמשק: ו"א אין
מוסיפין כו'. שזעויות י"ד א': ומשה רבנו מלך
הי'. סנהדרין ע"ז א': ה"ב שתי תודות. שזעויות
י"ד א': חמץ שבהן. שם ע"ו א': ואומרים
ארומימך כו'. שם ע"ו ז': עד המקום כו'. שם
וקדש לה ע"ש: וע"פ הנביא. שם ע"ז א': ה"ג
בשיירי המנהה. שם ע"ו א': ה"ד כל מקום
כו'. משנה שם י"ד ז': זכרון הוא שעשה כו'.

בארה של מרים

נו

במלך כו'. ספרי זועא קרח וכגי רצנו צסכ"מ
עשין כ"ז: ה"ד הכהנים שומרים כו'. ריש תמיד:
וכ"ד עדה. ע"י צב"ל: ה"ה והיכן היו שומרים
כו'. שס: ה"ו לא היו ישנים כו'. שס: כדרך
כל כו'. שס כ"ו צ' לאו אורח ארעא כו': ה"ז
אירע קרי כו', שס: שהמחילות כו'. שס כ"ז צ':
ה"ח והיכן היו כו'. משנכ וגמי ריש תמיד: ה"ט
ועוד שומרים כו', שס כ"ז א': ה"י ומעמידין
ממונה כו'. שס כ"ז ב' כ"ח א': ה"א בשחר
כו'. משנכ ריש תמיד: ושתי אבוקות כו'. שס
כ"ז צ': ה"ב חוץ מלילי שבת כו'. לא מלאנו
מקורו והס דצני סצרא:

וטמא מת כו'. כלים שס: ה"ח עזרת ישראל
כו'. כלים שס: ה"ט עזרת הכהנים כו', כלים
שס: ולכפרה. ע"י ד"ח: ה"ב בין האולם כו'.
שס מ"ע: וקרועי בגדים. ע"י כ"מ: ה"א ההיכל
כו'. כלים שס: ה"ב בית קה"ק כו'. שס: ה"ג
מקום שהיה כו'. פסחים פ"ו א': בשעה שנכנסין
כו'. פירוזין ק"ה א': וכל הנכנסין כו'. תוספתא
כלים צ"ק פ"א כ"ע:

פ"ח ה"א שמירת המקדש מ"ע. זוכ"ק צהר
ק"ע א': אינו דומה כו'. ספרי זועא קרח
סי' ד' לא דומה פלטרין כו': ה"ב כל הלילה.
ע"י צב"ל: הכהנים והלויים. ריש תמיד: ה"ג ואם

הלכות כלי המקדש

כחמה: ונתפרשו בתורה ארבע כו'. כריתות ו'
 צי י"א סממנים כו' נטף כו': ה"ב אחד עשר
 כו'. שס: במשקל מכוון. שס ו' א' ת"ר פיעוס
 כקטרת כו': ולא היו ידועים כו'. יומא ל"ח א':
 ה"ג וזהו משקל כו'. כריתות ו' א': ה"ד נטף
 האמור כו', עי כ"מ ועי כריתות ו' צי מין אילן:
 והשחלת הוא הצפורן. ע"ש ו' א': וריחה קשה.
 שס ו' צי: וזה שמות כו', פי רס"ג עכ"ת ותשו'
 בגלגלים עי ק"מ: ה"ה כיצד מפטמין כו'. שס
 ו' א': לפני עצמו. מדכתיב דד צדד עי כ"מ:
 וכשהוא שוחק כו'. שס ו' צי: ה"ו וכן מעשיה
 כו'. שס ו' א': והמפטם כו'. ירוי שקלים פ"ד ה"ג
 עי כ"מ: ה"ז פעמים בשנה. כריתות ו' צי:
 ה"ח נתן לתוכה כו' חיסר כו'. שס ו' א': פיטמה
 מעט כו' אפי' פיטם כו'. שס ו' צי: ה"ט העושה
 כו'. שס ו' א': לפי משקלות אלו. ירוי מגילה
 פ"א ה"א: אלא חציו או שלישו. כריתות ו' צי:
 ה"י עשאה להתלמד כו'. שס ו' א': ה"יא
 מזבח הזהב כו'. מפושע נמוכה: ואם הקטיר
 כו'. מנחות נ' א'. ה"יב בעת שמוליכין כו'.
 סוטה ל"ב א': ה"יג כשנושאים אותו כו'.
 צמדצ"ר פ"ח ס"ו ח': שהמסיר כו'. יומא ע"ב
 א':

פ"ג ה"א זרע לוי כולו מובדל כו', פסחים ק"ד
 א' ע"ש: ומ"ע להיות כו'. זוכ"ק דבר ק"ט
 א': בין רצו כו'. ספני קנה: ובן לוי שקבל כו'.
 נכוות ל' צי: ה"ב שיהיו שומריין כו', ריש
 מדות: שועריין כו' משוררין כו'. פרכין י"א צי:
 שנא' ושרת כו'. שס י"א א': על כל עולות
 הצבור כו' שלמי עצרת, שס י"א צי: בעת ניסוך
 היין. שס י"ב א': עולות נדבה כו'. שס י"א צי:
 הנסכין הבאין כו'. שס י"ב א': ה"ג לוי האונן.
 חו"כ שמיני: ואין פוחתין כו'. פרכין י"ג צי: ואין
 אומרים שירה אלא בפה. שס י"ב א': ואחרים
 היו שם. צ"ק י"ג צי: ומהן ישראלים מיוחדים

פ"א ה"א מ"ע לעשות שמן המשחה. זוכ"ק
 דבר ק"ט א' פקודא חד לעשות שמן
 המשחה: ה"ב לקח מן המור כו' וקנמון בושם
 כו'. הכל נכריתות ה' א': ושוחק כל א' וא'
 לבדו. דכתיב דד צדד וכו'. (כ"מ): ועירב כו'
 ושרה אותן במים כו'. שס ו' א' וכר' יוסי: והוא
 י"ב לוג. שס ו' צי: ה"ג המור הוא הדם כו'.
 כ"כ אכן עזרא צסס גאון וכ"כ צפי רס"ג עכ"ת:
 ה"ד העושה כו' וכמשקל הזה כו'. דכתיב
 כמוהו: חייב כרת בשוגג כו'. משנה ריש כריתות:
 והוא שיעשה אותו להמשח כו' להתלמד או
 ליתנו וכו'. הכל נכריתות ה' א': ה"ה הסך
 משמן כו' אלא על סיכת שה"מ שעשה משה.
 כריתות שס: ומעולם לא נעשה כו'. שס ו' צי:
 ה"ו וא' הסך את אחרים. דק לנניס פטור
 כדצטמוק: כלים ובהמה כו' ומתים. הכל שס ו'
 צי: ה"ז כהנים גדולים כו'. שס לממשח מלכיס
 וכהניס. ומשוח מלחמה. הוויית י"ב צי: מלכי
 בית דוד בלבד. כריתות ה' צי: כהן בן כהן. שס:
 ה"ח בלבישת בגדים כו'. הוויית י"ב א' צי:
 ה"ט כיצד מושחין כו'. כריתות ה' צי: ה"י
 הנותן כו'. שס ו' צי וכר"י: אבל הסך ממנו כו'.
 עי כ"מ: וכה"ג שנמל כו'. שס ז' א': בכזית.
 שס ו' צי וכר"י: ה"יא אין מושחין כו' ואין
 מושחין כו'. מנחות כ"ח צי: וכולן מתקדשין כו'.
 שצעות ע"ו א': ואם נשברו כו'. זנחיס פ"ח א':
 ה"י"ד כלי הקודש. שס: ה"ט"ו סכין שנשמט
 כו', שס: בצד ההיכל. מדות פ"ד מ"ו: שאין
 עניות כו'. זנחיס פ"ח צי: ה"ט"ז שתי מדות
 כו'. מנחות פ"ז א': ה"י"ז ושבע מדות כו'. שס
 פ"ז צי: ה"י"ח ואין לנו כו', שס וכח"ק: ובחצי
 לוג כו'. שס פ"ח א' צמסנה וצמני: ה"י"ט אלא
 שמדות הלח כו'. שס ל' א':
 פ"ב ה"א הקטרת נעשית בכל שנה. כריתות
 ו' א' קטרת היתה נעשית שס"ב מנה כנגד ימות

אלא ביום. תויכ לו פרש ג' ה"ד: וכן אם נתרבה כו'. לא מלאמי מקורו: ואין מומנין כו'. תויכ סס: ה"ט"ז כמו המשנה למלך. מלקיס צי כ"ג נכן משנה (א"ש): והוא הנקרא סגן. כוויית י"ג א': והוא הנקרא ממונה. סנהדרין י"ט א': והוא עומד לימין. יומא ל"ט א': וכל הכהנים מתח"י הסגן. ל"מ זכדיא וע"י כוויית י"ג א': ה"י"ז קתיקולין ואין פוחתין משנים. ירו' שקליס פ"ב כ"ג: אמרכלין אין פחות כו'. עס: ומפתחות העזרה. תוספתא שקליס פ"ב כ"ט"ו: ה"י"ח מתחת יד האמרכולין, ירו' שקליס פ"ב כ"ג: ואין פוחתין כו'. משנה סס: שגובין כו'. ז"מ כ"ד א': ופודין כו'. תוספתא שקליס פ"ב כ"ט"ו: ה"י"ט כה"ג המשוח כו'. כוויית י"ג א': וקתיקול קודם כו'. מוכח צירו' שקליס פ"ו כ"ג (כ"מ): שמונה מעלות. ע"י ד"ח וזכ"ל: ה"כ בשיומות המלך או כה"ג. ספרי דברים י"ז כ: וכל הקודם לנחלה. תוספתא שקליס פ"ב כ"ט"ו: ממלא מקומו בחכמה או ביראה. כתובות ק"ג ז': שהמלכות ירושה. כוויית י"א ז': ה"ב"א משוח מלחמה כו'. יומא ע"ג ז': וכשהכהן כו'. עס: מעלין משררה, יומא י"ג ז': אלא אם סרה. ע"י מ"ק י"ז א': ה"ב"ב כה"ג שעבר כו'. ירו' רפ"ב דסנהדרין:

פ"ה ה"א כה"ג כו' בנוי כו'. יומא י"ח א': ובמראה. ירו' פ"א דיומא כ"ג: ה"ב ואין אחד כו'. יומא י"ח א' כלא צמקש שני: ה"ג וחיוב כו'. כ"ז תוספתא רפ"ד דסנהדרין וכדבן: ה"ד לא יכנס כו'. כ"ה צמדש הגדול פי אמור וע"י זכ"ל: וכשהוא הולך כו' עד סוף ה"ה, סנהדרין י"ח א' צמסח: ה"ו וכשמברין כו'. עס: ואינו קורע כו'. כוויית י"ג ז': ואם קרע לוקח. תוספתא מכות פ"ג כ"י: ואינו מרבה פרע כו'. סנהדרין כ"ג ז': ראש שיערה כו' בסום יכסמו כו'. עס: ה"ז לשכת כה"ג. משנה סוף מדות: שיהא יושב במקדש כו'. שכי לכן אמרה תורה ראשו לא יפרע וצדו לא יפרס כמש"כ רצו פ"א מצ"מ כ"י: ואינו יוצא כו' או עשה כו'. ירו' חגיגה פ"ב ה"ד בכל יום כו' והולך ואוכל זכיתו כו' ע"ש: ואינו זו משם. שלריך ליכא משום

כו', עס י"א א': שאין עולה כו'. ע"ש י"א א': שאין כו'. עס י' א': ואין אלו המשוררין כו'. ע"ש י"ג ז': ה"ד בנבלים כו'. ע"ש י' א': ואין פוחתין כו'. עס: ואין פוחתין כו'. עס י' א' י"ג א': ה"ה בימי המועדות כו'. מפרש צמורה: החצוצרות כו'. מנחות כ"ה א': והחלילין כו'. ערכין י' א': ה"ו בשנים עשר יום כו'. עס: וחליל זה דוחה שבת. סוכה ג' ז': ה"ז אין בן לוי כו'. חולין כ"ד א': עד שיגדל כו'. עס כ"ד ז': ה"ח זה שנא' כו'. עס כ"ד א': ויראה לי כו'. ע"י צמד"ר פ"ו ס"י ע': ה"ז שמואל הרואה כו'. תענית כ"ז א': וכל אנשי משמר כו' וראשי האבות כו'. ע"י נקראו ראשי אבות: וכל הלויים מוזהרין כו'. ערכין י"א ז': אבל ליגע מותרין. ספרי זמא קמ (כ"מ): ה"א לויים שעבדו כו'. ע"י ערכין י"א ז' וע"י כ"מ:

פ"ד ה"א הכהנים הובדלו כו'. פסחים ק"ד א' ע"ש: ומ"ע היא להבדיל כו'. זוה"ק זכר ק"ע א': ה"ב וצריך כל אדם כו'. גיטין י"ט ז': ה"ג משה רבינו כו', תענית כ"ז א': הן מתחלפין. תענית י"ז א': ה"ד מ"ע להיות כו'. סוכה ג"ה ז': ה"ה בד"א כו'. משנה עס: ת"ל חלק כחלק כו'. עס י"ו א': ה"ו אבל עבודת שתי הלחם כו'. תוספתא סוף סוכה: ומנין שאינו מדבר אלא ברגלים כו' ומנין שאינו מדבר אלא בכהנים כו'. ספרי דברים י"ח ע': ה"ז וכן כהן כו'. ז"ק ק"ע ז': ואפי' חטאתו כו'. מנחות ע"ד א': ואם רצה כו'. ע"י כ"מ: ה"ח ה"י בע"מ כו' ה"י זקן או חולה כו'. ז"ק ק"ע ז' ק"י א': ה"ט ה"י טמא בק"צ. עס ק"י א': ה"י ה"י הקרבן של כה"ג כו', עס: ה"י"א כל ראש משמר כו'. ירו' תענית פ"ד כ"ב: ולכל בית אב ראש כו'. יומא ל"ט א': ה"י"ב וממנים כה"ג ומושחין כו'. כתיבות ו' ז': ואם אין שם כו'. כוויית י"א ז': שנא' אשר יוצק כו' ומילא כו'. עס י"ג ז': ה"י"ג לובש שמונה כו'. יומא ה' א': ואם עבד כו'. עס: ה"י"ד אין בין כו'. מגילה ע' ז': ה"י"ו אין מעמידין כה"ג כו'. תוספתא סנהדרין פ"ג כ"ג: ואין מושחין אותו

בארה של מרים

חציתין (מניח) ונסכדריין י"ח א' עד פתח שער
סעיר (ד"ח): ה"ח כה"ג דן כו'. סנהדרין י"ח
א': ואין דנין אותו ד"נ כו'. שם ע"ז א': ה"ט
הי' יודע כו' למלך כו'. שם י"ח א': ה"י אסור
באלמנה ומצווה על הבתולה. סוהית י"ז א':
ואינו נושא כו' ואם נשא כו'. יומא י"ג א':
וחולץ וחולצין כו' ומייבמין כו'. סנהדרין י"ח
א': ואם גירש כו'. מדתני זירי' פ"ג דסנהדרין
ה"ג אין נושאין גרושתו של מלך משמע דזכה"ג
מותר (לח"מ): ה"י"א בזמן שכה"ג כו'. תמיד
ל"ג א': הסגן, סנהדרין י"ע א' היינו סגן היינו
ממונה וע' מל"מ: ה"י"ד בכל יום כו'. יומא י"ד
א': זו החטאת כו'. שם י"ז א': בקדשי הגבול.
חוספתא פ"א דיומא ה"ב. (מל"מ): ה"י"ג בזמן
שרוצה כו'. תמיד ל"ז א': ה"י"ד וכך היו כו'.
שם: ואין שם כו' מפני כבודו. מנחות ל"ד א':
ה"י"ו כשיגדל כו'. חולין כ"ד א': ואינו נכנס
כו'. ערכין י"ג א' ועי' כ"מ: ה"י"ז אין הכהן
כו'. מנחות י"א א': ואם עבד כו'. ירו' שקלים
פ"ז ה"ג: ה"י"ז כה"ג שלא עבד כו'. מנחות ע"ח
א': ומעשה שלשתן שוה. מוכח שם:

פ"ו ה"א חמשה עשר ממונים כו'. שקלים
פ"ה: על השומרים. יומא י"ג א': ה"ב
אנשים הרבה. עי' זכ"ל: עמדו כהנים כו'. ירו'
שקלים פ"ו ה"א: ה"ג ובכל יום תוקעין כו'.
סוכה י"ג א': ה"ד איש הר הבית. מדות פ"ק
מ"ג: ה"ה אין פוחתין כו'. סוכה י"ג א': אין
תוקעין לכל מוסף. מסקא צסוכה י"ב א': ה"ו
בע"ש כו'. סוכה י"ג א': שער העליון הוא שער
נקנור. עי' ירו' עירובין פ"ג ה"א: אין תוקעין
למלוי כו'. סוכה כ"ד א': בשעה שמנסכין כו'.
עי' ערכין י"א א': בחצוצרות הן. עי' סוכה י"א
א': ה"ז זה שער הצלצל. עי' ירו' פ"ה דשקלים
ה"א: ה"ח וד' פעמים כו'. יומא כ"ז א': ה"ט
שפוסקים עמו כו'. שקלים פ"ה מ"ג: משלשים
יום כו'. משנה ספ"ז דשקלים: ואם הוזלו כו',
שקלים ספ"ז: קן שנמצא פסול כו'. ירו' ספ"ז
דשקלים: ה"י זר שמקבל כו'. שקלים פ"ה ה"ג:
ה"י"א ארבע חותמות כו'. שם: ה"י"ב כל מי
כו'. שם: כל היום. ירו' שם: ה"י"ג משלשים כו'.
ספ"ז דשקלים: מותר נסכים. שם פ"ד ה"ב: ואין
מקיצין בעולת עוף. שזעוה י"ז א': ה"י"ד
הכהנים כו'. ירו' שקלים פ"ה ה"א: ה"י"ו כדי
שיהיו המים כו'. עי' ירו' שם: ה"י"ז ושתי
פרוכות כו'. שקלים פ"ה ה"ב: וארבעה מינין
כו'. יומא ע"ז א': ומפח כו'. שקלים פ"ה מ"ג:
ה"י"ז וי"ג פרוכות. יומא כ"ד א': ה"י"ח פרוכת
שנממאת. שקלים פ"ה ה"ב: ה"י"ט וכל הכלים
כו'. חגיגה כ"ו א': ה"ב ולשכה הי' לו כו'.
מדות פ"א מ"ד:

פ"ח ה"א בגד"כ ג' מינין. מפורש צמורה:
וחומן כפול ששה. יומא ע"א א': והאבנט
לבדו כו'. שם י"ז א': ה"ב בגדי זהב הן בגדי
כה"ג. שם ל"א א': מעשה רוקם. מפורש צמורה:
והוא דומה כו'. שם י"ז א': אלא שכה"ג צנוף
כו'. עי' כ"מ: ה"ג בגדי לבן. יומא ל"ד א': כפול
ששה. שם ע"א א': ושני כתנות כו'. שם ל"ד א':
ומקדיש התוס', שם ל"ב א': ה"ד חדשים. זכמים

פ"ו ה"א אי אפשר כו' לפיכך כו'. תענית כ"ו
א': כשרים ויראי חטא כו' לעמוד כו'.
ספרי פנחס כ"ה א' תשמרו שיכו כהנים לויס
וישראלים עומדים עליהם (ס' המפתח) וכ"מ
צתענית כ"ז א' כהנים ולויס וישראלים מעכצין
את הקרבן: אנשי מעמד. תענית ע"ו א': ראש
המעמד. פסחים פ"ג א': ה"ב וכל שבת ושבת.
תענית י"ז א' הואיל ומשמרות מתחדשות:
מתקבצין לביהכ"נ. שם כ"ח א': ה"ג ומה הן
עושין כו'. שם כ"ו א': ה"ד ובכל יום כו'. שם:
ה"ה וקיבוצין כו'. שם: ה"ו ובמה היו קוראין
כו'. שם: ה"ז פרשה גדולה כו'. שם: ושתי
פרשיות כו'. שם ע"ש: ה"ח שמונת ימי חנוכה
כו'. שם כל יום דיש צו הלל כו': ה"ט ומהו קרבן
העצים כו'. שם זרף כ"ח א': היו מקריבין עולת
נדבה. מקדי ל' קרבן וכ"כ צפיה"מ: והי' להם
כמו יו"ט. שם י"ז א': ואסורין בו כו'. ירו' פ"ז
דחגיגה ה"ד: ה"י אפי' יחיד כו'. שם: ה"י"א

פ"ו ה"א אי אפשר כו' לפיכך כו'. תענית כ"ו
א': כשרים ויראי חטא כו' לעמוד כו'.
ספרי פנחס כ"ה א' תשמרו שיכו כהנים לויס
וישראלים עומדים עליהם (ס' המפתח) וכ"מ
צתענית כ"ז א' כהנים ולויס וישראלים מעכצין
את הקרבן: אנשי מעמד. תענית ע"ו א': ראש
המעמד. פסחים פ"ג א': ה"ב וכל שבת ושבת.
תענית י"ז א' הואיל ומשמרות מתחדשות:
מתקבצין לביהכ"נ. שם כ"ח א': ה"ג ומה הן
עושין כו'. שם כ"ו א': ה"ד ובכל יום כו'. שם:
ה"ה וקיבוצין כו'. שם: ה"ו ובמה היו קוראין
כו'. שם: ה"ז פרשה גדולה כו'. שם: ושתי
פרשיות כו'. שם ע"ש: ה"ח שמונת ימי חנוכה
כו'. שם כל יום דיש צו הלל כו': ה"ט ומהו קרבן
העצים כו'. שם זרף כ"ח א': היו מקריבין עולת
נדבה. מקדי ל' קרבן וכ"כ צפיה"מ: והי' להם
כמו יו"ט. שם י"ז א': ואסורין בו כו'. ירו' פ"ז
דחגיגה ה"ד: ה"י אפי' יחיד כו'. שם: ה"י"א

בארה של מרים

נח

י"ח ז': נאים. שם מעושטשין פסולין; ומשולשלין.
 שם י"ע א' ותיחיי ניהלי: היו ממשושמישין כו'.
 הכל שם י"ח ז': ה"ה כל בגד כו'. שם פ"ח א':
 לפתילות. סוכה י"א א': גונזין כו' אינו עובד
 כו'. יומא כ"ד א': והם אסורים בהנאה. חולין
 קי"ז א': ה"ו מכנסי כהנים כו' וכתנות כו'.
 שנת כ"א א': ה"ז משל צבור. יומא ל"ד ז':
 ויחיד שהתנדב. שם ל"ו ז': כל כלי שרת כו'.
 ירו שקלים פ"ד כ"ז: ועצי המערכה. ירו חגיגה
 פ"ד ה"ד: קרבנות הצבור. ר"כ ז' א': ה"ח
 מחלצות רבות. ירו חגיגה פ"א ה"א וע"י צבכיל
 כה"ו: וצ"ו חלון. ע"י חוספתא דסוכה פ"ד ה"י"ז
 והכנה לכל מין: ושם כל משמר כו' וכולן
 סתומות. ע"י סוכה נ"ו א': ה"ט וכתוב עליו
 כו'. תמיד ל"ז ז': ה"י כ"ג כו'. ע"י ק"מ: ה"י"א
 מותר ליהנות מהן. יומא ס"ע א': ה"י"ב אין
 הכהנים כו'. כלאים רפ"ע: ה"י"ג וכל מקום כו'.
 יומא ע"א ז': והכלב כו'. מנחות מ"ג ז': הארגמן
 כו'. פס"ר פ"כ ס"ו ג': ותולעת שני. חוספתא
 מנחות פ"ע ה"ו: ה"י"ד כל מקום כו'. יומא ע"א
 ז': בשר. זבחים י"ח ז' ע"י כ"מ: משזר. יומא
 שם: ה"ט"ו מעשה רוקם כו'. יומא ע"ז ז':
 ה"ט"ז משבצת. ע"י א"ע זשס רס"ג: ובית יד
 שלה כו'. יומא ע"ז ז': ה"י"ז עד למעלה מן
 העקב. ע"י סנהדרין ס"ע ז' משום דמיכסייא כולי
 גופא: ואורך בית יד כו'. יומא ע"ז ז': ה"י"ח
 המכנסים כו' ממתנים כו'. גדה י"ג א': ה"י"ט
 המצנפת ארכן ט"ו אמה. ע"י כ"מ: כמו שלש
 אצבעות. ע"י פירושין ה"ג ז': וארכו ל"ב אמה.
 ירו יומא ספ"ו: אין עושין אותן מעשה מחט,
 יומא ע"ז ז':

זכ וע"ו צלד זכ: ואינו מחובר כו'. ע"י א"ע זשס
 גאון: והקורע פי המעיל כו'. יומא ע"ז א': וה"ה
 לכל בגד"כ. שם זגמ"י: דרך השחתה. לאפוקי
 לזוך מותר כמ"ש זבחים ל"ד ז' קורעו וע"ש
 זגמ"י: ה"ד תכלת כו' שזור כו' עשרים וארבע.
 כ"ז זיומא ע"א ז': כמין רמונים כו'. הכל זבחים
 פ"ח ז': ה"ה הזהב כו'. יומא ע"א ז': ה"ו
 בגד מעשה חושב מן הזהב כו'. יומא ע"ז א':
 ארכו אמה ורחבו זרת וכופלו כו' וקובע בו
 כו'. כ"ז מפורש צמורה: ומשוקע כו'. זכמיז
 זמלאותס: ה"ז ומפתח כו'. מפורש זפסוק: על
 האודם ראובן. זמדצ"ר פ"ז ס"ו ז': ועל ישפה
 בנימין. ירו פאה פ"א ה"א: אברהם כו' שבטי
 כו'. יומא ע"ג ז' וכינסתו: כל האותיות כו'.
 שם: ה"ח ועושה כו'. מפורש צמורה: והם
 הנקראים שרשרות. ע"י שש"ר פ"ד ס"ו ד' אות
 ה': ונותן כו'. מפורש צמורה: ה"ט רוחבו
 כרוחב כו'. זכמיז ממול פניו: והכל ארוג כו'
 על כ"ח כו'. יומא ע"א ז': וחופר עליו כו', ע"ש
 ע"ז ז': ששה על אבן זו. ע"י סוטה ל"ו א':
 כ"ה אותיות. שם: יהוסף. שם ל"ו ז': והאבן
 כו'. ע"י שם: ועושה כו'. מפורש צמורה זכ"ו
 יומא פ"ז: ה"י ואח"כ מכנים כו'. מפורש
 צמורה: וכל המזיח כו'. יומא ע"ז א': ה"י"א
 על לבו כו'. הכל מצויר זפסוקים:

פ"י ה"א המכנסים תחלה. יומא כ"ז א': מעל
 מתניו. גדה י"ג ז' למעלה עד מחניס: ואח"כ
 לובש את הכתונת כו', הכל מפורש זפי' א':
 כנגד אצילי ידיו. זבחים י"ע א': ומקיפו כרך
 על כרך וכו' ירו יומא פ"ו ה"ג: ה"ב במקום
 שמוזיעין. שם י"ח ז': מפ"י הנביאים. מגילה ג'
 א': כמין כובע. זמדתגמנין מגנעות כובעין:
 ה"ג אחר שחוגר כו'. הכל מפורש זפי' תלוה:
 ושערו ה"י נראה כו'. זבחים י"ע א': ה"ד כ"ע
 לעשות כו'. זכ"ק זכר ק"ע א': וכה"ג ששימש
 כו' או כהן הדיוט כו'. זבחים י"ח א': עבודתו
 פסולה. שם ע"ו ז': וחייב מיתה. סנהדרין פ"ג
 ז': ואפי' חסר א'. ויק"ר פ"כ ס"ו ע': ה"ה

פ"ט ה"א כמין טס של זהב כו', שנת ס"ג
 ז': ופעמים כתבוהו כו'. שם אר"א זכ"ו
 כו'. ה"ב והאותיות בולטות כו'. גיעין כ' א':
 ופתיל תכלת למטה כו'. חולין קל"ח א' וכפי
 כה"ף זשנת נ"ו ז': ה"ג המעיל כולו תכלת.
 זבחים פ"ח ז': וחוטיו כפולין י"ב. יומא ע"א
 ז': ופיו ארוך כו' ואין לו בית יד. ע"י כ"מ:
 נחלק לשני כנפים. ע"י זבחים פ"ח א' ע"ו צלד

בארה של מרים

ע"ג א' וע"י כ"מ: באותיות שכולטות. שס ע"ג
 ז': ואומר אעלה. רש"י שס ע"ג א': די"ב אין
 שואלין כו'. שס: ואין נשואלין כו'. שס ע"א ז':
 הוא זה המלך. שס ע"ג ז': די"ג בדברי נביאים.
 ש"א כ"ז: ונאמר בו. שס ז': שהוא ראוי. ירו'
 סנהדרין פ"י ה"כ מלמד שבו כולן ראויין לכיות
 כהנים גדולים:

כגון שלבש שני כו'. זכחיס י"ח א': אפי' נימא
 או עפר כו' בתפילין כו', כ"ז שס י"ע א': ה"ז
 וצריך לזוהר כו'. כ"ז זכחיס י"ע א': ה"ח כרך
 כו'. שס: ה"ט כהן שלקה כו'. שס: ה"י עשו
 בבית שני כו'. קדושין ל"א א' לפ"ד רצנו (כ"מ):
 לא היו שואלין כו'. יומא כ"א ז': וכל כהן כו'.
 יומא ע"ג ז': די"א וכיצד שואלין כו'. יומא

מכתבי מרן החזו"א זצ"ל

ד' מכתבים בדברי הספרי פרשת קורח לאסור לזויים בעבודת כהנים ובגדר האיסור בראי' או בנגיעה בכלי המקדש (שייך לפ"ג מכה"מ)

מכתב א'

קשה לעמוד על הצירור בדבר שאין לו שרש רחב בגמ'. והנה לא יתכן שנאסרה ראי' ונגיעה בכלי הקדש לזרים ולזרים מפני שהראיה והנגיעה מסורה לכהנים. על המשקל שנאסרו בעבודת הכהנים, שאין הראיה והנגיעה עבודה, ואם באנו לפרש שנאסר נגיעה וראיה שלא במקום מצוה האיסור כולל כל ישראל כלי הדלל ואף כהנים אסורים. וכמבואר יומא נ"ד א' מעשה צהן כו' ובספרי יליף מקרא דאל תכרימו וגו' לחייב לזרים על עבודת כהנים, [ואף דרבי קאמר לה ות"ק יליף מקרא דקרח לא יתכן דת"ק מוקי קרא דאל תכרימו וגו' באיסור ראייה דאין לעשות פלוגמא ציטודו של פשוטו של המקרא, אלא ת"ק לא דריש קראי דרבי צהנים על לזרים ושל זה צוה. ויליף מקרא דקרח והו"ל פרשה שנשנית בשביל דבר שנתחדש. ולרבי לא נשנית אלא בשביל שערער קרח] אלמא דקרא עיקרו על עבודה לחייב לזרים על של כהנים.

וכן לא יתכן הא דכתב הר"מ (הל' כלי המקדש פ"ג סוף הל' ט') דמותר ליגע הוא דוקא במסוה על פניו שלא יראה, וכן אמרו מנחות כ"ו ב' על היכל באזהרה ור"י סבר מצית לפרכת נמי באזהרה, ואם עיניו פתוחות צמיחה שהרי ראה הארון, והתוס' (שם סד"ה להיכל) כתבו דהשתחואה מותר, וקשה נהי דלא הוא ציאה ריקנית אבל מנ"ל להחיר ראייה ויעומו עיניו, ובחגיגה כ"ו ב' הזהירו שלא תגעו בשלחן ובמנורה אלמא שנהגו היתר ראייה ונגיעה צדיק שני, ובפשוטו של מקרא אין חילוק בין ארון לשאר כלים וכדכתיב וכלה וגו' ואחרי כן יצאו וגו' (במדבר ד' ט"ו), אלא נראה דמהא דכתיב ולא יצאו לראות [ונראה דחסר - דרשן] (יומא נ"ד א') לרבות איסור ראייה מפני כבודו ומוראו של מקדש והדבר מסור לחכמים לקבוע גדרי המורא, ואפשר דלזרים נתחייבו גם על הכניסה לראות, וזה היתה הוראת שעה ודווקא בכניסה ומ"מ סמכו חכמים צוה לאסור ראייה במקום שמלאו בראיה זו כולו, ומה"ט חילקו (ציומא שם) בין משכן למקדש, ואילו בלאו מוחלט לדורות לא היו חכמים מחלקים בסברא צעלמא, וכל מה שנאמר צמסכן נוהג במקדש. וכ"מ בפסחים כ"ו א' דפריך קול מראה כו' ולא משום ראיית הארון.

וכל מה שדברו החכמים באיסור ראייה הוא בדבר שנתרצה מן המקרא, אבל עיקרו לחייב הלזים על עבודת הכהנים וכדאמר רבי צספרי, ואם מבואר בראשונים הפכו יהיו הדברים בטלים ואין הספרים תח"י לעי' צהם.

מכתב ב'

ספרי קרח קט"ו, אל כלי הקדש זה הארון וכה"א ולא יצאו לראות וגו', אין כוונת רבותינו לשלול שאר כלים, דהא האי קרא אף אל כלי הקדש לא יקרבו, כלים שלא יעבדו עבודת כהנים מוקמינן לה וכדמסיים אין לי אלא לזרים שעושים ומזהרים על עבודת הכהנים, וזה ודאי נוהג בכל הכלים וכדכתיב צפרשת צמדבר, אלא כוונת רבותינו לפרש דהאי אל כלי הקדש לא יקרבו אינו לעבודת הקרבנות אלא עבודת פירוק המשכן, וכינויהו צסס ארון שהוא המיוחד. ועיקרו כינוי על הפירוק, ולמדנו מדברי רבותינו דהאי קרא ולא יצאו לראות וגו' באזהרת לזרים על עבודת כהנים הכתוב מדבר, ולא באיסור ראייה שאינו ענין לאזהרת לזרים על עבודת כהנים, וכ"ה פשוטו

של מקרא שאם צאה תורה להורות איסור ראיי' שלא צהכרת. אין טעם ליחד הדיבור ללוים צעת שכולל את הכהנים ואת כל ישראל.

ואמרו עוד בצפרי שם רבי אומר אין צריך כו' בני גרשון ובני מררי מנין ת"ל אהרן ובניו יצאו ושמו אותם איש איש על עבודתו ולא משאו וגו', כן גי' הגר"א אבי הגרסאות, ומיבנת וגו' מורה על קרא ולא יצאו. וממקומו הוא מוכרע דצקרא ושמו אותם לא כחוצ עונש ולא אזהרת לאו, אי לאו ולא יצאו. ובכל המקרא לא כתיב דבר על הלוים עד שאמר ולא יצאו, וכל שיעור המקרא כך הוא זאת עשו להם ר"ל שלא יצאו לראות רק הכהנים יצאו ושמו ואין כאן שני ענינים. ואחרי שרז"ל פירשוהו על אזהרת לויים על עבודה, הדבר כבר מורס מכל ספק, ואם נמנא לשון בראשונים ז"ל הפכו צריכים אנו לפרשו על ראיי' הנלמדת מחלק המדרש מדאפקי' בלשון ראיי' לאסור ראיי' משום כבוד השכינה בכלל, או גם ענש והזהיר ללוים צכניסה זו ודווקא צכניסה, ודווקא צשעת פירוק, ואינו ענין לשעה ודורות כיון דליכא כוחיה לדורות, ולי' רש"י סנהדרין (פ"א צ') אינו אלא לשלול שאין פשוטו על גונב, ונקט המקרא כהוראתו הפשוטה, ואין קפידא צכמו אלה.

מכתב ג'

שלו' רב.

יקרתם הגיעני, כידוע דעות בני אדם משתנות, ע"ד זולתי מתקבל דעבודת המוצח יורה על כיסוי המוצחות, וגם הכונה לכלול צוה שלחן ומורה ושאר הכלים, וכלי הקדש אי אפשר לפרשו צכולל כל הכלים, וע"ד הוא למטה מן הצקרת, ועבודת המוצח, הוא ד' עבודות שאמרו יומא כ"ד א', וכלי הקדש כולל הכל כמו קרא וכל כלי הקדש צמדבר ד' ט"ו, כחולדה מזה שמצואר צספרי צצקרא דקרת כתיב צ' מיני עבודות, עבודת הפירוק, ועבודת הקרבנות, ועל עבודת הפירוק שלויים ענושים על קרבס לעבודה המסורה לבני אהרן אמרו וכה"א ולא יצאו וגו' וזה מצואר דאין מקרא יוצא מידי פשוטו ולא יצאו לפרש ולכסות קאמר, וזה מכריחני להתאים לי' הראשונים לדברי הספרי, וע"ד זולתי שאין רמו לזה צספרי הפירוש צלי' הראשונים למטה מן הצקרת.

ע"ד אין צכל פ' צמדבר רמו ללוי שכיסה את הארון או שלחן שיהא ענוש ומוזהר אס לא שנאמר דאהרן ובניו יצאו וגו' ולא יצאו וגו' מרמו ציאה ולעבוד עבודת הפירוק, וקרא דזאת עשו להם וחיו וגו' היינו עשו להם שלא יצאו לראות וגו' שאתם תעשו הפירוק ולא הם וכל הפסוקים חד ענינא, וכשרצו בני מררי [מפני צצקרא כתיב צהדיא קהת] מאיש על עבודתו סמך אקרא ולא יצאו ואין צלי' הגר"א ט"ס אלא צדיוק. וע"ד זולתי סכינא חריפא מפסקא לקראי ולא יצאו ענין צפ"ע, ואהרן ובניו יצאו ושמו אותם מכלל הן אתה שומע לאו והוי כאומר והם לא יצאו, [ואכתי לאו ליכא ולמה אמר רבי א"צ ?] והאי לא יצאו לאו אציאה מזהיר אלא על עבודת הכיסוי והפירוק, אצל ולא יצאו לראות אין כאן רמו על עבודה, [ולמה משונה ציאה שני מציאה ראשונה?] וכ"ה צהדיא צביצ"ע דגס זאת עשו להם וגו' קאי אראיי' ולא יתכן למפסק קראי, וע"כ דמקרא אחד יוצא לב' טעמים ומיצי"ע לפי מדרשו והא דאמר רבי צספרי לפי פשוטו] והא דמדברצן בני מררי מאיש איש גם עונש ואזהרה של קהת שצ עליהן, ומיבנת וגו' שצהגות הגר"א ט"ס.

כמוצן עתירת דברים ללא תועלת זהו חוצת האדם להתמך צדעתו ולהחזיקו לאמת דברי זולתי לא ישפיעו עלי כמו שדברי לא ישפיעו על זולתי.

וכמו כן ע"ד זולתי הא דאמרו צפ' מטות כלי הקדש זה הארון כו' לשלול שאר כלים, וע"ד עיקרו מקרא דארון צריח וגו' ואמרו צספרי זה שיוצא עמהם צמחנה, ואמרו וכה"א לרמו צעלמא ואפשר שכוינו לדבר נסחר, אצל יותר מפרש כלי הקדש על כל הכלים צמקוס שאפשר, וכן צכלע את הקדש ע"פ פשוטו כולל הכל רק ע"פ הסוד משמע צרמצ"ן דקאי על קה"ק, כן הכרעת זולתי ממה שלא הציא הר"מ ולא יצאו וגו' ע"ד הוא קושית רבי לת"ק צספרי רבי אומר א"צ כו' יהי מקרא אל תכריחו או מלא יצאו. והנני דוש"ת צאהצה ויקר אי"ש.

מכתבים ממרן זצ"ל

ס

ולפי מדרשו דקאי על ראי' גם רישא דקרא זאת עשו להם וחיו וגו' היינו לאסור ראי' וכ"ה בחיב"ע, שא"א למפסק קראי, ואין מדת מכלל הן שומע לאו נוהג בזמן שהלאו כחוב צדו צהדיא, וא"כ איפוא לפי מדרשו אין צפ' מדצר לא עונש ולא אזהרה על עבודת הכהנים, ואיך יאמר רבי צספרי א"ל כו' וע"כ יש כאן מדת הפשט ומדת הדרש ומקרא אחד יואל לכמה טעמים.

מכתב ד'

עבודת המזבח, אינו כיסוי המזבח הכתוב צמדצר ד' י"א צמוצח הזהב, וצמוצח הנחשת שם י"ג, אלא ד' עבודות שזר חייב עליהן מיחה המצואר יומא כ"ד, וזה הכתוב מכנה תמיד אל המזבח כידוע, ואמנם הלויים שכיבו את המזבחות ושאר עבודת הפירוק חייבין עליהן וכדכתיב שם וכלה אהרן וגו' וזה נכלל צפ' קרח צקרא אך אל כלי הקדש וגו' וכן כתיב צמדצר שם ט"ו ואת כל כלי הקדש, וכונת הספרי שיש כאן צקרא צ' מיני עבודות פירוק המשכן, ועבודת הקרבנות, ומעולם לא באו ליחד בכלי הקדש דוקא ארון, דא"כ שאר כלים מניין? וכן מה ששללו פ' מטות שאר כלים אינו ילפוטא מקרא ולא יבואו דודאי הוא קרא כולל שאר כלים, זולת ע"פ סוד משמע צרמצ"ן דהיינו צין הכרוצים וארון דוקא, אלא מקרא דארון צרית וגו' ואמר צספרי זה שיואל עמהם צמחנה, אלא אמרו סמך צעלמא שנקרא הקדש ואין אנו יכולין לדקדק צדרשות.

קרא ולא ימותו צקהת כתיב ולא כתיב צקרא מניעת מה צלויים עד ולא יבואו וגו' וע"ז קאי ראשית המקרא, אצל צבני מררי שלמדנו איש איש על עבודתו לא כתיב עונש ואזהרה אלא צקרא דלא יבואו וגו' וזה דעת הגר"א, מדצרי הר"מ אין ראי' דנקט קרא היותר מפורש והנאמר לדורות צהדיא, ולענין מנין הלאוין אין נפקותא אם הוכפל.